BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
12
23 D
29

48. d. 7.

14-14, a, 26

48
d.
7.

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

CVRSVS PHILOSOPHICVS THOMISTICVS.

VBI CONCLVSIONES ſingulæ ex principiis tribus expoſitis deductæ ſyllogiſticè & reductæ ; obiectiones ſingulæ , pro euacuandis difficultatibus , ſuis plenè inſtantiis euacuatæ ;

Totumque ad libram Angelici Præceptoris appenſum.

Authore P. F. ALEXANDRO PINY,
Ordinis FF. Prædicatorum Sacræ Theologiæ Baccalaureo & Profeſſore.

TOMVS TERTIVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
apud I. CARTERON, in vico Mercatorio,
propè Plateam FF. Prædicatorum.

M. DC. LXX.
Cum Approbatione & Permiſſu.

Digitized by Google

Piæ ac gementis animæ solamini
B. Henrico Suzon Hunc author
ex gratitudine conſecrat Tomum
cum ſequenti Elogio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

PIÆ AC GEMENTIS ANIMÆ SOLAMINI

B. HENRICO SVZON

ORDINIS PRÆDICATORVM Elogium Myſticum.

EXEMPLVM.

ADESTE
Pia adeſte animæ,
Quæ tranſitis nunc per ignem & aquam, vt tunc ignem & aquam pertranſeatis.
Adeſte
Quas mortificat Dominus, & viuificat; deducit ad inferos, ſed reducit.
Adeſte
Meique ſiſtite & ſtate exemplo,
Qui veſtra permiſſus ſum pati, vt vos docerem compati.
Itaque
Iam mihi, vt & vobis columbinus ille contemplationis oculus.
Sed oculus, qui nunquam clauditur;

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Quia carnalitas palpebrâ caret:
Qui nullo turbatur iniecto,
Quia nihil admittit forinſecùs,
Qui nullo grauatur ſopore;
Quia nulla deorſum inflectit affectio.
Iam intimis cordis medullis hunc cœlitùs illapſum ſuſceperam,
Qui non figuratus, ſed infuſus,
Qui non apparens, ſed afficiens.
Qui non foris, ſed intùs exiſtens:
Hunc
Cuius verbum non ſonans ſed penetrans,
Non loquax ſed efficax,
Non obſtrepens auribus, ſed blandiens affectibus.
Hunc demùm
Cuius facies non formata, ſed formans;
Non perſtringens oculos corporis, ſed lætificans oculos cordis:
Grato quippè amoris munere, non colore.
Iam in orationibus compunctione lachrymoſus;
Sed & gratiarum actione refertus
Sed exultatione iucundus,
Sed ſine conamine ſuccenſus.
Iam ad Deum ferebat voluntas; & ferebatur;
Sed inopinatis exceſſibus, non aſcenſoriis gradibus.
Iam ego illi gratiam pro gratia, & ille mihi gratiam ex gratia.

Iam

Iam familiaris illa diſcurrens exhibitio & redhibitio;
Vt inde mihi magna felicitas, & inde illi mira dignatio.
Vno verbo
Iam dignus adipiſci, quod non valet addiſci.
Sed heu quanta infelicitas fuiſſe felicem.
Igitur
Exaruit cor meum, terram peragrans ſed deſertam, ſed inuiam, ſed inaquoſam.
Montem quidem ſcandebam orationis, ſed reptans, non raptus;
Quia nec amplius ſapit pſalmus, nec legere libet, nec orare delectat.
Hinc
Non niſi ad opus piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps.
Hinc
Sordebant omnia, omnia nauſeam provocabant;
Nec niſi oneroſus mihi, aliis moleſtus.
Hinc
Quaſi rapiebatur animus ad terrena, quaſi cœleſtia exhorrebat;
Nec ad iſta deſiderium, niſi infirmum, niſi deiectum, niſi inualidum.
Quid vltra?
Suſcitatus in me & blaſphemiæ ſpiritus.
Quidquid videbam ſanctum, quod audiebam pium, quod deuotum legebam.
Torquente illo blaſphemiæ ſpiritu, in dete-

rius detorquebam:
Quaſi inter illos computandus & computatus, qui in cœlum poſuerunt
os ſuum.
Inde
In deſperationis penè barathrum deuolutus.
Æternâ etiam per tempus affligebar pœnâ quia tunc damni pœnam experiebar.
O quoties lamentabili hoc conclamaui & exclamaui fremitu!
Fruendi auidus, ſed ignarus Myſterij:
Heu
Quo abiit gaudium meum! haccine latet ſalus mea!
Siccine me dereliquit amor meus!
Quid ergo diuturnum, ſi æterna pereunt!
O dolores! ô anguſtiæ!
Quo rediit lux illa mea æterni ſolis æmula,
Quæ toties attigit inacceſſa, deprehendit ignota:
Quæ toties comprehendit immenſa, apprehendit nouiſſima?
Quid ergo mortalibus tutum, ſi nec tuta, quæ tutrix.
Quo quo tandem me vertam, ad quem ibo, quem percunctabor?
Si nullibi præſentem video, qui eſt vbique:
Si elongatur qui debet trahere:
Si ſe abſcondit, in cuius odorem currere debeo.

O

O pie Domine,
Quid toties à meo fruſtratus vſque adhuc deſiderio?
Quid ſibi vult pertinax hæc & diuturna fraudatio;
Sed fraudatio, quæ tædiorum nutrix, ſuſpicionum fomes, nouerca amoris?
Nunquid, ſi diſſimulatio eſt, nimis moleſta?
O modicum longum!
Modicum, pie Domine, modicum dicis, quod non videbimus te:
Saluum ſit verbum Domini mei
Modicum eſt, ſed longum valde nimis.
At
Audiiſtis gementes animæ, audiiſtis & notaſtis verba;
Iam quæſo ſignate Myſteria.
Hic igitur ærumnoſus animæ ſtatus.
Quid?
Niſi abſinthium pueros ablactans:
Niſi dilatans & extendens malleus:
Niſi pollens & clarificans lima:
Niſi fornax, in qua probatur aurum vt rutilet.
Ergo
Ne timeas ô anima, ne deſperes;
Sed de abſceſſu, vt de acceſſu lucrum ſperes.

ã 5 *Tibi*

Tibi venit amor, & à Te recedit
Venit ad conſolationem, recedit ad cautelam;
Ne magnitudo conſolationum extollat te.
Vulgare Prouerbium eſt : Nimia familiaritas parit contemptum.
Recedit ergo amor, & cum amore amatus ſponſus recedit,
Ne fortè nimis aſſiduus contemnatur;
Sed abſens, magis deſideretur; deſideratus auidius quæratur;
Diù quæſitus, tandem gratius inueniatur.
Igitur
Animæquior eſto, ô anima!
Nec tibi ſufficiat anguſtia grauitas, niſi adſit diuturnitas.
Hoc tibi frequenter inſuſurra, quod mihi toties ſuſurrauit Chriſtus.
Ergone ſponſa ſatis, dum ſponſo ſitis?
Dicam ergo ſatior, clamante ſponſo: ſitio?
Erit ergo in quiete palmes, inquieta vite?
Lætabor ergo tremula, vbi pauit fiducia?
Confortabor in via, dum laſſabitur via?
Talia certè horrifera nimis, ut poſſim velle, aut velim poſſe.

In

ELOGIVM.

In his igitur eſto, ô anima! in his inſta;
Et dum, & vbi ambulaueris in medio vmbra mortis, hoc, vt prophetice, ſic & veraciter tibi dicito.
Poſt tenebras ſpero lucem.

INDEX

INDEX.

INTRODVCTIO ad Metaphyſicam, vbi de exiſtentia & neceſſitate Metaphyſicæ, de obiecto, de definitione, de fine, de principiis cognitionis; de diuiſionibus principiorum cognitionis; de certitudine principiorum Metaphyſicæ, de principiis ipſius entis, de eiuſdem proprietatibus, de earundem diſtinctione ab ipſo ente, de vnitate, de variis vnitatibus, de quidditate veritatis, de veritatis diuiſione, de bonitate. pag. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

LIBER PRIMVS.

De ente creato tùm in communi, tùm in particulari, de incorporeo, ſiue Angelico. pag. 14

QVÆST. I. De conſtitutiuo entis creati, an primariò conſtituatur ens creatum per eſſe ab alio. p. 15.
Concluditur negatiuè. p. 18
Soluuntur obiectiones. p. 24
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 31

II. De ente eſſentiæ & exiſtentiæ, vtrum eſſentia in ente creato realiter diſtinguatur ab exiſtentia. p. 33
Concluditur affirmatiuè. p. 36
Soluuntur obiectiones p. 41
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 52
Quæſtiuncula an diſtinguatur exiſtentia à

ſubſiſten

ſubſiſtentia, & quænam ſit ratio huius à priori. p. 55
III. De ente poſſibili: vtrum eſſentia ſecundum quod poſſibilis ſit poſitiuum quid & intrinſecum; non autem mera non repugnantia, ſiue mera denominatio extrinſeca. pag. 59
Concluditur affirmatiuè. p. 62
Soluuntur obiectiones. p. 66
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 73
IV. De ente modali: vtrum omne quod eſt in actu aliquo exercito, ſit in eo per modum aliquem, ſiue actualitatem modaliter diſtinctam. p. 77
Concluditur affirmatiuè. p. 80
Soluuntur obiectiones. p. 84
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 94
V. De ente ſingulari ſeu indiuiduali: quodnam ſit in ſubſtantiis principium indiuiduationis. p. 95
Concluditur, nec per hæcceitatem ſiue hæcceitatis modum; neque per quantitatem tanquam per formam immediatam; neque per ordinem ad quantitatem indiuiduari materialem ſubſtantiam; ſed per ſeipſam, ita tamen vt ex duobus quibus componitur, primariò proueniat indiuiduatio ab ipsâ materia, potius quam à forma. p. 98
Soluuntur obiectiones. p. 104
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 120
Quæſtiuncula an & qualiter indiuiduentur accidentia ex ſubiecto. p. 123
VI. De ente creato ſpirituali ſiue Angelico ſecundum ſubſtantiam: vtrum natura Angelica multiplicari poſſit in plura indiuidua intra eandem ſpeciem. p. 132
Concluditur negatiuè. p. 136
Soluuntur obiectiones. p. 140
Diſcutitur mens D. Thomæ. p. 151
VII. De ente creato ſpirituali ſiue Angelico
in

in ordine ad locum : per quid formaliter conſtituantur Angeli in loco. p.153

CONCLVSIO I. Formalis & immediata ratio eſſendi in loco reſpectu Angelorum eſſe non poteſt earundem ſubſtantia. pag.158

CONCLVSIO II. Formalis & immediata ratio eſſendi in rebus localiter & tanquam in loco reſpectu Angelorum eſt eorundem operatio virtualiter tranſiens. ibidem.

CONCLVSIO III. Formalis & immediata ratio eſſendi in rebus ſiue in loco merè indiſtanter reſpectu Angelorum non eſt eorum operatio, ſed modus quidam accidentalis reducendus ad prædicamentum vbi. p.161

Soluuntur obiectiones. p.164

Diſcutitur mens D.Thomæ. p.172

VIII. De ente ſpirituali creato ſiue Angelico in ordine ad cognitionem : vtrum aliquid adueniat Angelo, vt de nouo cognoſcat ſingularia quæ de nouo ponuntur. p.176

Corollarium, in quo varia de Angelo expenduntur & reſoluuntur notatu digna. pag.188

LIBER SECVNDVS.

De ente increato ſiue de Deo. p.194

QVÆST.I. De entis increati conſtitutiuo : vtrum conſtituatur Deus per principium radicale intellectionis ſubſtantialis. p.196

Concluditur affirmatiuè. p.201

Soluuntur obiectiones. p.205

Diſcutitur mens D.Thomæ. p.222

Quæſtiuncula : vtrum conceptus eſſentiæ diſtinguatur ratione in Deo à conceptu naturæ ; & quodnam in hoc caſu ſit eius aſſignandum conſtitutiuum. p.225

II. De attributis Dei in communi : Vtrum diuina attributa pluſquam ratione differant inter ſe,& ab eſſentia. p.231
Concluditur negatiuè. p.232
Soluuntur obiectiones. p.237
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.245
III. De Dei æternitate : Vtrum res ſiue futuræ ſiue exiſtentes fuerint ſemper in æternitate verè & phyſicè præſentes. p.247
Concluditur affirmatiuè. p.252
Soluuntur obiectiones. p.255
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.262
IV. De Dei immenſitate : Vtrum verificari poſſit, quod ſit Deus per immenſitatem in ſpatiis imaginariis. p 268
Concluditur affirmatiuè. p.267
Soluuntur obiectiones. p.270
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.278
V. De omnipotentia Dei vt operatiua ad extra : Vtrum actio qua operatur Deus ad extra ſit in Deo formaliter immanens, & cum Deo identificata. p.282
Concluditur affirmatiuè. p.283
Soluuntur obiectiones. p.286
Diſcutitur mens D.Thomæ. p.291
Corollarium notatu dignum, & à Thomiſtis pro ſtabilienda præmotione, ac pro materia de auxiliis maximè annotandum. p 293
Quæſtiuncula : vtrum creare ita ſolius ſit omnipotentis Dei, vt nec etiam inſtrumentaliter poſſit competere creaturæ. pagina 303
VI. De viſibilitate Dei : Vtrum poſſibile ſit videri Deum vt eſt in ſe per ſpeciem expreſſam creatam ; an verò omnino impoſſibile. pag.313
Defenditur vtraque opinio tanquam probabilis. p.315. & 321
VII. De ſcientia Dei : Vtrum poſſibilis ſit in Deo vel impoſſibilis ſcientia media. p.332

Concludi

Concluſio: adeo parum habet ſcientia media de poſſibilitate, vt quot eius definitionis particulæ, tot eius impoſſibilitatis definitiua loca. p.338

Soluuntur obiectiones. p.348

Diſcutitur mens SS. Auguſtini & Thomæ. pag. 358

VIII. De voluntate Dei: Quale habeat diuina voluntas decretum erga actus noſtros liberos. p.367

Concluſio: habet diuina voluntas erga actus noſtros liberos decretum præuium, prædeterminans & per ſe efficax: nec in hoc impugnando decreto eſt inter aduerſarios vir cum viro; & quod maius eſt, neque vir ſecum. p.370

Diſcutitur mens D.Thomæ. p.382

INTRODVCTIO AD METAPHYSICAM.

CONTEMPLARI quid diuinum eſt, inquit Ariſtoteles: tantus eſt videlicet ſcientiarum Theoreticarum præ cæteris ſplendor. Metaphyſicæ verò quæ inter ſcientias Theoreticas principatum obtinet, quanta ſit dignitas, vel ex eo maximè intelligimus, quod res omni materiâ immunes ſibi proponit contemplandas. Vnde quiſquis eſt qui rerum præſtantiſſimarum tenetur deſiderio, huic ſedulò incumbat diſciplinæ, & eo quidem libentiùs, quo iucundior eſt ac ſuauior Dei cognitio, quam eius ope conſequetur, vt iſtâ tandem adeptâ notitiâ ad eiuſdem amorem & cultum vehementiùs inflammetur.

Porrò vt ad grauiſſima, quæ in hâc ſcientiâ pertractari ſolent, viam paremus, lubet hic aliqua præmittere de nomine, exiſtentia, obiecto, fine, atque principiis Metaphyſicæ, aliiſque facilioribus & notioribus, vt ſcilicet eorum adeptâ notitiâ non parùm iuuetur animus ad diſcēdorum ac difficiliorum intelligentiam; vnde & introductio ad Metaphyſicam meritò appellatur, nec tamen in his diſcutiendis procedemus diſputatiuè, nè ſcilicet tamdiù in

hoc Metaphyſicæ atrio & veſtibulo immoremur, vt nauſeat lectoris animus ſuper cibo iſto leuiſſimo. Igitur

De nominibus Metaphyſicæ. *Sciendum* 1. hanc Philoſophiæ partem variis inſigniri nominibus. Primò enim appellatur Philoſophia ſimpliciter, per antonomaſiam; quia reliquis Philoſophiæ partibus dignitate antecellit. Dicitur ſecundò prima Philoſophia, quia prima & communiſſima, quibus vtuntur cæteræ ſcientiæ, principia ſubminiſtrat. Tertiò vocatur ſapientia; & hoc non tantum quia facilè poteſt euadere in habitum ſapientiæ ob ſummam claritatem principiorum, in quibus innumeræ propemodùm concluſiones abſque vllo planè ratiocinio conſpiciuntur: verùm etiam quia de rebus altiſſimis per altiſſima principia diſſerit. Quartò ab Ariſtotele 6. *Metaphyſicorum*, appellatur Theologia, ſcilicet naturalis: Theologia quidem, propterea quod diuinam eſſentiam ſibi proponit cognoſcendam: naturalis verò; quia licet de Deo verba faciat, eatenùs tamen de illo agit, quatenùs ſolo naturæ lumine per creaturas nobis poteſt innoteſcere. In quo quidem diſtinguitur à Theologiâ ſacrâ, quæ Deum contemplatur, quatenus eſt Author gratiæ, ſeu quatenùs lumine fidei ſupernaturalis poteſt cognoſci. Dicitur denique & appellatur communiter Metaphyſica, quia eius tractatio ab Ariſtotele tunc tantum inſtitura eſt, vbi & poſtquam libros conſcripſit Phyſicos, vt plures interpretari ſolent: vel quia de facto poſt Phyſicam naturæ ordine conſequitur; quamuis maximâ ex parte iuxta ordinem facilioris doctrinæ, ſoleat à peritioribus ante alias diſciplinas explicari, multiſque ipſius Logicæ quæſtionibus intermiſceri.

De exiſtentiâ & neceſſitate Metaphyſicæ. *Sciendum* 2. adeò certam eſſe, ac exploratam Metaphyſicæ exiſtentiam, vt à nemine ferè in dubium reuocetur. Etenim admittenda haud dubiè eſt quædam ſcientia, quæ circa res ſpiritua

ſpirituales, & circa obiecta omni materiæ fæce ſegregata occupetur: Iam ſic eſt, quod nulla præter Metaphyſicam aſſignari poteſt ſcientia, quæ id muneris præſtet: non quidem Phyſica, quia hæc tota eſt in explicandis principiis & affectionibus corporis naturalis: non etiam Mathematica, quia hæc non aſſurgit ad cognitionem rerum à materiâ reipsâ ſeiunctarum, putà Dei & Angelorum, ſed res materiæ reuerà immerſas, & ab eâ per mentem ſolummodo ſeparatas contemplatur: ſupereſt ergo, vt detur Metaphyſica, cuius ſit ea quæ rebus corporeis & incorporeis communia ſunt diligenter perſequi & perſcrutari, atque Dei, Angelorumque ſpeculationi ſedulò incumbere. Ex quo vlterius ſequitur tantam eſſe Metaphyſicæ neceſſitatem, vt abſque eâ nihil probè & perfectè ſciri poſſit: propterea quod primæ cauſæ ſeu prima principia, in quæ ſi quid ſcitur reſolui debet, pertractantur in Metaphyſica.

De obiecto Metaphyſica.

Sciendum 3. quod quamuis non conſentiant Philoſophi inter ſe de obiecto Metaphyſicæ, ſed in varias abeant ſententias; veriſſima tamen & receptiſſima eorum eſt, qui pro legitimo Metaphyſicæ obiecto proponunt ens reale commune Deo & creaturæ, ſubſtantiæ & accidenti, quatenus abſtractum ab omni materiâ: id enim haud dubiè intendit & inſinuat Ariſtoteles *in* 11.*Metaphyſicæ*, vbi habet, quod non eſt alterius ſcientiæ agere de ente, quatenus ens eſt, quam Metaphyſicæ; & hoc idem vltrò ratione probari poteſt, petitâ ſcilicet ex conditionibus legitimi obiecti. Primò namque ens ita ſpectatum vt ſic Metaphyſicam conſtituit, eamque diſtinguit ab omnibus aliis ſcientiis; cum nulla præter Metaphyſicam ſcientia ſit, quæ verſetur circa ens abſtractum à quavis materiâ, vt patebit inductione factâ per ſingulas. Deinde huiuſmodi ens adæquatur Metaphyſicæ: nihil quippè in eâ pertractatur,

Conditiones obiecti.

quod non poſſit facili negotio reuocari ad tale ens, ſiue tanquam principium, vt eſſentia & exiſtentia; ſiue tanquam proprietas, vt vnitas & veritas; ſiue tanquam inferius, vt Deus & creatura, ſubſtantia & accidens. Multas denique proprietates de eodem ente demonſtrat Metaphyſica putà quod ſit vnum, verum, bonum. Reſtat ergo quod præfatum ens commune Deo & creaturæ ſit eius obiectum. Quod autem ſit Metaphyſica ſcientiarum omnium nobiliſſima, ſubindeque & habens nobiliſſimum obiectum, non propterea facit quod eius obiectum ſit ſolus Deus; quia ſicut collectio hominum & brutorum ſolis hominibus præſtat, ſi non intenſiuè, ſaltem extenſiuè; ita etiam collectio Dei ſimul & creaturæ præſtat ſaltèm extenſiuè Deo ſeorſim ſpectato, præſertim in ratione obiecti.

De defnitione Metaphyſicæ. *Sciendum* 4. Metaphyſicam rectè definiri Philoſophiam, ſeu ſcientiam ſpeculatiuam, quæ occupatur circa ens reale commune Deo & creaturæ, ſubſtantiæ & accidenti, quatenùs ab omni materia ſegregatum. Ex quibus vocibus ly *ſcientia ſpeculatiua*, induunt rationem generis; per eas quippè conuenit Metaphyſica cum Phyſicâ & Mathematicâ: cæteræ verò habent rationem differentiæ; ſiquidem per eas ſecernitur Metaphyſica à quovis alio habitu dicitur autem Metaphyſica ſcientia ſpeculatiua; ſcientia quidem, cum multas conficiat demonſtrationes de ſuo obiecto non aliundè emendicatas; dicitur vero ſpeculatiua, non practica; cum conquieſcat in obiecti ſui putà Dei & Angelorum cognitione, nec vllas præſcribat regulas de Deo vel Angelis efformandis.

De fine Metaphyſicæ. *Sciendum* 5. Metaphyſicæ finem eſſe perfectam cognitionem principiorum, proprietatúmque entis, quatenus ens eſt, eiuſque inferiorum ab omni materiâ ſeparatorum. Finis namque eſt id, cuius gratiâ allicitur agens ad operandum, & quo comparato quieſcit: Iam ſic eſt, quod

per

perfecta cognitio principiorum ac proprietatum entis quatenus ens eſt,eiuſque inferiorum ab omni materiâ ſeparatorum Metaphyſicum allicit ad philoſophandum, eaque comparatâ quieſcit Metaphyſicus, nec quidquam vlteriùs exoptat: ergo finis Metaphyſicæ eſt præfata cognitio principiorum proprietatúmq; entis, &c. quovt perfectè habita. Porrò perfectam hanc rerum Metaphyſicarum notitiam aſſequi difficillimum eſt, quæ quidem difficultas ex duplici repetenda eſt capite. Primò quidem ex nobis,ſeu mentis noſtræ tarditate & ineptitudine; quemadmodum enim oculus noctuæ ad lucem ſolis excutit, ita & mens noſtra veluti caligat, dum deueniendum eſt ad rerum diuinarum cognitionem. Secundò verò hoc prouenit ex rebus ipſis propter earum præſtantiam ac nobilitatem: ſicut enim res quaſdam, putà punctum & materiam primam, propter earum exilitatem & tenuitatem. ita & res diuinas & altiſſimas propter earum dignitatem ac excellentiam cognoſcere difficillimum eſt.

Sciendum 6.pro notitiâ habendâ principiorum cognitionis, ad quæ præcipuè attendere debet Metaphyſica, vt ea deinde cæteris ſcientiis ſubminiſtret; ſciendum, inquam,principiorum cognitionis duo eſſe genera. Quædam enim ſunt incomplexa, quæ ſunt termini ſeu partes, ex quibus conflantur complexa,quæque in præſenti omittimus;nec enim eſt hîc de iis dicendi locus. Alia verò ſunt complexa, quæ nihil aliud ſunt, quam propoſitiones quædam adeò perſpicuæ, vt probatione non indigeant. Dari autem huiuſmodi propoſitiones, ſubindéque & principia, ex eo colligi poteſt, quod alioquin nihil à nobis comprehenderetur, vel certè daretur vitioſus circulus, hoc eſt, idem probaretur per idem, vel in infinitum regrederemur. Definitur ergo principium cognitionis complexum *propoſitio per ſe nota*, ex quâ plures deducuntur concluſiones, & per eam

De principiis cognitionis.

cognoſcuntur:dicitur *propoſitio* vt diſtinguatur à principiis incomplexis,quæ ſunt termini quidam ſimplices generales, vt ens, bonum, totum, &c. Additur *per ſe nota*, quia ſi egeret probatione & per aliam cognoſceretur, iam non eſſet principium,ſed principiatum:adduntur verò & reliquæ particulæ, vt conſtet illas concluſiones in quarum notitiam deducimur per primum principium rationem habere principiati.

De diuiſionibus principiorum cognitionis.

Sciendum 7. principiorum cognitionis complexorum alia eſſe generalia, quæ communia ſunt pluribus diſciplinis, vt ſunt: *omne totum maius eſt ſua parte*; vel *totum æquatur ſuis omnibus partibus ſimul ſumptis*: alia verò ſunt propria vni tantum ſcientiæ, vt dum dicitur: *Natura eſt principium motus & quietis:* vel *calor rarefacit, &c.* Item eorundem alia ſunt prima ſecundum quid; & alia ſunt prima ſimpliciter: principia ſecundum quid prima ſunt quædam propoſitiones ita certæ & euidentes, vt nequeant probari per alias propoſitiones eiuſdem ſcientiæ: quamvis per principia ſcientiæ ſuperioris demonſtrari poſſint, cuiuſmodi eſt ſequens propoſitio Medicinæ: *contraria contrariis curantur*; quæ quidem probari non poteſt per alias propoſitiones medicas, licet probari queat per hanc propoſitionem Phyſicam: *Contraria ſe mutuò expellunt.* Principium verò ſimpliciter primum eſt quædam propoſitio in quam omnes probationes reſoluuntur, & quæ reſolui nequit in vlteriorem probationem.

De certitudine principiorum Metaphyſicæ.

Sciendum 8. quod quamvis omnia Metaphyſicæ principia certiſſima ſint, vtpotè à quibus cæterarum ſcientiarum principia dependent, ſuamque mutuantur certitudinem, nihil tamen obeſt eorundem vnum eſſe veluti prius ac firmius; Vnde ex principiis de quibus dubitari poteſt quoad prioritatem atque maiorem certitudinem, quæque quatuor ſunt, ſcilicet *impoſſi*

impoſſibile eſt idem ſimul eſſe & non eſſe: quodlibet eſt vel non eſt; ſeu *de quolibet vera eſt affirmatio vel negatio: quidquid eſt quamdiù eſt neceſſe eſt eſſe*; & *quidquid habet eſſe eſt vnum, verum, bonum*: Ex his, inquam, principiis omnium primum & firmiſſimum eſt illud: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe & non eſſe*; Quod quidem colligi poteſt ex enumeratione conditionum, quæ ad tale requiruntur principium. Primò namque huiuſmodi principium eſt notiſſimum, quia terminis conſtat generaliſſimis. Secundò per illud, ſi non oſtenſiuè, ſaltem deducendo in incommodum cætera principia probari poſſunt: ideo enim hoc v. g. admittitur principium: *Contradictoria non poſſunt eſſe ſimul vera*, quia aliter ſequeretur hoc impoſſibile, quod idem ſimul eſſet & non eſſet. Tertiò denique eſt huiuſmodi principium omninò indemonſtrabile, propterea quod nullum maius incommodum fingi & excogitari poteſt eo ad quod adigitur is, qui negat, impoſſibile eſſe, idem ſimul eſſe & non eſſe, vt conſideranti patebit.

Sciendum 9. ens reale commune Deo & creaturæ habere cognitionis principia. Etenim quidquid conuenit inferioribus adæquatè ſumptis conuenit & ſuperiori communi: Iam ſic eſt, quod omnibus entis inferioribus conuenit habere cognitionis principia. Creaturę namque cognoſcuntur per ſuas proprietates & effectus; Deus verò cognoſcitur per creaturas: *Siquidem inuiſibilia Dei*, inquit Apoſtolus, *per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*: ergo ens reale commune Deo & creaturæ habet cognitionis principium: imò & habet huiuſmodi ens principia rei interna Metaphyſica prout ratione diſtincta: Exiſtentia namque & eſſentia ſunt huiuſmodi principia rei interna; vnde cum eſſentia & exiſtentia reperiantur in quovis inferiori entis, ſaltem ratione diſtincta, quod dico propter Deum, in quo vt in- *De principiis ipſius entis*

ſra oſtendam diſtinguuntur ratione & virtualiter actus primus & actus ſecundus, ſubindéque & eſſentia & exiſtentia ; conſequenter ſit quod habeat huiuſmodi ens, nedum cognitionis principia, ſed etiam principia rei interna, ratione ſaltem diſtincta.

Quod habeat ens ſuas proprietates.

Sciendum 10. ens vt ſic, quod ex dictis ſupponitur obiectum Metaphyſicæ, ſuas habere proprietates, vel, vt vocant paſſiones ſeu affectiones. Proprietates namque alicuius ſubiecti ſunt attributa quædam quæ vniuerſalem habent connexionem cum eſſentia illius ſubiecti, & cum illo reciprocantur, ſiue habeant realem diſtinctionem à ſuo ſubiecto, vt proprietates phyſicæ reſpectu corporis naturalis, ſiue ab eo non diſtinguantur niſi ſecundum noſtrum concipiendi modum : atqui *vnum*, *verum*, *bonum* ita ſe habent reſpectu entis ; nihil enim eſt ens, cui non conueniant hæc attributa, vt facilè colligitur ex ſingulorum deſcriptione infra adductâ : ergo & tria illa ſunt & dici debent paſſiones ſeu proprietates entis. Quia vero vnum competit enti, quaſi abſolutè ; verum autem & bonum aliquo modo reſpectiuè ad intellectum & ad voluntatem vt dicemus ; ideò cum abſolutum præſupponatur reſpectiuo, vnum propterea dici ſolet prima entis proprietas ; tùm ſecunda eſt verum, vtpotè quod ordinem habet ad intellectum, qui in operando prior eſt voluntate quæ habet bonum pro obiecto.

Quod præfata proprietates minimè diſtinguantur à parte rei ab ipſo ente.

Sciendum 11. tres illas entis proprietates non propterea diſtingui à parte rei ab ipſo ente, vt volunt Scotiſtæ, qui & inter hæc ſuam inducentes formalem ſeu mediam diſtinctionem dicunt paſſiones entis eſſe extra rationem entis, non quidem abſolutè, ſed cum negatione huiuſmodi, qui eſt formaliter ; adeò vt, inquiunt, hæc quidem falſa ſit propoſitio ; *verum non eſt ens*, hæc tamen vera ſit : *verum non eſt formaliter ens*, etiam loquendo

loquendo à parte rei. Etenim res propriè ſumuntur formaliter, quando ſumuntur in abſtracto : iam ſic eſt quod ens & vnum verbi gratia in abſtracto conſiderata putà entitas & vnitas non ita formaliter & à parte rei diſtinguuntur ; ſi namque entitás & vnitas ita diſtinguerentur ; cum ita diſtinctæ faciant binarium numerum rationum formalium, & aliundè quælibet pars binarij ſit in ſe vna ſine alia, eo quod quælibet ſeiunctim ſumpta ſit aut eſſe poſſit principium numeri, quod non conuenit niſi huic, quod dicitur *vnum*, ſequeretur per conſequens, quod ſi entitas ita formaliter diſtingueretur ab vnitate, eſſet tunc aliquid *vnum* ſine vnitate, ſiue entitas illa quæ faceret partem binarij vna eſſet etiam ſeiuncta ab vnitate, quod eſſe impoſſibile nemo non videt : Non igitur proprietates illæ entis diſtinguuntur formaliter & à parte rei ab ipſo ente, ita vt ſuperaddant à parte rei rationem aliquam formalem poſitiuam ipſi rationi entis. Vnde *Nota.*

Sciendum 12. huiuſmodi paſſiones ſeu proprietates entis non niſi ratione diſtingui ab ipſo ente ; adeò vt ſint quidem in ſe poſitiuæ quædam rationes, ita tamen vt eandem etiam formaliter realitatem cum ipſo habeant, nec diſtinguantur in conceptu noſtro, niſi ratione alicuius connotati. Neque propterea ſequitur, præfatas proprietates, quas tribuimus enti fore entia rationis, cum non niſi per rationem diſtinguantur vt tales ab ipſo ente, non inquam hoc ſequitur, propterea quod diſtinctio rationis poteſt eſſe inter entia realia vt in Logica in Tractatu de vniuerſalibus oſtendimus. Vnde dico, quod licet ens rationis non poſſit eſſe paſſio entis realis, nihilominus vnum ens reale ſecundum vnam rationem poteſt eſſe paſſio ſui ipſius ſecundum aliam rationem conſideratum ; & hoc ratione diuerſorum conceptuum, quorum ſcilicet

Quod non niſi ratione diſtinguantur præfatæ proprietates.

Nota.

vnus notior & prior eſt altero, atque alterum demonſtrare poteſt, ſublatâ tamen ratione cauſæ in eſſendo; & in hoc ſenſu tribuimus proprietates enti.

De vnitate. *Sciendum* 13. vnitatem, quæ vt diximus, eſt quaſi prima entis proprietas, eſſe rationem formalem poſitiuam, quæ explicari poteſt vt talis per eſſe principium multitudinis; vnde & Ariſtoteles 10. *Metaphyſ. cap.* 5. docet vnum & multa opponi contrariè, eâ ſcilicet contrarietate, quæ eſt inter duo poſitiua. Neque obſtat, quod vnum explicari ſoleat per negationem, ſeu per ſui indiuiſionem; hoc enim plerumque contingit, vt quæ maximè poſitiua ſunt non poſſint à nobis explicari, niſi per negationes, vt incorruptibilitas in cælo, immortalitas, infinitas in Deo, &c. atque ita ens rectè dicitur vnum, quatenus non eſt in ſe multa ſecundum eam rationem, in qua eſt vnum, vt verbi gratia cumulus dicitur vnus in ratione cumuli; neque eſt multi cumuli, quamvis poſſit aliundè dici multa entia, ſeu multi lapides ſimul poſiti. Notabis autem obiter eodem modo rem eſſe vnam, quo eſt ens; adeò vt ſit vna vnitate eſſentiæ, ſi eſt ens eſſentiæ; ſi verò eſt eſſentia ſeu natura compoſita ex multis eſt vnitas compoſita, & non ſimplex. Item ſi eſt ens ſingulare eſt vnitas ſingularis, quo pacto Petrus eſt ens vnitate indiuiduali ſeu ſingulari. Denique ſi eſſentia ſeu natura intelligitur eſſe eadem in multis inferioribus, dicitur vna vnitate vniuerſali.

De variis vnitatibus. *Sciendum* 14. ex vnitatibus aliam eſſe impropriè ſumptam vnitatem, quæ dicitur communiter vnitas *conuenientiæ & ſimilitudinis*, per quam ea dicuntur eſſe vnum in aliquo, quæ in eo conueniunt, ſeu in quo ſimilia ſunt: quomodo Petrus & Paulus dicuntur eſſe vnum in homine; quæque non eſt propriè & Metaphyſicè ſumpta vnitas, ſicut nec ea, quâ ali-

qua

quæ dicuntur vnum per collectionem, vt exercitus. Item ex vnitatibus aliæ dicuntur vnitates *per ſe*, & aliæ vnitates *per accidens*; vnitas per ſe quæ aliter dici ſolet vnitas *eſſentiæ* tunc eſt & fit, quando actus & potentia eiuſdem generis vniuntur ſimul, vt corpus & anima in homine, quorum vtrumque eſt ſubſtantia; alioquin fiet dumtaxat vnum per accidens, ſi non ſint eiuſdem generis, vt albedo cum lapide faciens vnum album; denique aliqua etiam ſunt vnum per continuationem, quæ eſt aliud genus compoſitionis, vt quando multæ aquæ ſimul vniuntur & fiunt vna aqua continua: & hæc de vnitatibus in genere.

Sciendum 15. pro declaratione ſecundæ proprietatis entis, quæ dicitur veritas, quod ens quodlibet dicitur verum, vel per hoc quod eſt conforme cognitioni de illo habitæ, in quo ſenſu poteſt deſcribi veritas, *conformitas rei ad intellectum ſecundum id quod eſt ad id quod de eâ intelligitur*, intellectu ſcilicet enunciatiuo; vel potiùs, ſi lubet, ens eſt verum, quando & quia conforme eſt ideæ & cognitioni diuinæ, quæ talis naturæ ens repræſentat; quo modo Petrus dicitur verus homo, quia talis in ſe eſt qualis in ideâ & cognitione diuinâ repræſentatur eſſe hominis. Vnde fictus homo non eſt verus homo, quia non eſt conformis cognitioni ſeu ideæ diuinæ, per quam repræſentatur homo eſſe corpus, viuens, ſentiens, & rationis particeps; cur autem in tali conformitate rei ad intellectum, etiam noſtrum ſtabiliant communiter Philoſophi conceptum veritatis, exiſtimo ego ideò & ita fieri, quia quamdiu non adeſt talis conformitas rei, ſecundum id quod eſt ad id quod de ea intelligitur, tunc & tamdiù non intelligitur, ſed magis & potius ignoratur; ex quo conſequenter fit quod ſi intelligitur, verè *De veritate.*

in ſe eſt vt intelligitur, adeoque & in eius conformitate ad intellectum debet eius conſiſtere formalis veritas; ſed pro maiori huius declaratione.

Quotuplex ſit veritas. *Sciendum* 16. quod veritas tripliciter accipi poteſt; vno modo materialiter pro entitate vniuſcuiuſque rei, ſecundum quam dicimus, illud eſſe de veritate alicuius rei, quod eſt de eius entitate; alio verò modo poteſt accipi veritas repræſentatiuè pro repræſentatiuo veritatis; & iſto modo conceptus mentis; ſiue actus intelligendi complexus poteſt dici verus, licet etiam poſſit & dici verus veritate primo modo acceptâ, ſecundum ſuam veram entitatem. Iſto etiam modo dicitur & propoſitio, ſiue ſcripta ſiue dicta eſſe vera, quia eſt ſignum veritatis formalis. Tertiò denique accipitur veritas formaliter; & hoc modo ſumpta eſt in obiecto intellectus enunciatiui, vt dum dicimus: hominem eſſe animal, hoc eſt verum. In eo ſiquidem eſſe debet veritas formaliter, quod correſpondet ei, quod eſt verum repræſentatiuè: ſed propoſitiones & conceptus mentis dicuntur ſolum vera repræſentatiuè: ergo in eo conſiſtit verum ſeu veritas formaliter, quod per propoſitiones & conceptus mentis repræſentatur; quod quidem non aliud eſt, quam ipſum intellectus enunciatiui obiectum.

Nota. Notabis autem obiter veritatem hanc in ratione veritatis poſitam eſſe in indiuiſibili, id eſt non recipere magis & minus, quia ſcilicet talis eſt natura adæquationis ſeu conformitatis vel cognitionis cum obiecto, vel obiecti cum cognitione: ſi enim aut excederet, aut deficeret, tunc deſineret eſſe adæquatio, quod per proportionem explicari poteſt exemplo duarum quantitatum inter ſe æqualium. Quare licet aliqua veritas poſſit eſſe naturæ præſtantioris, tùm euidentior aut certior aliâ, non

idi

idcirco plus dicit in ratione veritatis vt ſic.

Sciendum vltimò, ens quodlibet dici bonum, quatenus eſt in ſe perfectum, ſaltem ſecundum eſſentialia, ſine quibus nec eſſe poteſt nec concipi; iuxta quod intelligendum venit quod dicit Scriptura, quod vidit Deus cuncta quæ fecerat & erant valde bona; vnde tranſcendentalis bonitas primò & per ſe aliud nihil eſt quam rei perfectio ſecundum ſe, ad quam conſequitur conuenientia. Notabis autem bonitatem illam eſſe quidem conceptum poſitiuum à conceptu entis diſtinctum, non tamen tanquam ens aliud, ſed tanquam idem alio modo conſideratum. Præfatæ namque proprietates entis, vt dicebamus ſupra nihil ſunt, quam ſubiectum ipſum, vt diuerſo modo conſideratum, nempè vel ſub aliquâ negatione, vel ſub denominationibus etiam extrinſecis, vel comparatiuè ad diuerſa connotata, ex quibus oriuntur illa prædicata tranſcendentalia vel vnius, vel veri, aut boni: licet enim prædicatum dicatur hâc ratione includere ſuum ſubiectum, non debet id reputari inconueniens in præſenti caſu de proprietatibus entis; quia ſcilicet illud eſt enti proprium eique peculiare, ob eam quam habet tranſcendentiam, vt idem indiuiſibiliter ſit conſtitutiuum diuerſarum rationum ſeu formalitatum quæ ipſi identificantur. Et hæc circa proœmialia atque faciliora Metaphyſicæ dicta ſufficiant.

De bonitate.

Nota.

LIBER

LIBER I.

De ente creato, tum in communi; tum in particulari de incorporeo, ſiue Angelis.

Ordo doctrinæ.

QVIA Metaphyſica non tantum habet pro obiecto ens vt ſic, ſed etiam contemplatur ens incorporeum completum, quales ſunt Angeli & Deus; propterea quod non alia extat ſcientia quæ verſetur circa ens abſtractum à materiâ ſecundum rem, quam Metaphyſica, ideò pro illa duplici entis ratione vulgò diſtribui ſolet Metaphyſica in tres partes, ſeu tractatus tres aut tres libros, quorum, qui primus eſt, inſcribi etiam ſolet de ente in communi, variiſque eius diuiſionibus & proprietatibus: ſecundus de ente creato incorporeo, hoc eſt de intelligentiis ſeu Angelis: & tertius denique de ente increato, nempè de Deo. Quia verò de ente in communi eiuſque diuiſionibus fusè tractauimus in primo libro ſecundi tomi Logicæ, vbi ſcilicet fusè de analogiâ & tranſcendentia entis vt ſic ad ſubſtantiam & accidens, ad Deum & creaturas; nec non & de eiuſdem diuiſione in varia prædicamenta, de quibus etiam ſingulis ibidem fusè egimus: quæ vero de eodem ente vt ſic & in communi ſupererant dicenda, vtpote faciliora declarauimus ſupra in præmiſſis præludiis, vbi ſcilicet de proprietatibus entis tum in communi, tum de ſingulis ſeorſim ſumptis; propterea noſtram hanc Metaphyſicam in duos tantum diuidimus libros: in quorum primo omnia & ſingula, quæ occurrunt ſcitu digna circa ens creatum in communi, nec non & circa

circa idem in particulari, incorporeum ſcilicet, quod etiam cadit ſub conſiderationem Metaphyſicæ, abundè & eadem qua in tomis præcedentibus ſeruata methodo diſcutiemus: in ſecundo verò celebriores quæ circa Deum vt naturali lumine cognoſcibilem agitari ſolent quæſtiones, ſecundum vires à Domino conceſſas pariter agitabimus.

QVÆSTIO I.

De conſtitutiuo entis creati, an primariò conſtituatur ens creatum per eſſe ab alio.

PRæmittendum 1. pro declaratione tituli, non procedere quæſitum de ente creato ſub ratione formali creati, ſeu effectiuè producti: certum enim eſt, creatum vt tale explicare rationem effectus dependentis à creatore, ſicut etiam Creator vt talis rationem explicat primæ cauſæ; vnde ſicut Creator vt talis habet conſtitui per eſſe id, à quo aliud eſt ſub ratione entis, ſeu ſub ratione extracti à nihilo, ita & ens creatum ſub illa formalitate creati & effectiuè producti, haud dubiè conſtituitur per eſſe ens ab alio, non ergo procedit quæſitum tituli de ente creato ſub illa formalitate creati & producti effectus, ſed de eo procedit ſumpto ſub ratione limitati entis, ſiue entis condiſtincti ex limitatione à Deo; adeò vt quæſiti ſenſus de primario conſtitutiuo entis creati ſit iſte: quænam ſcilicet ſit prima & primaria radix limitationis repertæ in ente creato, qua diſtinguitur primariò à Deo, ſiue quænam ſit prima radix eorum omnium quæ reperiuntur in ente creato. Hæc enim importa-

tur radix in primario cuiuſlibet conſtitutiuo, vt concedi ſolet, & patet inductione.

Duplex autem diſtinguitur ibi ſententia. Sunt enim plures, inter quos eſt Vaſques, qui explicare ſolent primarium conſtitutiuum, diſtinctiuum, & limitatiuum entis creati per dependentiam & ordinem ad Deum vt ad cauſam efficientem, exiſtimantes diuiſionem illam communem entis in ens creatum, ſeu productum, & increatum, ſeu improductum eſſe non ſolum eſſentialem, ſed etiam formalem, datam ſcilicet per formalitates conſtitutiuas vtriuſque; vnde concludunt quod primum quod intelligendum venit in ente creato ſit eſſe ab alio, adeoque & quod per illud primariò conſtituitur. Oppoſita vero ſententia eſt Thomiſtarum, qui ponderantes doctrinam illam, & quidem ſuo more profundam, quam affert Angelicus præceptor in 1. *part. quæſt.* 44. *art.* 1. vbi habet ſanctus Doctor: *ad primum ergo dicendum, quod licet habitudo ad cauſam non intret definitionem entis quod eſt cauſatum, tamen ſequitur ad ea quæ ſunt de eius ratione, quia ex hoc quod aliquid per participationem eſt ens ſequitur quod ſit cauſatum ab alio. Vnde huiuſmodi ens non poteſt eſſe, quin ſit cauſatum, ſicut nec homo quin ſit riſibilis.* Hanc inquam ponderantes diſcipuli doctrinam Magiſtri negant, & meritò, quod eſſe ab alio, ſeu habitudo ad cauſam eſſe poſſit id quod primo & primariò intelligendum venit in ente creato; vnde & dicunt pro ſuâ exponendâ ſententia quod ſicut cauſa efficiens prius intelligitur conſtituta in ſe per ſuam formam in genere cauſæ formalis, quam intelligatur potens in ordine ad effectus quos efficit vel efficere poteſt; adeo vt in Deo, verbi gratia, primarius conſtitutiuus non ſit omnipotentia, qua poteſt omnia facere, ſed aliquid aliud antecedens, ex vi cuius in ſe & ad ſe intelligitur prius conſtitutus,

us, & in quo fundatur virtus illa effectiua: ic ſimiliter, inquiunt, ex parte effectus efficiendi vel facti ſeu creati, prius ipſum debemus intelligere conſtitutum per ſuam formam n genere cauſæ formalis, quam intelligamus n ipſo habitudinem & dependentiam ad cauam efficientem extrinſecam etiam primam; otum enim genus cauſæ efficientis eſt extrinccum, & præſupponit aliud genus cauſæ, formalis ſcilicet conſtitutiuæ; vnde & concludunt præfati Thomiſtæ primarium conſtitutiuum, diſtinctiuum, & limitatiuum entis creati non eſſe ly *ab alio eſſe*, ſed eſſe realem eius compoſitionem, adeò vt primus conceptus, prima radix & eſſentia conſtituens rem condiſtinctam à Deo in entitate finita & limitata, non aliud ſit quam realis aliqua compoſitio.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij, reſpectu inferendæ concluſionis, puta quod *cognoſcimus nos creata entia, & eorum eſſentias per habitum primorum principiorum*; quod *eſſe intelligibile eſſe non poteſt primum quod reperitur in ente creato*; quod *non magis exigit creatum ens produci vt ſic, quam tale ens creatum taliter produci*. Primò quidem receptiſſima eſt & veriſſima prima illa propoſitio, puta quod cognoſcimus nos entia creata & eorum eſſentias per habitum primorum principiorum, imò tali habitu ſolas creaturas cognoſcere poſſumus; cuius ratio eſt quia habitus ille principiorum vel ad Deum terminat cognitionem ſuam, vel ad creaturas: am ſic eſt quod ad Deum terminare non poeſt huiuſmodi habitus lumen & cognitionem ſuam; licet enim cognoſcamus euidenter Deum eſſe, id tamen eſt per diſcurſum, & non per intuitum ſimplicem, qualis eſt cognitio præfati

ſati habitus ; ex creaturis namque prius cognitis deuenimus & aſcendimus ad Deum, qui nobis non eſt immediatè cognitus, ſed cognoſcitur mediis ipſius effectibus : ergo dicendum eſt, non aliud à nobis cognoſci per habitum primorum principiorum, quam entia creata, eorumque eſſentias.

Iam vero quod receptiſſima ſit & ſecunda propoſitio, puta quod eſſe intelligibile eſſe non poteſt primum quod reperitur in ente creato, ex eo ſimiliter patet, quod cum in tantum ſit aliquid intelligibile inquantum eſt verum, propterea quod obiectum intellectus non eſt aliud quam verum, conſequenter fit quod cum verum ſeu veritas conſequatur ad ipſum ens veluti eius proprietas, vt dictum fuit ſupra in præludiis, & vt ab omnibus conceditur, idem per conſequens dicendum ſit & de intelligibili, ac proinde ly eſſe intelligibile eſſe non poteſt primum quod reperitur in ente creato.

Demùm quantum ad tertiam propoſitionem, puta quod non magis exigit ens creatum produci vt ſic, quam ens creatum tale taliter produci, ratio eſt quia ideò exigit creatum ens produci vt ſic, quia & id quod eſt, habet per produci, & nihil eſt præter id quod producitur : iam ſic eſt quod ens creatum tale, verbi gratia, ens per creationem productum, & id quod habet per creationem, & nihil eſt præter id quod creatur ; non ergo magis exigit ens creatum produci vt ſic, quam ens creatum tale taliter produci. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO : *Primarium entis creati conſtitutiuum, ſiue primus conceptus & prima radix conſtituens rem condiſtinctam à Deo in entitate finitâ & limitatâ, non eſt ipſum eſſe ab*

ab alio, ſiue à Deo; ſed eſt realis aliqua compoſitio.

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *cognoſcimus nos entia creata per habitum primorum principiorum*: ergo non poteſt ens creatum primò & primariò conſtitui per eſſe ab alio. *Probatur conſequentia*: ens ab alio qua tale apprehendi non poteſt per habitum primorum principiorum: ergo hoc ipſo quod cognoſcimus entia creata, ſeu creaturas per habitum primorum principiorum, non poteſt ens creatum primò & primariò conſtitui per eſſe ab alio. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: quod apprehenditur per habitum primorum principiorum, apprehenditur ſub ratione primi, ſeu vt primum principium: ſed ens ab alio formaliter vt tale apprehendi non poteſt ſub ratione primi, ſeu vt primum principium: ergo ens ab alio quâ tale apprehendi non poteſt per habitum primorum principiorum. *Maior* patet ex terminis, *Probatur Minor*: apprehendi ſub ratione poſterioris pugnat cum hoc quod eſt apprehendi ſub ratione primi principij; cum ſub ratione poſterioris apprehendatur potius ſub ratione principiati: ſed ens ab alio formaliter vt tale apprehenditur ſub ratione poſterioris; cum ſub hac ratione apprehendatur, vt ex alio conſequutum: ergo ens ab alio quâ tale apprehendi non poteſt ſub ratione primi, ſeu vt primum principium: ergo ens ab alio quâ tale apprehendi non poteſt per habitum primorum principiorum: ergo quod cognoſcitur per habitum primorum principiorum non poteſt primariò conſtitui per eſſe ab alio: ergo hoc ipſo quod cognoſcimus nos creaturas ſeu entia creata per talem habitum, (quod eſt primum præmiſſum principium,) non poteſt ens creatum primariò conſtitui per eſſe ab alio, ſiue ly eſſe ab alio non poteſt eſſe primum quod cognoſcitur & reperitur in ente creato.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *eſſe intelligibile eſſe non poteſt primum quod reperitur in ente creato:* ergo nec eſſe ab alio producibile poteſt eſſe tale primum in ente creato, ſeu primarium eius conſtitutiuum. *Probatur conſequentia:* prius eſt in ente creato ly *eſſe intelligibile*, quam eſſe ab alio producibile: ergo hoc ipſo quòd eſſe intelligibile eſſe non poteſt primum, quod reperitur in ente creato, nec eſſe poterit ly *eſſe ab alio producibile*. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* habet ens creatum eſſe intelligibile & producibile per hoc & hoc ipſo quod habet Deus poſſe illud intelligere & producere: ſed prius intelligitur Deus poſſe illud intelligere, quam poſſe illud producere: ergo & prius eſt in ente creato ly eſſe intelligibile, quam ly eſſe ab alio producibile. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor:* eumdem ſeruant potentiæ ordinem inter ſe, quem inter ſe ſeruant eorum actus; ſed prius eſt Deum intelligere actu creatum ens, quam actu illud producere; Ergo & prius eſt in Deo poſſe intelligere creatum ens, quam poſſe illud producere. *Maior* eſt euidens, & patet in exemplo de intellectu & voluntate, in quibus intellectus rationem habet prioris, & voluntas poſterioris; ſicut & actus intellectionis prior eſt actu volitionis, & actus volitionis poſterior. *Probatur Minor:* non habet nec poteſt Deus producere creatum ens niſi liberè: ergo in tantum actu illud producit, inquantum vult illud: ſed nihil volitum, quin præintellectum & præcognitum: ergo prius eſt Deum actu intelligere creatum ens, quam actu illud producere: ergo priùs intelligitur Deus potens intelligere creatum ens, quam potens illud producere: ergo prius eſt in ente creato eſſe intelligibile, quam eſſe ab alio producibile: ergo hoc ipſo quod eſſe intelligibile non eſt primum quod reperitur in ente creato, (quod eſt ſecundum

præ

præmiſſum principium) nec eſſe producibile ſiue eſſe ab alio poteſt eſſe primum quod intelligitur in ente creato, nec conſequenter primarium eius conſtitutiuum.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *non magis exigit creatum ens produci vt ſic, quam ens creatum tale taliter produci*: ergo non poteſt creatum ens primariò conſtitui per ly ab alio produci, ſiue ab alio eſſe. *Probatur conſequentia*: ly *taliter produci* non eſt de primario conceptu & conſtitutiuo entis creati talis: ergo hoc ipſo quod non magis exigit creatum ens produci vt ſic, quam ens creatum tale taliter produci, non poteſt hoc ipſo creatum ens primariò conſtitui per ly *produci*, ſiue ab alio eſſe. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: ſi taliter produci eſſet de primario conceptu entis creati talis, non præintelligeretur ens creatum tale talem habens naturam, prius quam intelligeretur petens ita produci: ſed de facto præintelligitur talem habens naturam, priuſquam intelligatur petens ita produci: ergo non eſt ly *taliter produci* de primario conceptu entis creati talis. *Maior* eſt euidens. *Probatur Minor*: dantur entia aliqua, quæ petunt produci per creationem, vt Angeli, & alia quæ petunt produci per eductionem, vt ignis & equus; ſed ideo petunt Angeli produci per creationem, & ignis per eductionem, quia talem & talem habent naturam: ergo de facto præintelligitur ens tale talem habens naturam, priuſquam intelligatur petens ita & taliter produci. *Maior* eſt euidens. *Probatur Minor*: quia Angelus ſpiritualis eſt & expers materiæ, caret ſubiecto ex quo educi poſſit, & conſequenter petit produci ex nihilo ſeu creari: forma vero ignis, quia habet eſſe receptum in materiâ & ab ea dependens; ideo petit produci dependenter ab illâ, ſubindeque & educi: atqui eſſe Angelum ſpiritualem & expertem materiæ, eſt habere

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Angelum talem naturam ; & idem dicendum de forma ignis , vt per ſe patet : ergo ideo petit Angelus produci per creationem , & forma ignis per eductionem , quia talem & talem habent naturam : ergo præintelligitur creatum ens talem habens naturam , prius quam intelligatur petens ita produci , ergo ly taliter produci non eſt de primario conceptu & conſtitutiuo entis creati talis : ergo hoc ipſo quod non magis exigit creatum ens produci vt ſic , quam ens creatum tale taliter produci (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poteſt ly produci ſiue ab alio eſſe , primariò conſtituere ens creatum

Iam verò quoad alteram concluſionis partem , puta quod primarium entis creati conſtitutiuum ſit realis eius compoſitio , hoc vnico probatur medio , eoque deprompto ex diuo Thomâ , atque meo iudicio conuincentiſſimo. Per primarium entis creati conſtitutiuum non aliud intelligitur , quam primus conceptus & prima radix conſtituens rem condiſtinctam à Deo in entitate finitâ & limitatâ : ſed prima illa radix non eſt alia quam realis aliqua compoſitio : ergo primarium entis creati conſtitutiuum eſt realis eius compoſitio , ſeu quod ſit realiter compoſitum vel componens. *Maior* ſupponitur : primum enim quod occurrit intelligendum in ente creato vt condiſtincto ab ente increato & infinito eſt taxata & limitata entitas ; atque ita prima radix illud conſtituens in entitate finitâ & limitatâ , non poteſt non eſſe primarium eius conſtitutiuum. *Probatur Minor* : radix prima ex qua exurgit finita & limitata entitas , ea eſt , ex quâ primò habet entitas non ſibi identificare aliam vel alias entitates : ſed id ex quo primo hoc habet entitas non aliud eſt quam realis compoſitio : ergo prima illa radix conſtituens rem condiſtinctam à Deo in entitate finitâ & limitatâ , non aliud eſt quam realis aliqua compoſitio. *Maior* patet

ex

ex terminis. *Probatur Minor* : ex eo primò ha- *Nota.*
bet entitas non ſibi identificare aliam vel alias
entitates, ex quo habet quod non ſint vna
ſed alia & alia entitas, vt per ſe patet : ſed
quod entitas aliqua non ſit vna cum alia en-
titate, ſed alia & alia entitas, hoc per ſe
primo facit compoſitio, vtpote quæ per ſe &
ex propriâ naturâ exigit eſſe duorum & inter
duo : ergo id ex quo primo habet entitas non
ſibi identificare aliam vel alias entitates, eſt
realis compoſitio : ergo realis compoſitio eſt
prima radix, ex qua conſtituitur res condi-
ſtincta à Deo in entitate finita & limitatâ :
ergo cum per primarium entis creati conſti-
tutiuum non aliud intelligendum veniat,
quam præfata radix, euidenter ſequitur pri-
marium entis creati conſtitutiuum conſiſtere
in reali aliqua compoſitione, ſiue in eo,
quod ſit realiter compoſitum, aut compo-
nens.

Dico autem *aut componens* ; quod quidem
dictum & notandum ad aliqua vitanda argu-
menta, quæ propter malam intelligentiam
poſſent contra hanc partem concluſionis obii-
ci. Etenim exiſtentia noſtra finita eſt & limi-
tata, ſubindeque & rationem habens conſti-
tutiuam entis creati ; & tamen non eſt ipſa
realiter compoſita ; & ſimiliter eſſentia An-
geli vt condiſtincta ab exiſtentiâ & ſubſiſten-
tiâ, finita eſt & limitata, & tamen non eſt
ipſa realiter compoſita : quia tamen compoſi-
tionem facit realem quælibet eſſentia cum
exiſtentiâ, & è contra exiſtentia cum eſſen-
tiâ, adeo vt quælibet ſit componens, ideo
fit quod & totum ipſum quod reſultat & com-
ponitur ſit limitatum, & extrema componen-
tia etiam ſint limitata.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia concluſionis fundamenta in ſolutionibus obiectorum.

Obiicies contra primam partem. Per illud primò & primariò conſtituitur ens creatum, per quod primò condiſtinguitur ab ente increato; ſed per eſſe ab alio primò condiſtinguitur ab ente increato ſiue à Deo: ergo & primò conſtituitur per eſſe ab alio. *Major* per ſe patet: idem enim eſt conſtitutiuum & diſtinctiuum. *Probatur Minor:* per id condiſtinguitur primò ens creatum à Deo, per cuius oppoſitum primò condiſtinguitur Deus ab ente creato: ſed per oppoſitum entis ab alio primò condiſtinguitur Deus ab ente creato: ergo & primò condiſtinguitur ens creatum à Deo per eſſe ab alio. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor:* Deus primò condiſtinguitur ab ente creato per eſſe à ſe; ſed ens à ſe opponitur enti ab alio, ſiue intelligendum venit per ly *oppoſitum entis ab alio*: ergo per oppoſitum entis ab alio primò condiſtinguitur Deus ab ente creato.

Reſpondeo negando minorem: licet enim ly *eſſe ab alio* tranſcendentaliter concomitetur ipſum creatum ens, non tamen eſt, nec eſſe poteſt primum, quod in eo intelligitur, vt per illud primò condiſtinguatur à Deo; quod quidem præter quam quod probatum manet ex dictis ſupra, poteſt vlterius ſuaderi ex eo, quod per ly *eſſe ab alio* importatur & exprimitur paſſiuum fieri, ſeu dependentia; iam ſic eſt quod paſſiuum fieri eſſe non poteſt primum, quod intelligitur in ente creato, & per quod primò condiſtinguitur à Deo; propterea quod ipſum paſſiuum fieri; ſubindeque & actualis dependentia (vt ipſe etiam Suarez docuit *in* 1. *Tomo Metaph. diſput.* 20. *ſect.* 5. & vt magis conſtabit ex reſponſione ad ſequentem inſtantiam) recipitur in ipsâ creaturâ; ſubindeque in aliquo priori debet poſſe intelligi creatura ante tale paſſiuum fieri & actualem dependen-

Nota.

endentiam : non ergo ly *eſſe ab alio*, eſſe po-
:ſt primum quod intelligitur in ente creato,
ec per quod primò condiſtinguitur ab ente
ıcreato, ſiue à Deo.

Vnde ad probationem minoris negatæ nego
militer minorem. Ad tertium autem in quo
idetur ſita vis argumenti nego maiorem, pu-
ı quod eſſe à ſe ſit primum, quod in Deo
ntelligitur, aut per quod primò condiſtin-
uitur ab ente creato, enim vero eſſe Deum
ns à ſe nihil aliud eſt quam habere eſſe, ſed
ncauſatum, nec ab alio acceptum : iam ſic eſt
uod eſſe nequit prima in Deo eſſentia, pri-
numque diſtinctiuum ab ente creato & con-
:itutiuum, ly *eſſe incauſatum*, ſiue carentia *Nota.*
auſæ : imo fundatur hæc carentia cauſæ in
ummâ Dei actualitate & perfectione, vt ex
ıoc patet ratiocinio : etenim quia Deus eſt
ummè perfectus & puriſſimus actus, nihil
ɔrorſus habens de potentialitate, eſt etiam
ibi ſufficiens & nullo alio indigens, & ſic
ıb omni alio independens ; ex quo conſe-
quenter fit, impoſſibile eſſe ipſum habere
auſam, à qua recipiat eſſe, & ſic habet eſſe
ſe : eſt autem Deus purus actus & ſummè
ɔerfectus, quatenus eſt ſummè ſimplex om-
ıem excludens potentialitatem & compoſitio-
ıem : non ergo Deus ſecundum quod condi-
tinguitur ab ente creato, conſtituitur primò per
ſſe à ſe, ſed potius per ſummam illam ſimpli-
itatem intra lineam eſſendi, vtpote quæ intra
alem lineam eſt primum & radicale funda-
nentum aliorum omnino quæ in Deo concipi-
nus ; atque ita ex eo, ex quo primò condi-
tinguitur Deus ab ente creato, minimè ſequi-
ur primò conſtitui & diſtingui creatum ens
er eſſe ab alio ; quin imò ſequitur potius
rimò conſtitui & diſtingui per hoc quod rea
em dicat compoſitionem; cum ergo Deus vt ab
o condiſtinctus primò condiſtinguatur & con-
tituatur per ſummam ſimplicitatem.

Nota. Cæterùm hic quoſdam ex noſtris monitos velim, eos parum conſequenter loqui ad ſua principia, dùm in exponendo primario conſtitutiuo Dei concedunt, quod vbi ſermo eſt de Deo ſecundum quod condiſtinguitur contra ens creatum, conſtitui tunc & conſtituendum per eſſe à ſe: illi, inquam, parum conſequenter loquuntur ad ſua principia & doctrinam communem apud Thomiſtas circa conſtitutiuum entis creati; cum eo ſemel conceſſo euidenter ſequatur, primariò conſtitui ens creatum per eſſe ab alio, vt bene probat præcedens obiectio; quod tamen omninò alienum eſt à mente & doctrinâ præceptoris noſtri Angelici, vt patet authoritate ſupra in præmiſſis citata, & clarius patebit ex authoritatibus infra in fine quæſtionis ex eodem adductis.

Inſtabis: contra rationem ſupra in ſolutione expoſitam. Ideo ex præfatâ ratione non primò condiſtinguitur creatum ens per eſſe ab alio, quia in eo importatur paſſiuum fieri quod in creaturâ recipitur tanquam poſterius in priori; ſed intelligibile eſt, quod recipiatur paſſiuum fieri in creatura tanquam poſterius in priori: ergo non valet præfata ſolutionis ratio. *Probatur Minor*: inintelligibile eſt quod via ad eſſe in ipſo, recipiatur eſſe tanquam poſterius in priori; ſed paſſiuum fieri eſt via ad eſſe creaturæ: ergo inintelligile eſt, quod recipiatur paſſiuum fieri in creatura tanquam poſterius in priori.

Reſpondeo negando minorem: vt enim nuper dicebamus, ſicut paſſiuum fieri ſumptum vt ſic eſt via ad ens creatum vt ſic, ita & paſſiuum fieri tale, v.g. educi, eſt via ad ens creatum tale, puta ad formam ignis vel equi: iam ſic eſt quod non eſt inintelligibile, quod ly *educi*, immò ly *petere educi* concipiatur vt poſterius quid in forma ignis; adeo vt eius non ingrediatur naturam; cum potius verificetur quod quia forma ignis talis eſt naturæ, puta materialis, ideo petit educi;

ɛduci ; propterea quod vt dicunt communiter Philoſophi *ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ſe ha-*
et ad fieri, adeoque verum eſt quod modus ;iendi ſequitur ad modum eſſendi ; non ergo nintelligibile eſt, quod ly *paſſiuum fieri* ſit in :nte creato tanquam poſterius in priori. Vnde ıd probationem diſtinguo maiorem ſic : inin-ːelligibile eſt quod via ad eſſe in ipſo recipia-ːur eſſe tanquam poſterius in priori, loquendo n genere cauſæ diſpoſitiuæ, Concedo : in hoc :nim genere habet via rationem prioris : lo-ɿuendo in genere cauſæ finalis, formalis & ma-erialis receptiuæ, Nego ; & ſub eadem diſtin-ɩtione minoris nego conſequentiam. Pro quo

Notabis & quidem ſeriò & diligenter, ipſum *Nota.* ɔaſſiuum fieri, ſiue paſſiuam dependentiam mo-ɭaliter diſtingui ab ipſa re, ſiue ab ipſa exiſten-ːia quæ fit, quod infero ego ex eo quod depen-ɭentia iſta paſſiua & paſſiuum fieri multiplica-ur aliquando, manente vnâ ſolâ exiſtētiâ. Nam ɿuando homo, v.g. generatur ; & pendet ab alio ıomine generante, & à Cœlo, & à Deo; cumque ɔaſſiua dependentia ab alio homine ſit ſolum ɿuantum ad fieri, non vero quantum ad conſer-ıari, ſicut eſt dependētia à cauſis vniuerſalibus, ὶ æquiuocis puta à Cœlo & à Deo, certum eſt ɿuod diſtinguitur ab aliis paſſiuis dependentiis eſpectu aliarum cauſarum: cum ergo paſſiua de-ɔendentia poſſit eſſe quoad fieri ſolum & non ɿuoad conſeruari, euidenter infertur paſſiuā de-ɔendentiam ſiue paſſiuum fieri non identificari ·um exiſtentia quæ fit, vtpote quæ non ſolum n fieri ſed etiam in conſeruari pendet. Iuxta ɿuam doctrinam iam dico pro pleniori ſolutio-ıe argumenti, quod cum ipſum paſſiuum fieri liſtinguatur ſaltem modaliter à creatura quæ it, ſubindeque & ſit accidens quoddam perti-ıens ad prædicamentum paſſionis, euidenter ſequitur quod in ipſa recipiatur creaturâ, ac ɔroinde neceſſarium eſt quod creatura ratio-ıem habeat prioris, & ei præintelligatur in

multiplici genere cauſæ, nempe in genere cauſæ finalis ; cum ad eam ordinetur ; adeò vt quod primò ab agente intenditur,non ſit ipſum paſſiuum fieri,ſed ipſa res quæ fit ; & in genere cauſæ formalis, cum ex eo quod res quæ fit talis ſit formæ , ſeu quidditatis , proueniat , vt diximus , quod petat taliter fieri ; & in genere cauſæ materialis receptiuæ , cum tale paſſiuum fieri, vtpote diſtinctum à re quæ fit , poſſit tantum reduci ad prædicamentum accidentis ſeu paſſionis , quod proinde recipi debet in ipſa creatura tanquam in aliquo priori etiam in genere cauſæ materialis receptiuæ; licet in generæ cauſæ materialis diſpoſitiuæ ly *paſſiuum fieri* ſit prius.

Nota.

Vrgebis : ſi paſſiuum fieri reciperetur in creatura tanquam poſterius in priori , paſſiuum fieri accidentis non eſſet de primo & primario conceptu accidentis : ſed hoc eſt falſum : ergo & falſum eſt quod ly *paſſiuum fieri* rationem habeat poſterioris in ente creato. *Probatur Minor* : reſpectus quem dicit tranſcendentaliter accidens ad ſubſtantiam eſt de primo & primario conceptu accidentis : ſed non habet accidens reſpicere ſubſtantiam , niſi mediante ipſo fieri , ſeu niſi inquantum ab illâ fit : ergo falſum eſt,non eſſe paſſiuum fieri accidentis de primo & primario conceptu accidentis. *Minor* patet : non enim reſpicit accidens ipſam ſubſtãtiam, niſi ſub ratione cauſæ ſubſtantis & recipieniis.*Prob.Maior*:nihil magis eſt de primo alicuius conceptu , quam quod eius ingreditur definitionem ; ſed reſpectus tranſcendentalis ſubſtantiæ , ſeu ad ſubſtantiam ingreditur definitionem accidentis , vtpote quod definiri ſolet ens in alio : ergo reſpectus quem dicit tranſcendentaliter accidens ad ſubſtantiam eſt de primario conceptu accidentis.

Reſpondeo negando minorem ; ad cuius probationem nego maiorem Licet enim concedi ſoleat præfata maior à pluribus , qui ſolum

ım à limine ſalutant quidditatiuos & Metahyſicos rerum conceptus,nec intra ingrediunır, vt talia per multum otium meditentur; nmeritò tamen eam concedi ex ſequenti diſırſu colligo, pro quo vnum ſuppono quod *Nota.* b omnibus & ſingulis vt indubitatum ſuppoitur, puta quod Metaphyſica non ſolum haet pro obiecto primario ſubſtantias,ſed etiam ccidentia; ex eo ſcilicet quod obiectum priıarium Metaphyſicæ ſit ens abſtrahens à ſubantia & accidente: iam ſic eſt, quod quamis dicat accidens eſſentialem ordinem ad ıbſtantiam vt ad cauſam ſuſtentantem, à qua epender, & à qua originatur, vt tamen eſt biectum primarium Metaphyſicæ non conſieratur neque attingitur ab illâ accidens vt fectus ſubſtantiæ radicatus in ipſa, & poſteor quam ipſa, ſed conſideratur & attingiır accidens vt radix & principium earum roprietatum, quæ ab ipſo oriuntur acciden-; habet enim accidens bonitatem, vnitatem, ıtelligibilitatem, quæ ei conueniunt vt attriıta ſuæ entitatis, & reſpectu quorum eſt acdens primum in ſuo genere: ergo falſum eſt ıod reſpectus tranſcendentalis ad ſubſtanım, quamuis tranſcendentalis, ſit de conptu omnino primo & primario accidentis, ìàs non niſi ſub tali reſpectu & conſequenr vt poſterius quid conſideraretur & attinretur à Metaphyſica, non autem ſub ratione imi vt ſupponitur & conceditur attingi.

Vnde ad vltimum diſtinguo maiorem ſic. hil magis eſt de primo & primario alicuius nceptu, quam quod eius ingreditur definiınem: ſi definitio quam ingreditur ſuppot pro verâ & quidditatiua definitione, Condo: ſi vero non ſit vera definitio ſed ſolum cumloquutio veræ definitionis, vt dicit dis Thomas, Nego. Iam ſic eſt quod defini illa communiter tradita de accidente puta ıod ſit *ens in alio* non eſt, vt idem notat D.

Thomas *in quaſtionibus quodlibetalibus* vera accidentis definitio, ſed ſolum circumlocutio veræ definitionis, adeò vt ſenſus eius ſit: *accidens eſt ens, cuius natura debetur eſſe in alio*, quod quidem verificatur per hoc ſolum, quod ly *eſſe in alio* tranſcendentaliter aut ſecundariò importatur: non igitur ex definitione illa communi accidentis inferri poteſt, quod fieri & originari à ſubſtantia ſit de primo & primario conceptu accidentis. Iuxta quam doctrinam poteſt ſimiliter reſponderi ad id quod etiam cõmuniter obiicitur cõtra concluſionem, puta quod ens creatum definiri ſolet *ens ab alio*; ad hoc inquam reſponderi poteſt quod illa definitio eſt tantummodo circumlocutio veræ definitionis, adeo vt ſenſus ſit, quod *ens creatum talis ſit natura, cui debeatur eſſe ab alio*; quod quidem haud dubiè verificatur, quamuis eſſe ab alio non ſit primarium prædicatum, ſeu prædicatum conſtitutiuum; & hoc tum ex paritate adducta de accidente; tum etiam quia quod ſit aliquid talis naturæ, vt ei debeatur aliud quid, verificatur vt patet, vbi ly *aliud quid* ſupponit ſolum pro proprietate.

Colliges, non eſſe primarium conceptum entis creati, ſeu finiti condiſtincti à Deo reſpicere Deum vt cauſam effectiuam, quod quidem præter quam quod manet ex dictis ſupra abundè & ſufficienter probatum, poteſt vlterius declarari hoc familiari diſcurſu, dicendo ſcilicet quod reſpicere Deum, & tendere ad ipſum, & ad ipſum dicere ordinem tanquam ad cauſam, eſt quaſi quærere illum & ad illum accedere, vt conferat neceſſaria, quibus indigemus: ergo prius eſt indigere quam indigentiam proponere, & eius veluti remedium quærere: atqui ipſa indigentia de qua in præſenti eſt ſermo, oritur ex taxatione, vt ita dicam, pérfectionis & limitationis entis: ergo ante habitudinem & ordinem ad Deum

Nota.

Deum præintelligitur in ente creato indigenia & limitatio entitatis & taxatio perfectionis: vnde ſicut in rebus humanis, quod pauper accedat ad diuitem & quærat illum petens ab eo eleemoſynam, oritur haud dubiè ex paupertate & indigentia vel ex carentia eorum quæ neceſſaria ſunt ad ſuſtentationem: ſic ſimiliter in præſenti; nam reſpicere Deum & dicere ad illum ordinem, cum ſit illum reſpicere vt dantem & communicantem ſe, eſt conſequenter quaſi ab eo petere eleemoſynam eorum, quæ neceſſaria nobis ſunt vt ſimus & conſeruemur: ergo hic ordo & habitudo, quamuis loquendo de ſimultate temporis ſimul ſemper nobiſcum currat, imo & in nobis tranſcendentaliter inuoluatur, ſiſtendo tamen in prioritate & poſterioritate conceptuum & à quo, de quibus ſolum in hac quæſtione proceſſit ſermo, hic, inquam, ordo & habitudo ad Deum adhuc ſupponit indigentiam, ſeu ex indigentiâ ortum habet; & indigentia ſupponit limitationem & taxationem perfectionis & entitatis, quæ quidem taxatio & limitatio conſiſtit in diſtinctione & compoſitione reali perfectionis noſtræ, vel eius quod ſe habet vt perfectio ab eo quod ſe habet vt perfectibile, vt ſe habent in nobis exiſtentia & eſſentia, de quo videatur ſequens quæſtio.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo ſanctum Doctorem omninò fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem quantum ad primam partem euidenter colligo ex loco iam ſupra citato *ex* 1. *parte quæſt* 44. *art.* 1 vbi ſic loquitur: *ad primum ergo dicendum quod licet habitudo ad cauſam non intret definitionem entis quod eſt cauſatum, tamen ſequitur ad ea quæ ſunt de*

 eius

eius ratione, quia ex hoc quod aliquid per participationem eſt ens, ſequitur quod ſit cauſatum ab alio. Vnde huiuſmodi non poteſt eſſe quin ſit cauſatum, ſicut nec homo quin ſit riſibilis. Hæc ille, ex quibus ſic arguere licet.

Quod non intrat definitionem entis, ſed conſequitur velut riſibile ad hominem, illud eſſe non poteſt primum & primarium eius conſtitutiuum: ſed habitudo ad cauſam, ſiue ratio cauſati non intrat ex D. Thoma definitionem entis per participationem, ſed magis conſequitur velut riſibile ad hominem: ergo habitudo ad cauſam ſiue ratio cauſati non eſt ex D. Thoma primarium conſtitutiuum entis per participationem, ſiue entis creati: ſed per eſſe ab alio non aliud intelligendum venit, quam habitudo ad cauſam ſiue ratio cauſati, vt per ſe patet: ergo ex D Thomâ non poteſt ens creatum primò & primariò conſtitui per eſſe ab alio.

Iam vero quoad alteram partem concluſionis, puta quod primò conſtituatur ens creatum ſiue finitum per eſſe realiter compoſitum, aut componens ex mente eiuſdem ſanctiſſimi Præceptoris, colligo ſimiliter & *ex quodlibeto 7. art. 1.* & ex *cap. 6. de ente & eſſentia*, vbi expreſsè dicit quod *forma non limitatur niſi quia in alio recipitur*; quod ex vnâ parte recipiens quà tale propterea eſt finitum quid; & ex alterà quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur. Ex quibus ſic etiam licet arguere.

Nota. Dum agitur de primario conſtitutiuo entis creati, non ſumitur ibi creatum ens ſub ratione effectus, ſiue producti, vt dictum fuit ſupra, tum quia ſub tali ratione non aliud exprimit quam eſſe ab alio, adeoque & fruſtrà & ſine cauſa inquireretur an conſtituatur per eſſe ab alio; tum quia ratio illa explicita effectus reducitur ad genus cauſæ efficientis, non autem formalis, ad quam tamen ſolam perti

ertinet rem conſtituere & dare eſſe rei, vt icitur communiter: ergo dum agitur de priuario conſtitutiuo entis creati, ſumitur ibi reatum ens pro ente finito, taxato, limitato c per participationem ad differentiam Dei ſeu ntis increati & per eſſentiam: atqui radiem ſeu radicale principium finitatis & limiationis reducit diuus Thomas ad receptioiem quæ compoſitionem facit: ergo ex diuo Thomâ prima illa radix ex qua conſtituitur reatum ſeu finitum ens inquantum tale, conſiſtit in hoc quod ſit realiter compoſitum vel omponens.

QVÆSTIO II.

De ente eſſentia & exiſtentia: vtrum eſſentia in ente creato realiter diſtinguatur ab exiſtentiâ.

PRæmittendum primò, quod vbi inquiritur de eſſentiâ & exiſtentiâ, intelligendum veiit nomine eſſentiæ id, ſeu res ipſa quæ per deinitionem explicari ſolet, & quæ adduci ſoet vt reſpondeatur ad ly *quid eſt*: nomine vero exiſtentiæ intelligenda venit ipſa rei ctualitas, qua ſcilicet vltimò ponitur extra auſas, & quâ ſeclusâ ipſa res ſeu rei eſſenia nihil eſt quoad eſſe actuale in rerum naura; vnde quod in præſenti inquiritur, eſt trum res quælibet, quæ definitum eſt in deinitionibus, ſibi identificet realiter vltimam llam actualitatem quâ vltimò & formaliter ponitur extra cauſas, præſertim cum per eam olum ſit in rerum natura & ſine ea nihil ctualiter ſit; an verò eam ſibi minimè identificet, ſed ab ea realiter ſeu modaliter diſtin-

guatur, ſicut id quod eſt ab eo quo eſt; ſicut habens eſſe ab eſſe habito; ſicut participans â participato; & ſicut id quod eſſentialiter conuenit rei ſignificatæ per nomen eſſentiæ ab eo quod ſolum accidentaliter eidem competit: id enim quod ſignificatur per hoc nomen *Homo*, verbi gratia, habet eſſentialiter eſſe animal rationale, & ſolum accidentaliter & contingenter habet eſſe exiſtens.

Tres autem diſtinguuntur ibi ſententiæ. Prima eſt Durandi *in* 1. *diſt.* 8 *q.* 2. cui plures ſubſcribunt recentiores cum Suareſio, vbi habet quod in rebus creatis exiſtentia ſolum ratione ratiocinatâ diſtinguitur ab eſſentiâ; ita vt quælibet res per ſuammet entitatem exiſtat, & tot dentur exiſtentiæ, quot fuerint entitates, taliter quod ſi entitates fuerint totales & ad aliud componendum non ordinatæ, earum exiſtentia ſit etiam totalis: ſi autem entitates fuerint partiales & ad aliud componendum ordinatæ, ſicut partiales ſunt entitates materiæ & formæ, earum exiſtentia cum ipſis entitatibus identificata ſit etiam partialis. Secunda verò ſententia eſt Scoti *in* 3. *ſent. diſt.* 6. *q.* 1. quæ quidem cum priori ſententiâ conuenit in eo quod velit eſſe exiſtentiam realiter & entitatiuè identificatam cum eſſentiâ, itaut non ſit alia ab entitate eſſentiæ entitas, ſiue realis ſiue modalis: differt tamen ab eadem Durandi ſententiâ, in eo quod hæc ratione ſolum illas diſtinguit. Scotus verò prætendit illas ab inuicem diſtingui diſtinctione formali & ex natura rei, quamquam velit eas in vnâ adunari entitatè & realitate. Tertia denique ſententia communis eſt apud Thomiſtas, ſtatuitque poſt D. Thomam realem diſtinctionem ſiue diſtinctionem excludentem identitatem inter eſſentiam & exiſtentiam; non ita tamen vt ſe habeant velut alia & alia res, cum enim exiſtentia non ſit completa entitas, nec tam ſit ſui quam alterius, vtpote quæ eſt rei actualitas, & quaſi

vlti

vltimum exercitium non habet rigoroſè loquendo dici poſſe res, bene tamen modus ſeu modalis entitas: vnde concludunt Thomiſtæ diſtingui eſſentiam & exiſtentiam ſicut aliam & aliam entitatem, quarum vna res eſt completa entitas, altera vero modalis entitas & incompleta.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *non datur in linea eſſendi quà tali, niſi eſſentia & exiſtentia*; quod *nequit res creata denominari exiſtens priuſquam denominetur producta*; denique quod *eſſentia cuiuſlibet creati habet eſſe exiſtentia per participationem*. Quantum autem ad primum, quod ſcilicet non detur intra lineam eſſendi quà talem niſi eſſentia & exiſtentia, ratio eſt, quia linea eſſendi qua talis abſtrahit imperfectè ſaltem à ſubſtantia & accidenti, eſtque vtrique analogicè ſaltem communis: iam ſic eſt quod nihil datur commune intra lineam eſſendi ſubſtantiæ & accidenti, præter ipſam eſſentiam & exiſtentiam: non ergo ex alio conflatur linea eſſendi quà talis, quam ex eſſentiâ & exiſtentiâ, adeò vt quamuis & ſubſiſtentia & inhærentia reducantur ad lineam eſſendi, non tamen ad eum pertinent ſub ratione lineæ eſſendi vt ſic, communis ſubſtantiæ & accidenti, & conſtituentis aut importantis ipſum ens, ſed ſolum ad eam pertinent prout eſt linea eſſendi talis, ſeu prout tranſilit limites lineæ entis, & tranſit ad lineam ſubſtantiæ vel accidentis.

Iam verò quantum ad ſecundum, puta quod nequit res creata denominari exiſtens, priuſquam denominetur producta, ratio huius eſt quia exiſtere in creatis nihil aliud eſt quam habere eſſe extra cauſas, & ideo dicitur exiſtentia, quaſi extra cauſas ſiſtentia: iam ſic eſt

quod non niſi per productionem ponitur aut poni poteſt res extra cauſas : vt per ſe patet : ergo impoſſibile eſt intelligi aut denominari rem exiſtentem priuſquam intelligatur aut denominetur producta.

Tandem quantum ad tertium, quod ſcilicet eſſentia rei cuiuſlibet habet eſſe exiſtentiæ per participationem. Ratio eſt quia illud quod habet eſſe, nec habet totum eſſe tale, tunc participat eſſe, cum tunc verificetur quod partem accipiat : iam ſic eſt quod eſſentia quælibet creata hoc ipſo quod exiſtit habet eſſet exiſtentiæ, nec tamen habet totum illud eſſe, vt per ſe patet, cum ſit finitæ ſolum actualitatis & perfectionis, quæ ſemper attenditur penes aliquod eſſe : ergo & veriſſimum & receptiſſimum eſt illud tertium, quod ſcilicet eſſentia rei cuiuſlibet habet eſſe exiſtentiæ per participationem. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO: *eſſentia in creatis eſt realiter diſtincta ab exiſtentiâ.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *non datur in linea eſſendi quà tali, niſi eſſentia & exiſtentia* : ergo eſſentia in creatis eſt realiter diſtincta ab exiſtentiâ. *Probatur conſequentia* : in creatis diſtinguuntur realiter in linea eſſendi actus primus & actus ſecundus : ergo hoc ipſo quod non datur in tali linea, niſi eſſentia & exiſtentia, debent in creatis realiter diſtingui eſſentia & exiſtentia. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens* : non minus diſtingui debent in lineâ eſſendi actus primus & actus ſecundus, quam in lineâ operandi : ſed in lineâ operandi creata realiter diſtinguuntur actus primus & ſecundus : ergo & diſtingui debent realiter in lineâ eſſendi. *Minor* per ſe

patet

patet : intellectus namque qui habet rationem actus primi in linea operandi intellectiuâ realiter diſtinguitur ab intellectione, quæ rationem habet actus ſecundi. *Maior* verò præterquam quod ſufficienter patet ex illo communi dicto : modus operandi ſequitur modum eſſendi, probatur inſuper ſic : non minus diſtinguuntur in lineâ eſſendi actus primus & ſecundus, quam in lineâ operandi, ſi ratio à priori diſtinctionis in lineâ operandi concludat pro lineâ eſſendi ; ſed ratio à priori diſtinctionis huius in lineâ operandi concludit etiam pro lineâ eſſendi : Ergo non minus diſtingui debent in lineâ eſſendi actus primus & actus ſecundus, quam in lineâ operandi. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, limitatio in lineâ operandi eſt ratio à priori diſtinctionis actus primi & ſecundi in tali lineâ: ſed non minus concludit limitatio pro lineâ eſſendi quam pro lineâ operandi, cum non minus in eâ quam in iſtâ reperiatur : Ergo ratio à priori diſtinctionis huius in lineâ operandi concludit etiam pro lineâ eſſendi. *Minor* per ſe patet. *Probatur Maior*, duplici medio.

Primò illud eſt ratio à priori diſtinctionis in lineâ operandi, cuius oppoſitum eſt ratio indiſtinctionis : ſed illimitatio quæ limitationi opponitur eſt ratio indiſtinctionis in lineâ operandi inter actum primum & actum ſecundum, vt patet in Deo ; ex eo ſcilicet quod illimitatio conſiſtit in hoc, quod vnum in ſe adunet omnia : Ergo limitatio in lineâ operandi eſt ratio à priori diſtinctionis actus primi & ſecundi in tali lineâ.

Secundò quod actus primus vel ſecundus non ſibi identificet omnem actualitatem ſui generis aut ſuæ lineæ, hoc haud dubiè prouenit ex eius finitate & limitatione ; cum hoc ipſo quod illam ſibi identificaret, fieret tunc infinitum in tali lineâ : ſed ratio diſtinctionis

actus

actus primi à ſecundo in lineâ operandi, eſt quia actus primus non ſibi identificaret omnem actualitatem ſui generis, vt per ſe patet; quandoquidem ſi illam ſibi identificaret non amplius haberet locum talis diſtinctio: Ergo limitatio in lineâ operandi eſt ratio à priori diſtinctionis actus primi & ſecundi in tali lineâ: Ergo ratio à priori diſtinctionis huius non minus concludit pro lineâ eſſendi, quam pro lineâ operandi: Ergo non minus diſtinguuntur realiter actus primus & ſecundus in lineâ eſſendi quam in lineâ operandi: Ergo hoc ipſo quod intra lineam eſſendi non datur niſi eſſentia & exiſtentia (quod eſt primum præmiſſum principium) hoc ipſo realiter diſtinguuntur eſſentia & exiſtentia.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *Non poteſt res creata intelligi exiſtens priuſquam producta;* Ergo in creatis realiter diſtinguitur exiſtentia ab eſſentia. *Probatur conſequentia,* ſi eſſet exiſtentia idem realiter cum eſſentia, prius denominaretur res exiſtens quam producta: Ergo hoc ipſo quod res creata intelligi nequit exiſtens prius quam producta, non poteſt non diſtingui realiter exiſtentia ab eſſentia. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens,* non poteſt res non prius denominari ab eo quod ſibi identificat, quam ab alio ab ea diſtincto: ſed ſi eſſet exiſtentia idem realiter cum eſſentia, res ſibi identificaret id à quo denominaretur exiſtens, nec ſibi identificaret id à quo denominaretur producta: ergo ſi eſſet exiſtentia idem realiter cum eſſentiâ, prius denominaretur res exiſtens quam producta. *Maior* per ſe patet: prius enim intelligitur conuenire rei id quod ſibi identificat, quam id à quo diſtinguitur. *Probatur Minor*, id à quo denominatur res exiſtens eſt exiſtentia, & id à quo denominatur producta eſt paſſiua eius productio, ſeu paſſiuum fieri, ſiue paſſiua dependentia; ſed ſi

eſſet

:ſſet exiſtentia idem realiter cum eſſentia,tunc :es ſibi identificaret exiſtentiam, nec tamen ibi identificat, aut identificaret paſſiuum fieri, iue paſſiuam dependentiam : Ergo ſi eſſet exiſtentia idem realiter cum eſſentia, res ſibi dentificaret à quo denominaretur exiſtens, iec tamen ſibi identificaret à quo denomina:etur producta. *Maior* patet ex terminis. *Mi- ior* quoad primam partem patet ſimiliter ex :erminis : quantum verò ad ſecundam partem depromitur ex doctrina Suareſij, contra quem ɔræcipuè in præſenti diſputamus : docet enim *n ſua Metaphyſicâ, diſtinct.*20. *ſect.*5. *con- luſ.*2. quod paſſiua productio ſeu paſſiuum ieri minimè identificatur cum re productâ, ɪnde & hoc argumentum exiſtimo ego de- nonſtratiuum & irrefragabile in doctrina Sua:eſij & ſequacium.

Quia vero nedum contra Suarem, ſed etiam contra alios hic diſputamus, ideò ad complementum argumenti probatur illa pars minoris de quâ ſolâ dubitari poteſt, probatur *Nota,* nquam ſic ; hoc ipſo quod multiplicatur paſ- ſiuum fieri, manente re quæ ſit vnâ & indi- iisâ, non poteſt non diſtingui paſſiuum fieri à e quæ denominatur productâ : ſed quando iomo v.g. generatur,multiplicatur realiter paſ- ſiuum fieri,manente homine,qui fit,vno & in- diuiſo : ergo non ſibi identificat res quæ fit, paſſiuum fieri, ſiue paſſiuam dependentiam. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor,*dum iomo generatur pendet in ſuo fieti & ab alio iomine, & à Cælo, & à Deo ; ſed non pendet vno & eodem paſſiuo fieri ſiue vna & eadem paſſiuâ dependentiâ : ergo multiplicatur paſ- ſiuum fieri manente re quæ fit vnâ & indiuisâ. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor*, paſſiua dependentia hominis geniti ab alio homine :ſt ſolum quantum ad fieri, non autem quan- tum ad conſeruari, vt per ſe & ad oculum pa- tet : ſed paſſiua dependentia eiuſdem à cauſis

vniuerſa

vniuerſalibus, putà à cœlo & à Deo non eſt ſolum quantum ad fieri, ſed etiam quantum ad conſeruari, vt conceditur. ſubindéque & perſeuerat iſta paſſiua dependentia, alterâ pereunte & abeunte: ergo non pendet homo genitus vno & eodem paſſiuo fieri, ſiue vnâ & eadem paſſiuâ dependentiâ ab homine generante & à cœlo, & à Deo: ergo quando homo verbi gratiâ generatur multiplicatur realiter paſſiuum fieri, manente re, quæ fit,vnâ & in diuiſa: ergo non ſibi identificat res quæ fit paſſiuum fieri: ergo ſi exiſtentia idem eſſet realiter cum eſſentia, ſibi identificaret res id à quo denominaretur exiſtens, nec tamen ſibi identificaret id à quo denominaretur producta: ergo ſi exiſtentia idem eſſet cum eſſentia, res prius denominaretur exiſtens quam producta; ergo hoc ipſo quod non poteſt res creata intelligi & denominari exiſtens, priuſquàm producta, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo identificari in creatis exiſtentia cum eſſentia.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *eſſentia in creatis habet eſſe exiſtentiæ per participationem:* ergo eſſentia in creatis eſt aliud realiter ab exiſtentia. *Probatur conſequentia,* in omni ente per participationem aliud realiter eſt id quod participat,& aliud id quod participatur: ergo hoc ipſo quod eſſentia in creatis habet eſſe exiſtentiæ per participationem, eſt aliud realiter ab exiſtentia. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens,* hoc ipſo quod participans reperiri poteſt ſub oppoſito, ſeu cum oppoſito participati, eſt hoc ipſo id quod participat aliud realiter ab eo quod participatur: ſed in omni ente per participationem poteſt reperiri participans ſub oppoſito, ſeu cum oppoſito participati: ergo in omni ente per participationem aliud realiter eſt id quod participat, & aliud id quod participatur. *Maior* eſt euidens, aliàs idem eſſet ſub oppoſito, ſeu

cum

i oppoſito ſui ipſius. *Probatur Minor*, & dem ratione, & exemplo. Probo igitur rane ſic: Quod ſolum contingenter habet parpatum poteſt ſub oppoſito ſeu cum carenparticipati reperiri; cum de ratione habencontingenter ſit poſſe habere vel non hare, ſicut de ratione contingenter habiti, eſt ſſe adeſſe vel abeſſe: ſed in omni ente per rticipationem id quod participat ſolum conngenter habet participatum; cum hoc habeat lùm dependenter à Deo hoc liberè, ſubindéue & contingenter communicante: ergo in mni ente per participationem reperiri poteſt articipans cum oppoſito participati. Iam verò oc idem probatur exemplo. Hæc eſt vera prælicatio: *Roſa hyeme non exiſtit*, ergo & veum eſt reperiri aliquando Roſam ſub oppoſio, ſeu ſub carentia exiſtentiæ: ſed ibi ly *Roſa* ſupponit pro participante Roſæ exiſtentiam: ergo & ratione & exemplo habetur, reperiri poſſe participans ſub oppoſito participati: ergo non poteſt participans non eſſe aliud realiter ab eo quod participat: ergo hoc ipſo quod eſſentia in creatis habet eſſe exiſtentiæ per participationem (quod eſt tertium præmiſſum principium) eſt hoc ipſo eſſentia aliud realiter ab exiſtentiâ.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. ſi eſſet eſſentia realiter diſtincta ab exiſtentiâ, eſſet & aliquid præter exiſtentiam: ſed dici non poteſt quod eſſentia in creatis aliquid ſit præter exiſtentiam: ergo nec dici poteſt, realiter diſtingui ab exiſtentiâ. *Maior* per ſe patet: ſi enim eſſet eſſentia realiter diſtincta ab exiſtentiâ, compararetur ad illam vt extremum realis diſtinctionis ad alterum, ſubindéque & aliquid eſſet præter exiſtentiam. *Probatur Minor*, quod eſt aliquid

Videatur alia concluſionis fundamenta in ſolutionibus obiectorum.

quid præter aliud eſt etiam aliquid ſine illo. Sed dici non poteſt quod ſit eſſentia aliquid ſine exiſtentia: ergo nec dici poteſt, quod ſit aliquid præter exiſtentiam. *Maior* videtur certa ex terminis. *Probatur minor:* impoſſibile eſt eſſe eſſentiam aliquid ſine eo per quod habet poni extra nihilum: ſed per ſolam exiſtentiam ponitur eſſentia extra nihilum, ſeu extra cauſas, vt per ſe patet: ergo dici non poteſt quod ſit eſſentia aliquid ſine exiſtentiâ.

Reſpondeo negando minorem, cuius quidem falſitas, præterquam quod abundè colligitur ex dictis ſupra poteſt vlterius ſuaderi ſic: quod habet homo v. g. ex ſe non poteſt non eſſe aliquid præter id quod habet ab alio: ſed quod homo ſit talis eſſentiæ, hoc habet ex ſe, quia ſemper homo eſt talis eſſentiæ, quod autem ſit ſub exiſtentia hoc habet ab alio ſiue à Deo libere ſe communicante: ergo falſum eſt, non eſſe eſſentiam aliquid præter exiſtentiam. Vnde ad probationem minoris negatæ, ad quam debet Lector feriò aduertere, quia latet ibi anguis in herba: ad hanc inquam nego maiorem, licet eam ſupponat arguens tanquam certam ex terminis. Licet enim ex terminis malè intellectis ſit apparenter vera hæc propoſitio, puta quod id omne, quod eſt aliquid præter aliud eſt etiam aliquid ſine illo, eſt tamen in ſe falſiſſima, quod quidem colligo & exemplo & ratione. Enimverò res quæ dicitur dependens à Deo eſt haud dubiè aliquid præter ſuam dependentiam, vt per ſe patet, & vt probatum fuit ſupra in ſecunda concluſionis probatione, ex ipſa etiam doctrina Suareſij: iam ſic eſt quod quamuis ſit res à Deo dependens aliquid præter dependentiam, non tamen eſt aliquid ſine tali dependentia; cum media tali dependentia ponatur in rerum natura, & fiat aliquid: non ergo ſequitur fore eſſentiam aliquid ſine exiſten-

Nota.

exiſtentiâ, licet ſit aliquid præter exiſtentiam; cuius quidem ratio eſt quia hoc ipſo quod vnum quid ſe habet ad aliud vt *id quod eſt, ad id quo eſt*, hoc ipſo & eſt aliquid præter illud, vt verè ex terminis patet; nec tamen eſt aliquid ſine illo, vt ſimiliter patet ex terminis; cum ergo hoc in præſenti verificetur de eſſentia & exiſtentia, conſequenter ſit, quod ſit & eſſe poſſit eſſentia aliquid præter exiſtentiam, nec tamen eſſe poſſit aliquid ſine exiſtentiâ.

Inſtabis: Inintelligibile eſt eſſentiam ſe habere ad exiſtentiam vt id quod eſt ad id quo eſt: ergo & inintelligibile eſt, eſſe eſſentiam aliquid præter exiſtentiam, nec eſſe aliquid ſine exiſtentia. *Probatur antecedens*, id quod eſt comparatur ad id quo eſt vt receptiuum ad id quod recipitur; ſed inintelligibile eſt, eſſe aliquid receptiuum exiſtentiæ: ergo inintelligibile eſt ſe habere aliquid ad exiſtentiam vt id quod eſt ad id quo eſt.

Reſpondeo negando maiorem, cuius quidem falſitas patet euidenter ex dictis ſupra, & oſtenditur vlterius ex diſcurſu, quem affert D. Thomas *in Quolibeto ſecundo, articulo tertio*, ait enim ibi S. Doctor quod in omni ente per participationem præter id quod participatur datur aliquid quod participat; alias dici non poſſet ens per participationem, cum non eſſet aliquid quod participaret: iam ſic eſt quod id quod participat intra lineam eſſendi non eſt aliud quam id quod eſt; cum eſſe id quod eſt, ſit eſſe id quod habet, ſubindeque quod participat eſſe: id autem quod participatur intra lineam eſſendi non eſt aliud quam, id quo eſt; cum ſit eſſe habitum, ſubindeque & id *quo* participans eſt: ergo dari debet intra lineam eſſendi id quod eſt, & id quo eſt tanquam aliud & aliud: atqui intra lineam eſſendi, quæ qui-

dem

dem (vt nuper dicebamus) communis eſt & ſubſtantiæ & accidenti, non aliud reperitur quam eſſentia & exiſtentia: ergo optimè intelligitur, quod debeat eſſentia ſe habere ad exiſtentiam vt *id quod eſt ad id quo eſt.*

Vnde ad probationem nego ſimiliter minorem, puta quod non poſſit dari aliquid, quod receptiuum ſit exiſtentiæ; cuius falſitas euidenter colligitur ex iis quæ dicta ſunt in prima probatione, vbi ſcilicet oſtenſum fuit ſe habere eſſentiam ad exiſtentiam ſicut actum primum in linea operandi ad actum ſecundum, ſubindeque ſicut receptiuum ad id quod recipitur. Addo quod inſtantiam patitur præfata minor irrefragabilem in doctrinâ aduerſariorum, in qua ſcilicet conceditur, diſtingui ly *paſſiuum fieri* à re quæ fit, ſubindeque & in eâ recipi: non enim magis, imo minùs videtur intelligibile, eſſe aliquid receptiuum ſui paſſiui fieri medio quo fit, quam ſuæ exiſtentiæ; cum minus videatur poſſe aliquid præſupponi ad ſuum fieri, quam ad ſui exiſtentiam: atqui in Doctrinâ Suareſij & ſequacium, qui hoc adeò extollunt argumentum, adhuc ſufficienter intelligitur rem eſſe receptiuam ſui paſſiui fieri & ſuæ paſſiuæ dependentiæ, atque ad eam præſupponi tum in genere materialis cauſæ, tum formalis, tum finalis, vt prætereà ſupra in quæſtione præcedenti oſtenſum fuit in reſponſione ad primam inſtantiam: non ergo inintelligibile eſt dari aliquid receptiuum ſuæ exiſtentiæ; quin imò inintelligibile eſt non dari, cum inintelligibile ſit non debere diſtingui in linea eſſendi ſicut in linea operandi actum primum & actum ſecundum, ſubindeque & receptiuum & receptum; cum modus operandi ſequatur ad modum eſſendi, & aliunde ratio quæ probat à priori diſtinctionem actus primi ab actu

ſecundo

ſecundo in linea operandi concludat ſimiliter pro lineâ eſſendi vt probatum fuit ſupra in probando concluſionem, & vt conſideranti patebit.

Vrgebis: Receptiuum exercet cauſalitatem aliquam erga id quod recipitur; ſed inintelligibile eſt exercere aliquid cauſalitatem aliquam erga ſui exiſtentiam: ergo inintelligibile eſt eſſe aliquid receptiuum ſuæ exiſtentiæ. *Maior* patet, cum receptiuum ſit ad minùs materialis cauſa illius quod recipitur. *Probatur Minor*, inintelligibile eſt eſſe aliquid exiſtens in aliquo priori ad exiſtentiam; atqui ſi exerceret cauſalitatem aliquam erga ſui exiſtentiam, intelligeretur exiſtens in aliquo priori ad exiſtentiam: ergo inintelligibile eſt exercere aliquid cauſalitatem aliquam erga ſui exiſtentiam. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, cauſalitas ſecum affert adiunctam exiſtentiam, cum hoc ipſo quod cauſalitas eſt, ſit quo communicatur exiſtentia; ſed omnis cauſalitas præcedit in aliquo priori id, ad quod eſt cauſalitas: ergo ſi exerceret aliquid cauſalitatem aliquam erga ſui exiſtentiam, intelligeretur exiſtentiam habens in aliquo priori ad exiſtentiam.

Reſpondeo diſtinguendo minorem ſic: ſed inintelligibile eſt, aliquid exercere cauſalitatem aliquam erga ſui exiſtentiam, quæ cauſalitas ſit alia ab exiſtentiâ cauſatâ, Concedo, quod ſit hoc inintelligibile, propterea quod verè tunc ſequitur tale quid ita exercens cauſalitatem erga ſui exiſtentiam fore exiſtens in aliquo priori ad exiſtentiam, quod eſt prorsùs inintelligibile: ſi autem ſermo ſit de cauſalitate erga exiſtentiam quæ ſit ipſamet exiſtentia quæ cauſatur; Nego quod in hoc caſu ſit inintelligibile, aliquid exercere cauſalitatem aliquam erga ſui exiſtentiam, cum in tali caſu minimè ſequatur quod id quod exercet talem cauſalitatem eſſe debeat exiſtens in aliquo priori

priori antè ſui exiſtentiam.

12. Iam vero quod ipſa exiſtentia eſſe poſſit cauſalitas, qua in actu ſecundo cauſatur ipſamet à causâ receptiuâ oſtendo efficaciter doctrina generali,& quam à lectore multùm prò multis notandā velim. Dico igitur hoc eſſe generale in modis, ſiue in modali entitate, quod ſeipſa immediatè pendeat à re quam afficit & modificat, propterea quod cum modus ex propria quidditate ſit id *quo*, ſi non ſeipſo immediatè penderet ſed per aliud; cum illud aliud eſſet etiam id *quo*, per aliud etiam penderet & reciperetur, & ſic daretur proceſſus in infinitum: iam ſic eſt quod exiſtentia ex propria ratione & quidditate eſt modus & modalis entitas; cum ex propria quidditate conſiſtat in hoc quod ſit exercitium vltimum rei, quod proinde non tam ſui eſt quam alterius, in quo conſiſtit ratio propria modi: ergo exiſtentia habet, quod ſeipsâ immediatè, & non per aliud pendeat ab eo in quo recipitur, & quod ſeipsâ & non per aliud in eo recipiatur: atqui cauſari dicitur à causâ receptiua per hoc præcisè quod pendet ab eâ in ſuo recipi, nec in alio conſiſtit eius cauſalitas quam in ipſa dependentiâ quoad ipſum recipi: ergo dicendum eſt ipſammet exiſtentiam eſſe cauſalitatem, quâ ipſam & cauſatur à causâ receptiuâ; atque ita quantumcunque cauſalitas illa ſecum afferat adiunctam exiſtentiam, non propterea ſequitur fore exiſtentem cauſam in aliquo priori ad exiſtentiam, vt intendebat arguens, ſed ſequitur ad ſummum quod exiſtentia quaſi in fieri intellecta ſeipſam præcedat intellectam in facto eſſe, in quantum ſcilicet ſub ea ratione qua eſt cauſalitas ſui ipſius in causâ receptiuâ, conſideratur quaſi in fieri ſeu in recipi, & ſub ea ratione qua intelligitur cauſata ſiue recepta, conſideratur in facto eſſe.

Vrgebis iterum: ideò ergo dari poteſt cauſa ſuæ exiſtentiæ receptiua, quia eſt exiſtentia

cauſatio

cauſatio ſiue cauſalitas ſui ipſius in cauſa receptiua: ſed inintelligibile eſt, eſſe exiſtentiam cauſationem ſiue cauſalitatem in cauſa receptiua reſpectu ſui ipſius: ergo inintelligibile eſt dari cauſam ſuæ exiſtentiæ receptiuam. *Probatur Minor*, ideò eſt exiſtentia cauſatio ſui ipſius in cauſâ receptiuâ, quia ſeipsâ immediatè ab eâ pendet & in eâ recipitur: ſed hoc eſt inintelligibile: ergo & inintelligibile eſt, eſſe exiſtentiam cauſalitatem ſiue cauſationem in cauſâ receptiuâ reſpectu ſui ipſius. *Probatur Minor*, ideò exiſtentia ſeipsâ immediatè pendere dicitur à cauſa receptiua ſiue ſeipſa recipi, quia ex propriâ quidditate eſt exercitium vltimum in linea eſſendi: ſed inintelligibile eſt eſſe ita exiſtentiam vltimum exercitium in linea eſſendi: ergo & inintelligibile eſt, pendere exiſtentiam ſeipsâ & immediatè à cauſa receptiuâ. *Maior* patet ex dictis in ſolutione præcedenti: ex hoc enim quod exiſtentia eſt exercitium vltimum ex propria quidditate, eſt conſequenter ex propriâ quidditate id *quo*, adeoque non indiget alio *quo* afficiat, modificet, & recipiatur; aliàs daretur proceſſus in infinitum. *Probatur Minor*, quod ex propriâ quidditate eſt exercitium vltimum, non poteſt non eſſe ſemper in actu exercito, cum nuſquam poſſit eſſe ſine eo quod eſt de propriâ quidditate: ſed falſum eſt quod exiſtentia non poſſit non eſſe ſemper in actu exercito; alioquin nuſquam deficeret nec deficere poſſet: ergo & falſum eſt eſſe exiſtentiam exercitium vltimum lineæ eſſendi ex propriâ quidditate; ſed magis dicendum eſt habere ſolum ex propria quidditate quod petat huiuſmodi exercitium, quod quidem competit eſſentiæ, quæ propterea coincidere debet cum exiſtentiâ. *Nota.*

Reſpondeo negando minorem primi, ſecundi, & tertij argumenti; ad quartum verò, in quo ſita eſt difficultas, diſtinguo maiorem ſic. Quod ex propriâ quidditate eſt exercitium vltimum

timum, non poteſt non eſſe ſemper in actu exercito : ſi ſit ex propriâ quidditate vltimum exercitium per modum entis completi, & ſe habentis vt *quod*, Concedo : quod in hoc caſu non poſſet non eſſe ſemper in actu exercito, vt patet in Deo, qui quidem cum ſit ex propria naturâ actualitas omnium vltima & actualiſſima per modum completi entis, & habentis ſe *vt id quod eſt*, habet etiam non poſſe non eſſe ſemper in actu : ſi vero id quod ex propriâ quidditate eſt exercitium vltimum, hoc ſolum habeat per modum incompleti entis & habentis ſe ſolum *vt quo*, ſeu vt id *quo* aliud eſt in exercitio & in actu Nego maiorem; & conceſſâ minori nego conſequentiam, vel diſtinguo ſimiliter conſequens. Eſt ergo notãdum, & quidem ſeriò & diligenter, pro hâc & aliis multis ſoluendis difficultatibus, quod quamvis creata exiſtentia ſit ex propria natura vltima actualitas, vltimúmque exercitium in linea eſſendi, ex
Nota. quo tamen hoc non habet niſi ad modum incompleti & modalis entis, adhuc habet deficere poſſe & poſſe deſtrui in linea eſſendi (& idem dicendum de actione in linea operandi, & de omni aliâ modali entitate quæ ex propria natura dicit eſſe actualitatem vltimam & exercitium vltimum in aliqua linea ;) ratio autem huius doctrinæ eſt, quia quamvis exiſtentia ſit ita ex propriâ quidditate exercitium vltimum, ex quo tamen eſt exercitium vltimum & vltima actualitas per modum modalis & incompleti entis, ſeu entis ſe habentis vt *quo*; inde fit quod non tam ſit *ſui quam alterius*, ſcilicet actus primi ſiue eſſentiæ ; ex quo conſequenter vlterius fit, quod in deſtructione atque deficientia talis vltimi exercitij & vltimæ actualitatis attendi debeat ad id quod petit eſſentia ſiue actus primus per illud actuatus, adeò vt iuxta leges & naturam eſſentiæ ſiue actus primi regulari debeat exiſtentia, quantum ad hoc quod duret vel non duret, quod permanens

nens ſit vel deficiens : vnde quia eſſentia in creatis non petit eſſe ſemper ſub exercitio vltimo, ſeu vltimâ actualitate lineæ eſſendi, propterea fit quod adhuc deficiat & deficere poſſit exiſtentia, licet ex propria quidditate ſit exercitium vltimum & actus vltimus ; cum non duret nec durare debeat in rerum natura niſi iuxta leges ipſius eſſentiæ, vt dictum eſt, cui quidem eſſentiæ conforme eſt quod non ſemper duret præfata exiſtentia, vt iam oſtendimus.

Vrgebis vltimò : Impoſſibile eſt quod ea, quæ ſe habent ad modum recepti realiter & receptiui, cauſæ & cauſati, actus primi & actus ſecundi, eadem generatione generentur & corrumpantur : ſed eſſentia & exiſtentia eadem actione generantur & corrumpuntur : ergo impoſſibile eſt quod eſſentia & exiſtentia ſe habeant ad modum receptiui realiter & recepti, cauſæ & cauſati, actus primi & actus ſecundi. *Maior* patet, vnius etiam generationis ſiue actionis productiuæ vr--s ſolùm eſt terminus, adeoque non poſſunt idem primo correſpondere aliud & aliud realiter. *Probatur Minor*, homo & exiſtens homo inuoluunt eſſentiam & exiſtentiam ſed eadem generatione qua generatur homo, generatur & exiſtens homo, vel è contra : ergo eadem actione qua ponitur eſſentia, eadem ponitur & exiſtentia.

Reſpondeo negando maiorem, vel claritatis gratiâ diſtinguo ſic : impoſſibile eſt quod receptiuum & receptum, &c. eadem generatione generentur, ſi habeant ſe in terminando generationem ſub eadem ratione, ſiue ſi vtrumque generetur *vt quod*, ita vt ſit id *quod* generatur, concedo : ſi vero in terminando generationem ſe habeant aliter & aliter, ita vt vnum generetur vt *quod*, & aliud vt *quo*, nego tunc, quod ea quæ ita ſe habent per modum recepti & receptiui non poſſint vna & eadem actione corrumpi aut generari : patet hæc ſolutio in exemplis ſequentibus. Quia enim homo v.g.

& exiſtens homo, & vnus homo habent terminare generationem eodem modo, taliter quod, vterque ſit id *quod* generatur; ideo rectè concluditur horum trium vnitas & identitas inter ſe, eo quod vna & eadem actione generentur: è contra verò quia lapis & pars eius eſſentialis habent terminare actionem ſui productiuam ſub alia & alia ratione, adeo vt lapis producatur vt quod, ſeu ſit id quod producitur; pars verò eius producatur vt quo, ideo fit quod quamvis vna producantur actione, adhuc tamen realiter diſtinguantur; adeò vt omnino malè concluderet qui colligeret, non diſtingui lapidem à ſua formâ, v. g. quia vna & eadem actione producantur. Iam ſic eſt, quod quando producuntur eſſentia & exiſtentia vnâ & eadem actione, non habent illam terminare ſub vna & eadem ratione, adeò vt vtraque producatur vt *quod*, ſed ita potius, vt eſſentia ſit id quod producitur & ponitur in rerum naturâ, exiſtentia verò ſit ſolum id *quo* eſſentia ita ponitur in rerum naturâ, propterea quod cum debeat in creatis diſtingui actus primus ab actu ſecundo, aliàs aliquid eſſet ſua perfectio, quod in creatis implicat, ſe habet conſequenter exiſtentia ad eſſentiam velut actus ſecundus ad actum primum, ac proinde & eſt id *quo* eſſentia eſt: Non ergo rectè concluditur nec colligitur identitas & indiſtinctio inter eſſentiam & exiſtentiam, ex eo quod vna & eadem actione producantur.

Colliges diſtingui ab inuicem eſſentiam & exiſtentiam in creatis tanquam id quod eſt ab eo quo eſt, tanquam habens ab habito, tanquā participans à participato, tanquam perfectibile à perfectione, & tanquam actum primum ab actu ſecundo: porrò ex hac doctrina, ſiue hac ſemel admiſsâ diſtinctione inter actum primū & actum ſecundum multa componi poſſunt, pluréſque ſolui difficultates quæ tali ſecluſa diſtinctione non ita facilè reſoluuntur; & inter alias

alias hæc, quæ in aliorum doctrina animos torquet, putà quo iure & qua ratione deficere poſſunt & deſinere eſſe vltimæ actualitates, quæ hauddubiè admittendæ ſunt in rerum natura, cum in ea admittendi ſint actus ſecundi, qua in quam ratione poſſunt deficere & deſinere eſſe, cum ſint eſſentialiter actus ſecundi, ſubindéque & videantur non poſſe non eſſe in actu ſecundo, cum eſſe non poſſint ſine eo quod eis competit eſſentialiter. Hæc inquam difficultas facilè ſoluitur hac ſemel admiſſa diſtinctione inter actum primum & ſecundum, vt ſupra in ſolutione penultima euidenter oſtenſum eſt de vltima actualitate in linea eſſendi; & vt pari modo oſtendi poteſt de vltima actualitate in linea operandi, & ſic de aliis vltimis actualitatibus in aliis lineis: actio enim, quæ eſt vltimum exercitium & vltima actualitas in linea operandi, licet hoc habeat eſſentialiter, ita vt conſiſtat eius quidditas in eo quod ſit actuale exercitium, nihilominus quia hoc ipſo quod in eadem linea datur actus primus ab ea condiſtinctus, illa non tam ſui eſt quam alterius, ſcilicet actus primi, cuius tunc eſt actualitas & exercitium vltimum; vnde fit, quod quantum ad permanentiam in eſſe, aut deficientiam actionis magis attendi debeat ad id quod petit natura actus primi; ac proinde cum talis actus primus non ſemper poſſit, nec ſemper petat eſſe actualiter operans conſequenter fit, quod poſſit prædicta actio, quamvis ex propria quidditate ſit exercitium vltimum, & vltima actualitas & actus ſecundus, poſſit inquam hoc non obſtante deſinere eſſe & aliquando deſinat, propterea quod non habet permanere & perſeuerare in rerum natura, niſi iuxta naturam principij, ſeu actus primi petentis modo ſic, modo aliter operari, & aliquando non operari, *Nota.*

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo D.Thomam fauere omninò præfatæ noſtræ concluſioni; quod quidem apertè colligo ex variis eius doctrinæ locis. Primò namque *Opuſc.* 15. *cap.* 8. hæc habet: *In quocumque ente præter ens primum, eſt potentia receptiua huius actus, quod eſt eſſe*; & in eodem loco ſubdit ſanctus Doctor: *In ſubſtantia compoſita ex materia & forma inuenitur duplex ordo, vnus quidem ipſius materiæ ad formam, alius autem ipſius rei iam compoſitæ ad eſſe participatum: non enim eſt eſſe rei, nec forma eius, nec materia, ſed aliquid adueniens rei per formam:* Hæc ille, ex quibus ſubſumo ſic: iam ſic eſt quod idem non poteſt eſſe receptiuum ſuæmet entitatis, nec eſſe ſibimet adueniens ſimpliciter & abſolutè loquendo: ergo actus eſſendi ſeu exiſtentia diſtinguitur in creatis entitatiuè à quacumque re ex D.Thoma.

Secundò conſtituit ſanctus Doctor differentiam inter eſſe Dei, & eius eſſentiam ex vna parte; & eſſe creaturarum & eſſentiam illarum ex alia, quod Deus eſt ſuum eſſe, nulla autem creatura eſt ſuum eſſe, ſed quælibet, etiam Angelus diſtinguitur ab eſſe ſuo; & hoc docet 1.*p.q.*3.*art.*4. tùm 2.*contra gent. c.*52. *& q.*7.*de potentia, art.*2.

Tertiò denique concedit D. Thomas pluribus in locis realem compoſitionem in creaturis ex eſſe & eſſentia; idque ſpecialiter aſſerit 1.*p. q.*50. *art.*2. *ad* 3. *&* 4. tùm *q.*54. *art* 3. *in corpore*, vbi ex eo concludit quod natura ſeu ſubſtantia Angeli eſt aliud quam eius eſſe: ergo ex mente D. Thomæ realiter diſtinguitur in creatis eſſentia ab exiſtentia.

Dices 1. non loqui D.Thomam in prædictis locis

locis de exiſtentia ſed de ſubſiſtentia, de qua ſolum intelligi debet aſſerere diſtingui realiter à naturâ ſeu eſſentia, & facere compoſitionem cum illa: non ergo diſtinguitur ex D. Thoma exiſtentia realiter ab eſſentia; ſed ad hoc

Reſpondeo negando antecedens, cuius quidem falſitatem ex tribus apertè colligo. Primò namque ſub diuerſis articulis inquirit D. Thomas de diſtinctione eſſe ab eſſentiâ, & ſubſiſtentiæ ab eſſentia; vt patet 1. *part. quæſt.* 3. *art.* 3. *&* 4. Item *quodlib.* 2. *art.* 3 *&* 4. & aliis in locis. Non ergo pro eodem ſumit D. Thomas eſſe, ſeu exiſtere, & ſubſiſtere. Secundò de ipsâ forma ſubſiſtenti Angeli aſſerit S. Doctor diſtingui ab illius eſſe & facere compoſitionem cum illo: ait enim 1. *part. quæſt.* 50. *art.* 2. *ad* 3. *Subſtractâ materia & poſito quod ipſa forma ſubſiſtat in naturâ, adhuc remanet comparatio formæ ad ipſum eſſe vt potentia ad actum; & talis compoſitio intelligenda eſt in Angelis:* falſum ergo eſt accipere D. Thomam eſſe ſeu actum eſſendi pro ſubſiſtentiâ, cum dicat ipſam formam ſubſiſtentem comparari ad eſſe vt potentiam ad actum; aliàs in ſubſiſtentiâ eſſet potentia reſpectu ſui & faceret compoſitionem cum ſemetipsâ.

Tertiò denique hoc idem colligo ex eo quod habet S. Doctor *in* 3. *part. quæſt.* 17. *art.* 2. *& in quodlib.* 9. *art.* 2. vbi legitur: *Quod eſſe pertinet ad naturam & ad hypoſtaſim ſeu ſubſiſtentiam, & quod natura conuenit vt quo, ſuppoſito autem vt quod*: ergo ipſum eſſe in ſententia D. Thomæ eſt actus ſuppoſiti, hypoſtaſis ſeu ſubſiſtentiæ; ac proinde non poteſt D. Thomas accipere eſſe ſiue exiſtere pro ipsâ ſubſiſtentia.

Dices 2. quod in præfatis teſtimoniis intendit ſolum D. Thomas quod inter eſſe ſeu exiſtere, & ipſam naturam ſeu eſſentiam in eſſe poſſibili, ſit diſtinctio; non autem inter ipſum exiſtere & naturam iam exiſtentem: non ergo

ex præfatis teſtimoniis ſufficienter colligitur fauere Diuum Thomam præfatæ noſtræ concluſioni.

Reſpondeo negando antecedens, cuius negati ratio ex duobus colligitur; primò quidem quia diſtinguens D. Thomas ipſam eſſentiam ſeu naturam à ſuo eſſe ait, eſſe naturam potentiam receptiuam ſui eſſe ſiue ſuæ exiſtentiæ, & facere compoſitionem cum illâ: iam ſic eſt quod natura in ſtatu poſſibilitatis, quæ dici ſolet ens nominaliter non poteſt eſſe potentia receptiua ſuæ exiſtentiæ; quin imò excluditur ſtatus poſſibilitatis per actum exiſtentiæ, & per illum tranſit natura de ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum exiſtentis, cum tamen id quod aliquid recipit & facit compoſitionem cum illo, debeat etiam cum illo permanere: non ergo loquitur D. Thomas de natura in ſtatu poſſibilitatis, & vt ſolum eſt nominaliter ens, ſeu capax eſſendi, dum eam diſtinguit ab exiſtentiâ, ſed verè de illâ intendit loqui prout ipſi ſubeſt exiſtentiæ, ſub qua ratione dici ſolet ens participialiter, hoc eſt nedum capax exiſtendi, ſed etiam exiſtens ac exiſtentiam participans. Secundò hoc idem colligo ex iam citato loco primæ partis *quæſt.* 50. *art.* 2. *ad tertium*, vbi habet ſanctus Doctor formam ſubſiſtentem Angeli comparari ad eſſe vt potentiam ad actum & facere compoſitionem cum ipſo eſſe: iam ſic eſt quod forma ſubſiſtens non eſt forma in ſtatu puræ poſſibilitatis: ergo non loquitur nec intendit loqui D. Thomas de diſtinctione ipſius eſſe ſeu exiſtentiæ à formâ ſeu naturâ in ſtatu poſſibilitatis conſideratâ.

QVÆ

QVÆSTIVNCVLA.

An diſtinguatur exiſtentia à ſubſiſtentiâ; & quænam ſit huius ratio à priori.

RESpondeo, ſubſiſtentiam eſſe actum ſeu modum quendam poſitiuum realiter diſtinctum ab ipſâ exiſtentiâ, ſeu ab ipſo actu eſſendi. Rationem autem à priori diſtinctionis huius, ex qua etiam à priori colligitur contra Scotum eſſe ſubſiſtentiam poſitiuum quid & actum quendam modalem, non autem ſolum quid negatiuum ſeu negationem dependentiæ ab alio in eſſendo, vt prætendit Scotus; rationem, inquam, diſtinctionis huius à priori fundo in ipſa finitate & limitatione creaturæ ſub omni conceptu & in omni linea ſiue communi & ſuperiori, ſiue particulari & inferiori. Dico ergo creaturam non tantum finitam & limitatam eſſe ſub ratione ſubſtantiæ vel accidentis; ſed etiam ſub ratione communi creaturæ ſeu entis creati; quin imò cum ratio ſubſtantiæ vel accidentis ſint rationes eſſentialiter inferiores ad ens creatum, radicari debet earum finitas & limitatio in ipſa limitatione entis creati ſpectati vt ſic; cum inferius eſſentiale in ipſo præcontineatur ſuperiori & communi: iam ſic eſt quod omnis limitatio fundatur in aliqua reali compoſitione & potentialitate ſicut illimitatio fundatur à Theologis in actualitate puriſſima & impermixta, vt exiſtimo ſupra demonſtraſſe in quæſtione prima, vbi de primario conſtitutiuo entis creati in eſſe finiti & limitati entis: ergo creatura ☐dum ſub ratione ſubſtantiæ vel ac- *Nota.*

cidentis importat ex ſui limitatione potentialitatem & compoſitionem realem, ſed etiam ſub ratione creati entis: atqui ſub illa ratione creati entis non alia apparet compoſitio quam ex eſſentia & exiſtentia; nec adhuc apparet in ea compoſitio ex eſſentia & ſubſiſtentia vel inhærentia; cum ratio illa & illa limitatio creati entis, communis ſit tùm ſubſtantiæ tùm accidenti; nec tamen eis communis ſit compoſitio ex eſſentia & ſubſiſtentia vel inhærentia: ergo infertur ex illa limitatione entis creati, ſeu ex ipſa creaturæ limitatione ſub omni ratione, oritur inquam diſtingui exiſtentiam à ſubſiſtentia, ſubindéque verè huius diſtinctionis ratio à priori in tali ponitur limitatione.

Dixi autem ſupra, quod hæc eadem ratio probat ſimiliter, eſſe ſubſiſtentiam poſitiuum quid, ſeu actum quemdam modalem, non autem tantum negatiuum quid, vt vult Scotus, ſiue negationem dependentiæ à ſubiecto in eſſendo; cum enim ſit creatura finita & limitata ſub omni conceptu & ratione, id eſt & in ratione entis, & in ratione ſubſtantiæ, & accidentis; & eius finitas & limitatio in reali quadam fundetur compoſitione, vt ibidem diximus, conſequenter ſit quod ſub ipſa & in ipſa ratione ſubſtantiæ aſſignari debeat à Scoto ſicut à nobis compoſitio aliqua realis; iam ſic eſt quod ipſa ratio ſubſtantiæ ex alio componi nequit quam ex ipſa eſſentia ſua tanquam ex potentia & ex ipſa ſubſiſtentia tanquam ex actu; cum aliud omne ſiue ſit exiſtentia ſiue inhærentia, ſiue aliud ſimile ſit extra rationem ſubſtantiæ, vt per ſe patet, & vt ex dictis ſupra colligitur quantum ad exiſtentiam, de qua ſola dubitari poſſet: ergo ex ipſa etiam limitatione creaturæ oritur à priori, habere ſubſiſtentiam rationem actus & completiui, ſubindéque & eſſe poſitiuum

ſitiuum quid, non autem ſolum quid negatiuum.

Dices primò, ſi eſſet exiſtentia realiter diſtincta à ſubſiſtentia, vel ipſa exiſtentia eſſet prior in re, vel poſterior: ſed neutrum dici poteſt: ergo non eſt exiſtentia realiter diſtincta à ſubſiſtentiâ. *Probatur Minor*, & quidem primò quod non ſit prior. Actualitas vltima rei ſeu vltimo recepta eſſe non poteſt prior aliâ actualitate ſimiliter recepta: ſed exiſtentia eſt & dici ſolet vltima rei actualitas, propterea quod per eam ponitur res extra cauſas, ſubindéque in ſtatu, in quo nihil amplius accipiat à cauſis: ſubſiſtentia verò hoc ipſo quod diſtincta, eſſet etiam actualitas rei & in re recepta: ergo exiſtentia in hoc caſu dici non poſſet prior. Quod autem nequeat etiam dici poſterior, probatur ſic, actualitas alicuius prioris eſt etiam prior, & actualitas alicuius poſterioris eſt etiam poſterior: ſed hâc ſemel admiſsâ diſtinctione inter exiſtentiam & ſubſiſtentiam, eſſet exiſtentia actualitas prioris, & eſſet ſubſiſtentia actualitas poſterioris; cum eſſet exiſtentia actualitas rei ſub ratione entis, ſiue ſub ratione eſſentiæ intra lineam eſſendi, & eſſet ſubſiſtentia actualitas rei ſub ratione entis ſeu eſsentiæ ſubſtantialis: ergo hâc ſemel admiſsâ diſtinctione inter exiſtentiam & ſubſiſtentiam, non eſset exiſtentia poſterior ſubſiſtentiâ.

Reſpondeo negando minorem quoad vtramque partem. Eſt enim exiſtentia & prior & poſterior ſubſiſtentiâ, ſed in diuerſo genere cauſæ; adeò vt in genere cauſæ materialis & receptiuæ ſit ipſa exiſtentia poſterior; in genere vero finalis, imò & formalis ſit prior, ſicut ſolemus dicere quod ſpecies impreſsa eſt prior in intellectu in genere cauſæ materialis & receptiuæ, prior, inquam, quam

intellectio, & intellectio in eo genere poſterior; cum tamen in genere cauſæ finalis & formalis ſpecificatiuæ ſit ipſa intellectio prior. Dico igitur eſſe exiſtentiam poſteriorem ad ipſam ſubſiſtentiam in genere cauſæ materialis & receptiuæ, vt etiam docet D. Thomas pluribus in locis, præſertim *in primâ parte, quæſtione 50. articulo ſecundo ad tertium,* vbi
Nota. habet quod ipſa forma quamvis ſubſiſtens adhuc comparatur ad eſſe ſeu ad exiſtentiam tanquam potentia ad actum; & ratio huius eſt quia receptiuum exiſtentiæ debet ſe habere vt id *quod eſt*, cum ſit id quod habet eſſe: iam ſic eſt quod loquendo propriè & rigorosè ſolum ſuppoſitum eſt id *quod eſt*; tùm quia eſſentia ſeu natura de qua dubitari poſſet, putà humanitas verbi gratia non tam eſt id quod eſt quam id *quo* homo eſt; tùm quia res ſe habet ad eſſe ſicut ſe habet ad operari; cum operari ſequatur ad eſſe, & modus operandi ſequatur ad modum eſſendi: atque ita, cum ſolum ſuppoſitum non autem pura natura ſit id quod operatur, vnde nec ſolemus dicere quod humanitas ædificat, benè quidem homo; conſequenter ſit, quod ſolum etiam ſuppoſitum ſit id quod eſt, ſubindéque & ſit id quod recipit eſſe ſeu exiſtere, & ſic in genere cauſæ materialis & receptiuæ eſt exiſtentia poſterior, & ipſa ſubſiſtentia prior. Cum quo tamen ſtat, quod in genere cauſæ finalis, imò & formalis ipſa exiſtentia ſit prior, & quidem in genere cauſæ finalis, cum vltimò ſiſtatur in compoſitione & receptione ipſius exiſtentiæ quæ eſt vltimus actus, & actus actuans omnia quæ reperiuntur in re, quæque propterea debet eſſe de primariâ intentione naturæ: tùm etiam in genere cauſæ formalis, cum primarium limitatiuum ſubindéque & conſtitutiuum creaturæ in ratione entis creati, condiſtincti.

ſtincti à Deo ſit, vt ſupra inſinuauimus compoſitio ſeu receptio exiſtentiæ: & hæc prioritas in hoc duplici genere cauſæ ſufficiens eſt, vt dicatur exiſtentia eſse actualitas prioris, ſiue eſsentiæ quæ prior eſt ſuppoſito, vt conſideranti patebit.

QVÆSTIO III.

De Ente poſſibili.

Vtrum eſſentia ſecundum quod poſſibilis, ſit poſitiuum quid & intrinſecum: an verò mera non repugnantia, ſiue mera denominatio extrinſeca.

PRæmittendum primò, duas hâc de re diſtingui ſententias. Prima quam tenet Suarez *in Metaphyſicâ, diſputatione trigeſima prima, ſectione ſecunda & tertia*, quamque amplectuntur Thomiſtæ non pauci, præcipuè dum de eo loquuntur ſolum occaſionaliter, & non ex profeſso, & ex inſtituto, prima inquam ſententia aſſerere ſolet creaturas poſſibiles & earum eſsentiam poſſibilem, ſecundum quod talem non eſſe reale quid, nec poſitiuum ens ſiue nominaliter ſiue participialiter, ſed eſſe merum nihil; vnde affirmat hæc ſententia, non eſſe poſſibile ſecundum quod tale poſitiuum quid, nec aliquid intrinſecum, ſed eſſe quandam non repugnantiam ſeu extrinſecam denominationem deſumptam ab omnipotentia Dei, qua Deus eſt intrinſecè potens ad eas producendas: ex quo concludit creaturas poſſibiles ni-

hil eſse diſtinctum à Deo, niſi per modum denominationis extrinſecæ, negationis & non repugnantiæ.

Nota. Hæc eſt prima & multum communis ſententia, cui placet hunc ibi opponere diſcurſum, vt ſcilicet paretur via ad oſtenſionem alterius ſententiæ, cui ſubſcribemus; & quidem diſcurſum (meo iudicio) irrefragabilem, ſed qui matura & quieta conſideratione potius percipiendus eſt, quam vocum prolatione vel contentione. Quæro ergo, nùm omnis denominatio extrinſeca, quæcumque illa ſit, ſit quaſi aliquid cadens ſupra aliud & quaſi adhærens ei, cum hoc pateat euidenter facta inductione per omnes denominationes extrinſecas: ergo ſimiliter denominatio illa extrinſeca proueniens à cauſa effectiua ſiue ab omnipotentia Dei potente creaturas producere, debet ſupra creaturas denominatas cadere quaſi ſupra aliud & eis quaſi adhærere, ac proinde & ſupponere debet in creaturis denominatis aliquam entitatem intrinſecam & poſitiuam non quidem exercitè, ſed ſignatè & nominaliter acceptam, ſupra quam cadat extrinſeca illa denominatio; quod eſt quod docet ſecunda ſententia: docet enim quod poſſibilitas creaturarum, ſeu eſsentia rerum ſecundum quod poſſibilis non eſt denominatio ſolum extrinſeca proueniens à potentia, vel continentia actiua cauſæ efficientis, nec eſſe conſequenter negatiuam ſolum non repugnantiam, nec aliquid aliud ſimile; ſed eſse entitatem intrinſecam & poſitiuam, poſſibilem tamen & non exiſtentem & in actu exercito, ſeu (quod in idem redit,) importantem ly *ens* nominaliter ſolum, & non participialiter; ita tamen quod quamvis non ſit ens participialiter & exercitè ſeu in actu exercito, non tamen ſit ens, per hoc ſolũ quod ſit cõfictum ab intellectu, ſed reuera ſit ens poſſibile & capax realis exiſtentiæ, adeo vt ens quod importatur in poſſibilitate rei.

rei, ſiue in re vt poſſibili non ſit ſolum ens rationis ſed ſub ente reali debeat comprehendi. Huic ergo ſubſcribo ſententiæ, quam (vt mihi videtur) tenuere Capreolus *in 2. diſt. 1. q. 2. art.* 3. ad argumenta contra quartam concluſionem: Caietanus *de ente & eſſentia cap.* 4. *quæſt.* 6. non longè à principio; & *cap.* 5. *q.* 11. *ad* 4. *argumentum Scoti*; Cabrera *tomo primo in* 3. *parte fol.* 400. *numero* 62. *&* 63, & alij ex antiquioribus Thomiſtis, quibus propterea iunioribus relictis libentiùs ſubſcribimus, iuxta illud ſcripturæ documentum: *interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona & ambulate in ea.*

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *actus & potentia ſunt in eodem genere*; quod *propoſitiones æternæ veritatis non ſunt niſi de rebus vt poſſibilibus*; quod *id quod eſt exiſtens, fuit prius poſſibile.* Primo quidem receptiſſima eſt prima illa propoſitio, quod actus & potentia ſunt in eodem genere, cuius ratio ex D. Thoma eſt, quia diuiſiua alicuius generis, ſiue communis alicuius & quaſi generis non poſſunt non eſſe ſub eodem genere; cum dicantur diuiſiua alicuius generis, ſiue communis, per hoc quod vtrumque diuidens habet participare diuiſum & illud ad ſe contrahere: iam ſic eſt quod actus & potentia habent diuidere omne genus entis, vt patet inductione factâ per ſingula entium genera; cuius quidem ratio à priori eſt, quia cum Deus ſolus ſit actus purus, nihil per conſequens poteſt concipi præter Deum, quod non habeat potẽtialitatem admixtam, vel in recto, ita vt ipſum ſit potentia, & conſequenter actuabilis ſub eadem ratione per actum, vel in obliquo, itaut ipſum ſit actus potentiæ: ergo actus & potentia, quæ ſcilicet ſibi correſpondent debent eſſe de neceſſitate ſub eodem genere, *Nota.*

Quan

Quantum verò ad ſecundum,puta quod propoſitiones æternæ veritatis non ſunt niſi de rebus vt poſſibilibus, ratio eſt quia propoſitiones æternæ veritatis dicuntur illæ quæ abſtrahunt à tempore,adeò vt non pendeant à tempore vt verificentur : iam ſic eſt quod loquendo de rebus vt exiſtentibus,ſiue ſub ſtatu exiſtentiæ acceptis , dici non poteſt quod abſtrahant à tempore , cum omnia ſint facta in tempore,ſubindeque & in tempore ſolum exiſtentia ſiue extra cauſas ſiſtentia:ergo propoſitiones illæ æternæ veritatis quæ fiunt de creaturis non ſunt niſi de rebus vt poſſibilibus.

Demùm quantum ad tertium , quod ſcilicet id quod exiſtens eſt , priùs fuit poſſibile, ratio eſt quia dicitur poſſibile id quod poteſt exiſtere ; ſed non aliud eſt exiſtens quam id quod poteſt aut potuit exiſtere , alias verificarentur contradictoria , puta quod id exiſteret , quod non poſſet exiſtere : ergo & receptiſſimum eſt tertium illud , quod ſcilicet id quod exiſtens eſt, prius fuit poſſibile. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis , iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

CONCLVSIO : *poſſibilitas creaturarum , ſiue rerum eſſentia ſecundum quod poſſibilis non conſiſtit in denominatione extrinſeca proueniente à potentia cauſæ , nec eſt ſolum negatiua non repugnantia ; ſed eſt entitas poſitiua & intrinſeca , poſſibilis tamen & non exiſtens.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *actus & potentia ſunt in eodem genere* : ergo eſſentia rerum ſecundum quod poſſibilis , eſt entitas quædam intrinſeca & poſitiua , ſenſu ſupra expoſito. *Probatur conſequentia* : ſi non eſſet res vt poſſibilis poſitiuum quid & intrinſecum, ſed extrinſeca ſolum denominatio non eſſet tunc potentia in eodem genere in quo eſt actus:ergo hoc ipſo quod actus & potentia ſunt in eodem genere , non poteſt non eſſe rerum

eſſentia

eſſentia ſecundum quod poſſibilis entitas quædã intrinſeca & poſitiua. *Conſequentia* eſt euidẽs. *Prob. antecedens:* res vt exiſtens eſt res in actu; & vt poſſibilis eſt res in potentia: ſed ſi non eſſet res vt poſſibilis entitas quædam poſitiua & intrinſeca, non eſſet tunc in eodem genere in quo eſt res exiſtens: ergo nec eſſet tunc potẽtia in eodem genere in quo eſt actus. *Maior* eſt euidens; eo quod res ſemel exiſtens, ſi ſit res creata, vt in præſenti ſupponitur, eſt aliquando in actu & aliquando ſolum in potentia: ſed non eſt in actu niſi dum eſt exiſtens, nec eſt in potentia niſi dum eſt poſſibilis: veriſſima ergo eſt illa Maior, quod res vt exiſtens eſt res in actu; & vt poſſibilis eſt res in potentia. *Probatur Minor:* eſſe duo aliqua in eodem genere, eſt idem partipare genus, cum non dicantur eſſe in eodem genere, niſi inquantum illud diuidunt & ad ſe contrahunt: ſed ſi res vt poſſibilis non eſſet poſitiua quædam entitas & intrinſeca, non idem tunc participaret genus quod participat res vt exiſtens; cum res vt exiſtens participet genus ſubſtantiæ vel accidentis, quod vtrumque eſt poſitiua quædam & intrinſeca entitas: ergo ſi non eſſet res vt poſſibilis entitas quædam poſitiua & intrinſeca, non eſſet tunc in eodem genere, in quo eſt res exiſtens: ergo ſi non eſſet res vt poſſibilis poſitiua & intrinſeca entitas: non eſſet res in potentia in eodem genere in quo eſt, res in actu: ergo ſi non eſſet res vt poſſibilis poſitiua quædam & intrinſeca entitas non eſſent actus & potentia in eodem genere: ergo hoc ipſo quod actus & potentia ſunt in eodem genere (quod eſt primum præmiſſum principium) eſt hoc ipſo rerum eſſentia ſecundum quod poſſibilis, poſitiua quædam & intrinſeca entitas, non autem ſolum denominatio extrinſeca aut negatiua, ſolam non repugnantia.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *propoſitiones æternæ veritatis non ſunt niſi de*

rebus:

rebus vt poſſibilibus : ergò res vt poſſibilis eſt entitas quædam intrinſeca & poſitiua. *Probatur conſequentia* : fiunt propoſitiones æternæ veritatis de re & entitate poſitiuâ & intrinſecâ : ergo hoc ipſo quod propoſitiones æternæ veritatis non ſunt niſi de rebus vt poſſibilibus, res vt poſſibilis eſt hoc ipſo entitas quædam intrinſeca & poſitiua. *Conſequentia* : eſt euidens. *Probatur antecedens.* Hæc eſt propoſitio æternæ veritatis : *Homo eſt poſitiuè compoſitus ex poſitiuis & intrinſecis partibus poſitiuè vnitis:* ſed propoſitio illa eſt de re & entitate intrinſecâ & poſitiuâ : ergo fiunt propoſitiones æternæ veritatis de re & entitate poſitiua & intrinſecâ. *Minor* patet ex terminis. *Probatur Maior* : ideo hæc propoſitio : *homo eſt animal*, dicitur communiter æternæ veritatis, quia pro omni ſigno pro quo concipitur homo, concipitur & animal ; ſed etiam pro omni ſigno & inſtanti ſiue reali ſiue rationis pro quo intelligitur homo, etiam intelligendum venit compoſitum ex intrinſecis & poſitiuis partibus poſitiuè vnitis, vt per ſe patet : ergo & hæc eſt propoſitio æternæ veritatis : homo eſt poſitiuè compoſitus ex poſitiuis & intrinſecis partibus poſitiuè vnitis : ergo de re & entitate intrinſecâ & poſitiuâ fiunt propoſitiones æternæ veritatis : ergo hoc ipſo quod propoſitiones æternæ veritatis non ſunt niſi de rebus poſſibilibus, (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) eſt hoc ipſo res vt poſſibilis entitas quædam intrinſeca & poſitiua, pòſſibilis tamen & non exiſtens, vt in præmiſſis fuit annotatum.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio : *id quod eſt exiſtens priùs fuit poſſibile* : ergo res vt poſſibilis eſt poſitiua & intrinſeca entitas, non autem ſolùm extrinſeca denominatio, vel negatiua non repugnantia. *Probatur conſequentia* : ſi non eſſet res vt poſſibilis poſitiua & intrinſeca entitas, hoc idem quod eſt exi-

ſtens

ſtens non fuiſſet poſſibile : ergo hoc ipſo quod id quod eſt exiſtens fuit prius poſſibile : eſt hoc ipſo res vt poſſibilis poſitiua & intrinſeca entitas. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens :* ad hoc vt hoc idem quod eſt exiſtens fuerit prius poſſibile, debet reperiri cum iiſdem prædicatis intrinſecis ſub vtroque ſtatu, exiſtentiæ ſcilicet & poſſibilitatis : ſed ſi res vt poſſibilis non eſſet poſitiua & intrinſeca entitas,hoc non reperiretur ergo nec verificaretur, quod id quod eſt exiſtens,fuerit hoc idem poſſibile. *Maior* per ſe patet : variatio enim in intrinſecis variat rem in naturâ, quæ ex iis conflatur, adeoque & tollit identitatem cum aliam & aliam arguat naturam. *Probatur Minor :* quod eſt ſub ſtatu exiſtentiæ eſt intrinſecè poſitiua & intrinſeca entitas : ſed ſi res vt poſſibilis eſſet ſolùm denominatio extrinſeca vel negatiua non repugnantia , non eſſet poſitiua & intrinſeca entitas ſub ſtatu poſſibilitatis : ergo nec eſſet res cum iiſdem prædicatis intrinſecis ſub vtroque ſtatu. *Minor* patet ex terminis. *Probatur Maior :* quod eſt ſub ſtatu exiſtentiæ debet eſſe intrinſecè aliquid ; aliàs nihil eſſet eſſentialiter & ſecundum naturam, quæ non conflatur niſi ex intrinſecis : ſed id quod eſt ſub ſtatu exiſtentiæ , eſſe nequit intrinſecè quid negatiuum aut merum extrinſecum ſeu extrinſeca denominatio, vt per ſe patet : ergo , & ſub ſtatu exiſtentiæ eſt intrinſecè poſitiua & intrinſeca entitas : ergo ſi res ſub ſtatu poſſibilitatis non eſſet intrinſeca & poſitiua entitas , non eſſet cum iiſdem prædicatis intrinſecis, cum quibus eſſet ſub exiſtentiâ : ergo ſi res vt poſſibilis non eſſet poſitiua & intrinſeca entitas , hoc idem quod eſt exiſtens non priùs fuiſſet poſſibile : ergo hoc ipſo quod id quod eſt exiſtens , priùs fuit poſſibile , (quod eſt tertium præmiſſum principium) eſt hoc ipſo res vt poſſibilis poſitiua & intrinſeca entitas , non autem extrinſeca ſolum de-

nomi

nominatio, vel negatiua non repugnantia ad eſſendum.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia fundamēta in ſolutionibus obiectorū.

Obiicies 1. ſi res vt poſſibilis eſſet quædam entitas poſitiua, eſſet etiam ab æterno ens poſitiuum: ſed nihil creatum poteſt eſſe ab æterno ſub vlla ratione ens poſitiuum: ergo res vt poſſibilis eſſe non poteſt poſitiua & intrinſeca entitas. *Maior* patet cum ab æterno ſit res poſſibilis. *Probatur Minor*: ſi eſſet res poſſibilis ab æterno ens poſitiuum, eſſet etiam ab æterno aliud poſitiuè à Deo:ſed eſſe nō poteſt ſic aliud poſitiuè à Deo:ergo nec eſſe poteſt ſub vlla ratione ens poſitiuum. *Maior* eſt certa tum quia diſtinctio ſicut & vnitas eſt paſſio entis, adeoque & illud comitatur,& ei ſemper proportionatur; tum quia ly *aliquid poſitiuum*, quod in hoc caſu prædicaretur ab æterno de re poſſibili idem ſignificat,quod aliud quid. *Probatur Minor*: diſtinctio poſitiua reperiri non poteſt, niſi inter extrema de facto poſita & exiſtentia; ſed res poſſibilis non eſt ab æterno poſita de facto & exiſtens:ergo nec eſſe poteſt ab æterno aliud poſitiuè ſiue poſitiuè diſtincta à Deo.

Reſpondeo negando minorem, puta quod nihil creatum eſſe poſſit ab æterno ſub vlla ratione quid poſitiuum;cum de ente creato fiant propoſitiones æternæ veritatis, quarum prædicata ſunt poſitiuum quid & quid intrinſecum, vt illa quæ adducta fuit ſupra: *Homo eſt ens compoſitum ex poſitiuis & intrinſecis partibus poſitiuè vnitis.* Vnde ad probationem nego ſimiliter minorem, in qua ſcilicet dicitur quod creatum ens eſſe non poteſt ab æterno aliud poſitiuè à Deo: quæro namque ab aduerſariis

Nota. numquid ab æterno, & quando nullæ exiſtebant creaturæ, verificabatur, quod continebat Deus in ſua virtute productiuâ omnes creatu-

ras:

ras: ſed non continebat eas tunc & ab æterno vt exiſtentes: ergo ſub aliâ ratione quam vt exiſtentes, ſcilicet vt poſſibiles, eas continébat Deus ab æterno:ſed non poterat Deus eas ſic ab æterno continere, niſi vt aliud à ſe poſitiuè; cum ex vna parte eas contineret vt aliquid, cum de nihilo verificari non poſſit eſſe contentum, & ex aliâ parte eas contineret vt aliud ab ipſo Deo, vtpote qui non potens ſeipſum producere,nec etiam poteſt ſeipſum continere in virtute ſuâ productiuâ: ergo verificatur, eſſe res poſſibiles ab æterno aliud poſitiuè à Deo. Falſa igitur eſt præfata minor.

Vnde ad vltimum diſtinguo maiorem ſic:diſtinctio poſitiua reperiri non poteſt, niſi inter extrema de facto poſita & exiſtentia, loquendo de diſtinctione exercitâ & in actu exercito, Concedo: loquendo de diſtinctione ſignatâ & in actu ſolùm ſignato,Nego.Pró quo notandum, eſt,quod cum diſtinctio quæ cōſequitur ad ens ſit,vtpote tranſcendentalis identificata cum extremis,ideò fit quod iuxta naturā & ſtatum extremorum, pari modo Philoſophandū ſit de diſtinctione:iam ſic eſt quod extrema diſtinctionis poſſunt eſſe talia,vel vt ſolum ſignata & sūpta in actu ſignato,vt ſunt roſa & lilium v.g.in hyeme, quo tempore non habent exercere rationem extremi; cum de facto non ſint in actu exercito; ſunt tamen pro eo tēpore extrema ſignata & in actu ſignato, & quidem poſitiua,cū aliter ſignentur & denotentur extrema in hac propoſitione,*Roſa non eſt lilium hyemali tempore*, quam ſignentur & denotentur hæc duo: *chimæra A,non eſt chimæra B*:ergo pari modo Philoſophandū eſt de diſtinctione & dicēdum quod hæc ſumi poteſt vel vt ſignata ſolū & denotata, vel vt exercita; ac proinde ſicut vt ſit extremū ens ſignatū & in actu ſignato non requiritur exiſtentia; cum ab æterno eſſentiæ rerum ſint ita ens ſignatum, vtpote quæ habent, quod de illis verificentur propoſitiones æternæ veri

veritatis de prædicatis poſitiuis vt oſtendimus ſupra, quod quidem non habet id quod non eſt ita ens ſignatum, vt v.g chimęra, ita ſimiliter nec requiritur in extremis quod ſint de facto poſita & exiſtentia ad hoc vt diſtinguantur diſtinctione ſignatâ & ſumptâ in actu ſignato.

Inſtabis: propoſitio hæc eſt de fide: *nihil præter Deum eſt æternũ:* ſed ſi res poſſibilis eſſet ſub aliqua ratione aliud poſitiuè à Deo, tũc falſificaretur hæc propoſitio, vt patet: ergo res vt poſſibilis non eſt ab æterno aliud poſitiuè à Deo.

Reſp. concedendo maiorem & negando minorem. Pro quo dico quod aliud eſt dicere abſolutè loquendo & ſine diſtinctione, quod nihil præter Deum eſt æternum; & aliud eſt dicere quod nihil præter Deum eſt æternum loquendo cum diſtinctione & cum hoc addito, etiam quoad entitatem ſignatam, primum quidem prolatum abſolutè & ſine diſtinctione eſt verum & facit propoſitionem de fide, cuius ratio eſt quia æternitas ita abſolutè prolata eſt duratio Phyſica, & realis exercita præſupponēs neceſſariò exiſtentiam exercitam in re æterna; & quia nulla creatura habet exiſtentiam ab æterno, nulla etiam creatura loquendo ita abſolutè & ſine diſtinctione eſt æterna; vnde libenter concedo præfatam maiorem ita abſolutè prolatam, quod ſcilicet nihil præter Deum eſt æternum: at nego eadem ratione minorem, quia quando aſſerimus in noſtrâ ſentētiâ quod datur ab æterno aliud poſitiuè à Deo, hoc non aſſerimus abſolutè loquendo & ſine diſtinctione, ſed ſolũ cum hoc addito & hac cum diſtinctione, ſecundum ſcilicet entitatem ſignatam & ſumptam in actu ſignato, non autem ſumptã abſolutè vel in actu exercito & vt exiſtentem; ac proinde non contrariatur hoc noſtrum aſſertum præfatæ propoſitioni, vtpote abſolutè & ſine diſtinctione prolatæ, puta quod nihil præter Deum eſt æternum.

Reſtat igitur res poſſibiles ſecundum quod tales

tales & ſecundum entitatem ſignatam eſſe aliud poſitiuè à Deo ab æterno, ſicut ab æterno ſunt poſſibiles, non autem cum Deo identificatæ: quod quidem placet confirmare ex ipſa aduerſariorum doctrina, aut ſaltem ex doctrina præcipui ex aduerſariis, Suareſij ſcilicet, qui *lib. 3. de gratia, prolegom 2. num. 2.* docens futuritionem non eſſe continentiam earum in cauſa, nec earum eſſe prout præhabetur in cauſa, id probat, quia eſſe cauſæ eſt actuale iam & præſens: & ſimiliter eſſe rerum præhabitum in cauſa eſt pariter quid præſens, ſi ſcilicet ſumatur pro causâ ipsâ, & non pro aliquo alio à cauſa & à cauſa diuerſo; ex quo vlterius infert, & bene, futuritionem rei eſſe aliquid ex parte rei futuræ, & aliud à causâ, non quidem exiſtens & actuale, ſed futurum, quod vt tale differt à cauſa exiſtente: hæc Pater Suarez, ex quibus contra ipſum & in fauorem doctrinæ noſtræ ſupra expoſitæ ſubſumo ſic: atqui res poſſibilis vt talis non exiſtit nec eſt quid actuale & præſens, nec eſſe poſſibile rerum poſſibilium exiſtit actualiter: ergo differt realiter eſſentialiter eſſe poſſibile rerum ab eſſe cauſæ præſertim primæ, quod eſt ſemper præſens: ergo hoc eſſe poſſibile rerum ſe tenet ex parte rerum & eſt aliquid diuerſum à causâ: ergo cum aliunde non exiſtat ſed ſit ſolum poſſibile, eſt conſequenter vt tale aliquid reale nominaliter ens, & poſitiuè & intrinſecè tale, non quidem exiſtens & exercitum, ſed poſſibile, nominaliter, & in actu ſignato tale. *Nota.*

Vrgebis: ſi eſſe poſſibile ſecundum quod tale eſſet aliud poſitiuè à Deo, vel eſſet aliud per modum entis producti, vel improducti: ſed nec per modum producti entis, nec improducti eſſe poteſt aliud à Deo: ergo eſſe poſſibile ſecundum quod tale non eſt aliud poſitiuè à Deo, nec per conſequens conſiſtere poteſt in entitate poſitiuâ intrinſecâ. *Probatur Minor*: & primo

primò quidem quoad primam partem, eſſe poſſibile, vt dictum eſt, habet eſſe tale ab æterno; ſed ab æterno nihil datur productum : ergo eſſe poſſibile non eſt vt tale, productum ens, nec conſequenter aliud à Deo per modum producti entis. Quod autem nec ſit aliud poſitiuè à Deo per modum improducti entis, oſtenditur ſic, ens improductum idem ſignificat quod ens à ſe : ſed vnum tantum datur ens à ſe, ſcilicet Deus : ergo non eſt eſſe poſſibile aliud à Deo per modum entis improducti.

Reſp. negando maiorem: non enim quod eſt ens poſitiuum & intrinſecum, abſtrahendo ab hoc quod ſit tale vel participialiter vel nominaliter & in actu ſignato; non, inquam, omne quod ita eſt, vel eſt productum ens, vel improductum, quia datur tertium membrum quod condiſtinguitur & ab ente producto, & ab ente quod dici ſolet improductum, puta ens producibile: atque ita eſſe poſſibile ſecũdum quod tale eſt & eſſe poteſt aliud poſitiuè à Deo, non quidem per modum entis producti, nec ſimiliter per modum entis improducti; ſed per modum entis producibilis, quod vt tale eſt poſitiuum & intrinſecum quid, tum quia eſt vt tale res in potentia, ſubindeque & eſſe debet in eodem genere, in quo eſt res in actu, quod quidem genus eſt poſitiuum quid & intrinſecum, cum ſit vel ſubſtantia vel accidens; tum quia hoc idem quod eſt producibile eſt hoc idem quod eſt productum, aliàs id quod eſt productum non fuiſſet producibile : ſed hoc idem quod eſt productum eſt intrinſecè poſitiuum quid & intrinſecum; ergo & hocipſum quod eſt producibile, eſſe debet intrinſecum quid & poſitiuum, non autem extrinſecum ſolùm & priuatiuum, alias id ſeu entitas ipſa intrinſeca quæ eſt exiſtens nunquam fuiſſet poſſibilis, vt dictum eſt : tum denique quia producibile continetur in virtute productiua cauſæ; ſed

non

non poteſt contineri in virtute productiua, niſi vt aliud ; aliàs idem poſſet ſeipſum producere: Ergo producibile vt tale eſt aliud à virtute productiua cauſæ : ſed non eſt aliud per modum denominationis extrinſecæ, vel priuationis, exiſtentiæ ; cum & denominatio illa extrinſeca ſit ſemper actu & præſentialiter, ſicut ſemper eſt actu præſens potentia Dei à qua prouenit ; & ſimiliter ſemper actu ſit & præſentialiter ipſa carentia exiſtentiæ; tamen ly *ens producibile* ſit vt tale aliud à cauſa per modum alicuius quod non eſt actu & præſentialiter, ſed ſolum potentialiter. Poteſt ergo eſſe poſſibile eſſe aliud poſitiuè à Deo, quamtumuis non ſit aliud per modum producti vel improducti entis. *Nota.*

Vnde & in hoc differt hæc noſtra ſententia à ſententia Scoti & Scotiſtarum, qui ſtabilientes poſſibile in aliqua entitate poſitiuâ & intrinſecâ, volunt huiuſmodi entitatem eſſe aliquid dimanans à Deo per actionem neceſſariam, & eſſe aliquid neceſſarium & æternum, adeoque & eſſe aliud poſitiuè à Deo per modum entis producti : at nos non ita loquimur ; nam dicimus entitatem & poſſibilitatem creaturarum poſſibilium non eſſe factam, nec creatam, nec productam ſed producibilem ; nec eſse aliquid dependens dependentiâ actuali exercitâ, ſed eſse aliquid potens dependere, & dependens ſolum in actu primo & ſignatè ; vnde nulla productio nec actio exterior exercetur à Deo circa eſsentias poſſibiles rerum, quia omne exercitium productionis tendit ad exiſtentiam exercitam, vel ad actualem vnionem eſsentiæ vel exiſtentiæ ; ex quibus vltimis verbis, & patet falſitas ſententiæ Scoti, & habetur, eius corrigendum eſse loquendi modum. *Nota.*

Vrgebis iterum: ſi eſse poſſibile hoc ipſo quod tale eſset aliud poſitiuè à Deo, non veri

verificaretur quod in tempore fieret ex nihilo : ſed hoc verificari debet , vt concedunt omnes : ergo eſſe poſſibile inquantum tale non eſt aliud poſitiuè à Deo. *Probatur Maior* : nihilum excludit omne omnino ens : ergo quod fit ex nihilo , ſub nulla ratione ſupponitur ens : ſed ſi poſſibilia eſſent vt talia poſitiuum quid & aliud poſitiuè à Deo , ſupponerentur ens ſub aliqua ratione , antequam fierent ; cum hoc ipſo ſupponeretur ens aliqualiter ſub eſſe poſſibili : ergo ſi eſſent vt poſſibilia aliud poſitiuè à Deo , non verificaretur quod in tempore fierent ex nihilo.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic : ſi eſſe poſſibile hoc ipſo quod tale eſſet aliud poſitiuè à Deo , non verificaretur quod in tempore fieret ex nihilo , loquendo de nihilo nominaliter ſumpto , Concedo : non fieret ex nihilo ſumpto participialiter , Nego; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo dico quod ſicut ens accipi ſolet dupliciter , tum participialiter , quale eſt id quod ipſi ſubeſt exiſtentiæ , ſubindeque & quod habet eſſe participialiter, id eſt participans eſſe ; tum etiam nominaliter , quale eſt id quod non ſubeſt quidem exiſtentiæ , eſt tamen exiſtentiæ capax , ſub qua ratione non eſt tantum ens ab intellectu confictum vt chimæra , cum hoc non ſit exiſtentiæ capax , ſed verè eſt ens , non quidem participialiter ſed nominaliter & ſignatè , vt toties ſupra exiſtimo demonſtraſſe; ſicut inquam ens hâc duplici acceptione accipi ſolet , ita ſimiliter philoſophandum eſt de nihilo quod opponitur enti , & dicendum quod poteſt nihilum ſumi vel ſolum participialiter , quod quidem locum habet, quando res nondum participat eſſe ſeu nondum exiſtit ; vel etiam nominaliter , quod habet locum in eo quod nec exiſtit , nec eſt

Nota.

eſt exiſtentiæ capax vt entia chimærica & conficta ab intellectu : hoc autem ſuppoſito dico, quod quando verificatur, res in tempore fieri ex nihilo, hoc eſt intelligendum de nihilo participialiter ſumpto, cum fieri ad hoc tendat vt communicet eſſe exiſtentiæ, & non communicet, niſi quod ſupponebatur non habitum, ſubindeque niſi quod ſupponebatur nihilum : ergo cum præfata entitas quæ competit poſſibilibus vt talia ſunt, non impediat quo minus fiant ex tali nihilo, ſumpto ſcilicet participialiter, ex eo ſcilicet quod talis entitas adhuc ſupponitur nihilum participialiter, cum ſit ſolum nominaliter ens, conſequenter fit quod cum hoc, adhuc verificetur quod poſſibilia fiant in tempore ex nihilo.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo D. Thomam omnino fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem ex tribus colligo : primò ex his quæ habet 1. *p*, *qu.* 44. *art.* 1. vbi ſic diſcurrit : *ad primum ergo dicendum quod licet habitudo ad cauſam non intret definitionem entis quod eſt cauſatum, tamen ſequitur ad ea quæ ſunt de eius ratione, quia ex hoc quod aliquid per participationem eſt ens, ſequitur quod ſit cauſatum ab alio. Vnde huiuſmodi ens non poteſt eſſe quin ſit cauſatum, ſicut nec homo quin ſit riſibilis.* Hæc D. Thomas ex quibus argumentor ſic.

Si poſſibilitas creaturarum conſiſteret primariò in denominatione illa extrinſecâ prouenientе à potentiâ actiua cauſæ, vel in non repugantia ad produci per eam, habitudo & ordo ad cauſam eſſet etiam de conceptu pri-

mario creaturæ; cum eſſet tunc de primario conceptu ipſius poſſibilitatis, quæ poſſibilitas eſt primum quod in creaturâ concipitur: ſed ex D. Thoma ſupra citato non eſt ordo & habitudo ad cauſam de primo & primario conceptu creaturæ: ergo nec conſiſtit ex D. Thoma præfata creaturæ poſſibilitas, non inquam primariò conſiſtit in tali denominatione extrinſecâ, vel non repugnantiâ, ſed in entitate quadam intrinſecâ & poſitiuâ, ſignatâ tamen & ſolum nominaliter acceptâ ſupra quam cadat denominatio illa extrinſeca, & quâ creatura præintelligatur in ſe & ad ſe & ſub genere cauſæ formalis, prius quam in ordine ad aliud & ſub genere cauſæ efficientis.

Secundò hoc idem colligo ex his quæ habet D. Thomas 1. *p.* *Qu.* 14. *art.* 10. vbi docet, & quidem cum omnibus ferè Theologis cognoſcere Deum priuationes rerum creatarum per ſuas formas poſitiuas quibus priuant: ex quibus arguo ſic.

Deus per ſcientiam ſuam ſimplicis intelligentiæ cognoſcit priuationes in rebus, cum per eam cognoſcat res poſſibiles, in quibus plures haud dubiè reperiuntur priuationes: ergo ex præfatâ doctrinâ S. Doctoris attingit etiam Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ formas aliquas poſitiuas in rebus creatis; aliàs cognoſcere non poſſet priuationes per poſitiuas formas: iam ſic eſt, quod ſcientia ſimplicis intelligentiæ ſolum attingit eſſentias rerum poſſibilium per modum eſſentiæ & poſſibilitatis: ergo ex D. Thoma cognoſcit Deus in ente poſſibili quà tali aliquid poſitiuum: ſed hoc non verificaretur, ſi conſiſteret poſſibilitas in præfatâ non repugnantiâ ſiue priuatione: ergo non in tali non repugnantia conſiſtit eſſentialiter poſſibilitas rerum ex D. Thomâ, ſed in aliquo poſitiuo.

Tertiò demùm id colligo ex 1. *p.* *qu.* 15. *art.* 3. *ad primum* & alibi, vbi ſœpè docet

D.

D. Thomas, non habere Deum ideam propriam priuationum vel negationum, ſed cognoſcere illas per ideas formarum poſitiuarum: ex quibus ſubſumo ſic: ſed Deus habet ideas rerum poſſibilium, vt admittunt omnes Theologi cum D. Thoma in omnibus locis in quibus agit de ideis diuinis: ergo ex D. Thoma non conſiſtunt poſſibilia quà talia in priuationibus, nec conſequenter in denominationibus extrinſecis, ſed in aliquo poſitiuo, ſenſu ſupra expoſito.

Dices: Hæc habet D. Thomas 1. *p. qu.* 9. *art.* 2. *in corpore. Omnes creaturæ antequam eſſent non erant poſſibiles eſſe per aliquam potentiam creatam, cum nullum creatum ſit æternum, ſed per ſolam potentiam Dei, in quantum Deus poterat eas in eſſe producere*; Hæc S. Doctor, qui idem ſimiliter docet *in* 1. *p. qu.* 46. *art.* 1. & alijs in locis; ſed ſi poſſibilitas creaturarum in aliquo conſiſteret poſitiuo, ſiue in alio quam in denominatione præfatâ extrinſecâ, videtur non poſſe tunc verificari relata illa verba D. Thomæ: ergo non poteſt ex D. Thoma conſiſtere poſſibilitas creaturæ in aliquo poſitiuo.

Reſpondeo negando minorem, vel claritatis gratiâ diſtinguo ſic: ſed ſi conſiſteret poſſibilitas creaturarum in aliquo poſitiuo, verificari non poſſent præfata illa verba S. Doctoris, ſi conſiſteret in aliquo poſitiuo ſumpto exercitè & participialiter, Concedo; ſumpto nominaliter ſolum & in actu ſignato, Nego. Dico igitur quod cum ait D. Thomas, creaturas non eſſe poſſibiles per aliquam potentiam creatam, ſed ſolum per potentiam actiuam Dei, quod ſolum intendit S. Doctor excludere omnem potentiam creatam exercitè poſitam extra ſuas cauſas, non autem prætendit excludere potentiam creatam ſolum poſſibilem & ſignatam, quæque ſit ſolum ens nominaliter. Quod autem ſit hoc

D 2 in

intentum D. Thomæ ex duobus apertè colligo: primò quidem ob rationem quam ibi aſſignat D. Thomas & ob quam dicit creaturas non eſſe poſſibiles per potentiam aliquam paſſiuam ſe tenentem ex parte earum: ait enim; *non erant poſſibiles eſſe per aliquam potentiam creatam, cum nullum creatum ſit æternum*: Ergo excludit & prætendit ſolum excludere S. Doctor potentiam ex parte creaturarum, quæ ſit durans in rerum natura: atqui duratio præſupponit rem exiſtentem & vt in actu exercito ac participialiter ſumptam, vt per ſe patet: ergo intendit ſolum D. Thomas excludere ex parte creaturæ poſſibilis potentiam omnem paſſiuam poſitam exercitè extra cauſas & exiſtentem, non autem potentiam & entitatem ſolum nominaliter acceptam & ſignatam. Secundò vero hoc idem colligo ex intento litteræ D. Thomæ: intentum enim litteræ in locis citatis eſt defendere mundum non fuiſſe æternum, nec quoad materiam ſeu potentiam paſſiuam, nec quoad formam, nec quoad totum ex his partibus reſultans; vnde loquitur per conſequens & defacto de potentia durante ab æterno: ſed duratio ſupponit exiſtentiam: ergo negat ſolum D. Thomas in ente poſſibili potentiam exiſtentem, nom autem acceptam ſolum nominaliter & ſub eſſe poſſibili.

QVÆS

QVÆSTIO IV.

De ente modali : an & vbinam admitti debeant modi, ſiue modales entitates.

PRæmittendum primò, pro quæſiti intelligentiâ, quod per ly *modus*, prout vſurpatur pro modali entitate,non aliud intelligendum venit, quam exercitium vltimum alterius entitatis, ſeu entitas quædam quæ per ſe ipſam actuet alteram entitatem & illam reducat ad actum ſecundum alicuius lineæ,quæque propterea eſſe debet exercitium vltimum & ipſa actuatio illius, aliàs non per ſeipſam actuaret & reduceret ad actum exercitum, ſed per aliud quod eſſet tale exercitium & talis actuatio. Vnde hæc eſt, quantum ego aſſequi poſſum & potui, hæc, in quam, eſt quidditas entitatis modalis, quod ſcilicet ſit exercitium vltimum & ipſa actuatio alterius entitatis, quod quidem hac ratione ſuaderi poteſt. Omne exercitium vltimum creatum, cum conſiſtat in exercitio ipſo, nequit etiam diuinitùs poni ſine tali exercitio ſecum eſſentialiter identificato, ſicut non poteſt poni ſine ſeipſo:ergo cum non tam ſit exercitium ſui, quam alterius (vt v. g. exiſtentia eſt exercitium eſſentiæ, & intellectio eſt exercitium intellectus) conſequenter ſit quod omne huiuſmodi exercitium vltimum, hoc ipſo quod tale dependeat eſſentialiter à re illa quam exercet & reducit ad actum ſecundum, ac proinde & habeat hoc ipſo quod tale, quod eſſe non poſſit ſine ipſa re ſeu entitate, quam reducit ad actum & quam modi- *Nota.*

ficat : iam ſic eſt , quod per modalem entitatem intelligitur apud omnes Philoſophos entitas quædam, quæ talis ſit naturæ , quod ſeparari nequeat à re , cuius eſt modus , ad differentiam ipſius rei , quæ poteſt manere ſeparata à modo, aut ſaltem quæ quamuis conſeruari non poſſit ſine aliquo modo , hoc ſcilicet vel illo vagè ſumpto (quod dico propter rem creatam quæ conſeruari non poteſt ſine aliqua dependentiâ paſſiuâ à prima cauſa , & propter eſſentiam quæ conſeruari non poteſt ſine aliqua exiſtentia) poteſt tamen ſine hoc determinato & ſingulari modo conſeruari & ab eo manere ſeparata ; Vnde & humanitas Chriſti exiſtit ſecundum communiorem ſententiam ſine propria exiſtentia , ſed tamen cum alienâ : ergo modalis entitas debet ex ſui quidditate vi cuius exigit ſeparari non poſſe à re cuius eſt modus , debet inquam conſiſtere in exercitio vltimo alterius entitatis , ſiue in entitate quadam, quæ ſit ipſummet exercitium & ipſamet actuatio & modificatio , ad differentiam rei quæ conſiſtit potius quidditatiuè in actu primo potenti actuari & reduci ad actum exercitum per talem modum.

De Hâc ergo modali entitate, aut modalibus entitatibus inquiri ſolet, an ſint de neceſſitate admittendæ , adeò vt in omni lineâ in qua reperitur & verificatur aliquid quod ſit in actu aliquo exercito , debeat diſtingui res ipſa quæ eſt in actu exercito , & ipſum modale ſeu vltimum exercitium, quo ſit talis res reducta aut reducenda ad præfatum actum. Circa quod ſunt plures negantes generaliter pro omni lineâ neceſſarias eſſe modales illas entitates : ſunt alij vero concedentes admitti debere talem modalem entitatem pro lineâ operandi , adeò vt actio & operatio ſit quædam modalis entitas ſuperaddita potentiæ operatiuæ , ſed negantes debere admitti

mitti vel pro linea eſſendi, aut ſubſiſtendi; Vnde & negant exiſtentiam & ſubſiſtentiam eſſe exercitium, ſeu modum ſuperadditum, quo res exiſtat aut ſubſiſtat. Sunt tandem alij, inter quos ſunt plures Thomiſtæ, qui concedunt communiter, non tamen generaliter pro omni lineâ modales entitates, vnde negant quod in linea vnitiuâ dari debeat modus vnionis, quo res vnibiles fiant actu & in actu exercito vnitæ. Nihilominus quia eadem principia, & quidem alta & profunda, ex quibus iſti probare ſolent diſtinctionem & neceſſitatem modalis entitatis in linea eſſendi, operandi & alijs concludunt (meo iudicio) generaliter pro omni lineâ, ideo exiſtimo ego, quod in omni lineâ, in qua verificatur de aliquo, quod ſit in actu aliquo exercito diſtingui & admitti debeat præter rem ipſam, quæ eſt in actu exercito, ipſum modale ſeu vltimum exercitium quo ſit talis res reducta aut reducenda ad huiuſmodi actum exercitum: vnde,

Præmittendum ſecundò, pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *nihil creatum eſſe poteſt à ſe perfectum*; quod *omne creatum eſt finitæ tantum actualitatis*; quod *omne quod eſt in actu exercito, eſt in eo accidentaliter ſolum & contingenter.* Ratio autem primi eſt, quia minus eſt eſſe, quam perfectum eſſe, cum ly *perfectum eſſe* inuoluat eſſe, eique vltra ſuperaddat: Iam ſic eſt quod nullum creatum poteſt habere eſſe à ſe, vt ex ipſis terminis conſtat: ergo multo minus poteſt creatum ens eſſe à ſe perfectum. Ratio vero ſecundæ propoſitionis, puta quod omne creatum eſt finitæ tantum actualitatis, eſt; quia actualitas, hoc ipſo

quod talis, eſt perfectio, ſicut actuabile hoc ipſo quod tale, eſt perfectibile; iam ſic eſt quod omne creatum, cuiuſcumque ſit lineæ, eſt finitæ tantum perfectionis; cum omnis perfectio attendatur iuxta aliquod eſſe quod tribuit, & creatum ens in quacumque lineâ ſit ens finitum: ergo & in quacumque lineâ eſt finitæ tantum actualitatis. Demùm quantum ad tertium, quod ſcilicet omne quod eſt in actu aliquo exercito, eſt in eo accidentaliter ſolùm & contingenter, ratio eſt quia omne quod in creatis eſt in actu exercito, eſt in eo ex vi concurſus cauſarum, vt per ſe patet: atqui concurſus ille ſaltem ex parte cauſæ primæ liberè ponitur, ac per conſequens & contingenter: ergo & omne quod in creatis eſt in actu exercito, eſſe tantum poteſt accidentaliter & contingenter: his ergo tribus præmiſſis tanquam certis, & apud omnes indubitatis principijs, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO: *In omni lineâ in qua de aliquo verificatur, quod ſit in actu exercito, admitti debet modalis entitas; ſiue modaliter diſtinguitur ipſum actuale exercitium ab eo, quod eſt in actu exercito.*

Probatur primò, ex primo præmiſſo principio: *nihil creatum eſſe poteſt à ſe perfectum:* ergo nihil creatum poteſt ſibi identificare ſuum actuale exercitium, ſed ab eo modaliter diſtingui debet. *Probatur conſequentia:* ſi creatum quid identificaret ſibi ſuum actuale exercitium, non poſſet non eſſe in tali linea à ſe perfectum: ergo hoc ipſo quod nihil creatum in vllâ lineâ eſſe poteſt à ſe perfectum, nec poteſt in nullâ lineâ ſibi identificare ſuum exercitium. *Probatur antecedens:* quod eſt in

in aliquâ lineâ ſua perfectio, eſt in tali linea à ſe perfectum: ſed ſi creatum quid ſibi identificaret in aliquâ linea ſuum actuale exercitium, eſsèt ſua perfectio in tali lineâ: ergo & eſſet in tali lineâ à ſe perfectum. *Minor* eſt euidens; ipſum enim actuale & vltimum exercitium alicuius lineæ eſt perfectio talis lineæ, cum eo adepto nihil vltra expectetur in tali linea, atque ita quod eſt ſuum actuale exercitium, ſeu quod illud ſibi identificat, eſt etiam in tali lineâ ſua perfectio. *Probatur maior:* omne quod eſt, & non eſt tale per cauſam, eſt à ſe tale; ſed quod eſt ſua perfectio perfectum eſt, vt patet, & non eſt perfectum per cauſam; ergo quod eſt ſua perfectio eſt à ſe perfectum. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor:* Quod non eſt tale per cauſam formalem, ſeu quod non pendet à cauſa formali, vt ſit tale; à nullâ habet cauſâ quod ſit tale; cum tale quid non habeat tunc materialem cauſam, vt pote quæ correlatiua eſt ad formalem, nec etiam habeat cauſam efficientem & finalem, vt pote quæ, cùm extrinſecæ ſint, non poſſunt rem intrinſecè conſtituere niſi mediâ formâ ſeu formali causâ, quæ dat eſſe intrinſecum & ſpecificum rei; ſed quod eſt ſua perfectio non pendet à cauſa formali, vt ſit perfectum, aliàs penderet à ſe ipſo; cum hæc formalis cauſa non alia eſſe poſſit quam ipſa ſua perfectio, cum quâ ſupponitur eſſe idem; ergo quod eſt ſua perfectio, perfectum eſt, & non eſt perfectum per cauſam: ergo quod eſt ſua perfectio eſt à ſe perfectum: ergo hoc ipſo quod nihil creatum eſſe poteſt à ſe perfectum, nihil creatum poteſt eſſe ſua perfectio: ergo hoc ipſo quod nihil creatum poteſt eſſe à ſe perfectum (quod eſt primum præmiſſum principium) *Nota.*

nihil creatum poteſt ſibi identificare ſuum actuans & actuale exercitium, ſed debet ab eo modaliter diſtingui.

Probatur ſecundò, ex ſecundo præmiſſo principio: *omne creatum eſt finitæ tantum actualitatis:* ergo in nullâ creatâ lineâ poteſt id quod eſt in actu exercito ſibi identificare ſuum vltimum exercitium, ſed debet ab eo diſtingui tanquam à modo ſiue modali entitate. *Probatur conſequentia*: ſi quod eſt in actu exercito ſibi identificaret ſuum actuale exercitium, foret in tali lineâ infinitæ actualitatis: ergo hoc ipſo quod omne creatum eſt finitæ tantum actualitatis, non poteſt id quod eſt in actu exercito, ſibi identificare ſuum vltimum exercitium. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, quod identificat ſibi & adunat in ſe omnem actualitatem alicuius lineæ, eſt haud dubiè infinitæ actualitatis in tali lineâ; ſed ſi id quod eſt in actu exercito, ſibi identificaret ſuum vltimum exercitium, ſibi identificaret omnem actualitatem illius lineæ, ad quam ſpectaret talis actus exercitus: ergo & illud eſſet infinitæ actualitatis in tali lineâ. *Maior* eſt euidens; infinitum enim dicitur, quod in ſe adunat & congregat omnia; ac proinde & eſt infinitæ actualitatis in aliqua linea quod ſibi identificat & adunat omnem actualitatem talis lineæ. *Probatur minor*, & quidem tum à priori, tum à poſteriori. Primò actualitas cuiuſcumque lineæ vel eſt pertinens ad actum primum, vel ad actum ſecundum; ſed ſi id quod eſt in actu exercito ſibi identificaret ſuum exercitium, ſibi & in ſe identificaret actum primum & actum ſecundum; cum idem eſſet & id quod eſt in actu exercito, & ipſe actus exercitus, ſeu ipſum exercitium; ergo ſi id quod eſt in actu aliquo exercito ſibi identificaret ſuum exercitium, ſibi & in

in ſe identificaret omnem actualitatem illius lineæ, ad quam pertineret actus ille exercitus. Secundò intellectus qui ſibi identificaret ſuam intellectionem, omnem in ſe adunaret actualitatem lineæ intellectiuæ, vt concedunt communiter Theologi, qui propterea id ſolum concedunt diuino intellectui: ſed ſe habet intellectus ad intellectionem vt id quod eſt in actu exercito ad ſuum exercitium: ergo ſi id quod eſt in actu exercito ſibi identificaret ſuum exercitium, ſibi etiam identificaret omnem actualitatem illius lineæ ad quam ſpectaret talis actus exercitus: ergo ſi quod eſt in actu exercito ſibi identificaret ſuum exercitium foret infinitæ actualitatis: ergo hoc ipſo quod omne creatum eſt finitæ tantum actualitatis (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) in nullâ creatâ linea poteſt id quod eſt in actu exercito ſibi identificare vltimum ſui exercitium, ſed debet ab eo diſtingui tanquam à modo, ſiue à modali entitate.

Probatur tertio, ex tertio præmiſſo principio: *omne quod in creatis eſt in actu exercito, eſt in eo accidentaliter ſolum & contingenter*; ergo in nulla creata linea poteſt id quod eſt in actu exercito ſibi identificare ſuum vltimum exercitium, ſed debet modaliter ab eo diſtingui. *Probatur conſequentia*: quod ſibi identificat ſuum vltimum exercitium, eſt in actu exercito eſſentialiter: ergo hoc ipſo quod omne quod in creatis eſt in actu exercito, eſt in eo ſolum contingenter, non poteſt hoc ipſo ſibi identificare ſuum exercitium. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: ideò quod in creatis eſt in actu exercito, non eſt in eo eſſentialiter, quia ex eſſentialibus ſolum petit in eo eſſe, non autem habet quod in eo ſit: ſed quod ſibi identificat ſuum exercitium, non tantum petit ex eſſentialibus eſſe in actu exercito, ſed etiam habet in eo eſſe; ergo quod ſibi identificat ſuum vltimum exercitium

habet eſse in actu exercito eſsentialiter, & non tantum contingenter ſiue accidentaliter. *Maior* conceditur ab omnibus. *Probatur Minor* impoſſibile eſt quod ipſummet actuale exercitium ſolum petat eſsentialiter eſse in actu: ſed quod ſibi identificat ſuum vltimum exercitium eſt ipſummet actuale exercitium: ergo quod ſibi identificat ſuum vltimum exercitium non tantum petit ex eſsentialibus eſse in actu, ſed etiam habet in eo eſse. *Minor* patet ex terminis. *Probatur Maior*, quod ex eſsentialibus ſolum petit aliquid, ſaluari poteſt ſaltem conceptibiliter eo non habito ſeu non adepto: ſed impoſſibile eſt quod ipſummet actuale exercitium ſaluetur etiam conceptibiliter, abſque eo quod eſt eſse actu ſiue in actu, vt per ſe patet; alias conceptibiliter ſaluaretur ſine ſeipſo: ergo impoſſibile eſt, quod ipſummet actuale exercitium ſolum petat eſse in actu ex ſuis eſsentialibus: ergo quod ſibi identificat ſuum vltimum exercitium non tantum petit ex eſsentialibus eſse in actu, ſed etiam habet in eo eſse: ergo quod ſibi identificat ſuum vltimum exercitium habet eſsentialiter eſse in actu exercito: ergo hoc ipſo quod omne quod in creatis eſt in actu exercito, eſt in eo ſolum accidentaliter & contingenter (quod eſt tertium præmiſsum principium) in nulla poteſt creata linea id quod eſt in actu exercito ſibi identificare ſuum vltimum exercitium, ſed debet ab eo diſtingui tanquam à modo ſiue à modali entitate.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia concluſionis fundamenta in ſolutionibus obiectarum.

Obiicies primò, ſi quod eſt in actu exercito diſtingueretur in omni linea à ſui exercitio tanquam à modo, ſiue à modali entitate, vel diſtingueretur ab eo vt perfectius quid, vel vt imperfectius: ſed neutrum dici poteſt: ergo quod

quod eſt in actu exercito non debet in omni linea modaliter diſtingui à ſui exercitio. *Probatur Minor*; dici non poteſt quod perfectibile ſit quid perfectius ſui perfectiuo, nec etiam quod res ſit imperfectior ſuo modo: ſed ſi id quod eſt in actu exercito modaliter diſtingueretur à ſui exercitio, compararetur ad illud & vt perfectibile ad perfectiuum, & vt res ad modum: ergo nec diſtingueretur ab eo vt perfectius quid, nec vt quid imperfectius, vel certè ſimul eſſet eo perfectius & imperfectius.

Reſpondeo negando minorem; vnde dico, quod ſi fiat comparatio inter rem ipſam, quæ eſt id quod eſt in actu exercito, & ipſum modale exercitium, quod res ipſa debet abſolutè loquendo dici perfectior, adeoque & ab eo diſtinguitur vt perfectius quid. Quia vero hoc etiam apud Thomiſtas controuertitur, negantibus alijs ſaltem pro linea eſſendi, inter quos eſt Ioannes à S. Thomâ, qui vult quod in lineâ eſſendi ipſum exercitium ſcilicet exiſtentia ſit ſimpliciter perfectius quid ipsâ eſſentiâ, quæ eſt res & id quod eſt in actu exercito; aliis verò è contra aſſerentibus in omni linea perfectiorem eſſe rem ipſam, quæ eſt id quod eſt in actu exercito, ſuo modali exercitio, pro quo citantur Zumel, Soncinas, & alij; Quia inquam hoc ita controuertitur etiam apud Thomiſtas placet noſtram confirmare ſententiam duabus aut tribus rationibus quæ quidem (meo iudicio) efficaciter intentum probant.

Primò omnis entitas modalis & omne creatum exercitium, quidquid illud ſit, non tam ſui eſt quam alterius, ſcilicet rei modificatæ; vnde exiſtentia, de qua maior videtur eſſe in præſenti difficultas, non tam eſt ſibi quam eſſentiæ, id eſt non tam eſt vt ipſa exiſtat, quam vt faciat exiſtere eſſentiam: quare ipſa exiſtentia (& idem dic de aliis vltimis ſeu mo-

dalibus exercitiis in quavis aliâ lineâ) aliqualiter reſpicit vt finem ipſam eſſentiam, quatenus ſcilicet datur ad hoc vt reducat eſſentiam de potentia ad actum exercitum exiſtendi : ex his autem ſic rationem formo : id quod naturaliter eſt propter aliud, & non eſt tam ſui quam alterius nequit eſſe perfectius illo, ſed potius eſſe debet minus perfectum ; cum ordo naturalis id exigat, quod minus perfecta ordinentur ad perfectiora : iam ſic eſt quod omnis modalis entitas ſiue modale exercitium, eſt naturaliter propter aliud reducendum de potentia ad actum exercitum, nec eſt tam ſui quam alterius, vt oſtenſum eſt : ergo res ipſa, quæ eſt id quod eſt in actu exercito, eſſe debet in omni lineâ perfectius quid ſuo modali exercitio.

Nota.

Secundò par eſt & videtur eſſe ratio de vnâ & de alterâ lineâ quantum ad perfectionem modalis exercitij & rei quæ eſt in actu exercito, vt conſideranti patebit : iam ſic eſt quod in linea operandi ipſum principium effectiuum operationis, quod eſt id quod ponitur in actu exercito, perfectius eſt operatione quæ eſt modale eius exercitium, vt verbi gratia intellectus eſt perfectior intellectione, & voluntas volitione ; cuius ratio eſt quia intellectus eſt cauſa vniuerſalis æquiuoca, licet proxima, quæ vnica exiſtens in ſpecie & numero poteſt infinitas producere intellectiones diſtinctas numero & ſpecie ; & licet quantum ad modum ſignificandi videatur actio perfectior & actualior, quia tamen actualitas præhabetur in ipsâ potentiâ intellectiuâ vt in principio effectiuo vitali, æquiuoco, vniuerſali, eminentiori, & magis vno, inde fit quod ſimpliciter & in re ſit intellectus perfectior intellectione : ergo & in omni lineâ debet res quæ eſt in actu exercito eſſe perfectius quid ſuo modali exercitio.

Tertiò denique hoc idem probo præcipuè contra

contra Thomiſtas contrarium aſſerentes, qui quidem communiter docent nec exiſtentiam nec ſubſiſtentiam eſſe aſſumptibilem à verbo diuino ſed ſolum naturam. Ex qua doctrinâ, arguo ſic. Sola natura & eſſentia aſſumptibilis eſt & eleuabilis ad eſſe Dei & perſonalitatem verbi diuini media vnione ſubſtantiali, adeo vt reſultet vnum per ſe & ſubſtantiale ex naturâ creatâ & perſonâ increatâ : iam ſic eſt quod hæc eleuabilitas eſſentiæ ſignum eſt maioris perfectionis, quam ſit perfectio exiſtentiæ : ſi namque interrogaretur humanitas Chriſti, an vellet perfectionem exiſtentiæ creatæ inaſſumptibilis à verbo ; vel potius perfectionem naturæ aſſumptibilis ; haud dubiè reſponderet ſe magis velle perfectionem naturæ aſſumptibilis, quam habere perfectionem exiſtentiæ inaſſumptibilis : ergo ſecundũ præfatam doctrinam communiter admiſſam apud Thomiſtas, maior importatur perfectio in natura quam ab exiſtentiâ, ſiue ab exercitio in linea eſſendi, ac proinde & idem ſimiliter dicendum de aliis rebus quæ ſunt in actu aliquo exercito & de earundem exercitiis, cum vt conceditur maior ſit difficultas in lineâ eſſendi quoad vtriuſque perfectionem, quam in quauis aliâ lineâ.

Inſtabis : implicat, aut certè implicare videtur in terminis, quod perfectile perfectius ſit perfectione : ſed id quod eſt in actu exercito ſe habet in hoc caſu & ſuppoſitione modalis diſtinctionis ad ſui exercitium vt perfectibile ad ſui perfectionem, vt patet : ergo implicat quod res ipſa quæ eſt id quod eſt in actu exercito perfectior ſit in hoc caſu vltimo & modali ſui exercitio.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem : ſi ſermo ſit de perfectibili ſimpliciter dicto Concedo ; ſi autem ſermo ſit de perfectibili quod eſt potius ſimpliciter perfectum, & perfectibile ſolum ſecundum quid & cum addito, putà in eſſe

Nota. eſſe tali nego. Pro quo notandum eſt, perfectibile illud ſolum dici ſimpliciter & abſolutè perfectibile, quod dicitur tale comparatiuè ad actum primum, eumque reſpicit vt perfectiuum; propterea quod cum antecedenter ad actum primum in eo receptum nulla in eo ſit actualitas nec conſequenter perfectio, inde fit quod illud ſit & dici debeat ſimpliciter perfectibile; è contra vero illud dicitur perfectibile ſolum ſecundum quid & cum addito, quod dicitur tale reſpectiuè ad aliquem actum, ſecundum quem proinde reſpicit vt perfectiuum; ex eo ſcilicet quod cum iam in tali perfectibili ſupponatur actus primus & conſequens primum perficiens, eſt per conſequens illud perfectibile iam ſimpliciter perfectum, & ſolum perfectibile quantum ad tale eſſe ſecundum, quod per actum ſecundum tribui debet: cum ergo res quæ dicitur id quod eſt in actu exercito, ſit ſolum perfectibilis per vltimum ſui exercitium tanquam per actum ſecundum, atque iam ſupponatur perfecta per actum primum cum iam ſupponatur conſtituta in eſſe rei & in eſſe talis naturæ, quod quidem non niſi per actum primum fieri poteſt, cuius eſt dare eſſe rei, vt dicitur communiter, conſequenter fit quod quamvis comparetur ad ſui exercitium tanquam perfectibile ad perfectiuum, adhuc ſit & eſse poſſit perfectior ipſo ſui exercitio.

Vrgebis: quod aliud reſpicit tanquam finem propter quem eſt, eſse non poteſt illo perfectius; ſed ſuppoſitâ modali diſtinctione inter id quod eſt in actu exercito, & eius exercitium, tunc tale quid reſpicit ſui exercitium tanquam finem propter quem eſt: ergo eſse non poteſt perfectius quid ſuo exercitio. *Maior* conſtat ex dictis ſupra. *Probatur Minor,* ſuppoſitâ tali diſtinctione, eo modo reſpicit id quod eſt in actu exercito ſuum exercitium, quomodo reſpicit vnumquodque operatiuum ſuum operari.

rari : ſed vnumquodque operatiuum ſuum reſpicit operari tanquam finem propter quem eſt; eſt enim axioma Philoſophicum quod *vnumquodque eſt propter operari* : ergo & id quod eſt in actu exercito debet in hoc caſu reſpicere ſuum exercitium tanquam finem propter quem eſt.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem , quod aliud reſpicit tanquam finem propter quem eſt, eſse non poteſt illo perfectius,ſi illud reſpiciens tanquam finem, reſpiciat vt nude ſumptum Concedo : ſin minus ſubdiſtinguo : non poteſt eſſe eo perfectius , ſumpto coniunctim cum eo cum quo habet eſſe finis Concedo ; non poteſt eſſe eo perfectius vt nudè ſumpto Nego : Et ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro cuius ſolutionis intelligentia , notandum eſt , quod cum dicitur aut diceretur quod id quod eſt in actu exercito eſſet propter ſuum exercitium , non propterea ſenſus eſſet quod eſſet propter ſuum exercitium nudè ſumptum , quin imò exercitium illud vt diximus ſupra ita nudè ſumptum eſt propter rem ipſam cuius eſt exercitium , cum vtpotè modale non tam ſit ſui quam alterius ; dicitur ergo & diceretur quod id quod eſt in actu exercito eſſet propter ſuum exercitium , id eſt eſſet propter ſeipſum vt perfectius ſuo exercitio ; in quo ſenſu ſequitur quidem quod eſſe non poſſit perfectius ſuo exercitio ita coniunctim ſumpto , ſub qua ratione habet eſſe finis , non tamen quod eſse non poſſit perfectius ſuo exercitio vt nudè ſumpto , quod eſt id quod controuertitur. Quod ſi quæras vnde hoc habeam , putà quod id quod eſt in actu exercito dicatur ſolum eſſe propter ſuum exercitium non vt nudè ſumptũ, ſed vt coniunctim ſumptũ cum ipſá re cuius eſt exercitium, adeò vt ſenſus ſit quod eſsentia verbi gratia ſit non quidem propter exiſtentiam,ſed propter ſeipſam vt perfectiorem exiſtentia : reſpondeo, me

id

id colligere ex eo quod in eodem ſenſu dicitur & diceretur id, quod eſt in actu exercito eſſe propter ſuum exercitium, quo dicitur vnumquodque eſſe propter ſuum operari, vt concedit arguens : iam ſic eſt quod ſenſus huius axiomatis, vt bene notat acutiſſimus noſter Caietanus, non eſt, quod vnumquodque ſit propter operari nudè & ſeorſim ſumptum, cum certum ſit ſuppoſitum pro quo ſupponit ly *vnumquodque, perfectius eſſe, ſuâ operatione nudè ſumptâ*, vt pote accidentali, ſed ſenſus huius eſt quod vnumquodque eſt propter ſeipſum vt operantem : ergo idem & in eodem ſenſu dici debet de eo quod eſt in actu exercito & de ipſius exercitio.

Vrgebis iterum: hæc habet D. Thom. 2. *cont. gent. cap.* 52. *rat.* 6. perfectius eſt in quocumque actu, quod eſt ipſe actus, quam quod eſt habens actum: ſed hæc aperte militant contra Doctrimam ſupra in ſolutionibus adductam: ergo non eſt præfata doctrina ad mentem D. Thomæ, qui præterea idem docet in pluribus alijs locis.

Reſpondeo explicando Verba S. Doctoris: perfectuis eſt in quocumque actu, quod eſt ipſe actus, quam quod eſt habens actũ, ita quod loquatur D Thomas de maiori perfectione quoad modum ſignificandi, Concedo; Ita quod loquatur de maiori perfectione quoad rem ſignificatam; Nego : concedendum ergo & libenter concedimus, quod quantum ad modum ſignificandi magis importatur perfectio in eo quod eſt actus, quam in eo quod eſt habens actum, cum perfectio menſuretur iuxta actualitatem, & quoad modum ſignificandi ſit ipſe actus magis actualis, quam ly *habens actum* vt ex terminis patet : attamen quoad rem ſignificatam adhuc verificatur quod ly habens actum ſit quid perfectius, cum hæc ipſa actualitas quæ eſt actus non tam ſit propter ipſum, quam propter rem quæ illam habet, adeò vt ipſa actualitas

actualitas exiſtentiæ v.g. non tam ſit propter ipſam exiſtentiam, quam propter eſſentiam, vt ſcilicet eſſentia ſit in rerum naturâ, & exerceat in illâ ſuas operationes: non ergo aduerſantur Verba illa ſancti Doctoris præfatæ noſtræ doctrinæ, cum tam genuinam patiantur explicationem.

Obijcies ſecundo, & ſimul inſtabis contra probationem ſecundam Concluſionis. Ideo ex præfata probatione debet id quod eſt in actu aliquo exercito modaliter diſtingui à ſui exercitio, quia aliàs ſibi identificaret omnem actualitatem ſui generis, ſubindeque & foret infinitæ actualitatis: ſed falſum eſt quod propterea ſibi identificet omnem actualitatem ſui generis: ergo inſufficiens eſt præfata probatio. *Probatur minor*: dato quod natura humana v.g. ſibi identificet actualitatem exiſtentiæ, non niſi humanam exiſtentiam ſibi identificabit: ſed in eodem genere exiſtentiæ alia reperitur exiſtentia quam humana, vt per ſe patet: ergo dato quod res ſibi identificet ſuum exercitium, non propterea ſibi identificabit omnem actualitatem ſui generis.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem nego maiorem, dato enim quod natura aliqua ſibi identificet ſuum exercitium, tunc non tantum actualitatem huius indiuidualis exercitij ſibi identificabit, ſed omnem etiam in ſe adunabit actualitatem, adeò vt illud iſtud inferat arguitiuè. Cuius ratio eſt *Nota.* quia ex eo quod aliquid ſibi identificet eſſe ſiue actualitatem ſui exercitij rectè infertur, quod non habeat tale eſſe per participationem, cum (vt bene notat D. Thomas) in omni ente per participationem præter id quod participatur ſit aliud quod participat, quod quidem tunc non reperitur nec verificatur; ex quo vlterius ſequitur quod tale quid ita ſibi identificans eſſe ſiue actualitatem ſui exercitij, cum hoc non habeat eſſe per participationem

pationem ſit conſequenter ens increatum & diuinum, adeoque & ſibi identificans nedum actualitatem huius indiuidualis exercitij, ſed & cuiuſlibet actualis exercitij, & fiat ſic infinitæ actualitatis. Patet hæc ſolutio in exemplo de intellectu & intellectione: enim verò conceditur communiter quod ſi intellectus humanus ſibi identificaret ſuam intellectionem, infinitus foret in genere intellectuali, non quidem ita quod remanendo intra limites intellectus humani eſſe poſſit infinitus, & in ſe adunare omnem actualitatem & perfectionem cuiuſlibet intellectionis, ſed quia hoc ipſo quod ſupponitur identificans ſibi ſuam vltimam actualitatem extrahitur, contra ſuppoſitionem factam, extra genus intellectus humani & creati, cui ſcilicet id non poteſt competere, & conſequenter ſupponitur aut ſupponendus eſt eſſe diuinus aut creatus intellectus, in quo per conſequens adunetur omnis & quævis actualitas intellectionis.

Obijcies tertio, & ſimul inſtabis contra tertiam probationem: ideo ex hac probatione debet res modaliter diſtingui a ſui exercitio, quia aliàs eſſet eſſentialiter in actu exercito; ſed hâc admiſsâ diſtinctione adhuc verificatur quod ſit creatum quid eſſentialiter in actu exercito; ergo non vitatur per hanc diſtinctionem præfatum inconueniens. *Probatur minor:* hac admiſsâ diſtinctione verificatur de ipſo exercitio quod ſit eſſentialiter exercitium & actuatio: ſed nihil magis eſt in actu exercito quam ipſum exercitium & ipſa actuatio: ergo hâc admiſsâ diſtinctione inter id quod eſt in actu exercito & eius exercitium, adhuc verificatur quod ſit creatum quid eſſentialiter in actu exercito.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: ſed hac admiſſa diſtinctione adhuc verificatur, quod ſit creatum quid eſſentialiter in actu exercito,

cito, loquendo de creato ſe habente *vt quo* Concedo: loquendo vt loquimur de creato ente ſe habente *vt quod*, ſeu vt id quod eſt Nego minorem & conſequentiam. Neque enim eſt inconueniens quod aliquid creatum ſe habens vt quo & vt modalis entitas, qualiter ſupponitur ſe habere præfatum exercitium modaliter diſtinctum, ſit eſſentialiter in actu & exercitè, bene quidem loquendo de ente creato ſe habente vt quod, & vt id quod eſt, cuius diſparitatis ratio eſt; quia *Nota.* creatum ens quod ſe habet ſolum vt quo & vt modalis entitas, cum hoc ipſo quod tale & ex propriâ quidditate non tam ſit ſui quam alterius, ſcilicet actus primi; ideò fit quod quamuis ſit eſſentialiter in actu & exercite exiſtens, adhuc tamen poſſit deſtrui & deſinere eſſe, ex eo ſcilicet quod tunc in deſtructione aut duratione præfati exercitij ſe habentis vt quo, magis attendi debet ad id quod petit actus primus, qui quidem non petit quod ſemper ſit & ſemper duret tale exercitium; atque ita poteſt tale exercitium hoc ipſo quod ſe habet vt quo & vt modus eſſe eſſentialiter in actu & exercitè, & tamen adhuc eſſe creatum & defectibile quid: at verò ſi res ipſa quæ ſe habet vt quod, ſiue vt id quod eſt in actu, eſſet eſſentialiter in actu, (quod quidem fieret, ſi ſibi identificaret ſuum vltimum exercitium vt dictum fuit in præfatâ probatione) cum in hoc caſu non ſolum peteret eſſe in actu, vt ibidem dictum fuit, nec conſequenter regulari poſſet in ſui duratione & permanentiâ penès aliquod, quod non peteret & exigeret ſemper eſſe, inde fieret quod talis res nuſquam poſſet deficere & deſinere eſſe, ac proinde fieri non poteſt quod creatum quid ſe habens vt id quod eſt ſit eſſentialiter in actu exercito, nec conſequenter, quod ſibi identificet ſuam exiſtentiam.

Qua

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, D. Thomam omnino fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem inprimis colligo ex his quæ habet *Quodlibeto 2. art. 3.* vbi hæc habet: *Quandocumque aliquid prædicatur de altero per participationem, oportet ibi aliquid eſſe præter id quod participat.* Hæc ille ex quibus verbis ſubſumo ſic: atqui eſſe exercitè & in actu exercito prædicatur per participationem de omni eo, quod in creatis, eſt in tali eſſe & actu exercito, cum eſſe exercitum ſit eſſe perfectum, quod non niſi per participationem haberi poteſt in creatis: ergo in omni creato & in omni creata linea, aliud eſt ex D. Thomâ id quod eſt in actu exercito, & aliud actuale illud exercitium, quod proinde in omni linea eſſe debet modus ſuperadditus, cum ex eo quod non tam ſui eſt quam alterius, eſſe non poſſit res.

Secundò hoc idem probo, ex eo quod D. Thomas perpetuus eſt in docendo, quod ſolius Dei proprium ſit quod ſit ſuum eſſe & ſua perfectio, & quod habeat eſſe irreceptum. Ex quâ doctrina argumentor ſic. Illud quod proprium eſt ſolius Dei, illud in nullâ lineâ poteſt competere creaturæ: ſed quod ſit ſuum eſſe & ſua perfectio hoc eſt proprium ſolius Dei ex D. Thomâ: ergo ex D. Thoma in nulla linea verificari poteſt de ente creato quod ſit ſuum eſſe & ſua perfectio: ſed omne exercitium & omnis actuatio importat quoddam eſſe & quamdam perfectionem vt per ſe patet: ergo ex D. Thoma in nulla linea poteſt id quod eſt in actu exercito eſſe

ſe ſuummet exercitium in creatis, ſubindeque debet ab eo diſtingui: ſed non poteſt ab eo diſtingui niſi tanquam à modo, cum præfatum exercitium vt pote non tam ſui, quam eius, cuius eſt exercitium, ſeparari non poſſit ſiue ſeparatum manere ab eo cuius eſt, quod quidem eſt proprium & differentiale modi, ſiue modalis entitatis, ergo ex D. Thomâ in omni linea in qua verificatur de ente creato quod ſit in aliquo actu exercito, admitti debet modalis entitas, ſiue modaliter diſtinguitur ipſum actuale exercitium ab eo, quod eſt in actu exercito.

QVÆSTIO V.

De ente ſingulari, ſeu indiuiduali quodnam ſit in ſubſtantijs principium indiuiduationis.

PRamittendum primo, non procedere in præſenti quæſitum tituli de principio indiuiduationis ſubſtantiæ, etiam prout in eâ comprehenditur ſubſtantia ſpiritualis completâ; de hac enim agemus in ſequenti quæſtione, dum de immultiplicabilitate indiuiduorum in naturâ ſeu ſpecie angelicâ; ibi enim, Deo dante, probabimus, non leuiter, per idem conſtitui Angelum in eſſe Angeli & in eſſe huius Angeli, adeò vt idem ſit principium indiuiduans Angelum, quod eſt eius conſtitutiuum in ſua ſpecie. De ſolis ergo ſubſtantijs materialibus, quales ſunt homo, lapis, Equus &c. procedit præſens quæſitum, circa quod quatuor diſtingui ſolent ſententiæ, quarum prima eſt Scotiſtarum; aliæ verò tres controuertuntur apud

Thomi

Thomiſtas & intra ſcholam B.Thomæ, habentque ſingulæ authores & defenſores graues. Primus ergo dicendi modus circa principium indiuiduationis ſubſtantiæ, eſt Scoti & ſequacium, qui quidem volunt, ipſam ſubſtantiam materialem indiuiduam eſſe & fieri per modum quemdam, ſeu entitatem modalem poſitiuam, determinantem ipſam naturam ad ſingularitatem, quæ entitas vocatur apud illos *Hæcceitas*, quia eâ mediante fit ſubſtantia *Hæc*; & eſt inquiunt modus intrinſecus condiſtinctus contra formalitatem: vnde volunt quod duo indiuidua eiuſdem ſpeciei eandem habeant naturam, ſiue formalitatem & formalem vnitatem, & ſolum differant per Hæcceitates ſiue modos intrinſecos.

Secundus vero dicendi modus, qui primus eſt, ſed minus communis inter illos, qui intra ſcholam B.Thomæ controuertuntur, eſt dicendi modus Nazarij, qui *prima parte quæſtione tertia, articulo ſecundo controuerſia vnicâ*, contendit, indiuiduationem ſubſtantiæ materialis deſumi immediatè ab ipsâ Quantitate, vt à formâ intrinſecâ ipſam actuante ſubſtantiam. Tertius verò dicendi modus qui multum cõmunior eſt apud Thomiſtas, & quem ſequuntur Patres Salmanticenſes, ſeu Carmelitæ diſcalceati de doctrina Thomiſtica bene meriti, eſt modus ille, in quo explicatur indiuiduatio ſubſtantiæ per ordinem aptitudinalem ad ipsã quantitatem, qui quidem dicendi modus coincidit (meo iudicio) cum modo dicendi Caietani, qui vult indiuiduari ſubſtantiam per ipſam materiam, non ſecundum ſe, ſed prout eſt radix quantitatis. Demùm quartus dicendi modus, qui etiam multum cõmunis eſt apud Thomiſtas, infra citandos eſt eorũ, qui volunt deſumi indiuiduationẽ ſubſtantiæ ab ipſis intraneis ſubſtãtiæ, adeò vt, inquiunt, non cõcurrat quantitas ad ſubſtantiã indiuiduandam, niſi quoad nos & quoad ſenſũ, ſeu quoad indiuiduationẽ,

vt

vt potentem ad ſenſum demonſtrari & determinari, non autem concurrat ad illam indiuiduandam in re, ſed ita indiduari ſubſtantiam per ſuammet entitatem; ita tamen vt ex duobus intrinſecè & entitatiuè ſubſtantiam componentibus, primariò & principaliter, ſumatur indiuiduatio & indiuidualis vnitas ab ipsâ materiâ; ſicut è contra, vbi agitur de formali & ſpecificâ vnitate, quamuis & materia & forma ad eam concurrant, dicitur tamen & dici ſolet, quod primariò & principaliter deſumitur hæc vnitas à formâ.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſio quoad ſingulas partes, ſeu partes quatuor aſſignatas reduci debet, quod hæc quatuor ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *non poſſunt duo plusquam genere differentia eadem indiuiduatione indiuiduari*: quod *productio non eſt niſi ſingularium ſeu indiuidualium*: quod *non poteſt materia non prius reſpicere primarium ſpecificatiuum*: denique quod *prædicamenta ſunt primo diuerſa.* Ratio autem primi, puta quod non poſſunt duo pluſquam genere differentia eadem indiuiduatione indiuiduari, ratio inquam, eſt quia quæ eadem indiduatione indiuiduantur, vnum & vnicum conflant & conſtituunt indiuiduum, vt ex terminis patet: iam ſic eſt quod quæ ita differunt pluſquam genere non poſſunt vnum & idem conflare indiuiduum; cum indiuiduum ſit vnum ens per ſe, & vnius eſſentiæ, vt pote in ſuo repoſitum prædicamento, tanquam baſis prædicatorum ſuperiorum & inferiorum eſſentialium & ſubordinatorum, quæ proinde vnicam conſtituunt eſſentiam: non ergo fieri poteſt, quod duo pluſquam genere differentia eadem indiuiduatione indiuiduentur. Iam vero quantum ad ſecundum dictum, quod ſcilicet productio non eſt niſi ſingula-

rium & indiuidualium; ratio eſt, quia productio non tendit nec terminatur niſi ad rem vt exiſtentem, vtpote quæ tendit ad eam vt extra cauſas ſuas ponendam: atqui res ſecundum quod exiſtens habet eſſe hîc & nunc, vt per ſe patet, quæ quidem duo ſunt conditiones ſingulariſantes & indiuiduantes: ergo productio non eſt, niſi ſingularium & indiuidualium. Ratio autem tertij, puta quod non poteſt materia non priùs reſpicere primarium ſpecificatiuum, eſt quia de ratione ſpecificatiui eſt reſpici à re ſpecificatâ, cum rationem habeat ſpecificatiui per hoc, quod per ordinem ad illud res ſpecificatur, ſiue determinatur ad eſſe tale: ergo debet eſſe de ratione primarij ſpecificatiui, quod etiam priùs & primariò reſpiciatur, ac proinde non poteſt materia non priùs reſpicere primarium ſpecificatiuum.

Demùm quantum ad quartum, puta quod prædicamenta ſunt primò diuerſa, ratio huius eſt, quia quoduis prædicamentum eſt coordinatio prædicatorum ſuperiorum & inferiorum ſub vno ſupremo genere: ergo non poſſunt multiplicari prædicamenta, quin multiplicentur & ipſa ſuprema genera: iam ſic eſt quod ſi non eſſent primo diuerſa, non poſſent multiplicari ſuprema genera, ſed vnum tantum eſſet ſupremum genus; propterea quod, cum non differrent tunc per illud omne, quod eſſet in ipſis, eſſet conſequenter aliquid in quo ipſa ſingula ſimpliciter conuenirent, atque ita cum illud eſſet genus ad illa, illud ſolùm per conſequens eſſet ſupremum genus, cum eſſet ſuperius ad illa omnia: ergo debent prædicamenta hoc ipſo quod talia eſſe primò diuerſa. His ergo præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO: *Nec per hæcceitatem, ſiue hac*

hæcceitatis modum; nec per quantitatem tanquam per formam immediatam; neque per ipſum ordinem ad quantitatem ipſa indiuiduatur materialis ſubſtantia; ſed per ſeipſam, ita tamen vt ex duobus ex quibus componitur primariò proueniat indiuiduatio ab ipsâ materiâ, potius quam ab ipsâ formâ.

Probatur prima pars concluſionis ex primo præmiſſo principio: *non poſſunt duo pluſquam genere differentia per eamdem indiuiduationem indiuiduari:* ergo nec poteſt ſubſtantia per modum hæcceitatis indiuiduari. *Probatur conſequentia:* ſi indiuiduaretur ſubſtantia per modum quemdam hæcceitatis, tunc duo quæ pluſquam genere differunt per idem indiuiduarentur: ergo hoc ipſo quod duo pluſquam genere differentia non poſſunt per eamdem indiuiduationem indiuiduari, nec poteſt hoc ipſo indiuiduari ſubſtantia per huiuſmodi modum hæcceitatis. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* modus, & quidditas ſiue natura differunt pluſquam genere, ſed ſi per modum hæcceitatis indiuiduaretur ſubſtantia, per idem indiuiduarentur tunc modus, & quidditas ſiue natura: ergo & tunc per idem indiuiduarentur duo pluſquam genere differentia. *Maior* per ſe patet, & conceditur. *Probatur Minor:* hæcceitas vt ſic & in communi ſe habet in hoc caſu & in hâc ſententiâ ad ſubſtantiam, de qua eſt ſermo, ſicut modus ad quidditatem ſiue naturam: ſed in hoc caſu per idem indiuiduaretur hæcceitas vt ſic, per quod indiuiduaretur ſubſtantia: ergo & per idem in hoc caſu indiuiduarentur modus, & quidditas ſiue natura. *Maior* per ſe patet & conceditur. *Probatur Minor:* hæcceitas, per quam in hoc caſu indiuiduaretur ſubſtantia, eſſe deberet hæcceitas talis & hæc, non autem hæcceitas in communi, quæ ſupponitur prædicari de

omnibus hæcceitatibus; ſed per hæcceitatem hanc & talem ſupponitur etiam indiuiduari in hac ſententiâ hæcceitas ut ſic, vtpote quæ per eam ſit determinata & ſingularis: ergo ſi ita indiuiduaretur ſubſtantia per hæcceitatem, per idem indiuiduaretur hæcceitas vt ſic, per quod indiuiduaretur ſubſtantia: ergó & per idem indiuiduaretur tunc modus, per quod indiuiduaretur quidditas: ergo & tunc per idem indiuiduarentur quæ pluſquam genere differunt: ergo hoc ipſo quod duo pluſquam genere differentia non poſſunt per idem indiuiduari (quod eſt primum præmiſſum principium) nec poteſt ſubſtantia per modum ſuperadditum hæcceitatis indiuiduari.

Probatur ſecunda pars concluſionis ex ſecundo præmiſſo principio: *productio non eſt niſi ſingularium & indiuiduorum*: ergo non poteſt ſubſtantia ab ipsâ indiuiduari quantitate vt à formâ immediata. *Probatur conſequentia*: ſi ab ipsâ quantitate immediatè indiuiduaretur ſubſtantia, non terminaretur tunc productio quà talis ad ſingulare: ergo hoc ipſo quod productio non eſt niſi ſingularium ſeu indiuiduorum, non poteſt hoc ipſo ſubſtantia ab ipſa quantitate vt ab immediatâ formâ indiuiduari. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: productio ad ſubſtantiam terminatur in aliquo priori ad quantitatem; ſed ſi per ipſam quantitatem indiuiduaretur, non eſſet ſingularis in aliquo priori ad quantitatem: ergo ſi per ipſam quantitatem indiuiduaretur ſubſtantia, non terminaretur productio quà talis ad ſingulare. *Minor* eſt euidens. Inintelligibile enim eſt, conſtitutum qua tale eſſe in aliquo priori ad conſtitutiuum. *Probatur Maior*: non poteſt primarius terminus productionis non intelligi in aliquo priori ad ſecundarium: ſed productio quæ terminatur ad ſubſtantiam terminatur

natur ad illam vt ad primarium terminum, & ad quantitatem vt ſecundarium : ergo terminatur productio ad ſubſtantiam in aliquo priori ad quantitatem. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor :* productio quæ terminatur ad aliqua duo ſe habentia per modum eſſentiæ & proprietatis, terminatur ad illa vt ad primarium terminum & ſecundarium, vt per ſe patet, cum proprietas vtpote entis ens non poſſit non habere reſpectu illius rationem ſecundarij : ſed productio quæ terminatur ad ſubſtantiam, terminatur ad illam vt ad eſſentiam & ad quantitatem vt proprietatem: ergo & terminatur productio illa ad ſubſtantiam vt ad primarium terminum, & ad quantitatem vt ſecundarium : ergo terminatur productio ad ſubſtantiam vt ad aliquid prius ad quantitatem: ergo non habet ſubſtantia fieri talis per quantitatem, ſub ea ratione ſub qua producitur : ergo hoc ipſo quod productio non eſt niſi ſubſtantiæ vt ſingularis (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) non poteſt hoc ipſo ſubſtantia fieri per ipſam quantitatem ſingularis & indiuidua.

Probatur tertia pars concluſionis ex tertio præmiſſo principio : *non poteſt materia non prius reſpicere primarium ſpecificatiuum :* ergo nec poteſt materia nec conſequenter materialis ſubſtantia per ordinem ad quantitatem indiuiduari. *Probatur conſequentia :* ſi indiuiduaretur materia per ordinem ad quantitatem, æquè primò reſpiceret ſecundarium ſpecificatiuum, ac primarium: ergo hoc ipſo quod non poteſt materia non prius reſpicere primarium ſpecificatiuum, non poteſt per ordinem ad quantitatem indiuiduari. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens :* forma ſubſtantialis eſt primarium materiæ ſpecificatiuum, & completiuum, & quantitas, vt pote accidentalis forma, dumtaxat ſecunda-

rium : ſed ſi indiuiduaretur materia per quantitatem , æquè primò reſpiceret accidentalem formam , ſeu quantitatem , ac ipſam ſubſtantialem formam : ergo æquè primo reſpiceret ſecundarium ſpecificatiuum ac primarium. *Maior* eſt certiſſima & ex terminis patet. *Probatur Minor* : ſicut ſe habet materia hæc ad hanc numero ſubſtantialem formam & ad hanc quantitatem , ſic & materia abſolutè ſumpta ad ſubſtantialem formam , & quantitatem abſolutè ſumptas : ſed ſi materia indiuiduaretur per ordinem ad quantitatem ; non prius hæc materia hanc reſpiceret ſubſtantialem formam quam hanc quantitatem ; cum in hoc caſu nec materia nec forma eſſent hæc priuſquam reſpicerent hanc quantitatem:ergo ſi materia indiuiduaretur per ordinem ad quãtitatem, non prius reſpiceret ſubſtantialem formam quam quantitatem : ergo ſi materia indiuiduaretur per ordinem ad quantitatem æquè primo reſpiceret ſecundarium ſpecificatiuum ſeu completiuum , quam primarium : ergo hoc ipſo quod non poteſt materia non prius reſpicere primarium ſpecificatiuum (quod eſt tertium præmiſſum principium) nec poteſt hoc ipſo indiuiduari per ordinem ad quantitatem. *Nota.*

Probatur quarta & vltima pars concluſionis ex quarto præmiſſo principio : *prædicamenta ſunt primò diuerſa* : ergo ab alio indiuiduari non poteſt ſubſtantia , quam à ſeipſa ſeu ex propriis intraneis & propriâ entitate. *Probatur conſequentia*. Non poſſunt prædicamenta eſſe primò diuerſa , & vnum ingredi coordinationem prædicatorum alterius , ſed ſi indiuiduaretur ſubſtantia per aliud à ſeipſa , ingrederetur prædicamentum vnum coordinationem alterius : ergo non poteſt indiuiduari ſubſtantia per aliud à ſeipſa , hoc ipſo quod prædicamenta ſunt primo diuerſa. *Maior* per ſe patet;

eſſe

eſſe enim aliqua primo diuerſa, eſt diſcrepare ab inuicem, quantum duo aliqua diſcrepare poſſunt, quod quidem non verificaretur de duobus illis prædicamentis, quorum vnum ingrederetur coordinationem alterius, vt per ſe patet, cum alia quæ non ingrederentur, magis adhuc diſcreparent. *Probatur Minor* : omnis coordinatio prædicamentalis conflatur & clauditur per ſupremum genus, de quo nihil ſuperius prædicatur & per ſubiectum infimum, cui nihil vltra ſubiicitur, quod eſt ſingulare & indiuiduum : ſed ſi indiuiduaretur ſubſtantia per aliud à ſeipsâ, tunc aliud prædicamentum ipſam ingrederetur ſecundum quod indiuiduam & ſingularem, cum illud aliud ab ipſa à quo indiuiduaretur alicuius eſſet prædicamenti : ergo ſi per aliud indiuiduaretur ſubſtantia, quam à ſeipſa ingrederetur tunc prædicamentum vnum coordinationem alterius : ergo ſi per aliud indiuiduaretur ſubſtantia quam à ſeipſa, non eſſent prædicamenta primo diuerſa: ergo hoc ipſo quod prædicamenta ſunt primò diuerſa, (quod eſt quartum & vltimum præmiſſum principium) per aliud non indiuiduatur materialis ſubſtantia quam à ſeipsâ.

Dixi autem & addidi in concluſione, quod quamuis à ſeipsâ & à tota entitate indiuiduetur ſubſtantia, adeò vt & materia & forma ad hanc concurrant vnitatem indiuidualem adæquate ſumptam, ab ipsâ tamen materiâ primo, principaliter, & radicaliter proueniat, ſicut e contra quamuis formalis & ſpecifica vnitas materialis ſubſtantiæ deſumatur adæquatè ſumpta & à forma & à materia, cum vtraque pars ſit de eſſentiâ, dici tamen ſolet à forma primò & primario & radicaliter prouenire. Porrò ratio dicti huius & huius additi eſt, primo, quia de primâ ſubſtantia, id eſt indiuidua & ſingulari loquens Ariſtoteles, dixit eſſe illam quæ neque de alio dicitur, ne-

que recipitur in alio : iam ſic eſt, quod vt hoc verificetur de primâ ſeu indiuiduâ ſubſtantiâ, principaliter ſe habet materia reperta in indiuidua ; materia enim in nullo recipitur ſubiecto, cum tamen forma in ipsâ materiâ vt in ſubiecto recipiatur : ergo quamuis vtraque pars indiuiduam componat ſubſtantiam, potiori tamen iure eam in ratione talis componit materia, à quâ proinde principaliter prouenit indiuiduatio. Secundò id ſuaderi poteſt ex eo quod vna & eadem materia recipit & reſpicit plures formas, cum tamen vna & eadem forma non recipiatur in pluribus materiis : Ergo materiam reſpicit forma vt magis particularem & ſingularem, quam materia reſpiciat formam ; ergo melius & potiori iure contrahitur forma per materiam, quam materia per formam : ergo & potiori iure indiuiduatur forma per materiam, quam materia per formam Tertiò denique id colligitur ex eo quod vnitas indiuidualis & indiuidualis diſtinctio potius materialis eſt quam formalis, cum ſit extra rationem ſpeciei, ſeu vnitatis & diſtinctionis ſpecificæ, quæ primo & radicaliter conſtituitur in eſſe talis per formam, ſubindeque & eſt formalis : ergo potiori iure materiæ tribuitur tanquam radici indiuidualis vnitas, quam ipſi formæ.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. pro primâ ſententia : indiuidua verè & propriè differunt : ſed niſi individuarentur per præfatum hæcceitatis modum naturæ ſuperadditum, non verè ab inuicem differrent: ergo debet indiuiduatio prouenire à præfato hæcceitatis modo. *Probatur Minor.* Omnis differentia differentiũ reduci debet ad aliqua primo diuerſa: ſed niſi indiuiduarentur indiuidua per præfatum hæcceitatis modum, non poſſet eorum

eorum reduci differentia ad aliqua primò diuerſa; ergo nec poſſent ipſa verè differre. *Maior* eſt certiſſima, propterea quod ſi reduceretur differentium differentia ad aliqua quæ non eſſent primo diuerſa, ſed in aliquo conuenientia; cùm talia conuenientia vlterius per aliquid differrent, deberet vlterius aſſignari aliquid in quo partim conuenirent pro differentia, & ſic daretur proceſſus in infinitum. *Probatur Minor:* natura in iſto indiuiduo, & natura in illo non ſunt nec eſſe poſſunt primo diuerſæ, cum in naturâ potiùs conueniant; ſed niſi indiuiduarentur indiuidua per præfatum hæcceitatis modum, reduceretur tunc indiuidualis eorum differentia ad eorum naturas: ergo non reduceretur ad primò diuerſa. *Probatur Minor:* ad id eſt reducenda indiuidualis differentia, à quo deſumi debet indiuiduatio; vt per ſe patet: ſed niſi indiuiduarentur indiuidua per præfatum hæcceitatis modum naturæ ſuperadditum, per aliud non indiuiduarentur indiuidua, quam per proprias naturas, vt dictum & conceſſum fuit in quartâ parte concluſionis: ergo niſi indiuiduarentur indiuidua per præfatum hæcceitatis modum, non poſſet eorum reduci differentia ad aliqua primo diuerſa.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti: ad tertium vero nego maiorem, quod ſcilicet natura in iſto indiuiduo & natura in illo non ſint ab inuicem primo diuerſæ: etenim dicuntur aliqua primo diuerſa hoc ipſo quod differunt per totum illud quod eſt in ipſis; iam ſic eſt quod natura Petri & natura Pauli habent differre per totum illud reale quod eſt in ipſis, cuius ſignum eſt, quod annihilato Petro pereat & deſtruatur totum illud quod eſt realiter in ipſo, nec tamen aliquid perit ex his quæ ſunt in Paulo realia & realiter: ergo natura in illo & natura in iſto indiuiduo ſunt & eſſe poſſunt primo di-

uerſæ, ac proinde quantumuis ſecluſo illo hæcceitatis modo ſuperaddito ad eas reduci debeat indiuidualis eorum differentia, adhuc tamen verificatur reduci huiuſmodi differentiam ad aliqua primò diuerſa, intellige diuerſitate reali per excluſionem omnis identitatis ſiue communitatis in aliquo reali; quamuis non ſint, (nec etiam opus ſit) tales naturæ primo diuerſæ diuerſitate, quæ talis dicitur per excluſionem conuenientiæ etiam rationis, ſeu, quod in idem redit, per excluſionem conformitatis ſpecificæ.

Neque obſtat quod additum fuit in maiori negata ad probationem, puta quod in naturâ potius conueniant indiuidua, non inquam hoc obſtat; quia non propterea ſequitur quod eadem in hoc caſu eâdem conueniant & differant, conuenientiâ & differentiâ, quæ in eodem opponantur; ex eo ſcilicet quod in naturis realiter differunt & ſolum conueniunt ratione, vt in primo Tomo Logicæ in tertio libro exiſtimo demonſtraſſe; ad quæ propterea lectorem remitto; atque ita non propterea oportet ponere diſtinctas entitates, puta naturam in qua realiter conueniant, & modum ſuperadditum hæcceitatis in quo realiter differant, cum potiùs per totum reale quod eſt in ipſis differant, & ſolum conueniant ratione.

Inſtabis: ſicut ſe habet natura generis ad differentiam ſpecificam, ſic & natura ſpecifica ad differentiam indiuidualem: ſed contrahitur natura generis per differentiam ſpecificam tanquam per ſuperadddditum quid: ergo & contrahi debet ſiue indiuiduari natura ſpecifica per differentiam indiuidualem, tanquam per quid ſimiliter ſuperadditum; ſed tale ſuperadditum non aliud eſſe poteſt, quam modus & modus hæcceitatis, cum non ſit de conſtitutiuo naturæ, ſed ei ſuperadueniat iam

conſtitutæ, & adueniat illi vt eam efficiat *hanc:* ergo non ad ipſam naturam reduci poteſt indiuidualis differentia, vt prætendit præcedens ſolutio, ſed ad modum dumtaxat hæcceitatis naturæ ſuperadditum.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: ſed contrahitur natura generis per differentiam ſpecificam tanquam per ſuperadditum quid, loquendo de contractione rationis, & de ſuperaddito per rationem, Concedo: loquendo de contractione reali, & de realiter ſuperaddito Nego, quod ita contrahatur natura generis per differentiam ſpecificam, tanquam per ſuperadditum quid: & ſub eadem diſtinctione concedo & nego conſequentiam. Pro quo dico quod ſi nihil amplius prætendat aut prætenderet Scotus, dum reducit indiuiduationem & differentiam indiuidualem ad aliquid naturæ ſuperadditum, ſi, inquam, nihil aliud prætenderet, quam quod dum ratione contrahimus naturam ſpecificam ad indiuiduum, ibi intelligere debemus, & per intellectum diſtinguere differentiam indiuidualem ipſi naturæ quaſi aduenientem, quæ eam ſic ratione contrahat & determinet, ſicut & nos ſolemus dicere de differentia ſpecificâ reſpectu naturæ genericæ, hoc quidem libente concedimus, ſed nihil exinde concluderet Scotus contra Thomiſtas, nec aliquid reſolueret ad intentum præſentis quæſtionis; cum ibi non loquamur de indiuiduatione rationis; ſic enim ſupponimus, eſſe hæcceitatem ſiue differentiam indiuidualem ratione aduenientem ipſi naturæ, ſed de reali indiuiduatione hic inquiramus.

Obiicies 2. contra ſecundam partem concluſionis, in qua ſcilicet dictum fuit, non indiuiduari ſubſtantiam, ſiue naturam per ipſam quantitatem tanquam per formam immediatam. Quandocumque aliquid competit alicui primo & per ſe, non niſi ratione illius poteſt

aliis conuenire : ſed in plures diuidi partes eiuſdem rationis quantitati competit primò & per ſe ex Ariſtotele *lib* 5.*Metaph.* ergo cuicumque competit præfata diuiſio, compete re debet per quantitatem, ſeu ratione quantitatis : ſed natura ſpecifica diuiditur in plura eiuſdem rationis : ergo non niſi ratione quantitatis naturæ competit talis diuiſio: atqui vnumquodque indiuiduatur per illud vnde habet eſſe ab alio diuiſum : ergo non niſi per ipſam quantitatem indiuiduatur natura in ſuis indiuiduis.

Reſpondeo diſtinguendo minorem : ſed in plures diuidi partes eiuſdem rationis quantitati competit primò & per ſe, loquendo de partibus numeralibus ſeu integralibus & extenſis, Concedo : quod diuiſio in præfatas partes primò & per ſe competat quantitati ; loquendo, vt in præſenti loquimur, de partibus ſubiectiuis eiuſdem rationis, Nego minorem & conſequentiam. Pro quo notandum eſt, partes alias eſſe numerales & alias ſubiectiuas: numerales ſunt quæ ex continui diuiſione oriuntur, quæque propterea per numerationem & replicationem ſui totum exhauriunt & adæquant continuum: & harum diſcretio & diſtinctio ab inuicem haud dubiè prouenit ex quantitate ; qua de cauſa reponi ſolet numerus in prædicamento quantitatis : partes vero dicuntur ſubiectiuæ, in quas totum aliquod potentiale ſeu vniuerſale eſſentiale diuiditur & deſcendit per prædicationem eſſentialem, & ideò dicuntur ſubiectiuæ, quia de illis tanquam de ſubiectis realiter & eſſentialiter prædicatur totum illud potentiale, ſeu natura vniuerſalis, quæ illas in potentiâ & in confuſo continet : cum ergo agatur in præſenti de indiuiduatione ſubſtantiarum materialium, de quibus ipſa prædicamentalis ſubſtantia tum generica tum ſpecifica eſſentialiter prædicatur, tanquam de ſubiectis infimis & fundamentis ipſius lineæ

prædi-

prædicamentalis ſubſtantiæ, conſequenter fit, quod ibi agatur ſolum de indiuiduatione partium ſubiectiuarum naturæ, & de earundem diſcretione & diſtinctione indiuiduali ab inuicem: iam ſic eſt quod indiuiduario huiuſmodi partium ſubiectiuarum prouenire non poteſt à quantitate, nec conſequenter quantitati poteſt per ſe primò competere diuiſio in huiuſmodi partes ſubiectiuas; tùm quia hoc ipſo quod ſubiectiuæ ſunt & vt tales indiuiduæ, ſunt conſequenter indiuiduæ & indiuiduatæ ſecundum quod claudunt & terminant coordinationem prædicamenti ſubſtantiæ, ſub qua ratione nihil in ſe admittunt nec admittere poſſunt, quod ſit extraneæ naturæ, ſiue extranei prædicamenti, quale eſt prædicamentum quantitatis reſpectu prædicamenti ſubſtantiæ: tùm etiam quia quoties prædicatum aliquod reperitur & in prædicamento ſubſtantiæ & in prædicamento accidentis, hoc tale prædicatum deſumi non poteſt ex ratione aliqua particulari huius vel iſtius prædicamenti, ſed ex ratione aliqua communi vtrique prædicamento; vt per ſe patet: atqui partes habere ſubiectiuas, ſeu ſubiectum habere infimum & indiuiduum, de quo prædicata generica & ſpecifica prædicentur, reperitur in quolibet prædicamento & quidem taliter, quod ſine eo non poſſent ſtabiliri prædicamenta: ergo impoſſibile eſt quod indiuiduatio partium ſubiectiuarum ſubſtantiæ ab ipſa proueniat quantitate, aliàs ab ea proueniret gradus vnus lineæ prædicamentalis ſubſtantiæ, quale eſt ſubiectum infimum, ſeu indiuiduum; atque ita dici non debet quod diuiſio & diſcretio partium huiuſmodi ſubiectiuarum ab inuicem ipſi tribui debeat quantitati. *Notas.*

Inſtabis: in tantum partes illæ ſubiectiuæ ſubſtantiæ materialis ſunt indiuiduæ, in quantum ſunt determinatæ ad hic & nunc: ſed non niſi per quantitatem habent quod ſint determina-

minatæ ad hîc & nunc : ergo non niſi per quantitatem indiuiduantur partes etiam ſubiectiuæ materialis ſubſtantiæ. *Maior* videtur certa : conditiones ſiquidem ſingulariſantes & indiuiduantes non aliæ aſſignari ſolent quam *Hic*, & *nunc*. *Probatur Minor*, eſſe ſubſtantiam materialem *Hic*, eſt eſſe in loco occupatiuè ; ſed non niſi ratione quantitatis eſſe poteſt in loco occupatiuè ; cum locus ſit ſuperficies corporis ambientis, ſubindéque & eſſe in loco ſit ambiri & menſurari à ſuperficie, & conſequenter à quantitate : ergo non niſi per quantitatem habent partes ſubiectiuę materialis ſubſtantiæ eſſe determinatæ ad hic & nunc.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem : in tantum partes ſubiectiuæ materialis ſubſtantiæ ſunt indiuiduæ, in quantum determinatæ ſunt ad hic & nunc, loquendo de indiuiduatione quoad nos & cadente ſub ſenſum Concedo : loquendo de indiuiduatione in re, & quæ reipſa ſupponitur Nego, quod ad huiuſmodi indiuiduationem in ſubſtantiis requiratur determinatio ad hîc & nunc, nec conſequenter quantitas ; Porro habet imprimis ſolutio hæc fundamentum in D. Thoma *in Opuſc.* 29. vbi ipſemet explicat dicta aliqua quæ in ſuis operibus habere videntur contrarietatem circa indiuiduationem ſubſtantiæ materialis, iuxta præfatam noſtram diſtinctionem, & ait: *Quantum igitur pertinet ad hic & nunc, ſeu quoad nos & quoad ſenſum, eſt quantitas principium indiuiduationis ; quantum vero ad ipſam ſpectat quidditatem materia ipſa eſt indiuiduationis principium :* Hæc D. Thomas, ad quæ remitto Thomiſtas ſingulos nobis hîc aduerſantes.

Item deducitur & hæc ſolutio, ſeu præfata diſtinctio de indiuiduatione quoad nos & cadente ſub ſenſu, & de indiuiduatione in re, deducitur inquam ex eo quod ſi confundi deberet indiuiduatio quoad nos, quoad ſenſum,

quoad hîc & nunc, cum indiuiduatione in re, ſequeretur abſurdum quod reputo ego maximum, putà quod ſicut non poteſt ſubſtantia indiuidua quoad hîc & nunc, quoad nos & quoad ſenſum, ſicut, inquam, non poteſt talis ſubſtantia ſeparari etiam diuinitùs à quantitate, vt per ſe patet, ita nec à quantitate ſeparari poſſet & ſeparata manere ſubſtantia materialis indiuidua in re; ac proinde quod poſſet conſeruare Deus quantitatem panis ſine ipſius ſubſtantiâ, vt fit in Euchariſtia; nec tamen conſeruare poſſet ſubſtantiam panis ſine quantitate. Scio quod hanc concedet ſequelam Nazarius, ſed valeat Nazarius, & hoc aliis ſuadeat: mihi enim nunquam id perſuadebit, qui nec volo nec valeo id credere. Addo quod ad minus de anima rationali certum eſt & de fide ſeparari poſſe à quantitate, in quo ſtatu ſeparationis ſit indiuidua: ergo eius indiuiduatio non ſumitur à quantitate vt à formâ immediatâ & primariâ; iam ſic eſt quod indiuiduatio animæ connexionem habet cum corpore: ergo ſimiliter tota ſubſtantia poterit conſeruari indiuidua ſine quantitate actuali ſibi actu inhærente, quod tamen, vt ſupra dicebamus, fieri non poſſet, ſi per idem indiuidua eſſet in re & reipſa, & quoad nos ſeu indiuiduatione cadente ſub ſenſu & determinatâ ad hic & nunc; cum ſit omnino certum & euidens non poſſe hanc indiuiduationem reperiri ſine quantitate.

Obiices tertiò, contra tertiam partem concluſionis, ideò dictum fuit, non poſſe materiam ſine materialem ſubſtantiam indiuiduari per ordinem ad quantitatem, quia non poteſt non ſupponi hæc, antecedenter ad talem ordinem: ſed hoc eſt falſum: ergo & illud. *Probatur Minor*, ideò non poteſt materia non ſupponi hæc, antecedenter ad ordinem ad quantitatem, quia non poteſt non prius reſpicere hanc numero formam ſubſtantialem, quam hanc numero,

mero quantitatem: atqui poteſt prius reſpicere hanc numero formam ſubſtantialem, & adhuc fieri hæc per ordinem ad hanc quantitatem: ergo falſum eſt quod debeat materia ſupponi hæc antecedenter ad ordinem habitum ad quantitatem. *Maior* deducta eſt ex probatione concluſionis *Probatur Minor*, vt materia fiat hæc per ordinem ad hanc quantitatem, ſufficit quod in aliquo genere cauſæ prius reſpiciat hanc quantitatem, quam hanc numero formam ſubſtantialem: atqui poteſt materia prius in genere cauſæ receptiuæ reſpicere hanc formam ſubſtantialem, & tamen in genere diſpoſitiuo vel diſponibili prius reſpicere hanc quantitatem: ergo & poteſt materia prius in aliquo priori reſpicere hanc formam ſubſtantialem, & tamen adhuc fieri hæc per ordinem ad hanc quantitatem.

Reſpondeo negando minorem primi, ſecundi, & tertij argumenti, quas quidem minores, quantumvis acutas reputo falſas & omnino contrarias litteræ & menti D. Thomæ, in cuius tamen verba velut in verba Magiſtri iurant qui eas afferunt. Etenim D. Thomas 1 *part. quæſtione* 76. *art.* 6, expreſsè agit de accidentibus ſub ratione diſpoſitionis, vt patet ex ipſo titulo articuli, & ex verbis quibus vtitur in corpore & in ſolutione argumentorum; & tamen hæc ibi habet ſanctus Doctor: *Vnde impoſſibile eſt, quod quæcumque diſpoſitiones accidentales præexiſtant in materia ante formam ſubſtantialem, &c.* & in ſolutione ad primum facta præſciſione per intellectum inter gradus formæ ſubſtantialis concludit: *Et ſic præintelliguntur diſpoſitiones in materia ante formam, non quantum ad omnem eius effectum, ſed quantum ad poſteriorem:* ergo ex D. Thoma etiam in genere diſpoſitiuo ſiue diſponibili præſupponi debet ſubſtantialis forma ad aliud omne accidens, quantumvis conſideretur ſub ratione diſpoſitionis. Vt autem hoc ratione cõfirmetur

firmetur, & quidem efficaciſſimâ, placet in medium proferre totam rationem integram quâ vtitur D. Thomas *in citato art. 6*. Et qua aliæ omnes quæ afferri poſſent impugnationes & diſtinctiones contra præfatam noſtram doctrinam omnino (meo iudicio) præcluduntur: ſic ergo diſcurrit D. Thomas loco citato: *Et huius ratio eſt, quia cum materia ſit in potentia ad omnes gradus ordine quodam, oportet quod id quod eſt primum ſimpliciter in actibus primo in materiâ intelligatur; primum autem inter omnes actus eſt eſſe: impoſſibile ergo eſt intelligere, materiam prius eſſe calidam vel quantam, quam eſſe in actu: eſſe autem in actu habet per formam ſubſtantialem, quæ facit eſſe ſimpliciter, vt iam dictum eſt; vnde impoſſibile eſt quod quacumque diſpoſitiones accidentales præexiſtant antè formam ſubſtantialem, & per conſequens ante animam.*

Hæc ibi D. Thomas, ex quibus argumentor ſic contra has acutas & acutiſſimas tùm Salmanticenſium tùm aliorum defenſorum ſententiæ Caietani diſtinctiones: quantitas etiam conſiderata vt diſpoſitio non propterea dat eſſe ſimpliciter ipſi materiæ, vt concedunt omnes: ergo neque prius recipitur in materia, neque prius inſpicitur à materia. Vt enim elegantiſſimè dicit & docet D. Thomas ordine quodam recipit & reſpicit materia omnes actus, & primo actum ſubſtantialem, qui dat illi eſſe ſimpliciter: ergo cum quantitas neque in ratione accidentis, neque in ratione diſpoſitionis det eſſe ſimpliciter, quod eſt eſſe ſubſtantiale, euidentiſſimè ſequitur ſecundum doctrinam hanc expreſſam ſancti Doctoris fortiſſimam & elegantiſſimam, neque reſpici prius, neque prius recipi quantitatem etiam vt diſpoſitionem: neque enim etiam vt diſpoſitio pertinere poteſt ad primum ſpecificatiuum materiæ, quod eſt ſubſtantialis forma,

&c

& ſubſtantialis actus vtpotè primò & per ſe proportionatus materiæ quæ eſt ſubſtantialis potentia,ex qua & ex forma ſubſtantiali reſultat totum ſubſtantiale compoſitum.

Inſtabis: ideò ergo non poteſt materia prius reſpicere hanc quantitatem, quam formam hanc ſubſtantialem, quia ex ordine quo actus reſpicit non poteſt non prius reſpicere actum ſubſtantialem quam accidentalem: ſed hoc non eſt generaliter verum: ergo neque illud. *Probatur Minor*, ideo non poteſt materia ex ordine quem ſeruat in reſpiciendis actibus non prius reſpicere actum ſubſtantialem, quia non poteſt ſubſtantia ſeu ſubſtantiale quid per ſe primò reſpicere accidens: ſed hoc non eſt generaliter verum: ergo neque illud. *Probatur Minor*, potentia in ſubſtantiali compoſito ad recipienda accidentia,eius intelligibilitas,eiuſque natura ſunt haud dubiè ſubſtantiale quid, cum ſint realiter ipſamet entitas ſubſtantialis compoſita, ſed præfata potentia per ſe primò reſpicit accidentia vt ex terminis patet, & intelligibilitas per ſe primò reſpicit intellectum, qui eſt ſimiliter accidens, & natura per ſe primò reſpicit motum & quietem, quarum definitur radix, & quæ ſunt pariter accidentale quid: ergo non eſt generaliter verum, quod non poſſit ſubſtantia per ſe primò reſpicere accidens.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti: ad tertium verò diſtinguo maiorem ſic: potentia in compoſito ſubſtantiali, & eius intelligibilitas, & eius natura ſub ratione naturæ ſunt aliquid ſubſtantiale, ita vt ſint de primario conceptu ſubſtantiæ Nego; ſunt aliquid ſubſtantiale, ita vt ſint de conceptu ſolum ſecundario ſubſtantiæ,Concedo: & conceſſa minori diſtinguo ſimiliter conſequens: ergo non eſt generaliter verum, quod non poſſit ſubſtantia per ſe primò reſpicere accidens, ſi ſit ſolum ſermo de ſubſtantiâ

tiâ ſecundum aliquem ſui conceptum ſecundarium, Concedo : ſit autem ſit ſermo, vt eſt in præſenti, de ſubſtantiâ ſecundum aliquem ſui primarium conceptum, ſiue in ſpecie, ſiue in indiuiduo, Nego.

Eſt ergo notandum, & quidem ſeriò & diligenter ad plures ſoluendas difficultates quæ contra præfatam D. Thomæ & Thomiſtarum doctrinam in pluribus materiis obiici poſſent, quod cum in hoc differant ſubſtantia & accidens, quod hoc, ex proprio & primariò conceptu ſit incompletum quid ; è contra verò ſubſtantia ſit quid completum ; conſequenter fit, quod ſicut accidens, ex eo quod ita & taliter incompletum habet ex primariò conceptu reſpicere & quaſi quærere ad ſui complementum aliquid extrinſecum, ſeu aliquid extranei prædicamenti, putà ſubſtantiam ; ita è contra non *Nota.* debet ſubſtantia, ex eo quod ita & taliter completa, reſpicere poſſe ex primariò conceptu aliquid extrinſecum, ſeu extranei prædicamenti, quale eſt accidens ; cum quo per conſequens ſtat quod ex conceptu ſecundario poſſit tale quid reſpicere, quandoquidem cum hoc adhuc ſtat & ſaluatur præfata differentia ſubſtantiæ ab accidente in reſpiciendo extrinſecum; vnde cum potentia receptiua accidentium non ſit de primario conceptu ſubſtantiæ, neque in ſpecie, neque in indiuiduo, cum prius & primarium ſit in ſubſtantia ſubſiſtere, & eſſe per ſe & in ſe, quam ſubſtare aliis, propterea fit quod poſſit ſubſtantia ſecundum huiuſmodi potentiam per ſe primò reſpicere accidens ; & ſimiliter ſecundum ſui intelligibilitatem, quæ nec etiam eſt de primario ſubſtantiæ conceptu, cum fundetur in entitate ; & idem dicendum de natura ſub ratione naturæ ſeu radicis operationum quæ quidem præſupponit in ſubſtantia rationem eſſentiæ, ſicut operari præſupponit eſſe : at vero ſi materia ſiue ſubſtantia per ſe primò reſpiceret quantitatẽ vt per ſe talem

le non ſit receptiuum ſingularis, aliàs vnum oppoſitum eſſet ſuſceptiuum alterius: ſed nec ſecundum dici poteſt, quod ſcilicet illam afficeret vt repertam particularem; cum eam afficeret vt illam potiùs efficeret particularem & ſingularem: ergo omninò inintelligibile eſt, quod per aliud indiuiduetur natura quam per ſeipſam & à ſeipsâ. Nego igitur antecedens: ad cuius probationem nego minorem; & ad tertium, in quo ſita videtur vis argumenti, & cuius difficultas eſt haud dubiè grauiſſima, nego ſimiliter minorem.

Pro quo notandum eſt & quidem ſeriò & diligenter, quod aliud eſt dicere quod ſi materialis ſubſtantia eſſet à ſeipsâ indiuidua & non per aliquid extrinſecum, tunc idemmet eſſet natura, & hæc natura; & aliud quod tunc per idemmet principium eſſet natura & hæc natura; primum quidem eſt verum & concedendum, quia cum nihil extrinſecum naturæ requiratur vt fiat *hæc*, conſequenter fit quod eademmet intrinſeca entitas quæ eſt natura, ſit hæc natura, attamen non propterea verum eſt dicere quod per idemmet principium, vel ſaltem eodem modo ſe habens conſtituatur natura & hæc natura; quia cum talis natura non ſit natura ſimplex, vt eſt natura Angeli, ſed compoſita, fieri poteſt quod in conſtitutione illius ſub ratione naturæ, vnum ex componentibus ſe habeat primò, principaliter & radicaliter, & è contra in conſtitutione illius ſub ratione huius naturæ ſe habeat minus principaliter: & de facto ita fit in præſenti: nam in conſtitutione ſubſtantiæ ſub ratione naturæ concurrit primò & principaliter forma, adeò vt verum ſit dicere quod habeatur eſſe naturæ per formam, ſeu ex formâ, quamvis non niſi cum materia; & è contra in conſtitutione ſubſtantiæ materialis ſub ratione huius naturæ concurrit, vt diximus, primò & principaliter materia, adeò vt verum ſit dicere

qo ud

ipſi materiæ & extranei prædicamenti, vt prætendit arguens, Nego: ita vt tale quid additum ſit aliquid ipſius materiæ & tenens ſe ex parte materiæ, Concedo; & nego conſequentiam. Concedo igitur & ab omnibus concedendum puto, quod materia quæ quantum eſt de ſe & ſecundum prædicata ſpecifica aut quaſi ſpecifica communis eſt huic & illi, non poteſt intelligi hæc & indiuidualiter incommunicabilis, quin hoc ipſo intelligatur additum quid, quo tanquam conditione fiat materia ſic indiuidualiter hæc & incommunicabilis; & idem ſimiliter dicendum exiſtimo de natura quæ ſecundum prædicata ſpecifica, ſiue quæ ſecundum rationem naturæ communis eſt; neque enim ſine vllo adueniente intelligibile eſt, poſſe materiam ſiue materialem naturam ſuam deperdere communitatem & fieri indiuidualiter hanc & incommunicabilem. *Nota.*

Neque tamen exinde inferri poteſt aliquid contra prætatam noſtram ſententiam, in qua ſcilicet diximus non indiuiduari materiam ſiue materialem ſubſtantiam per aliquid ſibi extraneum ſed per propriam entitatem. Enim verò quando à me inquiritur, quodnam ſit illud additum aut quaſi additum, cum quo tanquam cum conditione ſine qua non indiuiduaretur, habet materia ex communi ſecundum rationem ſpecificam fieri hæc indiuidualiter & incommunicabiliter, reſpondeo ego ad hoc, quod tale quid additum aut quaſi additum quo ita determinatur materia quæ de ſe eſt indifferens, non aliud eſt quam ſua cauſalitas receptiua & ſuſten atiua, vt hanc formam recipiat, ſuſtentet, & indiuiduet, ſicut dici ſolet quod cauſa efficiens de ſe indifferens ad plures effectus producendos, hâc nunc actione determinatur ad hunc effectum: iam ſic eſt, quod hæc materialis & receptiua cauſalitas ex parte materiæ ſe tenet, & eſt aliquid materiæ, quamvis non ſit ipſa materia: ergo benè intelligitur

telligitur quod ſit materia, ſiue materialis ſubſtantia de ſe & ſecundum rationem ſpecificam indifferens & communis, non autem ex ratione indiuiduali, abſque eo quod indiuiduari debeat per aliquid ſibi extraneum, ſiue abſque eo quod intelligendum ſit aliquid ſuperadditum, quod ſit extraneæ rationis, nec ſe teneat ex parte materiæ.

Hîc obiici ſolet difficultas illa grauiſſima de indiuiduatione animæ rationalis, quæ cum habeat eſſe eleuatum ſupra materiam, non videtur indiuiduari poſſe ex materia; ſed hanc relinquimus ſoluendam *in ſequenti quæſtione*, vbi probabimus eſſe Angelos immultiplicabiles intra eandem ſpeciem, benè tamen animas rationales. Vnum tantum hîc notandum velim, non eſſe ſcilicet inconueniens, vnam & eandem materiam indiuiduare plures formas; tùm quia benè poteſt, imò petit principium, quod eſt in aliquo genere vnicum exiſtens extendi ad plura, ſicut cauſa efficiens vnica exiſtens plures habet effectus & actiones; tùm quia vt dictum fuit ſupra cum non indiuiduetur nec conſequenter indiuiduet materia, niſi mediante cauſalitate ſua receptiua, & ſuſtentatiua ac vnione, & hæc cauſalitas & hæc vnio multiplicentur cum multiplicitate formarum, conſequenter fit quod poſſit materia vna plures recipere & indiuiduare formas.

ota.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo præfatam noſtram concluſionem eſſe omninò conſonam menti & doctrinæ ſancti Doctoris, necnon & pluribus ex famoſioribus Thomiſtis. Pro quo placet Magiſtri Alphonſi

Digitized by Google

Alphonſi de Luna Salmanticenſis, vnius ex noſtris ſententiam de verbo ad verbum hic apponere, quia codex non facile habetur præ manibus. Iſte ergo *in additionibus ad 3. partem Magiſtri Medinæ in annotationibus ſuper Quæſtionem 2. in obſeruatione præambulâ,* ſic ait.

Ex hoc autem infero contra vulgarem ſententiam, quod indiuidualitas eſt modus ſubſtantialis, qui ad genus ſubſtantiæ reducitur: quod quidem colligo ex D. Thoma 1. *p. quæſt.* 29. *art.* 1. vbi tenet quod ſubſtantia per ſeipſam indiuiduatur ad differentiam accidentium quæ indiuiduantur per ſubſtantiam: non ergo indiuiduatur ſubſtantia per quantitatem nec per accidentia quantitati ſuperuenientia, niſi ad ſummum quoad nos & quoad ſenſum. Sed neque etiam indiuiduatur per ordinem proximum ad Quantitatem, quia ordo iſte accidentarius eſt: ſed eſt indiuiduatio ſubſtantialis conueniens ſubſtantiæ per ſeipſam, vt docet D. Thomas, quod etiam euidenti ratione probatur, quia ſcilicet indiuiduum ſubſtantiale formaliter eſt de genere ſubſtantiæ; imò non datur propriè indiuiduum niſi in ſubſtantijs, vt habet ibi D. Thomas: ergo modus conſtituens indiuiduum non erit accidens nec accidentalis ordo, ſed erit ſubſtantialis & ad genus ſubſtantiæ reducendus.

Poteſt hoc confirmari ex eo quod prius intelligitur natura vt hæc & quatenus ſingularis, quam intelligatur ſub accidentibus & vt recipiens illa: ergo indiuidualitas non eſt aliquid accidentale, ſed modus ſubſtantialis. Probatur autem ſic antecedens: quia prius intelligimus hanc materiam ſub iſta forma, & è contra, formam iſtam actuare hanc materiam, quam quod intelligamus illam ſubeſſe accidentibus: ergo prius intelligitur vt hæc & in ratione ſingularis ſubſtantiali-

ter, quam quod reſpiciat accidentia. *Probatur conſequentia*; quia per hoc quod materia eſt ſub iſta forma, & forma reſpicit hanc materiam, iam vtraque intelligitur ſingularis & determinata; tum ſimiliter natura ex materiâ & forma conſurgens ex illa ſingulari coniunctione etiam eſt hæc & ſingularis: ergo, &c.

Verum tamen eſt, quod indiuidualitas completur in ordine ad quantitatem vel in ipſa quantitate, licet hoc complementum ſit ſolum accidentale, & ſuperadditum ad maiorem rei perfectionem. Et ita intelligit D. Thomas, cum dicit quantitatem aut materiam ſignatam quantitate eſſe principium indiuiduationis: ſibi enim loquitur non de completiuo quo conſtituitur indiuiduatio ſubſtantialis quæ ad quantitatem & ad complementum iſtud ſupponitur, ſed de completiuo loquitur prout complente indiuiduationem per explicationem illius, illam ſcilicet manifeſtando quantum ad ſenſum. Vnde verum eſt quod materia ſignata & quaſi ſigillata quantitate explicat & manifeſtat ſingularitatem naturæ; ante tamen ratione, quam ſignetur materia quantitate habet ordinem proximum ad talem deſignationem, & antequam illi conueniat iſte ordo proximus ad accidentia, quæ ſunt quaſi ſigillum naturæ, habet ſubſtantialem modum ſingularitatis, ex quo quidem ſibi vendicat talem accidentarium ordinem, & determinata accidentia. Relinquitur ergo, quod ratio indiuidui ſit ſubſtantialis, & eius ſingularitas de genere ſubſtantiæ, præueniens de ſe quidquid eſt accidentale, & conueniens naturæ immediatè poſt prædicata eſſentialia, &c. Hæc grauiſſimus ille Thomiſta, quibus exiſtentibus veris & legaliter adductis, videat quiſque an hæc noſtra ſententia iudicanda ſit aliena à ſenſu vel D. Thomæ vel Thomiſtarum; Maximè cum & eidem ſubſcribat Flandria *in lib. 7.*

lib. 7. Metaphyſicæ, *quæſt.* 22. per multos articulos; in quibus ait quantitatem ad indiuiduationem ſubſtantiæ ſolum concurrere vt complementum ſecundarium & quoad nos ſenſibile. Item hoc idem docet Arauio *tomo ſecundo, Metaph. lib.* 8. *quæſt.* 2. vbi *fol.* 267. dicit ad finem primæ columnæ, dari poſſe diuinitus indiuiduum ſubſtantiæ ſine quantitate; Et iam ſupra dixerat non dari in materiâ ordinem qui primariò reſpiciat quantitatem, ſed ſolum ſecundario; Quod haud dudiè dicere non poſſet, ſi ſentiret, indiuiduari ſubſtantiam per ordinem ad quantitatem, ſiuè ab alio quam à ſeipſa & ab intraneis.

QVÆSTIVNCVLA

An & qualiter indiuiduentur accidentia ex ſubiecto.

RESpondeo 1. quod ita ad minus pendent accidentia in ſui indiuiduatione à ſubiecto, vt eadem numero accidentia migrare non poſſint naturaliter de ſubiecto vno ad aliud, quidquid in contrarium dicant aliqui moderni, qui volunt quod multa accidentia ſint eadem ſecundum numerum in genito & in corrupto, eſto recipiantur in toto compoſito.

Fundatur autem hæc noſtra reſolutoria reſponſio, & fulcitur tum authoritate, tum ratione: authoritate quidem, quæ & magni eſt ponderis, vt pote D. Auguſtini totius bonæ doctrinæ magni parentis, & præterea eſt expreſſiſſimà: ſic enim diſcurrit D. Au-

guſtinus *lib. 5. contra Iulianum, cap. 14.* qui nolebat, tranſire peccatum originale ad poſteros, eo quod habebat ex dialectica accidentia non migrare de ſubiecto vno ad aliud: ſic inquam contra hunc hæreticum loquitur Auguſtinus: *ſed magnum aliquid te dialectica docuit, rem quæ in ſubiecto eſt ſine illa re eſſe non poſſe, in qua ſubiecta eſt; & ideò putas malum, quod eſt in parente vt in ſubiecto, alij rei ideſt proli ad quam non peruenit non poſſe reatum tranſmittere:* (& infra) *neque ſane tibi dialectica illa mentitur, ſed tu non intelligis; verum enim eſt quod ibi aduertiſti, ea quæ in ſubiecto ſunt, ſicut ſunt qualitates, ſine ſubiecto in quo ſunt nuſquam eſſe, ſicut eſt in ſubiecto corpore color aut forma: ſed afficiendo tranſeunt non migrando. Quemadmodum Ethiopes, quia nigri ſunt nigros gignunt. Non tamen in filios parentes colorem ſuum velut tunicam transferunt, ſed ſui corporis qualitate corpus quod de illis propagatur afficiunt:* (& infra) *ſic & vitia, quamvis ſint in ſubiecto ex parentibus in filios, non quaſi tranſmigratione de ſuo ſubiecto in ſubiectum alterum* (*quod fieri non poſſe cathegoriæ illæ quas legiſti veriſſimè oſtendunt*) *affectione & contractione pertranſeunt.* Hæc ibi Auguſtinus; quibus in confirmationem & pro ratione addo quod, & dictum illud toties repetitum (accidentis eſſe eſt ineſſe) nihil aliud ſignificat quam naturalem eius dependentiam ab illo ſubiecto in quo ſemel recipitur; & quod vni ſubiecto determinato conueniunt & conuenire debent determinata accidentia; adeoque nec diuagari debent de vno in aliud; Et quod formæ illæ ſubſtantiales quæ dependet à materia

Nota.

materia & ex materia educuntur non tranſeunt nec migrant de vno ſubiecto in aliud: ergo multo minus accidentia, quæ etiam dependent & educuntur ex iſto ſubiecto poſſunt naturaliter illud amittere & recipi in alio, atque ita ad minus in ſui indiuiduatione à ſubiecto pendent, vt non poſſint eadem numero migrare naturaliter de vno numero ſubiecto in aliud.

Reſpondeo ſecundo, indiuiduari accidentia ex ordine ad ſubiectum, adeoque determinata eſſe & indiuidualiter talia per hoc quod dicunt ordinem ad determinatum ſubiectum: etenim quod probatur indiuiduari ex ordine ab ſubiectum ex eo etiam capite, ex quo videtur id negandum, haud dubiè ita & taliter indiuiduatur, atqui probatur indiuiduari accidens ex ordine ad ſubiectum, ex eo etiam capite, ex quo id negant & negare ſolent aduerſarij: ergo ita de facto tenendum eſt. *Probatur minor:* ideo negant moderni illi, qui nobis in hoc, & in pluribus alijs aduerſantur, ideo, inquam, negant indiuiduari accidens ex ordine ad ſubiectum, quia, inquiunt, vnumquodque indiuiduari debet ex propria entitate; ſed hoc ipſo quod indiuiduatur accidens ex propria entitate, indiuiduatur hoc ipſo ex ordine ad ſubiectum, cum ipſa accidentis entitas ſit ordo ad ſubiectum, vt pote eſſentialiter & tranſcendentaliter relatiua ad ſubiectum: ergo ex eo capite ex quo negandum videtur, indiuiduari accidens ex tali ordine, ex hoc eodem capite id efficaciter probatur. Vt autem magis explicetur hæc ratio, quæ (meo iudicio) efficaciſſima eſt & multum vrgens, inquiro ab aduerſarijs num hoc ipſo quod accidens eſt re-

latiuum tranſcendentale reſpiciens ſubiectum, debeat ſimiliter & eius indiuiduatio eſſe tranſcendentaliter relatiua, niſi velint quod ſit indiuiduum ita relatiuum, & indiuiduatio omninò abſoluta, quod implicat in terminis: atqui accidens, quodcumque illud ſit, eſt relatiuum tranſcendentale, vt pote quod eſt eſſentialiter entis ens, pro quo videantur quæ dicta ſunt in tomo ſecundo Logicæ de relatiuis tranſcendentalibus in libro prædicamentorum: ergo & indiuiduatio accidentis debet eſſe tranſcendentaliter relatiua; ſed extremum illud ad quod eſt ita tranſcendentaliter relatiua, non aliud eſſe poteſt quam eius ſubiectum, cui inhæret, aut petit inhærere: ergo in indiuiduatione accidentium importatur ordo ad ſubiectum: ſed ſubiectum illud ad quod talis importatur ordo non poteſt ſupponero pro ſubiecto in communi vel indeterminato, cum hoc concurrere non poſſit ad indiuiduationem, vt per ſe patet: ergo debet accidens ex ordine ad determinatum ſubiectum indiuiduari.

Reſpondeo tertio, quod quamuis ita indiuiduentur accidentia ex ordine ad determinatum ſubiectum; non propterea exinde ſequitur quod nec diuinitùs poſſint duo numero accidentia eſſe poſſe in eodem numero ſubiecto. Eſt autem hæc reſponſio contra plures ex noſtris, quos pluries audiui in diſputationibus, & contra aliquos alios ſcriptores Thomiſtas, qui nimis extendere ſolent doctrinam ſanctiſſimi præceptoris D. Thomæ, & in ordine ad potentiam dei abſolutam multum facile, & multoties multum ſine fundamento loqui ſolent; Vnde & inferre ſolent ex doctrina in præcedenti reſponſione allatâ,

allatâ, non poſſe duo accidentia ſolo numero diſtincta poni etiam diuinitùs in eodem numero ſubiecto. Probatur autem præfata mea reſponſio ſic: manente eadem causâ, idem ſemper manere debet effectus; ſed dato quod ponat Deus de potentia ſua abſolutâ albedinem parietis B, in pariete A, iam ſuppoſito albo, adhuc manet cauſa diſtinctionis numericæ vtriuſque albedinis: ergo non implicat, ponere Deum duo accidentia ſolo numero diſtincta in eodem numero ſubiecto. *Probatur Minor*, ordo ad parietem B, tanquam ad connaturale ſubiectum eſt cauſa indiuiduationis, ſubindéque & diſtinctionis numericæ ipſius albedinis; ſicut ordo ad parietem A, tanquam ad connaturale ſubiectum eſt cauſa & ratio indiuiduationis & diſtinctionis numericæ eiuſdem albedinis; atqui dato quod ponat Deus de potentia ſuâ abſoluta albedinem parietis B, in pariete A, adhuc manet in ea ordo ad parietem B, tanquam ad connaturale ſubiectum: ergo & adhuc manet ratio & cauſa diſtinctionis numericæ vtriuſque albedinis. *Probatur Minor*, quod comitatur inſeparabiliter albedinem manentem diuinitùs ſeparatam ab omni ſubiecto, illam haud dubiè comitari debet in quocumque repoſitam ſubiecto: ſed ſeparans Deus albedinem vel aliquod aliud ſeparabile accidens ab omni ſubiecto, illud tunc adhuc retinet ordinem ad ſuum connaturale ſubiectum, à quo ſeparatum eſſe miraculum eſt: ergo & adhuc præfatum ordinem retinere debet, in quocumque reponatur ſubiecto: ergo & adhuc retinet cauſam numericæ diſtinctionis ab alio accidente, licet in eius reponatur ſubiecto: ergo & poſſunt diuinitùs duo accidentia ſolo numero diſtincta in eodem numero ſubiecto reperiri diuinitùs.

Dices contra primum reſponſum, magis pendet materia ſubſtantialis à formâ ſubſtantiali, quam accidens à ſubiecto; cum in do-

ctrina Thomiſtarum exiſtere nequeat etiam diuinitùs ſine formâ, cum tamen diuinitùs eſſe poſſit accidens abſque ſubiecto: ſed poteſt vna materia naturaliter eſſe modo ſub vna formâ, modo ſub aliâ, vt patet: ergo idem ſimiliter dicendum de accidente reſpectu ſubiectorum.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: magis pendet materia à forma ſubſtantiali, quam accidens à ſubiecto, loquendo quantum ad ſpeciem Concedo: loquendo quantum ad hoc vel illud indiuiduum formæ vel ſubiecti, Nego, quod magis pendeat ab hâc determinatâ forma quam accidens ab hoc determinato ſubiecto; quin imò ipſa forma ab ipſa pendet materia, vt probauimus ſupra. Neque inconuenit quod aliquid magis pendeat ab aliquo quantum ad ſpeciem, & minus pendeat quantum ad eſſe indiuiduale & in indiuiduo: ſunt enim diſtinctæ leges etiam in vna eademque entitate de potentia ſpecifica, & numericâ ſiue indiuiduali, vt patet in exemplis ſequentibus: multæ namque ſunt qualitates quæ ſpecificantur ab obiectis magis eſſentialiter, & quæ magis formaliter reſpiciunt obiectum quam cauſam effectiuam; & nihilominus poſſunt exiſtere nullo exiſtente obiecto, nec tamen exiſtere poſſunt nullâ exiſtente cauſa effectiuâ, nam ad minus debet prima cauſa exiſtere: ſic ſimiliter actiones non minus ſpecificantur ab obiectis quam à principiis, & tamen ſolent exiſtere naturaliter nullo exiſtente obiecto ſpecificante, licet nequeant etiam diuinitùs exiſtere abſque vnico à quo egrediuntur principio. Non ergo multum vrget adducta paritas, quam etiam retorqueo alterâ paritate multò vrgentiori, quæque magis eſt apta ad rem præſentem, dicendo ſcilicet, quod non poteſt naturaliter forma ſubſtantialis tranſire & migrare de materiâ in materiam: Ergo multo

Nota.

to minus poteſt naturaliter migrare accidens de ſubiecto in ſubiectum.

Dices ſecundò, contra ſecundum reſponſum, quod eſt principale in præſenti caſu, & principaliter reſolutorium. Ideò indiuiduatur accidens per ordinem ad ſubiectum, quia eſt eſſentialiter & tranſcendentaliter ad illud relatiuum: ſed non probat hæc ratio quod debeat propterea per ordinem ad ſubiectum indiuiduari: ergo non indiuiduatur accidens per talem ordinem. *Probatur Minor*, virtus intellectiua & volitiua non minus relatiuæ ſunt ad obiecta putà ad verum & bonum, quam ad ſubiectum: ſed non propterea indiuiduantur per ordinem ad obiecta: ergo quod ſit accidens tranſcendentaliter relatiuum ad ſubiectum, non propterea probat, quod debeat per ordinem ad illud indiuiduari. *Probatur Minor*, quæ vna & eadem indiuiduatione indiuiduantur, non poſſunt alia indiuidualiter diſtinguere nec conſequenter indiuiduare; ſed obiecta virtutis intellectiuæ & volitiuæ, putà verum & bonum vnâ & eadem indiuiduatione indiuiduantur, cum ſint entitatiuè & realiter vnum & idem: ergo non poſſunt virtutem intellectiuam & volitiuam indiuidualiter diſtinguere, vt de facto diſtinguuntur, nec conſequenter eas indiuiduare.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas abundè patet ex dictis, & vlteriùs oſtendi poteſt ex ratione, quâ vtitur D. Thomas: ſi namque ſubſtantia quia habet eſſe ad ſe, & non ad aliud, neque conſtituitur in ſuo eſſe per ordinem ad aliquod accidens, fit quod eius vnitas, eiuſque indiuiduatio ſumi nequeat ex ordine ad accidens, numquid è contra philoſophandum eſt de accidente, & dicendum quod cum habeat eſſe in ordine ad aliud, debet conſequenter & eius vnitas, eiuſque indiuiduatio ſumi ex ordine ad aliud. Vnde ad probationem diſtinguo maiorem ſic: virtus intellectiua

& volitiua non minus relatiuæ ſunt ad obiecta quam ad ſubiecta, loquendo de virtute intellectiua & volitiuâ vt ſpecificandis, ſeu ſpecificabilibus, Concedo; loquendo de illis vt indiuiduandis, Nego; & conceſsâ minori nego conſequentiam. Pro quo dico quod cum vnitas indiuidualis ſit veluti materialis comparatiuè ad ſpecificam quæ eſt formalis; conſequenter fit, non ex quocumque ordine ad aliud debere vel poſſe accidens vnitatem accipere indiuidualem, ſed ſolum ex ordine ad aliud, quod habet ſe vt materialis cauſa: vnde cum præfatæ virtutes ſubiecta reſpiciant vt cauſam materialem, ſua verò reſpiciant obiecta, vt cauſam formalem & ſpecificantem, ideo fit, quod quamvis & ad obiectum & ad ſubiectum ſint relatiuæ, ab iſto tamen, & non ab illo debeant vnitatem accipere indiuidualem.

Dices tertiò, contra tertiam reſponſionem: ideò poſſunt duo accidentia diſtincta ſolo numero eſſe diuinitùs in eodem numero ſubiecto, quia poteſt Deus albedinem parietis B, reponere in pariete C, ſimiliter albo, retentâ eadem numericâ vnitate; ſed hoc eſt impoſſibile; ergo & illud. *Probatur Minor*, in tantum retinetur in præfato caſu eadem numerica vnitas, in quantum manet ſemper *hæc* albedo: ſed ſi reponatur in alio numero ſubiecto, non amplius manet hæc albedo: ergo impoſſibile eſt quod reponatur albedo parietis A, in alio pariete albo retentâ eadem numericâ vnitate. *Probatur Minor*, albedo dicitur & eſt *hæc*, per hoc & hoc ipſo quod eſt *huius* ſubiecti; ſed in præfato caſu non eſt amplius albedo huius ſubiecti, putà parietis A, ſed alterius putà parietis B, in quo eſt: ergo ſi reponatur in alio ſubiecto non amplius manet hæc albedo.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti: ad tertium autem diſtinguo maiorem; albedo dicitur & eſt *hæc*, per hoc &

& hoc ipſo quod eſt *huius* ſubiecti per connaturalem illius exigentiam, Concedo; per hoc quod eſt huius ſubiecti quomodocumque, ſiue per manutenentiam diuinam, Nego; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Non ergo dicitur & conſtituitur accidens *hoc*, in quantum ly *hoc* vnitatem exprimit & importat indiuidualem, per eſſe huius ſubiecti quomodocumque, ſed per eſſe huius ſubiecti quod connaturaliter exigit, cuius quidem ratio eſt & afferri poteſt duplex. Primò quia in tantum accidens eſt hoc numericè, in quantum eſt determinatum, & determinatè tale, quam quidem determinationem non habet, niſi ex ſubiecto, ex quo connaturaliter dimanat; cum illam habeat ex vi huius principij ſiue axiomatis, putà quod ex determinato ſubiecto, ſiue ex determinatâ natura oriuntur determinata accidentia. Secundò hoc idem oſtenditur ex eo quod illud, quod accidens conſtituit *hoc*, debet in omni priori ei competere & conuenire, aliàs in aliquo priori eſſet *hoc* accidens ſine eo quo in eſſe *huius* conſtitueretur; iam ſic eſt, quod exigentia connaturalis ſubiecti conuenit accidenti in omni priori, non autem inhærentia vel ordo ad aliquod alind ſubiectum; cum id quod connaturaliter & ex intraneis competit, prius ſemper intelligatur conuenire, quam id quod ab extrinſeco conuenit: non ergo dicitur vel conſtituitur accidens hoc numericè per eſſe huius ſubiecti quomodocumque, ſed per eſſe huius ſubiecti quod connaturaliter exigit; vnde cum in præfato caſu haberet ſemper albedo, quod eſſet albedo parietis A, per connaturalem exigentiam, quantumvis eſſet in pariete B, per miraculum, conſequenter fit quod adhuc in præfato caſu retineret vnitatem ſuam numericam; ac proinde & quod poſſit cum alia albedine numericè tantum diſtincta in eo- *Nota.*

dem numero ſubiecto diuinitùs reperiri.

Quia verò ſunt Thomiſtæ quam plures, qui ægrè, nec tam facilè huic acquieſcunt, placet hoc idem confirmare vnico ſyllogiſmo, ſed cuius maior & minor communiter recipitur apud Thomiſtas: argumentor ergo ſic. In eodem corpore Chriſti Domini in Euchariſtia ſunt multæ reales præſentiæ ad multas ſpecies Sacramentales: ſed præſentiæ illæ plures ſolò numero diſtinguuntur, ſicut ſpecies ipſæ panis ſolo numero diſtinguuntur in diuerſis Hoſtiis: ergo plura accidentia ſolo diſtincta numero poſſunt diuinitùs in eodem numero ſubiecto reperiri, ratione ſcilicet ſolius ſeruati ordinis ad plura.

QVÆSTIO VI.

De Ente creato ſpirituali, ſiue Angelico ſecundum ſubſtantiam.

Vtrum natura Angelica multiplicari poſſit in plura indiuidua intra eandem ſpeciem.

PRamittendum primò, ens creatum ſpirituale diuidi in completum & incompletum: incompletum illud dicitur, quod ex naturâ ſuâ eſt pars totius conſtitutiua, vt anima rationalis; completum verò è contra. Hic autem agitur de ente incorporeo ſubſtantiali completo, ſeu de ſubſtantiis immaterialibus; cuiuſmodi ab antiquis vocantur *intelligentiæ*; tùm *ſubſtantiæ ſeparatæ*; nos verò vulgò

vulgò appellamus *Angelos* id eſt nuncios & miniſtros Dei, quibus varia imponit munera ad procurandum bonum vniuerſi; Angelus namque eſt potius nomen officij quam naturæ. Eſſe autem poſſibiles huiuſmodi ſubſtantias ſpirituales ſeparatas, ſiue Angelos ex eo euidenter colligitur, quod creata eſſentia quo concipitur magis ſimplex, eò etiam magis eſt Deo ſimilis, qui ſimpliciſſimus eſt, magiſque imitatur eius perfectionem: ergo rationem habet magis oppoſitam nihilo; Ergo & minus impoſſibilis eſt, quam quæ inuoluit compoſitionem. Imò cum neceſſaria ſit conſequentia ab actu ad potentiam, certum eſt poſſibiles eſſe Angelos, cum certum ſit, eos actu exiſtere. Probatur namque exiſtentia huiuſmodi ſubſtantiarum ſpiritualium ab experientiâ, petitâ ſcilicet ex energumenis. Nam ad ſenſum patet, ea præſtare quæ vires humanas penitùs excedunt: nempè ignotâ linguâ loqui, cuius omnino imperiti ſint illi homines arreptitij. Item quæ procul diſtant & tenentur occulta, ea patefacere. Tùm robur exercere ſupra ætatem, & præter aliorum hominum conſuetudinem; vt alia id genus prætermittam quæ viribus humanis fieri nullo modo poſſunt. Nec meritò illa refunderentur certos in morbos: Qua enim vi morbi panderentur occulta, aut intelligerentur peregrina idiomata? item neque vt dixere alij, poſſunt hæc referri ad ſeparatas animas, quæ dicantur tunc ſubire in hominum eiuſmodi corpora: Cum animæ illæ in ſtatu ſeparationis non ſint virtutis præſtantioris quam vbi corpora informant, nec plura poſſint in alieno corpore quam in proprio. Demùm nec effectus illi præternaturales Deo vt cauſæ particulari attribuendi ſunt, vt volunt aliqui; cum ſæpè mentiantur & blaſphement energumeni; quæ in Deum cadere non poſſunt.

Eſſe autem huiuſmodi Angelos de facto immateriales & incorporeos, ita fert modò communis,

munis Doctorum & totius Eccleſiæ conſenſus, vt videatur eſſe doctrina fidei proxima; ſitque eius definitio ferè manifeſta; cum ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. habeatur, Deum ab initio temporis ſimul vtramque condidiſſe naturam, *Spiritualem & corpoream, Angelicam videlicet & mundanam:* hoc autem ex eo à poſteriori colligitur, quia dæmones penetrant corpora, vbi varias in mundi partes deferuntur. Item ſimul poſſunt plures exiſtere eodem in loco, & eodem in corpore; quo modo legimus *Luc.* 8. extitiſſe in vno homine legionem Dæmonum, hoc eſt ingentem multitudinem: ergo neceſſe eſt, vt non ſint corporei; nam corpora ſimul penetratiuè non poſſunt naturaliter exiſtere. Quod autem non rarò SS. Patres cum Platonicis tradant Angelos eſſe quædam animalia rationalia immortalia ac proinde eſſe corporeos, reſpondetur olim quidem grauiſſimam extitiſſe inter SS. Patres eâ de re controuerſiam: at ſopita eſt tandem, vicitque Eccleſiæ ac Doctorum communis conſenſus. Hoc ergo ſuppoſito, iam quod in præſenti inquiritur, eſt vtrum ſint aut poſſint eſſe Angeli intra eandem ſpeciem numero multi; an verò ſit hoc omnino impoſſibile, ex eo ſcilicet quod ſola materia, qua quidem carent Angeli vtpotè incorporei, videatur eſſe principium multiplicationis numericæ, iuxta illud Ariſtotelis 12. *Metaph.* c 8. *text.* 49. *Quæcumque numero ſunt multa, ea materiam habent.*

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, putà quod *Angelus quia materia caret habet eſſe ſpecificum irreceptum*; quod *Angelus quia materia caret, caret & eo quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ forma*; quod *Angelus quia materia caret, eſt ſub ratione naturæ omninò ſimplex & incompoſitus.*

Ratio

Ratio autem primi eſt quia cum eſſe ſpecificum habeatur per formam ſiue per actum, de qua propterea dici ſolet, quod forma eſt quæ dat eſſe rei, in tantum per conſequens ipſum eſſe ſpecificum poteſt eſſe receptum, in quantum forma cuius eſt formalis effectus, habet eſſe receptа; iam ſic eſt quod Angelus quia materia caret, non habet nec habere poteſt formam ſeu actualitatem quam importat, aut potius in qua conſiſtit, in aliquo receptam, cum receptiuum formæ non ſit aliud quam materia: veriſſimum ergo eſt primum illud, quod ſcilicet Angelus quia materia caret habet eſſe ſpecificum irreceptum.

Secundum verò, putà quod Angelus quia materiâ caret, caret & eo quod eſſe poteſt ſub hâc vel illa forma, ex ſe patet, nec adduci poteſt quid euidentiùs quo clariùs pateat, cum id quod ſubeſt formæ non aliud ſit quam materia, quæ ſcilicet actuatur & informatur per formam, quæque cum nullam habeat formam ſibi cœnam, vtpote pura potentia, poteſt per conſequens eſſe indifferenter ſub hâc vel illâ formâ: ergo quia Angelus caret materiâ, caret & eo quod eſſe poteſt ſub hac vel illâ formâ.

Quantum verò ad tertium, quod ſcilicet Angelus quia materiâ caret, eſt etiam ſub ratione naturæ omnino ſimplex & incompoſitus, ratio huius eſt, quia cum ex vna parte omnis compoſitio ſit ex actu & potentia, & ex alterâ compoſitio naturæ ſub ratione naturæ non ſit nec eſſe poſſit, niſi ex eſſentialibus, ſeu ex partibus quæ ſint de eſſentiâ, conſequenter ſit quod omnis natura quæ compoſita eſt ſub ratione naturæ conſtare debeat ex aliquo quod ſit eſſentialiter potentia, & ex aliquo quod ſit eſſentialiter actus: iam ſic eſt quod Angelus quia caret materiâ, non poteſt conflari ex aliquo quod ſit eſſentialiter potentia; cum potentia quæ eſſentialiter talis eſt, non aliud ſit quam materia, cum vt talis condiſtincta ſit contra actum, ſitque per

conſequens

conſequens pura potentia,in quo ipſa conſiſtit materia : ergo receptiſſimum eſt,& veriſſimum illud tertium,putà quod Angelus quia materiâ caret,eſt etiam ſub ratione naturæ omnino ſimplex & incompoſitus.His ergo tribus ſuppoſitis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis,iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO: *Natura Angelica, quia materiâ caret,non poteſt intra eandem ſpeciem numericè multiplicari.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *Angelus,quia materia caret habet eſſe ſpecificum omnino irreceptum* ; Ergo quia materia caret non poteſt intra eandem ſpeciem numericè multiplicari. *Probatur conſequentia*, omne eſſe irreceptum eſt immultiplicabile:Ergo hoc ipſo quod Angelus, quia materia caret, habet eſſe ſpecificum omnino irreceptum,non poteſt hoc ipſo intra eandem ſpeciem multiplicari. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, omne ens multiplicatum eſt etiam hoc ipſo quod tale habitum modo limitato:ſed nullum eſſe irreceptum poteſt quâ tale eſſe habitum modo limitato : ergo nullum eſſe irreceptum eſt ſecundum quod tale multiplicabile. *Maior* eſt euidens ; cum enim illimitatum ens dicatur tale per hoc quod in ſe adunat & congregat omnia,ſequitur per conſequens ex ratione oppoſitorum , quod hoc ipſo quod in ſe non adunat omnia ſed potius diſperſum eſt & multiplicatum in pluribus , debet eſſe hoc ipſo limitatum ens , & limitato modo habitum. *Probatur Minor* , eſſe habitum limitato modo eſt eſſe habitum ſecundum partem , & ſecundum partem relictum , ſubindéque & participatum ; ſed nullum eſſe irreceptum poteſt eſſe ita participatum : ergo nullum eſſe irreceptum poteſt eſſe habitum modo limitato. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*,

non

non datur eſſe participatum quin detur hoc ipſo aliud quod ſit participans ; cum participans ſit correlatiuum ad participatum, vt per ſe patet: ſed eſſe irreceptum excludit aliud quod ſit participans ; aliàs cum in eo reciperetur fieret eſſe receptum & habitum : ergo nullum eſſe irreceptum eſſe poteſt ita participatum: ergo nullum eſſe irreceptum poteſt eſſe habitum modo limitato : ergo nullum eſſe irreceptum poteſt ſub tali ratione eſſe multiplicabile ; Ergo hoc ipſo quod Angelus, quia materia carens habet eſſe ſpecificum omnino irreceptum, (quod eſt primum præmiſſum principium) non poteſt, quia materia carens, intra eandem ſpeciem numericè multiplicari.

Probatur ſecundò, ex ſecundo præmiſſo principio : *Angelus quia materia carens, caret & eo quod eſſe poteſt ſub hâc vel illa forma* : Ergo quia materiâ caret non poteſt intra eandem ſpeciem numericè multiplicari *Probatur conſequentia*, non aliud eſſe poteſt principium multiplicationis intra eandem ſpeciem, quam id quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ formâ : Ergo hoc ipſo quod eo caret Angelus, nec poteſt hoc ipſo intra eandem ſpeciem numericè multiplicari. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, principium multiplicationis intra eandem ſpeciem debet eſſe aliquid ſpeciei : ſed nihil ſpeciei eſſe poteſt principium huius multiplicationis, præter id quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ forma : ergo non aliud eſſe poteſt principium multiplicationis intra eandem ſpeciem, quam id quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ forma. *Maior* eſt certiſſima, non enim poteſt ſpecies intrinſecè atque entitatiuè multiplicari per aliquid ſibi extraneum & extrinſecum. *Probatur Minor*, in qua ſita eſt difficultas. Illud de quo verificatur, quod ſit talis ſpeciei, non aliud eſt quam id, quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ formâ:

formâ : ſed nihil ſpeciei eſſe poteſt principium præfatæ multiplicationis , præter id de quo verificatur quod ſit talis ſpeciei : ergo nihil ſpeciei eſſe poteſt præfatæ multiplicationis principium , præter id quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ forma. *Maior* eſt euidens;id enim de quo verificatur quod ſit talis ſpeciei,eſt illud idem quod determinatur ad tale eſſe ſpecificum , ſubindeque & eſt illud idem quod de ſe indifferens eſt ad eſſe talis ſpeciei , quod quidem non eſt aliud quam id quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ formâ. *Probatur Minor :* quidquid eſt ſpeciei , vel eſt quia eſt ipſa ſpecies , vel quia facit eſſe talis ſpeciei , vel quia ſit talis ſpeciei ; ſed præfatæ multiplicationis principium eſſe non poteſt ipſa ſpecies ; cum ſpecies ſit id *quod* multiplicatur , ipſum vero principium non tam ſit id *quod* multiplicatur, quam id *quo* ipſa multiplicatur ſpecies , vt ex terminis patet : nec etiam præfatæ multiplicationis principium eſſe poteſt id quod facit eſſe talis ſpeciei , cum tale quid vtpote conſtituens ſpecificè , ſit etiam ſpecificè diſtinguens , ac proinde eſſe non poſſit principium Numericæ ſolùm diſtinctionis : ergo nihil ſpeciei eſſe poteſt principium multiplicationis intra eandem ſpeciem , præter id de quo verificatur quod ſit talis ſpeciei : ergo nihil eſſe poteſt principium præfatæ multiplicationis præter id quod indifferens eſt ad eſſe talis vel talis ſpeciei : ergo nihil eſſe poteſt præfatæ multiplicationis principium , præter id quod eſſe poteſt ſub hac vel illa forma : ergo hoc ipſo quod Angelus , quia materia carens caret & eo quod eſſe poteſt ſub hâc vel illâ forma , hoc ipſo etiam caret principio præfatæ multiplicationis , ſeu multiplicationis numericæ intra eamdem ſpeciem.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *Angelus quia materia caret eſt omnino ſimplex & incompoſitus ſub ratione naturæ :* ergo quia materia caret eſt immultiplicabilis intra

tra eandem ſpeciem. *Probatur conſequentia:* hoc ipſo quod Angelus eſt per idem principium & Angelus & hic Angelus, eſt hoc ipſo immultiplicabilis intra eandem ſpeciem: ſed hoc ipſo quod eſt ſub ratione naturæ omnino ſimplex, per idemmet principium per quod conſtituitur Angelus, conſtituitur hic Angelus: ergo hoc ipſo quod eſt ſub ratione naturæ omnino ſimplex, eſt immultiplicabilis intra eandem ſpeciem. *Maior* eſt certa, ſiquidem hoc ipſo quod per idemmet principium conſtituitur Angelus & hic Angelus, non poteſt multiplicari numericè, quin diſtinguatur & multiplicetur ſpecificè, cum principium tunc numericè diſtinguens, ſit etiam diſtinguens, & conſtituens ſpecificè. *Probatur Minor:* quod eſt Angelus & hic Angelus ſecundum quod eſt ſimplex, eſt per idem principium & Angelus & hic Angelus; cum in ente ſimplici ſecundum quod eſt tale non ſit aſſignabile aliud & aliud: ſed hoc ipſo quod eſt Angelus ſub ratione naturæ omnino ſimplex, eſt Angelus & hic Angelus ſecundum quod eſt ſimplex; ergo & hoc ipſo quod eſt ſub ratione naturæ omninò ſimplex, eſt per idem principium & Angelus & hic Angelus *Probatur Minor:* natura quæuis angelica eſt ſub ratione naturæ & Angelus, & hic Angelus, ſeu ſingularis; cum ſecluſo omni eo quod non eſt de ratione naturæ, ſit adhuc aſſumptibilis à perſonà diuina, quod fieri non poſſet ſi non eſſet vt talis ſingularis ſiue hic Angelus vt per ſe patet: ergo hoc ipſo quod Angelus eſt ſub ratione naturæ omnino ſimplex, eſt ſecundum quod eſt ſimplex & Angelus & hic Angelus: ergo hoc ipſo quod Angelus eſt ſub ratione naturæ omnino ſimplex, per idemmet principium conſtituitur & Angelus, & hic Angelus: ergo hoc ipſo quod Angelus eſt ſub ratione naturæ omnino ſimplex multiplicari nequit numericè ſeu vt hic Angelus,

lus, quin multiplicetur ſpecificè, ſiue vt Angelus: ergo hoc ipſo quod Angelus quia carens materiâ eſt ſub ratione naturæ omnino ſimplex (quod eſt tertium præmiſſum principium) eſt hoc ipſo immultiplicabilis intra eandem ſpeciem.

Soluuntur obiectiones.

Videantur alia conclusionis fundamenta in ſolutionibus obiectorum.

Obiicies 1. ſi eſſet Angelus immultiplicabilis intra eamdem ſpeciem, idem foret dicendum de animâ rationali: ſed in anima rationali hoc reperitur falſum; aliàs non differrent homines ſolo numero: ergo & ſimiliter falſum eſt in naturâ angelica. *Probatur ſequela Maioris.* Ideò dicitur Angelus immultiplicabilis intra eamdem ſpeciem, ſiuè ſolum indiuidualiter, quia non pendet à materiâ in ſui indiuiduatione; ſed neque rationalis anima pendere poteſt à materiâ in ſui indiuiduatione: ergo idem, quantum ad hoc, dicendum foret de animâ rationali, quod de Angelo. *Maior* colligitur ex dictis ſupra, vbi ſcilicet toties dictum fuit, quod quia angelus materiâ caret, ideò eſt immultiplicabilis. *Probatur Minor:* pari modo philoſophandum eſt de indiduatione ſeu vnitate indiuiduali quantum ad dependentiam, ac de entitate in qua fundatur, cum vnitas nihil addat poſitiuum ſupra entitatem, ſed ſit ipſamet entitas: atqui rationalis anima pendere non poteſt à materiâ quantum ad eſſe ſeu entitatem; aliàs penderet ab eâ in fieri, & ſic educeretur, non autem fieret per creationem, quod eſt contra fidem, aut certè parum in fide tutum: ergo neque rationalis anima pendere poteſt à materiâ in ſui indiuiduatione.

Reſpondeo negando ſequelam maioris: vt enim profundè diſcurrit D. Thomas 1. *part. quaſt.* 76. *art.* 2. *ad primum: licet*, inquit, *anima*

anima intellectiua non habeat materiam ex quâ ſit,ſicut nec Angeli, tamen eſt forma materæ alicuius, quod Angelo non conuenit; & ideò ſecundum diuiſionem materiæ ſunt multæ animæ vnius ſpeciei; multi autem Angeli vnius ſpeciei omnino eſſe non poſſunt. Hæc D. Thomas, ex quibus argumentor ſic: hoc ipſo quod ex animabus rationalibus vna eſt forma huius materiæ, & altera forma illius, habent hoc ipſo numericè ſolum differre & intra eandem ſpeciem multiplicari, cum vt patet, reducatur tunc eorum differentia ad duo numericè tantum differentia, puta ad hanc & illam materiam: iam ſic eſt quod hoc habet anima rationalis, nec tamen hoc habet Angelus: ergo quamuis nec anima nec Angelus ſint ex materiâ, à quâ petatur numerica multiplicatio, poſſunt hoc non obſtante multiplicari numericè & intra eamdem ſpeciem animæ rationales, abſque eo quod non ſit idem dicendum de Angelis. Vnde ad probationem nego maiorem, ſi nimirum ſumatur, vt de facto ſumit arguens, ly *dependere* propriè & in rigore termini. Non enim ideò eſt ita immultiplicabilis Angelus indiuidualiter, quia non pendet à materiâ in ſui indiuiduatione; cum vt bene probat argumentum neque etiam rationalis anima ab eâ in hoc pendere poſſit, ſed ideo eſt immultiplicabilis Angelus; quia non eſt, eius indiuiduatio connexa cum materiâ; in quo quidem differt ab anima rationali, quæ licet dependens non ſit à materiâ in ſua vnitate indiuiduali, ſicut nec in ſua entitate, vtpote quæ eſt eleuata ſupra materiam, eſt tamen hæc anima rationalis connexa cum materia in ſua indiuiduatione, inquantum eſt hæc indiuidualiter prout eſt forma huius materiæ: ac proinde quamuis non ſit anima rationalis dependens à materiâ in ſua indiuiduali vnitate, ſicut nec Angelus; adhuc tamen habetur ex quo peti poſſit multiplicatio numerica

Nota.

Nota.

rica animarum, non Angelorum, ratione ſcilicet connexionis quam habent animæ in ſui indiuiduatione cum materia numericè diuiſibili, & quam habere non poteſt Angelus, ex eo ſcilicet quod ex propriâ naturâ eſt ſubſtantia ſpiritualis completa.

Inſtabis: non minus excludit anima rationalis in vnitate ſua indiuiduali connexionem cum materiâ, quam dependentiam à materiâ: ergo non minus eſſe deberet immultiplicabilis intra eandem ſpeciem, quam ipſe Angelus. *Probatur antecedens*: eleuatio alicuius entis ſuper aliud non minus excludit connexionem cum illo, quam dependentiam ab illo: ſed vnitas indiuidualis animæ rationalis ſuum habet eſſe eleuatum ſupra materiam, vt probatum fuit in ſuperiori argumento: ergo minus excludit connexionem cum materiâ, quam dependentiam à materiâ.

Reſpondeo negando antecedens. Pro quo placet afferre locum vnum ex D. Thomâ, in quo apertè inſinuatur connexio animæ cum materiâ quantum ad vnitatem indiuidualem; & ibidem expreſſis terminis omnis excluditur dependentia. Sic ergo diſcurrit D. Thom. *lib. 2. contra gent. cap.* 81. *ſi igitur eſſe formæ dependet à materiâ, multiplicatio ipſius à materiâ dependet, & ſimiliter vnitas: ſi autem eſſe formæ à materia non dependet, erit quidem neceſſarium multiplicari formam ſecundum multiplicationem materiæ (id eſt ſimul cum materia) & proportionem ipſius, non autem ita, quod dependeat vnitas vel multitudo ipſius formæ à materia: oſtenſum eſt autem quod anima humana eſt forma ſecundum ſuum eſſe à materiâ non dependens; vnde ſequitur quod multiplicentur quidem animæ ſecundum quod multiplicantur corpora, non tamen multiplicatio corporum erit cauſa multiplicationis animarum.* Hæc D. Thomas, ex quibus arguo ſic. Non poteſt verificari, quod ne

neceſſarium ſit, multiplicari animas ſecundum multiplicationem materiæ, ſiue ſimul cum materiâ, quin ſit connexio quædam ſiue neceſſitudo inter eius vnitatem & multiplicitatem indiuidualem cum ipsâ materiâ, vt per ſe patet: ſed hoc verificatur ex D. Thoma, ſeclusâ omni à materiâ dependentiâ; ergo ex D. Thoma ſaluatur connexio inter indiuiduationem animæ rationalis cum materiâ, omni ſeclusâ dependentiâ. Vnde ad probationem nego maiorem, cuius quidem falſitas patet & exemplo & ratione: diuina namque omnipotentia eſt omnino eleuata ſuper eſſe poſſibile creaturarum & omnino independens; item prius ſecundum quod tale eſt etiam eleuatum ſuper poſterius & ab eo independens; tum etiam cauſa reduplicatiuè vt cauſa eleuata eſt ſuper effectum, nec ab eo dependens; & nihilominus Dei omnipotentia connexa dicitur cum eſſe poſſibili creaturarum, & prius cum poſteriori, & cauſa cum effectu: non ergo eleuatio entis ſuper aliud, nec conſequenter animæ ſuper materiam excludit connexionem quamuis excludat dependentiam. *Nota.*

Ratio autem huius doctrinæ, quam quidem multum notandam velim pro multis ſoluendis difficultatibus, huius, inquam, ratio eſt quia ad connexionem vnius cum alio, ſufficit, quod tale quid, quod ſolum dicitur connexum, terminet dependentiam, ordinem, & habitudinem alterius ad illud; cum terminus haud dubiè connexus ſit cum eo quod terminat, vtpote qui eſt alicuius terminus; vnde cum non repugnet, immo omnino congruum ſit & conſonum naturæ rerum, quod id quod eſt ſuper aliud eleuatum, eius terminet dependentiam, ordinem, & habitudinem, conſequenter ſit, quod non repugnet quod anima humana quãtumuis independens, & eleuata ſuper conditiones materiæ, adhuc connexa ſit cum ipſa materiâ, adeo vt ad multiplicationem materiæ *Nota.*

ſiue

ſiue corporum multiplicari debeant & ipſæ animæ,atque numericè diſtingui. Vnde dicendum reſtat quoad indiuiduationem animæ humanæ, ipſam indiuiduari ex ſeipſâ, ſed vt connexâ cum materiâ, id eſt vt terminante habitudinem & ordinem materiæ ad ipſam, non verò ex ordine vel habitudine, vel dependentiâ à materiâ, neque ex cauſalitate materiæ quam materia exerceat circa animam. Ex quo vlterius infero ego, quod aliud eſt dicere ordinem, habitudinem, & dependentiam; & aliud dicere connexionem; vnde & ſoleo dicere, cauſam reduplicatiuè vt cauſam non dicere ordinem neque habitudinem, neque dependentiam ab effectu, vt poſteriori reduplicatiuè vt tali, ſed ſolum connexionem.

Vrgebis: anima rationalis intelligitur ſingularis & indiuidua, etiam priuſquam intelligatur connexa cum materiâ:ergo ruit tota noſtra doctrina. *Probatur antecedens:* in tantum anima intelligitur connecti cum materia, inquantum intelligitur potens vniri materiæ, & potens materiam actuare: ſed intelligitur anima ſingularis & indiuidua, priuſquàm intelligatur vt potens vniri materiæ: ergo prius intelligitur ſingularis & indiuidua, quam intelligatur connexa cum materia. *Probatur Minor:* priuſquam intelligatur anima potens vniri, intelligitur potens creari, & potens exiſtere; ſed ſingularia ſunt, quæ poſſunt creari & poſſunt exiſtere: ergo prius intelligitur anima ſingularis, quam intelligatur potens vniri. *Minor* eſt euidens. *Probatur Maior:* eumdem ſeruant ordinem potentiæ inter ſe, quem ſeruant earum actus inter ſeipſos: atqui prius intelligitur in anima exiſtentia & terminatio creationis,quam vnio: ergo & prius intelligitur in eadem anima potentia correſpondens exiſtentiæ & creationi, ſiue potens exiſtere & potens creari,quā potentia correſpōdens vnioni,ſiue potēs vniri.

Nota.

Reſp. negando antecedens; cum enim ſingularitas,

laritas, ſeu indiuiduatio animæ rationalis, non ſit ſingularitas & indiuiduatio vtcumque, ſed ſingularitas & indiuiduatio quæ ſit intra eandem ſpeciem multiplicabilis, propterea fit, quod cum ſine connexione cum materia haberi nequeat talis indiuiduatio, vt fusè ſupra oſtendimus, nec etiam intelligi poſſit in anima huiuſmodi ſingularitas & indiuiduatio, priuſquam intelligatur in ea connexio cum materiâ. Vnde ad probationem nego minorem. Ad tertium vero nego maiorem, cuius quidem falſitatis ratio eſt, quia non poteſt anima intelligi potens creari, vel potens exiſtere, niſi ad modum actus corporis phyſici organici; cum ſit hoc de eius definitione, ſiue niſi vt ſubſtantia incompleta & partialis, cum per hoc eſſentialiter diſtinguatur ab Angelo qui eſt ſubſtantia & forma completa, ſubindéque & ſit hoc ei eſſentiale: Iam ſic eſt quod anima hoc ipſo quod intelligitur vt actus corporis, & vt ſubſtantia incompleta & partialis, hoc ipſo intelligitur vt materiæ vnibilis, vt per ſe patet; ergo in eo priori quo ante actualem vnionem intelligitur anima ſingularis, quia intelligitur potens creari & potens exiſtere, intelligitur etiam in eo priori vnibilis ſeu potens vniri. *Nota.*

Vnde ad vltimum reſpondeo, dictum illud, quod ſcilicet eundem ſeruant potentiæ ordinem inter ſe, quem ſeruant inter ſe eorum actus, verificari quidem, quando terminus vnius potentiæ non explicat, quo intelligatur & exprimatur potentia altera; & ita ſicut prior eſt intellectio quam volitio, ita & prior eſt potentia intellectiua quam volitiua, quia ly *potens intelligere*, non explicat reduplicatiuè vt tale, ex quo intelligatur & exprimatur ly *poſſe velle*: at in præſenti non ita accidit, ſiquidem loquendo, vt loquimur, de anima, terminus potentiæ ad creari & ad exiſtere, talis eſt naturæ, vt ſimul explicet,

ex quo intelligatur potentia ad actum alterum, ſeu ad vniri; cum terminus ille ex proprio & definitiuo conceptu explicet actum corporis phyſici organici, & dicat explicitè eſſe ſubſtantiam incompletam & partialem, quo quidem & in quo conceptu exprimitur & intelligitur vnibilitas,ſeu potentia ad vniri: ergo hoc non obſtante communi dicto, adhuc verificatur de animâ rationali, non prius intelligi potentem creari aut exiſtere,nec conſequenter ſingularem, quam intelligatur potens vniri,& conſequenter vt habentem connexionem cum materiâ.

Obiicies ſecundò, ſi eſſet Angelus immultiplicabilis intra eandem ſpeciem, idem ſimiliter dicendum eſſet de ente materiali, verbi gratia de homine: ſed falſum eſt conſequens: ergo & antecedens. *Probatur ſequela maioris*, ideò dicitur Angelus immultiplicabilis intra eandem ſpeciem, quia per idemmet eſt Angelus & hic Angelus; ſed etiam homo verbi gratia per idemmet eſt homo & hic homo: ergo ſi eſſet Angelus intra eandem ſpeciem immultiplicabilis, idem dicendum foret de homine. *Maior* conſtat ex dictis ſupra in tertia probatione. *Probatur Minor*, homo per idem eſt homo & hic homo, ſi idem quod eſt hic homo ſit homo: ſed idem quod eſt hic homo eſt homo; aliàs non eſſet vera hæc propoſitio, in qua præfata importatur identitas; *Hic homo eſt homo*, ergo & homo per idemmet eſt homo & hic homo.

Reſpondeo negando ſequelam maioris: ad probationem vero conceſsâ maiori, putà quod quia Angelus per idem eſt Angelus & hic Angelus, ſit immultiplicabilis intra eandem ſpeciem, ob rationem ſupra in tertia probatione expoſitam, nego minorem, putà quod etiam homo per idem ſit homo & hic homo. *Nota.* Cuius ratio eſt, quia cum homo ad differentiam Angeli compoſitus ſit in ratione naturæ, fieri

fieri poteſt, quod in conſtitutione illius ſub ratione naturæ, vnum ex componentibus ſe habeat primò, principaliter, & radicaliter, & è contra in conſtitutione illius ſub ratione huius naturæ, ſeu huius hominis ſe habeat minus principaliter: Et de facto ita contingit; nam in conſtitutione hominis ſub ratione hominis concurrit primò & principaliter forma, adeò vt verum ſit dicere quod habeatur eſſe hominis per animam, ſiue ex animâ, licet non niſi cum materia; & è contra in conſtitutione huius hominis concurrit primò & principaliter ipsâ materia, quamvis non niſi cum forma ſeu in quantum determinat formam, vt dictum fuit in quæſtione præcedenti; cumque non currat nec currere poſſit hæc ratio in Angelo, vtpotè qui incompoſitus eſt ſub ratione naturæ, & huius naturæ, adeoque nec habens aliud quod principaliter illum conſtituat in ratione naturæ, & aliud quod principaliter conſtituat in ratione huius naturæ, conſequenter fit quod quamvis immultiplicabilis ſit Angelus intra eandem ſpeciem, eo quod per idem ſit Angelus & hic Angelus, non propterea idem ſit dicendum de homine, vel altero ente compoſito & materiali; neque vrget quod additur in tertio argumento, putà quod idem quod eſt hic homo eſt etiam homo; hoc enim non impedit quo minus vnum ex componentibus poſſit ſe habere primò & principaliter in conſtituendo hominem ſub ratione hominis, & è contra aliud componens ſe habeat principaliter in eundem conſtituendo ſub ratione huius hominis; adeoque quod idem ſit homo & hic homo, non propterea facit, quod per idem radicale & principale principium conſtituatur & homo & hic homo, vt ſit in Angelo, in quo ſcilicet propter ſimplicitatem non eſt aliud & aliud aſſignabile prin-

cipium, ſub ratione Angeli & huius Angeli.

Nota. *Inſtabis:* ideò ergo non eſt homo per idemmet principium & homo & hic homo, quia primo & principaliter eſt homo per formam, & principaliter ac radicaliter eſt per materiam hic homo: ſed hoc nihil facit, aut certè nihil videtur facere pro multiplicabilitate hominis intra eandem ſpeciem: ergo neque facit ad immultiplicabilitatem Angeli, quod per idem prorſus principium ſit & Angelus & hic Angelus.

Reſpondeo negando minorem: quod enim homo ſit principaliter homo per formam, & principaliter hic homo per materiam, inde ſit quod differens homo ab alio homine per hoc quod eſt hic homo, non differat tunc per principium, cuius ſit proprium dare & tribuere eſſe ſpecificum, nec conſequenter per principium ſpecificè diſtinctiuum, & ſic exinde ſequitur quod poſſit vnus homo differre ab alio homine, abſque eo quod ſpecificè diſtinguatur, atque ita infertur inde diſtinctio & multiplicabilitas intra eandem ſpeciem. Nota. Neque vrget quod addunt aliqui, quod etiam materia ſpectat ad naturam ſpecificam hominis, cum homo eſſentialiter conſtet ex materiâ & formâ; ex quo vlterius inferunt, quod adhuc in præfata doctrina differens homo ratione materiæ, differret, hac non obſtante, ſpecificè, cum differret per aliquid ſpeciei. Non inquam hoc vrget, ſiquidem ex eo quod homo primò & principaliter conſtituitur homo ſiue ſpecificè per formam, & minus principaliter per materiam, inde fit quod ſit quidem materia aliquid ſpeciei, ſed per modum partis determinabilis, non autem per modum partis determinatiuæ ſpecificè, nec conſequenter ſpecificè diſtinctiuæ.

Obiicies tertiò, ſi Angelus quia materia carens

carens eſſet intra eandem ſpeciem immultiplicabilis, omne quod materiâ careret, eſſet etiam ſimiliter immultiplicabile: ſed hoc repetitur falſum: ergo & illud. *Probatur Minor*, accidentia ſpiritualia non minus materiâ carent quam Angelus: ſed talia accidentia intra eandem ſpeciem haud dubiè multiplicantur; gratia enim Petri non eſt ſpecie diuerſa à gratiâ Pauli: ergo vera minor.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem nego maiorem; cuius ratio eſt, quia quamvis accidentia ſpiritualia materiâ careant quantitatiuâ, non tamen materiâ carent indiuiduante, ſiue quamvis materia careant, non tamen carent ſubiecto in hoc gerente vices materiæ: ſiquidem per hoc quod accidens vnum ſpirituale eſt huius ſubiecti & in hoc ſubiecto, & aliud in altero, habetur inde ſufficiens principium eorundem multiplicabilitatis, ſubindéque & multiplicabilitatis intra eandem ſpeciem, cum habeatur tunc principium diſtinctionis & multiplicitatis, non ex quidditate ſpecificâ, ſed ex aliquo extraneo huic quidditati, ſcilicet ex ſubiecto: cum autem non habeat hæc ratio locum in Angelo, quin imò in eo currat oppoſita ratio, conſequenter fit, quod quamvis dicatur Angelus, quia materia caret intra eandem ſpeciem immultiplicabilis, non tamen idem ſequitur dicendum de accidente ſpirituali.

Inſtabis: ex multiplicitate ſubiecti non petitur multiplicitas accidentis ſpiritualis: Ergo nulla ſolutio. *Probatur antecedens*, pari modo philoſophandum eſt quantum ad hoc de accidentibus ſpiritualibus; & de accidentibus modum habentibus accidentis ſpiritualis: ſed accidentia modum habentia accidentis ſpiritualis non hauriunt ſuam multiplicitatem ex multiplicitate ſubiecti: Ergo neque accidentia verè & reipſa ſpiritualia. *Probatur*

Minor, præſentiæ Sacramentales corporis Chriſti ſunt accidentia modum habentia accidentis ſpiritualis, cum ſint modo inextenſo & indiuiſibili, ſintque totæ in toto & totæ in qualibet parte Hoſtiæ; ſed præſentiæ illæ ſunt plures abſque multiplicitate ſubiecti; cum corpus Chriſti Domini, quod eſt ſubiectum, vnicum ſemper maneat: ergo accidentia modum habentia accidentis ſpiritualis non hauriunt ſuam multiplicitatem ex multiplicitate ſubiecti.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem vero nego minorem. Ad tertium autem, in quo ſita eſt vis argumenti diſtinguo minorem: ſed præſentiæ illæ ſunt plures abſque multiplicitate ſubiecti, ſumpto ly ſubiecto cum omni proprietate, ſeu pro ſubiecto inhærentiæ, Concedo: ſumpto ly ſubiecto paulò latiùs, ſeu pro ſubiecto denominationis, & in quo quaſi inhærent Nego, quod abſque multiplicitate talis ſubiecti multiplicentur præſentiæ. Pro quo notandum eſt, quod cum præſentia hoc habeat præ cæteris peculiare, quod reddat id cuius eſt præſentia præſentialiter exiſtens in hoc, vel huic, ita vt præſentia ſit quidem illius, ſed tamen ſit præſentia *in hoc*, vel *huic*, conſequenter fit quod cum ly *in hoc*, vel *huic* ſint particulæ denotantes ſubiectum, ſiue ponentes denominatiuè ſaltem rationem ſubiecti in eo ſupra quod cadunt, inde inquam fit quod præſentia præter ſubiectum illud cuius eſt per realem inhærentiam, aliud præterea ſubiectum afferat quod ſit ſaltem denominatiuè tale, & eſt illud *cui*, aut *in quo* eſt præſentia; iam ergo dico multiplicitatem illam præſentiarum Sacramentalium corporis Chriſti Domini non peti quidem ex multiplicitate ſubiecti, quod tale dicitur per veram & realem alterius in eo inhærentiam; hoc enim vt benè dicit arguens eſt in hoc caſu vnicum, ſcilicet corpus Domini:

Nota.

mini: non tamen propterea ſequitur quod multiplicentur tales accidentales præſentiæ, abſque omni multiplicitate ſubiecti, quomodocumque ſubiecti, cum non multiplicentur niſi ad multiplicitatem ſpecierum Sacramentalium; & huiuſmodi ſpecies habeant ſubiecti, ſintque ſubiectum denominatiuè, cum ſint id *in quo*, ſiue *cui* ſunt præfatæ præſentiæ, & ly *in quo*, & *cui* ponant, denominatiuè ſaltem, rationem ſubiecti in eo quod afficiunt & ſupra quod cadunt.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa præſentem difficultatem.

Reſpondeo D. Thomam perpetuum eſſe in docendo immultiplicabilitatem Angelorum intra eandem ſpeciem: quod quidem imprimis colligo ex his quæ habet 2. *contra gent. cap.* 93. vbi ſic diſcurrit: *Quæcumque ſunt idem ſpecie, differentia autem numero, illa materiam habent: differentia enim quæ ex forma procedit, inducit diuerſitatem ſpeciei: quæ autem ex materiâ, inducit diuerſitatem ſecundum numerum; ſubſtantiæ autem ſeparatæ non habent omnino materiam, neque quæ ſit pars earum, neque cui vniantur vt formæ: impoſſibile ergo eſt quod ſint plures vnius ſpeciei*. Hæc D. Thomas.

Secundò hoc idem colligo ex his quæ habet *in* 1. *part. quæſt.* 76. *art.* 2. vbi ſic habet: *Ad primum ergo dicendum, quod licet anima intellectiua non habeat materiam ex qua ſit, ſicut nec Angeli, tamen eſt forma materiæ alicuius, quod Angelo non conuenit; & ideo ſecundum diuiſionem materiæ ſunt multæ animæ vnius ſpeciei; multi autem Angeli vnius ſpeciei omnino eſſe non poſſunt*. Hæc idem.

Tertiò tandem id colligo ex profundo & multum

multum notando diſcurſu, quem habet idem ſanctus Doctor *in ſecundo contra gentes, capite octuageſimo primo*, vbi ſic loquitur: *Multitudo igitur animarum à corporibus ſeparatarum conſequitur quidem diuerſitatem formarum ſecundum ſubſtantiam, quia alia eſt ſubſtantia huius animæ & illius: non tamen illa diuerſitas procedit ex diuerſitate principiorum eſſentialium ipſius animæ, neque eſt ſecundum diuerſam rationem ipſius animæ, ſed eſt ſecundum diuerſam commenſurationem animarum ad corpora: hæc enim anima eſt commenſurata huic corpori, & non illi; illa autem alij, & ſic de omnibus.* Hæc Diuus Thomas ex quibus ſic arguere licet.

Ideò ex Diuo Thomâ non differunt animæ eſſentialiter, quamtumvis differant ſecundum ſubſtantiam, quia diuerſitas illa ad aliud reducitur & reduci poteſt, quam ad diuerſitatem principiorum eſſentialium, putà ad commenſurationem tali vel tali corpori: ſed diuerſitas Angelorum ſecundum ſubſtantiam ad aliud reduci nequit quam ad diuerſitatem principiorum eſſentialium, cum ſint veluti animæ non commenſurandæ, neque commenſurabiles huic vel illi corpori: Ergo ex Diuo Thoma non poſſunt Angeli non differre eſſentialiter, adeoque nec poſſunt non eſſe immultiplicabiles intra eandem ſpeciem.

QVÆ

QVÆSTIO VII.

De Ente ſpirituali creato, ſiue Angelico in ordine ad locum.

Per quid Angeli conſtituantur in loco.

PRæmittendum 1. duas circa propoſitam difficultatem diſtingui & referri celebres ſententias, Thomiſtarum aliam, & aliam Scotiſtarum. Exiſtimant Scotiſtæ Angelos ſicut & Deum eſſe in loco per ſuam ſubſtantiam tanquam per rationem formalem, ita quod ipſa ratio ſubſtantiæ in Deo ſicut & in Angelis ſit ratio immediata contactus, quem habent cum rebus & locis, eo ferè modo, quo quantitas in corporibus eſt ratio quaſi formalis locandi corpora, & quâ & ex qua habent corpora contactum cum locis & rebus: iuxta quam ſententiam hæ duæ confunduntur propoſitiones: *Subſtantia Angeli eſt in loco*; & *Angelus eſt in loco per ſuam ſubſtantiam*, quarum tamen primam omnino concedunt Thomiſtæ, & poſteriorem negant & reputant falſiſſimam: ſenſus namque propoſitionis huius, *ſubſtantia Angeli eſt in loco*, eſt, quod ſubſtantia Angeli præſens ſit loco tanquam ſubiectum ſeu res quæ eſt in loco & quæ mouetur localiter, quod haud dubiè veriſſimum eſt: at vero propoſitio altera, *Angelus eſt in loco per ſuam ſubſtantiam* falſa eſt, & omnino negatur à Thomiſtis, quia ſignificat etiam in ſenſu Scotiſtarum, ſubſtantiam Angeli ſecundum ſe ac intra propriam lineam conſideratam, & vt præuenit & operationem & omnem modum accidentalem ſuperadditum

eſſe rationem formalem, qua Angelus in loco conſtituitur, quod reputant & probant Thomiſtæ omninò à veritate alienum; vnde negantes, quod ſubſtantia ſiue in Deo ſiue in Angelis eſſe poſſit ratio immediata tangendi locum, eoſque in loco conſtituendi docent communiter, rationem ipſam quaſi formalem & immediatam, vnde habent Deus & Angeli locum tangere, ſiue fieri præſentes rebus, eſſe ipſorum operationem virtualiter tranſeuntem.

Huic ergo ſententiæ, quæ communis eſt in ſcholâ Thomiſtarum, & à D. Thoma in pluribus locis tradita & expreſſa, ſubſcribo ego quantum ad duo quæ docet, ſed minimè ei ſubſcribo quantum ad vnum, quod ſimiliter communiter, quodque reputo ego & à veritate & à mente D. Thomæ omnino alienum. Subſcribo igitur huic ſententiæ quantum ad hoc quod docet contra Scotiſtas, quod ſubſtantia nec in Deo nec in Angelis poteſt eſſe ratio formalis & immediata eorundem præſentiæ in loco: ſubſcribo pariter & quantum ad hoc, quod neque Angeli neque Deus ſunt in loco localiter, ſeu in rebus tanquam in loco niſi per operationem virtualiter tranſeuntem: ſed minimè ei ſubſcribo, quantum ad iſtud quod etiam communiter docet, putà quòd neque Deus neque Angeli poſſunt vllatenùs eſſe in rebus, ſiue rebus præſentes, niſi per huiuſmodi operationem; ſiue quantum ad hoc quod confundit præfata ſententia modum eſſendi in rebus localiter & tanquam in loco; & modum eſſendi in rebus indiſtanter præcisè, & quaſi penetratiuè & intromiſſiuè; adeò vt duobus illis modis eſſendi vnã & eandem aſſignet rationem formalem, operationem ſcilicet virtualiter tranſeuntem. Exiſtimo enim, vt ſtatim oſtendam & authoritate D. Thomæ, & ratione & exemplo, quod per aliud habent Deus & Angeli eſſe præſentes rebus indiſtanter præcisè, & quaſi penetratiuè, & per aliud.

aliud eſſe præſentes rebus localiter & tanquam in loco; adeo vt hoc ſecundum habeant quidem per prædictam operationem, non tamen primum, ſed illud habeat Deus per immenſitatem vt condiſtinctam ab operatione, & illud idem habeant Angeli per modum accidentalem ſuperadditum reducendum ad prædicamentum vbi, qui ſit participatio attributi immenſitatis, non operationis. Igitur

Præmittend. 2. aliud eſſe Deum & Angelos eſſe in loco ſiue rebus præſentes, indiſtanter præciſè, ſeu quaſi penetratiuè & intromiſſiuè; & aliud eſſe in loco, ſiue in rebus localiter & tanquam in loco: licet enim hoc ſecundum inuoluat primum, non tamen primum præciſè vt tale inuoluit ſecundum; hoc autem dictũ, quod in ſoluendis obiectionibus fuſiùs probabo, deduco, & colligo in præſenti ex tribus, authoritate ſcilicet D. Thomæ, ratione, & exemplo. Primò quidem id colligo ex D. Thoma in ſuâ ſummâ, in qua poſtquam quæſiuit S. Doctor *in 1. art. q. 8. 1. p* vtrum ſit Deus in omnibus rebus, quærit deinde in ſecundo articulo, vtrum ſit vbique. Licet autem poſſet videri alicui ſciolo ſuperfluere ſecundum articulum poſt reſolutionem primi, falleretur tamen, vt falli ſolent, qui per tranſelam & à limine ſalutant doctrinam D. Thomæ, nec ingrediuntur intra; magna enim continetur profunditas in diſtinctione horum articulorum, in qua videtur inanis repetitio: Nã cum in primo articulo quærit D. Thomas vtrum Deus ſit in omnibus rebus, & non addit tanquã in loco, videtur agere de modo eſſendi in rebus ex vi immenſitatis, qui eſt, vt dicemus modus eſſendi in rebus indiſtanter præciſè, & quaſi intromiſſiuè & penetratiuè; Quando verò in ſecundo articulo explicat S. Doctor quomodo ſit Deus vbiq; loquitur ibi & loqui debet de modo eſſendi in rebus localiter tanquam in loco, & non tantum indiſtanter; alias diſtinctio illa articulorum eſſet inanis repetitio. Pro quo videã-

tur & aliæ authoritates infra adductæ pro exponendâ mente S. Doctoris. Secundò hoc idem colligo & ratione; ſiquidem modus eſſendi in alio indiſtanter tantum, & quaſi intromiſſiuè non affert nec exigit diſcrimen in modo ſe tangendi inter id quod eſt præſens alteri ita indiſtanter, & illud alterum cui ita præſens eſt, vt per ſe patet, & amplius patebit in exemplo ſequenti: atqui modus eſſendi in alio localiter & tanquam in loco diſcrimen exigit in modo ſe tangendi; cum exigat quod locus & locatum ſe tangant & habeant ſe ad modum contenti & continentis, vel è contra: ergo ex ratione deducitur, aliud eſſe Deum & Angelos eſſe in loco indiſtanter præcisè, ſeu quaſi penetratiuè & intromiſſiuè, & aliud eſſe tanquam in loco & localiter. Demùm hoc idem colligo ab exemplo, & quidem duplici, & vtroque (meo iudicio) irrefragabili; primum eſt in duobus corporibus miraculosè penetratis; tunc enim duo illa corpora minimè diſtant ab inuicem, adeò vt vnum ſit in alio, aut potius cum alio indiſtanter; & tamen neutrum ſe habeat vt locus alterius, cum non diſcriminentur in modo ſe tangendi, ſeu in modo indiſtantiæ & approximationis, nec ſe habeant, vt continens & contentũ: ergo modus eſſendi in rebus indiſtanter ſolũ, eſt alius à modo eſſendi in rebus localiter & tanquã in loco. Aliud verò exemplum appono in duobus Angelis, quorũ vterq; operatur in eodem loco: tunc enim vterq; Angelus eſſet in eodẽ loco, & conſequenter vterq; eſſet alteri approximatus & ab altero indiſtans, & tamen neuter eſſet in altero tanquam in loco, cũ de facto neuter operaretur in alterum, vel ad minus inferior Angelus non eſſet in ſuperiori Angelo tanquam in loco: Ergo differunt ab inuicem duo illi modi eſſendi in rebus, vt infra vlterius probabitur; ac proinde ratio formalis eſſendi in rebus localiter & tanquam in loco reſpectu Angelorum ſicut & Dei, ſcilicet operatio, nequit eſſe formalis

ratio,

ratio eſſendi in rebus merè indiſtanter, ſed eſt alia aſſignanda, quam, deo dante, aſſignabimus.

Præmittendum vltimò, pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionum veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *prius eſt eſſe ſimpliciter, quam vbicatum eſſe*; quod *inter locum & localiter locatum debet eſſe diſcrimen in modo ſe tangendi*; quod *conueniunt Deus & Angeli analogicè ſaltem in ratione eſſendi in loco.* Ratio autem primi eſt quia vnumquodque, niſi ſit relatiuum prædicamentale, prius eſt in ſe, ad ſe, & quaſi ſibi, quam quod ſe habeat in ordine ad aliud, ſiue ad extrinſecum: iam ſic eſt quod Angelus qui eſt ens abſolutum inquantum vbicatus ſe habet in ordine ad aliud, ſiue in ordine ad locum ſibi extrinſecum: ergo prius eſt in ſe, ad ſe, & quaſi ſibi, quod quidem habet per eſſe ſimpliciter, quam quod intelligatur vbicatus; ac proinde veriſſimum eſt primum illud dictum, quod ſcilicet prius eſt eſſe ſimpliciter, quam vbicatum eſſe.

Ratio verò ſecundi eſt, quia præciſo tali diſcrimine inter locum & locatum in modo ſe tangendi, non eſt tunc potior ratio cur locus ſit locus locati, quam quod locatum ſit locus loci, vt patet in duobus corporibus ſe mutuò penetrantibus, quæ indifferenter dici poſſunt & locus & locatum, aut potius quorum neutrum rationem habet loci vel locati reſpectu alterius, eo quod ſcilicet non ſit inter illa diſcrimen aliquod in modo ſe tangendi: verum igitur eſt ſecundum illud, dictum, quod ſcilicet inter ipſum locum, & ipſum localiter locatum, eſſe debet diſcrimen in modo ſe tangendi. Demùm quantum ad tertium, quod ſcilicet conueniunt Deus & Angeli analogicè ſaltem in ratione eſſendi in loco, ratio huius

eſt,

eſt, quia duplex tantum diſtinguitur modus eſſendi localiter in rebus, vel ad modum corporis, vel ad modum ſubſtantiæ incorporeæ: cum ergo Deus & Angeli conueniant in hoc, quod non ſint in loco ad modum corporis, conſequenter ſit quod eadem proportionaliter ratione conſtituantur & conſtitui debeant in loco, ſiue præſentialiter exiſtentes in rebus. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione, ſit:

Conclvsio I. *formalis & immediata ratio eſſendi in loco reſpectu Angelorum, eſſe non poteſt eorumdem ſubſtantia.*

Conclvsio II. *formalis & immediata ratio eſſendi in rebus localiter & tanquam in loco reſpectu Angelorum eſt eorumdem operatio virtualiter tranſiens.*

Conclvsio III. *formalis & immediata ratio eſſendi in rebus merè indiſtanter reſpectu Angelorum non eſt eorumdem operatio, ſed modus quidam accidentalis reducendus ad prædicamentum vbi.*

Probatur prima concluſio ex primo præmiſſo principio: *prius eſt eſſe ſimpliciter, quam vbicatum eſſe:* ergo formalis & immediata ratio eſſendi in loco reſpectu Angelorum eſſe non poteſt eorumdem ſubſtantia. *Probatur conſequentia* ſi formalis ratio eſſendi in loco eſſet in Angelis eorum ſubſtantia, tunc eſſe vbicatum eſſet de priori conceptu ipſius eſſe, ſiue ſubſtantiæ Angeli: ergo hoc ipſo quod in Angelo prius eſt eſſe ſimpliciter, quam vbicatum eſſe, non poteſt eius ſubſtantia eſſe formalis ratio eſſendi in loco. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens.* Pari modo philoſophandum eſt & philoſophantur Scotiſtæ, contra quos hic agimus, de ſubſtantia Angeli in ratione eſſendi in loco, ac de ſubſtantia Dei: ſed eſſe vbicatum eſt de priori conceptu ſubſtantiæ

Dei,

Dei, hoc ipſo quod ſubſtantia eſt Deo formalis ratio eſſendi iu loco: ergo & idem dicendum eſſet de Angelo. *Maior* conceditur,& patet ex dictis ſupra in exponendo tertio principio. *Probatur Minor:* quod eſt de conceptu ſubſtantiæ ſub ratione eſſentiæ, eſt de priori conceptu ſubſtantiæ: ſed hoc ipſo quod ſubſtantia Dei eſt illi formalis ratio eſſendi in loco, vt volunt Scotiſtæ, tunc eſſe vbicatum, ſiue eſſe in loco,Deo competeret ratione ipſius eſſentiæ quà talis: ergo tunc eſſe vbicatum ſiue eſſe in loco eſſet de priori conceptu ſubſtantiæ Dei. *Maior* eſt euidens; cum ratio eſſentiæ ſit radix omnium aliarum entitatum, ſeu perfectionum attributalium; ſubindeque & ſit ex iis, quæ ſunt in re omnium primum. *Probatur Minor:* dum aſſerunt Scotiſtæ, eſſe ſubſtantiam Dei rationem formalem eſſendi in loco, vel ibi nomine ſubſtantiæ intelligenda venit quæcumque ſubſtantialis entitas Dei, vel intelligitur ipſa Dei eſſentia quà talis: ſed primum dici nequit, alias cum omnia in Deo ſint ſubſtantialis entitas,per quamcumque formalitatem eſſet Deus in loco, & ſic per ſuam etiam durationem eſſet in loco: ergo dicentibus Scotiſtis, eſſe ſubſtantiam Dei rationem formalem eſſendi in loco, hic nomine ſubſtantiæ intelligenda venit ipſa ratio eſſentiæ: ergo ſi eſſet Deus ratione ſubſtantiæ formaliter in loco, tunc eſſe vbicatum Deo competeret ratione eſſentiæ. Ergo ſi eſſet Deus formaliter in loco ratione ſuæ ſubſtantiæ, vt aſſerunt Scotiſtæ, tunc eſſe vbicatum eſſet de priori conceptu ſubſtantiæ: ergo & eſſe vbicatum eſſet de priori conceptu Angeli, ſi eſſet Angelus ratione ſuæ ſubſtantiæ formaliter in loco: Ergo hoc ipſo quod prius eſt in Angelo eſſe ſimpliciter, quam eſſe vbicatum (quod eſt primum principium) nequit hoc ipſo ſubſtantia Angeli eſſe formalis ratio eſſendi in loco.

Probatur.2. ſecunda concluſio ex ſecundo

præ

præmiſſo principio. *Inter ipſum locum & ipſum localiter locatum debet eſſe diſcrimen in modo ſe tangendi* : ergo formalis & immediata ratio eſſendi in rebus localiter & tanquam in loco reſpectu Angelorum eſt eorumdem operatio. *Probatur conſequentia* : ſeclusâ operatione ex parte Angeli reſpectu loci, non diſcriminarentur locus & Angelus in modo ſe tangendi : ergo hoc ipſo quod inter ipſum locum & ipſum localiter locatum debet eſſe diſcrimen in modo ſe tangendi, eſt ipſa operatio reſpectu Angelorum ratio immediata eſſendi in rebus localiter, ſeu tanquam in loco. *Probatur antecedens* : diſcrimen quod requirunt locus & res locata in modo ſe tangendi, in hoc tantum conſiſtit, quod vnum ſit continens & aliud contentum : ſed ſeclusâ operatione ex parte Angeli reſpectu loci, non eſſet vnum continens & aliud contentum : ergo ſeclusâ tali operatione, non diſcriminarentur locus & Angelus in modo ſe tangendi *Maior* eſt euidens, & patet in omnibus locis & locatis, quæ cognoſcimus eſſe talia. *Probatur Minor* : non poteſt Angelus rationem habere contenti reſpectu loci; cum ly *contentum* inferioritatem denotet, quæ quidem eſſe non poteſt in Angelo reſpectu loci : ergo hoc ipſo quod vnum eſſe debet continens & aliud contentum, debet ipſe Angelus rationem habere continentis: ſed ſeclusâ præfatâ operatione non haberet Angelus rationem continentis reſpectu loci : ergo ſeclusâ tali operatione, non eſſet vnum continens & aliud contentum. *Probatur ſubſumptum* : non poteſt Angelus rem ſiue locum continere, niſi vel vt cauſa informans, vel vt cauſa recipiens, vel vt cauſa efficiens ; ſed nec primum nec ſecundum admitti poſſunt, vt patet: ergo poteſt tantum Angelus rationem habere continentis reſpectu loci, ſub ratione efficientis cauſæ : ſed continere aliquid ſub ratione efficientis cauſæ, eſt contine-

re

re ratione operationis circa illud exercitæ, vt per ſe patet: ergo ſeclusâ tali operatione ex parte Angeli reſpectu loci, non haberet Angelus rationem continentis reſpectu loci: ergo ſeclusâ tali operatione non eſſet alius continens, & alius contentus: ergo ſeclusâ tali operatione non diſcriminarentur locus & Angelus in modo ſe tangendi: ergo hoc ipſo quod inter ipſum locum, & ipſum localiter locatum debet eſſe diſcrimen in modo ſe tangendi (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) eſt hoc ipſo operatio Angeli reſpectu loci ipſa formalis ratio eſſendi localiter in loco.

Probatur tertia concluſio ex tertio præmiſſo principio: *conueniunt analogicè ſaltem ſiue proportionaliter Deus & Angeli in ratione formali eſſendi in loco*: ergo formalis ratio eſſendi in rebus merè indiſtanter reſpectu Angelorum non eſt ipſorum operatio. *Probatur conſequentia*. Operatio non eſt in Deo ratio eſſendi in rebus ſiue in loco merè indiſtanter: ergo hoc ipſo quod conueniunt proportionaliter Deus & Angeli in ratione eſſendi in loco, nec eſt Angelica operatio formalis ratio eſſendi in rebus merè indiſtanter. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: habet Deus ratione immenſitatis, quod ſit in rebus omnibus indiſtanter: ſed immenſitas eſt attributum in Deo diſtinctum ab operatione, ſiue à potentiâ operatiuâ: ergo operatio non eſt in Deo ratio vnica eſſendi in rebus merè indiſtanter. *Maior* per ſe patet, & eſt ex D. Thoma *in prologo quæſt. 7. primæ partis*. *Probatur Minor* multipliciter.

Primo ideò virtualiter diſtinguitur infinitas in duratione, ſiue æternitas à potentia operatiuâ in Deo; quia Deus vnus exiſtens æquiualet ratione eminentiæ ſuæ & durationi, & potentiæ operatiuæ in nobis realiter diſtinctis: ſed ſimiliter Deus eadem eminentiâ æquiualet vnus exiſtens & vbicationi & operationi in nobis

nobis realiter diſtinctis : ergo debet infinitas in vbicatione, quæ eſt immenſitas virtualiter, diſtingui in Deo ab operatione ſiue à potentiâ operatiuâ.

Secundo in ſingulis verſiculis ſymboli D. Athanaſij proponuntur diſtincta attributa; alias ibi ſuperfluè multiplicarentur verba, cum non multiplicarentur rationes formales per verba ſignificatæ : ſed de immenſitate, & de potentiâ operatiuâ Dei ſiue omnipotentiâ fit mentio in diuerſis verſiculis ſymboli : ergo immenſitas eſſe debet attributum diſtinctum ab operatione & potentiâ operatiuâ Dei.

Tertio per hoc quod corpus Chriſti præſens eſt infinitis propemodum ſpeciebus Sacramentalibus participat immenſitatem Dei : ſed non propterea participat Dei operationem, cum nihil operetur in ordine ad ſpecies quibus fit præſens : ergo participatur formaliter Dei immenſitas, non participatâ formaliter Dei operatione : ſed illa virtualiter diſtinguuntur in Deo quorum participato vno, aliud non participatur formaliter : ergo Dei immenſitas virtualiter diſtinguitur ab eius operatione, ſiue operatiuâ potentiâ.

Quarto denique *ex prologo quæſtionis ſeptimæ, primæ partis* tribuit Deo Angelicus Præceptor, quod ſit vbique, inquantum eſt incircumſcriptibilis & infinitus : ſed eſſe incircumſcriptibilem idem ſignificat, quod eſſe immenſum, ſiue immenſurabilem locali menſurâ : ergo ex D. Thomâ in præfato prologo habet Deus quod ſit in rebus omnibus per ſuam immenſitatem : ſed per hanc immenſitatem non intelligit D. Thomas operationem ſiue potentiam operatiuam ad extra; cum *ex prologo q. 25. primæ partis* incipiat hîc tractare de potentia operatiuâ ad extra, & iam tractauerit *in quæſt. 7. de diuina hac immenſitate & exiſtentiâ Dei in rebus* : ergo per hanc immenſitatem intelligit D. Thomas attributum aliud ab attributo ope

operatiuæ potentiæ, ſeu operationis: ergo habens Deus eſſe in rebus omnibus per ſuam immenſitatem non habet hoc ipſo per operationem: ergo diuina operatio non eſt formalis ratio eſſendi in rebus merè indiſtanter: ergo hoc ipſo quod conueniunt proportionaliter Deus & Angeli in ratione eſſendi in rebus (quod eſt tertium præmiſſum principium) non eſt Angelica operatio formalis & immediata ratio eſſendi in rebus merè indiſtanter.

Reſtat igitur quod ſit Angelus ita indiſtanter in rebus per modum accidentalem ſuperadditum ipſius ſubſtantiæ, & reducendum ad ipſum prædicamentum vbi; cum ſupponatur ex dictis non eſſe ipſius Angeli operationem, & tamen conſtituat Angelum præſentem hîc & ibi, licet non localiter, ſed præcisè indiſtanter. Dixi autem per modum accidentalem, non ſubſtantialem. Hæc eſt enim generalis regula ad cognoſcenda accidentia prædicamentalia: *quidquid conuenit & aduenit rei exiſtenti & ſubſiſtenti, illud omne eſt accidens prædicamentale*; eo quod ſcilicet vltimum ſubſtantiale terminatiuum, quo clauditur & terminatur ſubſtantialis entitas eſt ſubſiſtentia atque exiſtentia, ac proinde reliqua quæ poſthæc adueniunt, intelliguntur aduenire tanquam extranea ad extraneum prædicamentum pertinentia: iam ſic eſt quod vbi iſtud ſiue hæc vbicatio angelica Angelo aduenit exiſtenti & ſubſiſtenti: prius enim eſt Angelum ſubſiſtere & exiſtere quam vbicatum eſſe, & ideò manente eadem ſubſiſtentiâ atque exiſtentiâ diuerſæ adueniunt vbicationes, quando ſcilicet mouetur localiter: ergo præfatum vbi, ſiue præfata vbicatio Angelica intelligitur aduenire & ſuperaddi ſubſtantiæ Angeli, vt quid extreaneum & extranei prædicamenti, proindeque vt accidens ſiue vt modus accidentalis, non ſubſtantialis. *Nota.*

Soluun

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. contra primam & ſecundam concluſionem: quod eſt in loco localiter antecedenter ad operationem, non poteſt ita per operationem conſtitui in loco, ſed conſtitui debet in eo per ſuam ſubſtantiam: ſed Angelus eſt in loco localiter antecedenter ad operationem: ergo non poteſt per operationem ſic in loco conſtitui, ſed eſt in eo conſtituendus per ſuam ſubſtantiam. *Probatur Minor*: in tantum eſt Angelus in loco localiter inquantum eſt in eo per modum agentis & operantis: ſed vt ſit in loco per modum agentis & operantis, eſſe debet in illo antecedenter ad operationem: ergo eſt Angelus localiter in loco antecedenter ad operationem. *Maior* patet ex dictis ſupra in probando ſecundam concluſionem. *Probatur Minor*: ſicut ſe habet eſſe vt ſic ad operari vt ſic, ſic ſe habet eſſe in loco ad operari in loco: ſed eſſe vt ſic antecedit operari vt ſic; prius enim eſt eſſe quam operari: ergo & eſſe aliquid in loco vt operetur antecedere debet ipſum operari in loco.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti. Ad tertium verò nego paritatem maioris, cuius diſparitas ſimul & falſitas patent euidenter in hoc argumento facto à ſimili, quod ego retorqueo in aduerſarios. Sicut ſe habet ſubſtantia corporea vt ſic ad quantitatem vt ſic, ita & ſubſtantia corporea in loco ad quantitatem in loco: ſed ſubſtantia corporea vt ſic eſt prior quantitate vt ſic, vt per ſe patet: ergo & ſubſtantia illa vt in loco eſſe debet prior ipſa quantitate in loco, quod eſt falſiſſimum, etiam ex ipſo ore aduerſariorum. Ratio autem huius diſparitatis colligitur ex D. Thomâ *quodlibeto* 1. *art.* 4. *ad primum*, vbi ait, quod nihil prohibet, aliquid eſſe prius ſimpliciter loquendo, quod tamen non ſit

quan

quantum ad hoc: ſicut ſubiectum eſt ſimpliciter prius ſuperficie,nec tamen eſt prius quantum ad hoc quod eſt colorari; & ſimiliter prius ſimpliciter eſt corpus quam tactus corporis, & nihilominus quantum ad hoc quod eſt eſſe in loco non eſt corpus prius, ſed potius poſterius ipſo tactu corporeo ſeu dimenſiuæ quantitatis: ſic ergo ſimiliter dicendum eſt de Angelis quantum ad contactum virtutis. Hæc D. Thomas, ex quibus abunde ſoluitur argumentum & patet diſparitas præfatæ maioris; cui addo Ego, quod eſſe vt ſic ſimpliciter ſumptum ſe habet ad operari ſicut cauſa ad effectum, & ideò debet eſſe prius: at vero eſſe Angeli vt in loco non eſt cauſa operationis ſed magis eſt eius effectus, cum operatio ſit illud per quod Angelus tangit locum localiter, ſeu ad modum continentis; ac proinde eſſe ipſius Angeli prout in loco non debet eſſe prius eiuſdem operatione. *Nota.*

Inſtabis: applicatio agentis ad paſſum eſt conditio prærequiſita ad operandum: ſed hoc ipſo quod Angelus eſt in loco ad modum operantis, comparatur ad illum vt agens ad paſſum: ergo & debet eſſe applicatus loco, priuſquam operetur in loco.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem ſic: applicatio agentis ad paſſum eſt conditio prærequiſita ad operandum, ſi ſit ſermo de agente corporeo, Concedo: ſi ſit ſermo, vt eſt in præſenti, de agente ſpirituali Nego. Ratio autem huius diſparitatis eſt, quia in agente corporeo, v. g. igne virtus ſeu potentia actiua, cum ſit accidens materiale, præſupponit quantitatem quæ eſt primum inter accidentia materialia, ac proinde & illius applicatio ad locum præſupponit huius applicationem, per quam corpus eſt in loco. At virtus agentis ſpiritualis nullam in eo præſupponit quantitatem per quam ſupponi poſſit applicatum, ſed ipſamet actiua virtus eſt eius virtualis quantitas; vnde cum

res

Nota. res non ſit in loco localiter ante applicationem ſuæ quantitatis, cum non niſi per illam in eo taliter ſit; & operatio agentis ſpiritualis, qualis eſt Angelus, ſit applicatio ipſius quantitatis, cum ſit applicatio eius virtutis, quæ eſt virtualis eius quantitas; propterea fit quod agens ſpirituale non debeat eſſe ita applicatum loco antecedenter ad operationem, ſed concomitanter, ſicut ſolemus dicere quod anima vt informet requirit corpus organicum, non quod ſit organicum ante illam, ſed quod per illam fiat organicum.

Obiicies 2. quotieſcumque variatur ratio formalis variari debet & formalis effectus: ſed variata operatione tranſeunte Angeli, non propterea Angelus mutat locum: ergo non eſt Angelus per ſuam operationem tanquam per rationem formalem localiter in loco. *Maior* conſtat: variato enim colore, v. g. non poteſt non variari & mutari coloratum. *Probatur Minor:* ſiue producat aliquid Angelus circa aliquod corpus, ſiue illud ſolummodo moueat, non propterea mutat locum: ſed Angelus, poſtquam produxit aliquid circa corpus, poteſt illud deinde mouere: ergo variatâ operatione tranſeunte Angeli, nō propterea Angelus mutat locum.

Reſp. diſtinguendo maiorem: quotieſcumque variatur formalis ratio, variari debet & effectus formalis, ſi varietur formalis ratio formaliter vt talis, Concedo: ſi verò non varietur formaliter inquantum eſt formalis ratio, ſed ſolum materialiter & ſub alia ratione Nego: effectus namque formalis non eſt talis niſi per rationem formalem formaliter vt talem; ac proinde niſi varietur formalis ratio formaliter, & inquantum talis, non propterea variari debet effectus formalis: iam ſic eſt quod Angelus ſiue producat aliquid circa locum, ſeu circa corpus in quo ſupponitur eſſe localiter, ſiue illud moueat, non propterea variatur eius operatio formaliter, inquantum eſt ratio conſtitu

ſtitutiua Angeli localiter in loco, ſiquidem hæ duæ operationes (& ſic de cæteris operationibus tranſeuntibus) conueniunt & adunantur in hoc, quod ſint Angelo ratio continendi locum, cum continere nequeat Angelus locum vt cauſa informans, nec vt cauſa recipiens, ſed ſolum ratione efficientiæ; vnde cum ratio continendi locum ſit ratio formalis aut quaſi formalis eſſendi localiter in loco, vt conſtat ex dictis ſupra in probando ſecundam concluſionem, conſequenter ſit, quod ſiue producat Angelus aliquid circa corpus, ſiue illud moueat, non propterea varietur eius operatio, inquantum eſt formalis ratio eſſendi localiter in loco, ſubindeque nec mirum quod non varietur præſentia illa localis quam habebat Angelus per primam operationem circa locum.

Inſtabis: eſto non varietur ibi formaliter formalis ratio eſſendi in loco, ſaltem formaliter & non tantum materialiter ceſſat, dum ceſſat Angelus operari: ſed tunc non propterea ceſſat præſentia localis Angeli: ergo non poteſt præfata operatio ſe habere ad præſentiam localem Angeli, velut ratio formalis ad effectum formalem. *Probatur Minor*: Angeli cuſtodes ordinariè præſentes ſunt localiter eis, qui eorum curæ commiſſi ſunt: ſed incredibile videtur, eos continuâ operatione circa clientes agere: ergo ceſſante operatione Angeli circa locum non propterea ceſſat localis eiuſdem præſentia.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem, quam poſſunt aduerſarij confirmare ex eo quod ſunt Angeli in Cœlo empyreo, in quo tamen nihil tranſeunter operantur, cum illud mouere non poſſint nec alterare, in qua tamen motione & alteratione videtur ſita eſſe operatio tranſiens Angelorum, ad hanc, inquam, probationem dico, hanc magnam certè pati difficultatem in ſententiâ communi Thomiſtarum, qui omnem modum

eſſendi

eſſendi in rebus, ſiue localiter, ſiuè merè indiſtanter tribuunt ſoli Angelorum operationi; & licet multa & egregia proferant pro illius ſolutione, vt tamen ab eo ſe expediant, velint nolint, fateri debent, ſe in omne latus vertere, & pro euacuandâ difficultate multum inſudare, neſcio an multum vtiliter. At nullius plane eſt roboris hoc argumentum in ſententiâ noſtrâ ſupra expoſitâ,
Nota. iuxta quam dicendum eſt, quod in locis & rebus, in quibus nihil operantur Angeli, ſunt ibi quidem indiſtanter præſentia quaſi intromiſſionis, approximationis, & indiſtantiæ, qualiter vnus Angelus eſt præſens alteri quando in eodem loco operantur; non tamen ſunt ibi localiter & tanquam in loco; cum ſecluſâ operatione non ſe habeant tunc ad modum continentis locum, vt dictum fuit ſupra, qualiter tamen deberent ſe habere, ad hoc vt eſſent ibi localiter, vt etiam ſupra oſtenſum eſt in probatione ſecundæ concluſionis.

Obiicies 3. contra tertiam concluſionem: eſſe Angelum in rebus merè indiſtanter, & eſſe in illis localiter & vt in loco coincidunt: ergo hoc ipſo quod niſi per operationem eſt Angelus in rebus localiter, vt ſtatuit ſecunda concluſio, non niſi etiam per operationem eſt Angelus in rebus indiſtanter. *Probatur antecedens:* non poteſt Angelus eſſe in rebus merè indiſtanter niſi ſit per contactum: ſed hoc ipſo quod in aliquo eſt Angelus per contactum, eſt in eo localiter ſeu per operationem: ergo eſſe in rebus indiſtanter & in illis eſſe localiter conuertuntur, ſiue coincidunt in Angelo. *Maior* videtur euidens. *Probatur Minor.* Omnis contactus vel eſt proprius, ſeu quantitatiuus, vel Metaphoricus ſeu virtutis: ſed Angelus habere non poteſt contactum quantitatiuum: ergo habere tantum poteſt contactum virtutis: ſed contactus virtutis fit mediâ operatione: ergo hoc ipſo quod in aliquo eſt Angelus per contactum

ctum, eſt hoc ipſo in eo per operationem, ſiue localiter.

Reſpondeo negando antecedens, cuius quidem falſitas conſtat ex dictis ſupra, præcipuè in præmiſſis. Vnde ad probationem diſtinguo maiorem: non poteſt Angelus eſſe indiſtanter in rebus niſi ſit per contactum, loquendo de contactu locali, ſeu continentiæ Nego: loquendo de contactu indiſtantiæ, intromiſſionis & quaſi penetrationis, Tranſeat. Similiter diſtinguo minorem: ſed eſſe in rebus per contactum, & eſſe in illis localiter ſeu per operationem coincidunt & conuertuntur, ſi ſermo ſit de contactu locali, ſeu continentiæ Concedo; propterea quod vt notatum fuit ſupra, non habet Angelus rationem continentis reſpectu loci, niſi ſub ratione efficientis cauſæ, ſubindeque & mediâ operatione: ſi autem ſermo ſit de contactu aut quaſi contactu meræ indiſtantiæ & intromiſſionis, Nego minorem & conſequentiam.

Dixi autem ſupra loquendo de contactu indiſtantiæ & intromiſſionis, *Tranſeat:* Quia exiſtimo ego, nec ſine fundamento, quod contactus quo vnum eſt in alio merè indiſtanter dicendus non eſt nec dici poteſt propriè contactus, quod quidem oſtendo ſic: quandocumque duo aliqua ſe habent merè indiſtanter, tunc dici non poteſt proprie quod vnum ſit in alio, eo quod ſcilicet ly *in alio* importet continentiam quæ ibi tunc minime reperitur, ſed poteſt tantum dici quod vnum ſit vbi eſt aliud: iam ſic eſt quod quæ ſe ita habent, vt vnum ſit vbi eſt aliud, non autem vnum ſit in alio, non poſſunt, ſi proprie loquamur, dici ſe tangere & habere contactum ad inuicem; cum talia tunc ſe habeant veluti ſine connexione, & habeant vtrumque ſuum vbi intrinſecum, ſiue præſentiam ſuam quaſi abſolutam & quaſi intranſitiue acceptam, quod haud dubiè dici nequit de *Nota.*

ijs quæ habent contactum proprium ad inuicem : ergo hoc ipſo quod eſt Angelus in aliquo merè indiſtanter, non eſt tunc in eo per contactum, cum ex vi indiſtantiæ ſequatur ſolum, non quod ſit in illo, ſed quod ſit vbi eſt illud per præſentiam quaſi abſolutam & quaſi intranſitiuè acceptam, non autem connexam per contactum.

Inſtabis : pari modo philoſophandum eſt de Angelis & de Deo quoad rationem eſſendi in rebus : ſed non eſt Deus in rebus etiam indiſtanter niſi per contactum localem & continentiæ per operationem habitum : ergo & idem dicendum de Angelis. *Probatur minor :* non poteſt Deus eſſe in rebus etiam indiſtanter, quin rebus coexiſtat ; ſed non poteſt rebus coexiſtere niſi per contactum continentiæ per operationem habitum : ergo nec eſſe poteſt in illis etiam indiſtanter niſi medio tali contactu. *Probatur minor :* non habet Deus coexiſtere rebus, niſi exiſtentibus rebus : ſed res non habent exiſtere niſi ipſius Dei operatione : ergo nec illis coexiſtit Deus niſi per operationem, ſiue per continentiæ contactum per operationem habitum.

Reſpondeo negando minorem, cuius falſitas abundè colligitur ex dictis ſupra in probatione concluſionis tertiæ, vbi oſtenſum fuit, eſſe Deum in rebus omnibus indiſtanter ratione immenſitatis vt diſtinctæ virtualiter ab operatione, quod quidem dictum poteſt vlterius explicari exemplo æternitatis ad hoc aptiſſimo, & ex quo non parum confirmabitur præfata concluſio : enim verò ſicut æternitas talis eſt naturæ, quod extenditur ad omnes menſuras & durationes diſtinctas rerum, & extenderetur ad illas, eiſque coexiſteret, etiam ſi per poſſibile vel impoſſibile non produceret eas Deus : ita ſimiliter diuina immenſitas talis eſt & debet eſſe naturæ, vt vi illius quaſi penetretur Deus cum quacumque

Nota.

que

que aliâ re diſtincta, ac penetraretur, licet per poſſibile vel impoſſibile daretur talis res independenter ab ipſa Dei operatione.

Vtriuſque enim eſt eadem ratio, ſcilicet infinitas vtriuſque attributi in ſua linea: quia enim æternitas eſt infinita in ratione durationis, habet hoc ipſo coexiſtere cuicumque durationi, etiam quomodolibet factæ & exiſtenti, atqui etiam immenſitas eſt in linea vbicationis infinita: ergo ad inſtar æternitatis debet ratione ſui & ex vi propriæ lineæ intromitti & quaſi per indiſtantiam penetrari cum rebus omnibus, etiam quomodolibet fuerint factæ, & à quocumque fuerint productæ; atque ita falſum eſt, quod eſſe ita indiſtanter & penetratiuè in rebus non niſi ex ipſa Dei operatione proueniat. Vnde ad probationem Diſtinguo Minorem: ſed non habet Deus coexiſtere præſentialiter rebus niſi per contactum continentiæ ſeu opererationis; Ita quod formaliter ſe habeat contactus ille operationis ad hanc coexiſtentiam, Nego: itaut materialiter, præſuppoſitiuè, & concomitanter ſolum ſe habeat, Concedo; ſed exinde nihil ad intentum, cum agatur hic de ratione formali & formaliter ſe habente. Dico igitur, quod ſicut æternitas independenter à rebus creatis & ſine connexione cum illis conuenit Deo, ita ſimiliter immenſitas; Et ſicut durantibus rebus creatis ex vi diuinæ operationis, durat æternitas cum illis, ac intromittitur in ipſarum durationes ratione ſui, ſecluſa, formaliter loquendo, diuina operatione, & ſolum concomitanter & materialiter ibi exercita; ſic ſimiliter exiſtentibus rebus omnibus ex vi diuinæ operationis, ſeu diuinæ omnipotentiæ intromittitur in eas Dei immenſitas, ſolum præſuppoſitiuè & materialiter ſe habente exercitio omnipotentiæ ſeu diuina operatione.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo D. Thomam fauere hauddubiè præfatæ noſtræ ſententiæ; adeò vt quamuis in infinitis propemodum locis doceat eſſe Angelos in loco per operationem, ibi ſolum loquatur de modo eſſendi in rebus localiter & tanquam in loco; non autem de modo eſſendi in rebus merè indiſtanter: quod quidem præter quam quod iam ſupra inſinuatum eſt, hoc præterea ex tribus colligo.

Primò ex D. Thoma *quodlibeto 6.art.*3.poteſt Deus ponere Angelum extra cælum Empyreum: ſed eſſet ibi Angelus ſine operatione virtualiter tranſeunte, & tamen haberet ſuum vbi intrinſecum: ergo verum non eſt in doctrina D.Thomæ, quod nullum habeat vel habere poſſit Angelus vbi intrinſecum quam per operationem, ſiue quod ſola operatio ſit ratio formalis vbicationis Angeli. *Minor* quoad primam partem per ſe patet, cum extra cælum Empyreum nullum reperiatur corpus circa quod operetur. *Probatur* igitur quoad ſecundam partem. Actio illa, quâ moueret Deus Angelum, eumque poneret extra cælum Empyreum haberet terminum extra ſe; cum eſſet virtualiter tranſiens, & inferret aliquam mutationem: ſed terminus ille non alius imaginari poteſt, præter vbi intrinſecum Angeli de nouo poſitum, nec illa mutatio in alio eſſe poteſt, quam in vbicatione, vt patet: ergo eſſet ibi Angelus ſine operatione virtualiter tranſeunte, & tamen ibi haberet vbi intrinſecum; atque ita loquendo de vbicatione ſiue præſentia Angeli abſolutâ, & intrinſecâ & quaſi intranſitiuè acceptâ, non ſentit D. Thomas, eam reducendam eſſe ad operationem Angeli, ſed ad quemdam modum intrinſecum ad prædicamentum vbi reducendum.

Secundò

Secundò D. Thomas in infinitis propemodum locis eodem modo loquitur de Deo & de Angelis quantum ad rationem eſſendi in loco, vt *in 1. ſentent. Diſtinct.* 37. &c. ſed Deus ex D. Thoma, quamuis ſit in loco localiter per operationem, eſt tamen in rebus indiſtanter per quid virtualiter diſtinctum ab operatione: ergo idem ſentit D. Thomas de Angelis. *Probatur minor*: dicit D.Thomas *in prologo quæſt.* 14. ſe ibi incipere tractare de ijs quæ ad diuinam ſpectant operationem: ſed idem S. Doctor iam *in quæſt* 8. egerat de exiſtentia Dei in rebus, & conſequenter de modo eſſendi in illis indiſtanter: Ergo eſt Deus ex D. Thoma indiſtanter in rebus per quid ab ipſa operatione diſtinctum.

Tertiò hoc idem colligo ex his quæ habet D.Thomas 3.*p.quæſt.* 52.*art.* 2. vbi docet animam Chriſti Domini dum ad limbos deſcendit fuiſſe ibi dupliciter, ſcilicet per operationem, & per ſubſtantiam. Ex qua doctrina argumentor ſic. Par eſt ratio de animâ ſeparatâ & de Angelis, in ordine ad eſſendum in loco: ſed diſtinguit S. Doctor in anima ſeparata modum eſſendi in loco per operationem & per ſubſtantiam: ergo & in Angelis alius erit ex D. Thoma modus eſſendi in loco per operationem, & alius modus eſſendi per ſubſtantiam: iam ſic eſt, quod admittens D. Thomas & in anima & in Angelis modum eſſendi in loco per ſubſtantiam, non ſumit ibi ſubſtantiam actiuè & vt locantem, ſed paſſiuè & vt locatam; cum ex eodem D. Thoma infra *quæſt.* 54. *art.* 4 nulla ſubſtantia creata ſit per ſeipſam actiua & immediatè operatiua: ergo ex D. Thoma ſubſtantia tum animæ tum Angelorum eſſe poteſt in loco per aliud quam per operationem: ſed ex eodem D. Thoma non poteſt Angelus eſſe in rebus localiter & tanquam in loco, niſi per operationem: ergo ex D. Thoma datur alius modus eſſendi in *Nota.*

rebus reſpectu Angeli, quam modus eſſendi in illis localiter, qui non ſit habitus per operationem ; Qui quidem eſſendi modus, non alius imaginari poteſt, quam quem diximus ſupra modum eſſendi in rebus merè indiſtanter, qui ſcilicet habendus ſit per modum accidentalem Angelo ſuperadditum, ad prædicamentum Vbi reducendum, & per eius localem motum productum:licet enim localis motus comparatus ad rem extrinſecam, à qua habet Angelus indiſtantiam, ſit modus ſolummodo adductiuus, comparatus tamen ad Vbi ſucceſſiuum, ſiue ad localem præſentiam quam ſucceſſiuè acquirit eſt productiuus.

*Dices:*ex D.Thoma *quæſt.* 3. *de potentia art.* 19. *ad* 2. poteſt Angelus, ſi velit, non eſſe in loco : ſed ſi eſſet per aliud in loco quam per operationem tranſeuntem & liberam, non poſſet non eſſe in loco:ergo ex D. Thoma non datur alius modus eſſendi in rebus reſpectu Angeli quam per operationem.

Reſpondeo diſtinguendo & explicando dictum D.Thomæ : poteſt Angelus ex D.Thoma non eſſe in loco, ſi velit, & loquitur D. Thomas de modo eſſendi localiter, & vt in loco, Concedo : & loquitur de modo eſſendi in rebus merè indiſtanter, Nego. Concedit igitur D. Thomas, poſſe Angelum non eſſe in loco localiter, quia eſt ibi tunc ad modum continentis, ſubindeque per operationem, quam cum poſſit ſuſpendere,poteſt conſequenter non eſſe in loco tanquam in loco ; non tamen vult propterea nec velle poteſt D. Thomas, quod factâ ſuppoſitione, vt ſupponit ipſe, quod maneat Angelus intra vniuerſum, quod nullo ſit in loco indiſtanter, adeo vt nullum habeat vbi intrinſecum per quod ſit non quidem in alio, ſed ibi vbi eſt aliud ; cum ex eo colligat D. Thomas, poſſe Angelum non eſſe in loco : quia in eo eſt per operationem, quam quidem poteſt ſuſpendere ; & poſſit Angelus eſſe in alio

alio indiſtanter abſque operatione, vt conſtat ex dictis ſupra, & vlteriùs oſtendo ex caſu quem ipſe S. Doctor admittit poſſibilem: admittit namque S. Doctor *in qu.6. art.3.* poſſe Angelum poni extra cælum Empyreum, quo poſito Quæro à Thomiſtis nobis hic aduerſantibus, numquid manente Angelo extra cælum Empyreum, eo modo quo eſſet ibi à Deo poſitus puta ſine operatione ab ipſo virtualiter tranſeunte, poſſet ibidem Deus ponere corpus ſaltèm glorioſum; cum ex eodem D. Thoma loco citato, non tantum Angelus ſed etiam corpus glorioſum poſſit poni extra cælum, & aliunde non repugnet eſſe Angelum vbi eſt corpus glorioſum: iam ſic eſt, quod in hoc caſu qui poſſibilis eſt in doctrina D. Thomæ, eſſet Angelus indiſtanter in corpore glorioſo, nec tamen eſſet in eo localiter & tanquam in loco ſiue ad modum continentis, cum ex ſuppoſitione factâ eſſet in eo ſine vlla operatione ab ipſo Angelo virtualiter tranſeunte: ergo ex D. Thoma aliud eſt eſſe Angelum in aliquo localiter & tanquam in loco, & aliud eſſe in eo merè indiſtanter.

Vrgebis: dicit D. Thomas poſſe Angelum non eſſe in loco abſolutè loquendo: ſed eſſe in aliquo per indiſtantiam eſt abſolutè loquendo eſſe in loco: ergo intendit D. Thomas, poſſe Angelum non eſſe in loco etiam per indiſtantiam.

Reſpondeo negando minorem: non enim eſſe in loco præcisè per indiſtantiam, eſt eſſe in loco abſolutè loquendo, dato quod ſit eſſe in loco ſecundum quid & cum hoc addito, per indiſtantiam. Ratio autem huius eſt, quia eſſe in loco abſolutè loquendo inuoluit connexionem inter id quod eſt in loco & locum in quo eſt, eo quod ſcilicet ly *in*, eſt relatiuum quid: modo ſic eſt, quod illud quod eſt in aliquo per indiſtantiam tantum, non importat per hoc præcisè connexionem cum illo, ſed habet

tia quæ non eſt nec eſse poteſt forma corporis accipere non poteſt ſpecies intelligibiles ab obiectis corporalibus, cum ratio cur ſubſtantia puta anima ſpecies accipit à corporalibus ſit, quia eſt forma corporis; ex eo ſcilicet quod ratio cur vniatur corpori ſit, quia eſt corporis forma, & vniatur corpori vt ſpecies à rebus accipiat; propterea quod vnitur anima corpori propter bonum ſuum, cum id exigat naturalis ordo, quod imperfectioria ſint propter perfectioria; & bonum quod aduenit animæ vt intellectiuæ ex corpore ſit in hoc quod miniſtrat intellectui corpus ſpecies intelligibilibus medijs phantaſmatibus: ergo cum Angelus nec ſit nec eſſe poſſit forma corporis, non habet per conſequens accipere ſpecies à rebus; ſed debuit eas accepiſſe à Deo infuſas ab initio creationis, & ſic perfectus ſit & plenus ſapientiâ à die conditionis ſuæ vt dicit ſcriptura. Porrò hæc doctrina non ſolum concludit pro ſpeciebus repræſentantibus res in communi & in vniuerſali, ſed etiam pro ſpeciebus repræſentantibus res ſingulares & in ſingulari, quod quidem confirmari poteſt ex his quæ habet D. Auguſtinus *lib. 2. ſuper Geneſim ad litteram cap. 8. & lib. 4. cap. 24.* vbi aſſerit, res fuiſſe à Deo creatas priùs in mente Angelorum, (puta in eſſe intentionali & repræſentatiuo quod habent in ſpeciebus) quam in proprio genere, ſeu in ſeipſis: iam ſic eſt quod res illæ à Deo creatæ creationem terminant ſecundum eſſe ſingulare, & in ſingulari, non autem ſolum in communi: ergo intendit D. Auguſtinus, mentibus Angelorum fuiſſe inditas ab initio creationis ſpecies intelligibiles repræſentantes res etiam in ſingulari, & non tantum in vniuerſali & in communi.

His ergo præmiſſis & ſuppoſitis ortum habet in viâ & doctrina Thomiſtarum & D. Thomæ difficultas grauiſſima, quo ſcilicet modo incipiant Angeli cognoſcere ſingularia & con-

tingentia quæ de nouo ponuntur in rerum natura, & quæ ſupponuntur naturaliter cognoſci poſſe ab Angelis; cum ad hoc videatur opus eſſe quod fiat mutatio aliqua intrinſeca in Angelo quantum ad ipſas ſpecies quibus cognoſcit tunc, quod antea non valebat cognoſcere; Et ex alio capite inintelligibile eſt quid ſit illud additum, quo fiat præfata mutatio intrinſeca, cum ſupponatur Angelus accepiſſe ab initio creationis ſpecies omnes rerum natutaliter cognoſcendarum repræſentatiuas. Igitur pro hâc tam graui ſoluendâ difficultate non ſeruabimus ſolitam methodum, reducendo ſcilicet concluſionem ad præmiſsa & expoſita principia; propterea quod talis eſt conditionis concludens ſententia, vt non melius & clarius probari poſſit, quam eam obiectionibus & quæſitis aliquibus examinando. Quia vero in hoc ſoluendo non ſequar modum communiorem apud Thomiſtas; Quin immò auget potius (meo iudicio) talis dicendi modus difficultatem, nec vſquam illi acquieſcere potui, ideo breuiter refutabo communiorem illum ſoluendi modum, priuſquam ſtabiliatur & proponatur reſolutoria concluſio. Vnde.

Præmittendum ſecundo, minimè euacuari propoſitam difficultatem, ſed magis potius implicari ex illo ſoluendi modo quem plures ſequuntur Thomiſtæ, dum dicunt cognoſcere de nouo Angelos ſingularia quæ de nouo ponuntur in rerum naturâ, non quidem per aliquid additum ſeu de nouo productum in Angelo, quod ſit veluti formalis cauſa nouæ exurgentis cognitionis, ſed per hoc ſolum quod ſpecies impreſsa Angeli ſine vlla mutatione & variatione intrinſeca habet fieri poſse ex non repræſentante repræſentans, adeò vt habeat repræſentare ſingularia exiſtentia quando ponuntur extra cauſas, quæ tamen non repræſentabat antea, quando non exiſtebant, defe-

ctu ſcilicet connotati ſeu defectu requiſitæ ad hoc exiſtentiæ prout de facto poſitæ : hoc, in quam, dicendi & ſoluendi modo augetur magis & magis implicatur difficultas, quia impoſſibile eſt, ex ipſis terminis, id quod ſupponitur, ſcilicet ſpeciem impreſsam tranſire de non repræſentante intrinſecè, (eſt enim repræſentatio omnino intrinſeca ſpeciei, imò & eſt totum eius intrinſecum vt ſpecies eſt) tranſire, inquam, de non repræſentante intrinſecè ad repræſentantem intrinſecè de nouo, & tamen id fieri abſque mutatione & perfectione intrinſeca. Tranſire namque de carentia alicuius formæ poſitiuæ ad eandem poſitiuam formam eſt mutari, nec id negari poteſt in bonâ Philoſophiâ : ergo tranſire de priuatione alicuius intrinſeci poſitiui & realis ad idem intrinſecum poſitiuum & reale, eſt mutari poſitiuè, & realiter : atqui ſpecies ſecundum hanc doctrinam tranſit de non repræſentante ad repræſentantem, & repræſentare illud, quod nunc habet, eſt in eâ aliquid intrinſecum, quo intrinſeco antea carebat : ergo debet in tali ſpecie fieri mutatio intrinſecâ. *Nota.*

Dices quod totum intrinſecum habebat anteà ſpecies, & ſolum defectu extrinſeci connotati, ſcilicet exiſtentiæ ſingularis poſitæ à parte rei non repræſentabat de facto ; quâ tamen poſitâ ſtatim repræſentat : ſed contra hoc reſponſum vrgeo ſic. Ex hac reſponſione totum quod intrinſecè eſt requiſitum ex parte ſpeciei ad repræſentandum ſingulare, erat in ſpecie ante exiſtentiam ſingularis : ergo antequam exiſteret, poterat illud repræſentare. *Probo conſequentiam* : ſpecies infuſæ animæ Chriſti repræſentant ſingularia antequam ſint, vt concedunt Theologi, quia ab intrinſeco ſunt potentes ad id faciendum, quâ intrinſecâ virtute ſuppoſitâ non pendent nec poſſunt pendere ab exiſtentia actuali ſingula-

rium : ergo ſimiliter ſi ſpecies impreſsa Angeli habet quidquid intrinſecum requiritur ad repræſentandum , Angelus qui comprehendit totam intrinſecam virtutem ſuæ ſpeciei cognoſcet conſequenter in eâ repræſentabilitatem talis ſingularis , quamtumuis non ſit poſitum , ſicut & qui comprehenderet totam virtutem intrinſecam ſpeciei infuſæ animæ Chriſti , haud dubiè comprehenderet & cognoſceret contineri in illa repræſentabilitatem talis ſingularis , ſicut hoc cognoſcit & comprehendit ipſa anima Chriſti. Hoc ergo reiecto dicendi modo , vt pote magis intricato & inintelligibili , quam ſit ipſa difficultas , ad quam adducitur , iam pro noſtrâ exponendâ ſententiâ ſit.

Conclusio Resolutoria: *Cognoſcit Angelus ſingularia de nouo poſita per hoc quod ſpecies impreſſa , quæ in repræſentando inuariata manet , quia talia non niſi ſub ratione eſſentiæ repræſentat , vim habet producendi ſpeciem nouam expreſſam ea tunc in ſingulari & in actu exercito repræſentantem ; cum tamen antequam in rerum naturâ ponerentur , ſolum produceret & produxiſſet ſpeciem expreſſam eadem ſub carentia exiſtentiæ repræſentantem* : Itaque fit in Angelo mutatio variatio & additio intrinſeca , vt actu de nouo cognoſcat ſingularia , non quidem quæ ſe teneat ex parte ſpeciei impreſsæ, ſed quæ teneat ſe ex parte ſpeciei expreſſæ de nouo productæ , vt pote quæ repræſentat tunc ſingularia in actu exercito & in ſingulari , cum tamen ſpecies expreſsa quæ antea fuerat elicita ex vi eiuſdem ſpeciei impreſsæ non niſi ſub carentia exiſtentiæ repræſentaret , vnde & alia entitatiuè & intrinſecè erat ab eâ quæ nunc producitur , & quæ taliter ſub exiſtentia repræſentat. Vt autem pateat veritas huius noſtræ reſolutionis, nec non & vt diſcutiantur plura, quibus non parum iuuabitur animus ad alia plura.

plura percipienda & penetranda,iuuat eam aliquibus obiectionibus,ſiue quæſitis examinare, & ſic veritatis radicem inueſtigare:igitur.

Obijcies primo, fundatur hic dicendi, ſeu reſoluendi modus, in eo quod ſpecies impreſſa inuariata manens in ſui repræſentatione, vim habet producendi aliam & aliam ſpeciem expreſſam, ſeu producendi nunc ſpeciem expreſſam repræſentantem obiectum ſub ſingularitate & exiſtentiâ,& producendi tunc aliam ſpeciem expreſſam potius repræſentantem ſub carentia exiſtentiæ: ſed hoc videtur gratis dici, & ſine fundamento: ergo nec ſufficienter fundatur præfatus dicendi & reſoluendi modus, vt dici debeat reſolutorius & verus.

Reſpondeo negando minorem: eſt enim verum & communiter admiſſum nedum in Angelis ſed etiam in nobis, quod nunc cognoſcimus obiectum præſens & poſtea abſens, & quod in ſpecie expreſsa repræſentetur hoc cum variatione eius intrinſeca, adeò vt alia ſit ſpecies expreſsa ſicut & alia cognitio rei vt abſentis, & alia repræſentatiua rei vt præſentis: atqui non propterea fit variatio in ipſa ſpecie impreſsa, ſed vna ſemper & eadem perſeuerat, quod quidem ex eo communiter admittitur & conceditur verum, quia communiter conceditur quod ſemel elicita ſpecies impreſsa lapidis, v. g ab intellectu agente, conſeruatur ſemper eadem in memoriâ, & eâ modo abſentem, modo præſentem cognoſco ego lapidem: Non ergo gratis dicitur, nec ſine fundamento quod ſpecies impreſſa Angeli inuariata manens in repræſentando, (quia, vt dicemus, habet ſolum repræſentare ſub ratione eſsentiæ) vim habeat producendi aliam & aliam ſpeciem expreſsam, ad cuius propterea ſpeciei expreſsæ variationem ſufficienter mutetur & varietur Angelus intentionaliter, vt dici poſſit cognoſcere nunc ſingularia ſub ſtatu ſingularitatis & exiſtentiæ,

quæ

quæ antea non ita cognoſcebat.

Inſtabis : Quod ſpecies impreſſa inuariata manens vim habeat producendi ſic aliam & aliam ſpeciem expreſſam ad variationem obiecti abſentis vel præſentis, hoc ideo eſt quia non eſt ſpecies impreſſa repræſentatiua niſi eius quod in obiecto inuariatum manet, ſcilicet eſsentiæ ; cum è contra ad expreſsam pertineat repræſentare ſtatus accidentales eiuſdem obiecti, puta eſſe ſub exiſtentia & ſingularitate, vel ſub carentiâ : ſed hoc videtur gratis & ſine fundamento dici : ergo & illud.

Reſpondeo negando minorem. Huius namque fundamentum habetur duplex: primò quidem, quia ipſa ſpecies impreſſa eſt comprincipium intellectionis & ſpeciei expreſſæ cum intellectu, quod quidem comprincipium habere debet (ſicut habet & alterum comprincipium puta intellectus) quod vnum exiſtens cauſet diuerſos actus, alium intuitiuum & alium abſtractiuum, ſubindeque & diuerſas ſpecies expreſſas, aliam repræſentantem intuitiuè, & alteram repræſentantem ſub abſtractione : iam ſic eſt quod ſi ſpecies impreſsa eſset repræſentatiua eius quod variatur in obiecto, ſeu ſtatuum eius accidentalium, non poſset tunc verificari, quod vnum exiſtens comprincipium poſset talia diuerſa facere ; cum tunc ad variationem ipſius obiecti variaretur & ipſa in repræſentando, ſubindeque & intrinſecè & entitatiuè, vt probatum fuit ſupra in præmiſſis : ergo non gratis id dictum fuit. *Nota.*

Item hoc idem colligo ex eo quod Deus in ſuâ eſſentiâ præciſo omni libero decreto non cognoſcit res creatas, niſi ſecundum quod eſt in eis inuariatum, puta ſub ratione eſsentiæ & entis poſſibilis : ergo eſsentia Dei nuda ab omni decreto libero non repræſentat res niſi ſecundum id quod habent inuariatum & inuariabile, non autem ſecundum ſtatum

variabi-

variabilem & accidentalem earum, puta vel ſecundum exiſtentiam vel ſecundum carentiam exiſtentiæ, quorum quidem vtrumque earum eſſentiæ omnino accidit: atqui ſpecies impreſſæ creatæ ſunt participationes eſſentiæ Dei prout repræſentantis naturaliter & independenter ab omni decreto libero: Ergo dicendum eſt, quod ſpecies impreſſa ſolum habet & accipit virtutem repræſentandi quidditatem & eſſentiam rerum, non vero exercitia accidentalia, quæ diuerſa reperiuntur in eadem eſſentiâ & obiecto; ſed quod horum repræſentatio ad ipſam pertinet ſpeciem expreſſam, ex eo ſcilicet quod cum talia exercitia int accidentia quædam accidentaliter coniungibilia cum obiectis, eiſque conuenientia ratione exiſtentiæ & durationis, debent per conſequens in ſui repræſentatione ad ipſas pertinere ſpecies expreſſas, quæ ſunt veluti exercitia & exiſtentiæ obiectorum in eſſe intelligibili. *Nota.*

Vrgebis: nihil repræſentatur in ſpecie expreſsâ quod non repræſentetur in impreſsâ, cum ſit illa expreſſio iſtius: Ergo vel debet ſpecies impreſſa ipſa exercitia ſeu ſtatus accidentales obiectorum repræſentare, & non tantum quod eſt in ipſis inuariatum, vel talia non poterit ſpecies expreſſa repræſentare.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: nihil repræſentatur in ſpecie expreſſa quod non repræſentetur in impreſsâ, modo ipſi impreſſæ proprio, puta ſub ratione quidditatis, Concedo: quod non repræſentetur in impreſſa eodem modo quo in expreſsâ puta ſub ratione exercitij, Nego. Concedo igitur quod ipſamet entitas exiſtentiæ & entitas præſentiæ ac ſingularitatis repræſentatur in ſpecie impreſſa; id tamen fit modo ipſi ſpeciei impreſſæ proprio, ſcilicet per modum quidditatis; cum tamen ſpecies expreſſa eaſdem entitates ſub

ratione

ratione exercitij, ſi in re exercentur, vel exercitæ carentiæ, ſi non ſunt in re, repreſentet. Quæ doctrina non ineptè poterit explicari aliâ communiori, magiſque familiari, exemplo ſcilicet ſcientiæ Dei liberæ, & ſcientiæ Dei neceſſariæ, de quibus paſſim dicitur & docetur, quod nullam realitatem attingit ſcientia libera, quam non attingat ſcientia neceſſaria, cæterùm cum diuerſo modo; ſiquidem attingit ſcientia Dei neceſſaria per modum quidditatis & ſub ratione poſſibilis omnem entitatem, immò & omnem exiſtentiam, ſingularitatem, ac quæcumque exercitia accidentalia, attingit, inquam, hæc omnia per modum quidditatis & ſub ratione poſſibilis, non vero per modum exercitij exerciti; cum è contra ſcientia libera attingat ſub ratione exercitij ſua obiecta, & quatenus coniunguntur cum exiſtentiâ & ſingularitate exercitâ: Ita ergo quidquid attingit ſpecies expreſſa, attingit & impreſſa: diuerſimodè tamen; nec mirum, cum ſint diuerſæ rationis ab inuicem.

Vrgebis iterum: Inintelligibile eſt quod ſpecies impreſſa vim habeat producendi ſpecies expreſſas ita repræſentates res ſub ratione exercitij, & ſingularitatis exercitæ; & quod ipſa ita non repræſentet: ergo ruit Doctrina ſupra poſita.

Reſpondeo negando antecedens: id enim facilè intelligitur ſi ad ſequentia attendamus. Primò quod cū ſpecies impreſſa producere debeat expreſſam vt diuerſæ rationis quamtum, uis ſit eius expreſſio, cōſequenter ſit quod cum ex illa diuerſitate rationis ſequi non poſſit quod aliquid repræſentetur in expreſſa quod nullo modo repræſentetur in impreſſa, aliàs male diceretur huius expreſſio, inde inquam ſit debere ſaltem ſequi, quod alio modo repræſentetur in impreſsâ & alio modo in expreſsâ proindeq; quod in impreſsâ repræſentetur ſub ratione quidditatis & poſſibilis, & in expreſsâ

ſub-

ſub ratione exercitij, modo ſupra expoſito. Secundò id facile intelligitur ſi attendamus ad exemplum ſolis, quod quidem virtutem habet producendi aurum, quamuis diuerſimode contineatur aurum in ſole ac eſt in ſeipſo. Tertiò id facile intelligitur, ſi velimus attendere ad exemplũ generationis naturalis & entitatiuæ, in qua quidem non continet generans omnia accidentia geniti, & tamen quia continet illud ſecundum naturam & quidditatem, poteſt illud generare cum varijs illis accidentibus, proptea quod illa ſequuntur varia, hoc ipſo quod eſt generatio alterius : ergo & in generatione ntentionali, qualis eſt productio ſpeciei expreſſæ, poterit ſpecies expreſſa intentionaliter genita & producta continere accidens, ſiue ſtaus accidentales obiecti, quamtumuis in ſemiie ſeu ſpecie impreſsâ obiecti generantis miimè, aut certè non ita contineantur ; quia, vt licebamus ſupra, hoc de neceſſitate ſequitur, ioc ipſo quod ſpecies expreſſa quæ generatur & concipitur, generatur vt ſpecies diuerſæ raionis. Tandem mirum eſſe non debet, quod idmittamus nos, aliquid ita contineri in expreſsâ, quod ita non contineatur in impreſsâ ; um & ipſi, qui contra hoc arguunt, nobiſcum idmittant, reperiri tum falſitatem, tum veritaem, tum diſcurſum in ſpecie expreſsâ, quæ amen In impreſsâ non reperiuntur.

Vrgebis vltimò, & inquires : Vndenam ergo prouenit quod ſpecies illa impreſſa, quæ taem vim habet producendi ſpeciem expreſam ita repræſentantem res ſub ratione exercitij & ſingularitatis exercitæ, eam ab initio non roduxit, ſed ſolum quando ponuntur de facto & in rerum naturâ ſingularia.

Reſpondeo, hoc ex eodem capite prouenire n Angelis, quo & ipſe arguens cogitur reſpondere prouenire in nobis, dum ex ſpecie mpreſsâ ſemel ab intellectu agente elicita, & in memoria conſeruata, modo cognoſcimus obiectum

obiectum intuitiuè & modo abſtractiuè, ſiue modo præſens,modo abſtrahens à præſentia. Si ergo huius rationem quæram ab ipſo arguente, numquid & ipſe reſpondebit, & bene, hoc inde prouenire quia ſpecies impreſſa rationem habet actus primi, qui quidem actus primus non eſt expeditus vt in actu ſecundo producat intuitionem obiecti actualem, niſi obiectum ipſum ſit actu exiſtens & præſens, quia actualis intuitio pendet ab exiſtentia & præſentia obiecti. Cum verò poſteà ponitur & exiſtit obiectum, fit tunc ſpecies illa impreſſa, ſeu actus ille primus intentionalis expeditus;non quidem per hoc quod mutetur intrinſecè ſpecies hæc impreſſa quoad actum primum, hoc enim totum habebat abſque tali extrinſeco;ſed quia ponitur iſtud connotatum extrinſecum à quo pendebat hæc ſpecies impreſſa quantum ad actualem influxum in ſpeciem expreſſam, quæ illud extrinſecum actu intuitiuo repræſentaret.

Ita ergo ſimiliter dicendum de ſpecie impreſsà angelicâ; & ad maiorem huius intelligentiam placet id explicare exemplo fidei, ad hoc (meo iudicio) aptiſſimo. Mea namque fides, v. g. quæ nunc eſt, poteſt obſcurè cognoſcere omnia, quæ Deus reuelauerit; Quod ſi Deus ea actu non habet reuelata nunc, & poſtea reuelet, quamuis nihil intrinſecum ponatur in fide, verificatur tamen quod ante reuelationem actualem fides non poſſet ea credere ob defectum extrinſecæ applicationis, quâ factâ poteſt fides credere abſque intrinſecâ mutatione ſui actus primi; iſta enim impotentia non erat intrinſeca, ſed extrinſeca modo explicato: ſic ergo à pari philoſophandum eſt de ſpecie impreſsâ quoad productionem nouam nouæ ſpeciei expreſſæ qua debet repræſentari ſingulare in actu exercito & ſub exiſtentiâ. Notabis tamen, & quidem ſeriò quod vera eſt

præfata

præfata doctrina, & à nobis ſolum admittitur vt vera in rebus, quæ conſiſtunt in actu primo, vt ſunt ſpecies impreſſæ & habitus fidei: at in rebus quæ conſiſtunt in actu ſecundo non ſic: Vnde non poſſet Angelus eadem ſpecie expreſsâ quâ antea non cognoſcebat Petrum exiſtentem, nunc illum ita cognoſcere; Quia ſcilicet quidditas ſpeciei expreſſæ conſiſtit in actu ſecundo ſicut impreſſæ in actu primo; vnde neque impreſſa abſque intrinſeca mutatione poteſt acquirere de nouo vim repræſentatiuam, neque expreſſa poteſt de nouo acquirere actualem repræſentationem abſque intrinſecâ mutatione.

Colliges igitur, ſpeciem impreſſam Angeli ſemper repræſentare eodem modo ſingularia, ſiue exiſtant ſiue non, non autem ita fieri de nouo intrinſecè repræſentantem dum producuntur vt volunt plures Thomiſtæ, quos, meo iudicio, ſufficienter & ſatis efficaciter refutauimus in præmiſſis: eodem, inquam, modo repræſentare ſingulare, quia illud repræſentat, præcisè vt poſſibile, & per modum quidditatis: Neque propterea ſequitur de nouo cognoſci & repræſentari ſingulare ſine vlla variatione & additione facta in Angelo ex parte ſpecierum; quia quando ita cognoſcit Angelus ſingularia vt exiſtentia & præſentia, fit variatio & additio ex parte ſpeciei expreſſæ nouiter productæ, non autem ex parte ſpeciei impreſſæ, quæ ſine variatione ſuæ repræſentationis per quam conſtituitur, habet poſſe producere diſtinctam ſpeciem expreſſam nunc poſito obiecto à parte rei, quam non poterat antea, non quidem ob defectum virtutis intrinſecæ, ſed quia pendet eſſentialiter notitia intuitiua ab obiecto præſenti; vnde nequit cognoſcere Angelus an talia ſingularia futura ſint vel non: eo autem ipſo ac ſingularia ponuntur in rerum naturâ, expeditus eſt Angelus ad ea cognoſcenda & intueri, non quidem

per

per additionem nouæ ſpeciei impreſſæ, aut per variationem repræſentationis in impreſſa præſuppoſitâ, vt volunt illi contra quos egimus, ſed per additionem nouæ ſpeciei expreſſæ, modo ſupra explicato.

COROLLARIVM,

In quo varia de Angelo expenduntur & reſoluuntur notatu digna.

QVæres 1. vtrum in Angelis poſſit eſſe diſcurſus propriè dictus,

Reſpondeo negatiuè. Pro quo notandum eſt quod ad verum & proprium diſcurſum non ſufficit, quod vnum obiectum ſit ratio cognoſcendi aliud: aliàs ſcientia Dei & viſio beatifica eſſent diſcurſiuæ, cum eſſentia diuina ſit ipſi Deo & beatis ratio cognoſcendi creaturas; imò & ipſa potentia viſiua eſſet diſcurſiua; cum lumen ſit illa ratio videndi colores: requiritur ergo ad verum diſcurſum quod non tantum ex parte obiectorum exerceatur illatio & cauſalitas, ſed etiam ex parte actuum attingentium obiecta, quod quidem accidit quando intellectus ex vno prius cognito deuenit in cognitionem alterius poſteriùs cogniti: quamvis hæc prioritas & poſterioritas non ſit ſemper durationis, ſed ſæpè ſi naturæ & rationis: Iam ſic eſt quod in Angelis reperiri non poteſt talis ordo cognitionum, ſed ipſi potius vno & ſimplici intuitu & principia vident & in ipſis principiis concluſiones; tùm quia id exigit natura Angelica ratione ſuæ perfectionis & exceſſus ſupra naturas intellectuales inferiores, ſeu rationales, in quibus ſcilicet ex imperfectione & debilitate luminis intellectualis prouenit, quod non ſtatim intueantur ex vi viſionis principiorum concluſiones

ſiones in ipſis contentæ ; tùm quia quæ ſunt perfecta in aliquo genere non debent ſuam acquirere perfectionem eo modo quo illa quæ ſunt in eodem ordine imperfecta ; qua de cauſa nec acquirit cœlum ſuam perfectionem per motum alterationis & augmentationis ſicut corpora inferiora ; vnde cum ſit Angelus perfectus in ordine intellectuali non debet conſequenter acquirere ſuam perfectionem per motum illum diſcurſiuum , qualis eſt præfatus ordo cognitionum , eo modo quo intellectus humanus qui infimum tenet locum in eodem genere ; non ergo diſcurrunt Angeli nec diſcurrere poſſunt ; & ideò communiter dicuntur intelligentiæ, cum tamen homines appellentur rationales , quia ſcilicet homines ratiocinando ſeu diſcurrendo ad cognitionem veritatis perueniunt, Angeli verò per ſimplicem intuitum vident concluſiones in principiis & effectus in cauſis.

Quæres 2. vtrum vnus Angelus alium illuminet, & quomodo.

Reſpondeo, quod cum nomine illuminationis nihil aliud in præſenti intelligatur, quam manifeſtatio veritatis ignotæ, in quantum ſcilicet, ſicut per lumen corporeum manifeſtantur colores, quando illuminantur ; ita in ſpiritualibus cum veritas aliqua manifeſtatur, dicitur fieri illuminatio, iuxta illud ad Epheſios 5. *cap.* Omne quod manifeſtatur lumen eſt, hinc colligunt communiter Theologi , quod vnus Angelus alium illuminat putà ſuperior Angelus inferiorem , propterea quod accipiens à Deo veritatem in vniuerſali quadam conceptione quam inferior non poteſt percipere , vtpotè cui eſt connaturale attingere veritatem magis in particulari , cum non habeat ſpecies ita vniuerſales ſicut Angelus ſuperior, ad ipſum conſequenter ſpectat ſuperiorem Angelum inferiori talem manifeſtare veritatem , vtendo ſcilicet ſuis ſpeciebus inadæquatè

tè & multiplicando actus, vt ita illam reddat proportionatam intellectui inferioris Angeli; Et hoc maximè ex eo quod ſicut Deus licet *Nota.* poſſit omnia per ſeipſum immediatè cauſare, non tamen vult, vt ſcilicet perfectionem illam cauſandi tribuat creaturis; ita etiam nec vult omnes creaturas intellectuales per ſeipſum immediatè illuminare, ſed aliquas aliis mediantibus, vt & hanc perfectionem illuminandi illis communicet.

Quo autem modo fiat prædicta illuminatio, reſpondeo & dico cum D. Thoma, illam fieri ad modum cuiuſdam artificioſi magiſterij, quatenus Angelus ſuperior proponit inferiori obiectum anteà ipſi incognitum modo illi proportionato, & oſtendit medium ad illud concipiendum proportionatum. Ita D. Thomas *quæſt. 9. de verit. art. 1. & 5.* vbi ſic habet: Superior Angelus habet cognitionem de rebus per formas magis vniuerſales, vnde inferior Angelus non eſt proportionatus ad accipiendam cognitionem à ſuperiori Angelo, niſi ſuperior Angelus cognitionem ſuam quodammodo diuidat & diſtinguat, concipiendo in ſe illud de quo vult illuminare per talem modũ, quo ſit comprehenſibile ab inferiori Angelo; & talem tunc conceptum ſuum alteri Angelo manifeſtando eum illuminat. Et eſt ſimile de Magiſtro qui videt diſcipulum non poſſe capere ea quæ ipſe cognoſcit, per illum modum quo ipſe cognoſcit, & ideò ſtudet diſtinguere & multiplicare per exempla, vt ſic poſſint à diſcipulo comprehendi. Hæc Diuus Thomas.

Quæres 3. quo modo fiat locutio Angelorum & in quo conſiſtat.

Reſpondeo, locutionem Angelorum conſiſtere in ſolâ ordinatione, ſeu directione conceptuum per voluntatem loquentis ad eum cui loquitur, vt docet D. Thomas *quæſt. 9. de verit. art. 4.* adeò vt per hoc præciſè quod vnus

Angelus

Angelus vult quod ſuus conceptus manifeſtetur alteri, per hoc præcisè fiat illi manifeſtus, ſubindéque & fiat locutio Angelica, quæ in tali conceptûs manifeſtatione conſiſtit. Ratio autem huius eſt, quia quilibet Angelus natus eſt per ſpecies quas in ſe habet, ſine aliâ impreſſione vel actione obiecti in ipſum, intelligere quidquid ad ſe pertinet: Iam ſic eſt quod per hoc præcisè quod vnus Angelus voluntariè ordinat ſuum conceptum ad alium, eo ſcilicet fine, vt illi innoteſcat, eo ipſo reddit eiuſmodi conceptum de pertinentibus ad ipſum, cum eo ipſo cedat dominio & iuri quod habet ſuper prædictum conceptum in quantum liberum, vt alteri occultetur: ergo per hoc præcisè quod vnus Angelus ſuum ordinat conceptum ad alterum, eo fine vt ei manifeſtetur, eundem illi ſufficienter manifeſtat, ſubindéque Angelus ſic ſuum manifeſtans conceptum cenſetur ſufficienter alterum Angelum alloqui. Et hic dicendi modus facilè ſaluat, quod locutio Angeli poſſit eſſe ſecreta & vni tantum cognita, quia ſcilicet Angelus loquens poteſt ſuum ordinare conceptum ad vnum & non ad alios. Item facilè explicat quomodo poſſit vnus Angelus alloqui ſimul plures alios etiam diſtantes, ſiquidem ad plures poteſt etiam diſtantes dirigere ſuum conceptum.

Quæres 4. ex quo, & ad quid diſtinguantur Angeli in Hierarchias & choros.

Reſpondeo diſtingui primo Angelos in Hierarchias, tùm Hierarchias ſingulas in tres alios ordines ſeu choros pro diuerſitate munerum quæ ab iis exercentur; vnde tres primæ Hierarchiæ ordines, putà Seraphim, Cherubim, & Throni, ex ea dicuntur ordines primæ Hierarchiæ & primi ordines, quia Dei gloriam per ſe immediatè intendunt; Seraphim quidem per amorem eximium ipſis proprium; Cherubim per ſcientiam; & ſic de aliis. Secunda vero Hierarchia

rarchia dicitur ordine ſecunda, quia bonum commune mundi vniuerſi procurat, continétque dominationes, virtutes, ac poteſtates. Tertia denique Hierarchia dicitur ordine tertia ſiue poſtrema, quia bono minus vniuerſali, purà hominibus gubernandis eſt deſtinata, ſuntque in eà. 1. Principatus, qui ſingulis gentibus præſunt. 2. Archangeli, iis hominibus addicti qui cæteros dignitate antecellunt. 3. Denique ſunt ij qui nomine communi appellantur Angeli, ac ſingulis hominibus ab ipſo ortu quaſi tutelares & cuſtodes dedicantur, iuxta illud Dauidicum: *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis.*

Quæres 5. quænam ſint Angelorum naturales vires ad extra.

Reſpondeo, habere imprimis Angelos potentiam motricem, per quam non modo ſeipſos mouent, ſed etiam & alia extra ſe. Ita enim mouent cælos; ita ſpiritus alios, perinde ac humanas animas; ita moles corporeas è loco ad locum deferunt; item & proiectis impetum inprimunt. Item poſſunt quoque ad extra per ſe & directè præter motum localem producere, & lumen, aut alias id genus qualitates perfectiuas. Sic dicitur Angelus apparuiſſe D. Petro in carcere, & fulgorem emiſiſſe; ſicque ab iis aſſumpta corpora plerumque refulgent. Nihilominus qualitates alteratiuas, iiſque mediantibus opera naturalia per ſe & directè attingere non poſſunt, ſed tantum indirectè per potentiam motricem, applicando actiua paſſiuis, ita vulgò omnes cum D. Thoma, cuius ratio eſt, quia quæcumque ſcimus fieri ab Angelis, hoc ſolum pacto poſſunt perfici: nec apparet quo modo rerum naturalium generationes vllæ in earum virtute actiuà aut formaliter aut eminenter & virtualiter contineantur. Quod enim ſint ſuperiores naturà corporeà, non ſequitur vt effectus illos naturales directè poſſint attingere ſatiſq; aliunde fuit prouiſum tuendo bono vniuerſi per agentia corporea.

dicet autem ita applicando actiua paſſiuis plura & mira præſtare poſſint, putà ex corporibus inanimatis vnum transformare in aliud, longe facilius quam Chymici; creare aut curare morbos; grandines, procellas, tonitrua & ſimilia meteorologica ciere, item extaſim ſeu raptum naturalem inducere, ligando ſenſus exteriores & obſtruendo aditus ſpirituum animalium, aut illos potius cogendo ad organum imaginationis; quo in ſtatu Magi ac Sagæ deludi ſolent à Dæmone, dum hac ratione putant ſe varia peragrare loca, frequentare varios hominum cœtus, menſis lautiſſimis accumbere, & cætera id genus, nunquam tamen à Dæmone patrantur vera miracula; cum ſupra naturæ vires nihil præſtare poſſit. Alioquin argumentum ad comprobandam Chriſtianæ fidei veritatem petitum ex miraculis non eſſet efficax; nec diceret Chriſtus Iudæorum incredulitatem excuſari nō poſſe, quia fecerat ſigna, quæ ab alio prodire non poterant quā à Deo. Item nec poteſt ordo vniuerſæ naturæ turbari ab Angelis ſeu Dæmonibus; nō enim inquit S. Scriptura Deus illis ſubiecit orbem. Vnde nec poſſunt inducere vacuum, vt docetur in phyſica; nec poſſunt totum aliquod elementum transferre alium in locum.

Quæres vltimò, quotupliciter fieri poteſt apparitio Angelorum & quænam requirantur conditiones vt corpus aſſumant?

Reſpondeo, Angelos tum bonos tum malos poſſe ſenſibiliter apparere variis modis. Primus eſt internus & purè imaginarius; quomodo apparent dormientibus; vt B. Ioſepho *Matth.* 1. *&* 2. *cap.* quod quidem fit vel imprimendo aliquam ſpeciem imaginationi, vel ſpecies iam in eâ exiſtentes conueniēter eum in finem diſponēdo. Secundus verò modus eſt per illuſionem ſenſuū externorū. Tertius eſt aſſumendo ſibi verū aliquod corpus, vel hominis vel animalis, vel alterius rei cuiuſcūque. Quo pacto Dæmon aliquando ex ſtatuis & arboribus fundebat oracu-

la ; vel certè , quæ eſt maxima eius induſtria & agendi facultas , formando & aptando ſibi corpus ex aëre & exhalatione , vel aliâ ſimili ex materia. Quâ formâ olim apparuere Angeli Abrahamo,Tobiæ,aliiſque veteris teſtamenti Patriarchis. Quantum verò ad requiſitas conditiones, vt ſcilicet corpora aſſumant, dico ad hoc inprimis requiri , vt corpus aſſumptum ſit Angelo intimè præſens , ipſumque ſibi ſubordinet Angelus tanquam inſtrumentum ad aliquas operationes , nec ſit ſolùm motor extrinſecus ; ac maximè tandem vt per operationes illius corporis ſenſibiles dicatur repræſentari. Alioquin quamuis Angeli ſint præſentes cœlis quos mouent,ipſiſque aſſiſtant tanquam motores mobilibus;non ideò dicuntur cœlos ſibi aſſumere , aut per eos ſe ſe repræſentare. Ita nec propriè dicuntur apparere in energumenis.

LIBER II.

De ente increato ſiue de Deo.

CVM ea , quæ non niſi reuelatione nobis innoteſcunt de Deo,iuris ſint Theologici , ideò hoc in libro ea tantum exponemus quæ nobis per creaturas poſſunt de Deo innoteſcere , niſi forſan ſe ſe offerat occaſio admiſcendi nonnulla quæ & fides & Theologia nos edocent. Cæterùm in probando eiuſdem exiſtentiam non multùm immorabimur ; cum fidem exiſtentis Dei omnia faciant,puta concẽtus ipſe omnium gentium , orbis huius machinatio, pulchritudo & nexus rerum, conſpiratio ad vnum eumdemque finem , adminiſtratio mundi,

mundi, mentis noſtræ propenſio ad Deum tanquam ad finem vltimum, à quo ſolum poteſt perfectè ſatiari & expleri noſter appetitus, vt docebimus *in Ethica*. Quod ſi quæratur vtrum exiſtentia Dei poſſit à Metaphyſico demonſtrari rationibus adeò firmis, vt ab iis nec infidelis quidem nec impius valeant ſe expedire. Reſpondeo ad hoc, quod ſi quæſtio inſtituatur de demonſtratione à priori, fateor, exiſtentiam Dei eſſe omninò indemonſtrabilem, quia nulla datur cauſa diuinæ exiſtentiæ: ſi autem ſermo inſtituatur de demonſtratione à poſteriori, verè demonſtrari poteſt Dei exiſtentia, & quidem innumeris ferè rationibus, ſed inſtar omnium ſit ſequens.

Demonſtratur Dei exiſtentia.

Omne ens factum eſt vel non factum: ſed impoſſibile eſt omne ens eſſe factum: ergo neceſſario datur aliquod ens non factum, quod eſt Deus. *Maior* terminis conſtat contradictoriis, adeoque à nemine negari poteſt. *Minor* vero probatur ſic. Si tota entium collectio eſſet facta, vel eſſet facta ab aliquo ente quod ſit extra collectionem, vel ab aliquo ente quod intra totam entium collectionem contineatur: ſed nec primum nec ſecundum dici poteſt; non quidem primum, quia extra totam entium collectionem, nullo planè dempto, nullum poteſt reperiri ens: ſed nec poſterius dici poteſt, puta quod tota entium collectio facta eſſet & dependens ab aliquo ente, quod intra totam entium collectionem contineatur; alioqui ens illud debuiſſet à ſeipſo fieri & dependere, cum tota entium multitudo intra quam ipſum ſupponitur, ſupponatur ab eo facta & dependens, quæ tamen ſequela omnino implicat, ſic enim idem eſſet, & non eſſet; eſſet quidem quia ſeipſum primò produceret, & non eſſet quia primò produceretur: ergo impoſſibile eſt quod omne ens ſiue tota entium collectio ſit facta; adeoque omnino efficaciter habetur inde & euidenter, dari ens aliquod non factum, quod

quidem eſt quod ipſo Dei nomine intelligendum venit.

Nota. Quod ſi dicas, ſi ea vis eſt demonſtrationis à nobis propoſitæ, vt vel ab impiis quibuſuis, ac ſceleratis hominibus conſenſum extorqueat; cur ergò dixit inſipiens in corde ſuo; *non eſt Deus?* ad hoc reſpondeo primò eos omnes qui Deum inficiantur, non ſemper ex animo inficiari,& quouis tempore & modo:inſipiens enim dum in corde ſuo dicit Deum non eſſe, non tam Deum negat quam Deum iudicem, eiuſque ſcelerum ac inſipientiæ vltorem:ſed addo an quia Oſtrea non audiunt,non olfaciunt; ideò nihil eſt ſoni & odoris? an quia Talpæ cæcutiunt,propterea nihil eſt coloris vel luminis? ergo à ſimili an quia cerebroſi & tenebroſi homines, ac malè feriati Deum non eſſe ſuſpicabuntur, his fidem adhibebimus, Deumque exiſtere negabimus?

QVÆSTIO I.

De entis increati conſtitutiuo, per quid conſtituatur Deus ſub ratione naturæ.

PRæmittendum 1. quod ſicut in rebus creatis non exprimimus vnico conceptu omnem perfectionem vnius obiecti,ſed pluribus & diuerſis conceptibus: & ſic rationem entis concipimus vt primam, vno & diſtincto conceptu ab alio, quo concipimus bonitatem, vt ſubſecutam: multo minus poterimus exprimere in Deo vno ſolo conceptu omnẽ Dei perfectionẽ, quantumuis ſimpliciſſimam, ſed neceſſitari debemus ad multiplicationem conceptuum, vt valeamus intelligere quæ ſunt in Deo. Vnde ſequi

ſequitur quæſitum tituli non procedere de Dei naturâ vt acceptâ ſecundum ſe, vt eſt in Deo & vt à Deo intelligitur; cum vt talis ſit vna ſimpliciſſima & infinitè perfecta entitas, omnia ſimpliciſſimo modo in ſe adunans, quæ non poteſt à nobis ita concipi nec conſequenter à nobis ſub hac ratione inueſtigari; ſed procedit quæſtio de Deo, ſecundum quod illum aut illius infinitam perfectionem diuerſis explicamus conceptibus; itaut ſenſus ſit, quid ex noſtro concipiendi modo habeat in Deo rationem naturæ reſpectu aliorum quæ concipimus nos in Deo vt attributa, ſiue quis ex multiplicatis conceptibus quos formamus de Deo obtineat ex parte obiecti rationem naturæ?

Hinc autem manet reiecta ſententia Scoti & ſequacium, qui volunt quod natura Dei ſub ratione naturæ cõſiſtat in cumulo illo infinito diuinarũ perfectionũ, ſiue in omnibus perfectionibus & prædicatis repertis in Deo, quatenùs illa omnia à nobis intelliguntur per modũ vnius ſimpliciſſimæ entitatis: eſto enim quod vera ſit hæc aſſertio loquendo de Deo ſecundum ſe, eo quod ſcilicet ex modo eſſendi habent omnia hæc in Deo ſecundum ſe maiorem ſimplicitatem, & vnitatem, quam aliquis conceptus obiectiuus quantumlibet præciſus habet ex modo noſtro intelligendi, cum habeant illa ex modo eſſendi infinitam ſimplicitatem & vnitatem: vera tamen eſſe non poteſt loquendo de Deo & de Dei naturâ iuxta noſtrum concipiendi modum finitum, vt de facto loquimur, immò & vt poſſumus tantum loqui: ſiquidem tali concipiendi modo finito & limitato non valemus ea omnia quæ in Deo ſunt exprimere vnico conceptu; ac proinde nec ſimpliciſſimam Dei naturam, quam quidem vno conceptu oportet exprimere, debemus ex his omnibus quæ ſunt in Deo adintegrare & conſtituere. *Nota.*

Præmittendum 2. varia eſſe iudicia & ſententias etiam inter Thomiſtas circa propoſitam

difficultatem , inter quas tamen celebrior eſt ſententia eorum, qui dicunt,naturam Dei conſiſtere in gradu intellectiuo , ſeu conſtitui debere per aliquid explicitè pertinens ad talem gradum , vtpote qui inter gradus tres qui ſunt naturarũ conſtitutiui,puta eſſe,viuere & intelligere eſt omnium perfectiſſimus,vtpote omnium actualiſſimus. Quia vero in tali gradu intellectiuo etiam vt ad Deum pertinente , hæc duo reperiuntur, puta ipſum intelligere puriſſimum & actualiſſimum , & ipſum principium radicale intelligendi : magna propterea & celebris eſt controuerſia inter Thomiſtas , an ſcilicet conſtituatur Dei natura per ipſum intelligere puriſſimum, actualiſſimum & ſubſiſtens , ſiue per ipſum gradum intelligendi vt redactum ad actum ſecundum actualis intellectionis; an potius per ipſum gradum intelligendi ſub ratione principij radicalis & prout habens rationem prioris reſpectu ipſius actus ſecundi , ſeu actualis intellectionis. Primum communiter amplectuntur hodie iuniores Thomiſtæ cum Salmanticenſibus & Ioanne à ſancto Thoma;& quia actus ille ſecundus intellectionis , ſeu intelligere puriſſimum & actualiſſimum , in quo ſtabiliunt ipſam Dei naturam, ſi ab ipſo diſtingueretur principio proximo vel radicali intelligendi , etiam virtualiter, non videretur eſſe primum, quod conciperetur in Deo, ſed aliud præſupponeret , ac proinde nec haberet rationem conſtitutiui ; propterea prædicti authores nullam omnino admittunt diſtinctionem fundamentalem inter principium radicale , proximum , & actionem ſeu actum ſecundum cuiuſcumque gradus in Deo reperti ; hancque volunt eſſe regulam generalem , quantum ad diſtinctionem virtualem diuinorum ab inuicem, quod omnia quæ ſunt vnius & eiuſdem lineæ in Deo, ſunt omnino indiſtincta.

Verùm alij ex Thomiſtis contradicunt , aſſignantes pro ipſa Dei naturâ gradum ipſum

in

intelligendi, non prout redactum ad actum ſecundum, nec prout dicit principium proximum intelligendi, ſed ſub ratione principij radicalis intelligendi, à quo intelligitur oriri & principium proximum intelligendi, & ipſam intellectionem, & etiam principium proximum volendi, & ipſam volitionem tanquam attributa ab eo virtualiter diſtincta, ſiue diſtincta penès implicitum & explicitum. Hanc ſententiam docent Corneio, Arauio, Serra, & alij plures, atque in eam omnino inclinaſſe Caietanum colligo ego ex his quæ habet in commentario ſupra primam partem *quæſt.* 14. *art.* 5. §. *ad hoc dicitur*, vbi docet expreſsè in primâ ſolutione, hanc propoſitionem (intelligere Dei eſt eius eſſentia) ſolum eſſe veram in ſenſu identico, & non in formali; & licet in ſecundâ ſolutione eam admittat in ſenſu formali, loquitur tunc expreſsè de eſſe Dei ſub ratione cauſæ; quia cum Deus operetur & cauſet per intellectum, eſſe Deum cauſam, eſt eſſe intelligentem, & cauſatio Dei eſt eius intellectio. Vnde infra *quæſt.* 85. *articul.* 4. §. *circa differentiam* perſiſtit in primâ ſolutione admittens expreſsè diſtinctionem rationis inter intelligere Dei & eius eſſentiam.

Præmittendum vltimò pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij reſpectu inferendæ concluſionis, puta quod *conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ eſt, quod in eo eſt primum & actualiſſimum*: quod *conſtitutiuum illud Dei de quo inquiritur, eſt conſtitutiuum iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum*: quod *Deus etiam ſub ratione naturæ participabilis eſt & participatur*. Primò quidem conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ eſt, quod in eo eſt primum & actualiſſimum, cuius ratio eſt, quia huiuſmodi conſtitutiuum debet eſſe tale, quod diſtinguat & Deum

ab eo omni quod non eſt Deus ſiue ab omni creatura, & Dei naturam ab eo omni quod in Deo non eſt natura, ſeu quod non habet rationem naturæ : iam ſic eſt quod id quod in Deo eſt primum & actualiſſimum hæc duo habet : habet enim inquantum actualiſſimum, quod Deum diſtinguat ab eo omni quod non eſt Deus, ſiue ab omni creatura, vtpote quæ habet ſemper aliquid potentialitatis admixtum ; & habet inquantum primum quod diſtinguat Dei naturam ab eo omni quod in Deo non eſt natura, ſeu non habens rationem naturæ ; id enim ſolum quod rationem habet naturæ habet rationem primi & prioris ; cum tamen cætera rationem habeant virtualiter poſterioris & ſubſecuti : ergo veriſſimum eſt primum illud, quod ſcilicet conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ eſt, quod in eo eſt primum & actualiſſimum.

Quantum verò ad ſecundum puta, quod conſtitutiuum Dei de quo inquiritur eſt conſtitutiuum iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum, præter quam quod fuit ſupra in primò præmiſſis inſinuatum, poteſt vlteriùs ſuaderi ſic: cõſtitutiuum quod inquiritur eſt & eſſe debet tale, quod à nobis inueſtigari poſſit atque reſolui: ergo eſt & debet eſſe tale, quod per conceptus noſtros attingi poſſit : iam ſic eſt quod non niſi imperfectè concipimus pro hoc mortali ſtatu ea quæ Dei ſunt & ad modum rerum creatarum : ergo conſtitutiuum quod inquiritur eſt conſtitutiuum iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum ; vnde & ſenſus quæſiti eſt quinam ex multiplicatis conceptibus quos formamus de Deo, habet ex parte obiecti rationem conſtitutiui, qui quidem ſenſus locum non haberet, ſi non ageretur de Dei conſtitutiuo iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum, cum ſolum iuxta illum multiplicentur ex parte obiecti conceptus de Deo habiti.

Nota.

Tandem

Tandem quantum ad tertium, quod ſcilicet Deus etiam ſub ratione naturæ participabilis eſt & participatur, verificatur in gratia habituali, iuxta illud ſecundæ Petri primo capite: per quam maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit; vt per hanc efficiamini diuinæ conſortes naturæ; vnde & docent communiter Theologi gratiam habitualem conſtituere homines filios Dei adoptiuos, quia eſt participatio ſpecialis eius quod in Deo habet rationem naturæ, non attributi. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO: *Non conſtituitur Deus ſub ratione naturæ per gradum intelligendi ſub ratione actus ſecundi, ſeu actualis intellectionis; ſed ſub ratione principij radicalis intelligendi.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio; *conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ eſt, quod in eo eſt primum & actualiſſimum* ergo non ipſum intelligere actuale, ſed principium radicale intelligendi eſt conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ. *Probatur conſequentia.* Principium radicale intelligendi vt ab intellectione condiſtinctum rationem habet nedum primi, ſed etiam actualiſſimi: ergo hoc ipſo quod conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ eſt, quod in eo eſt primum & actualiſſimum, non ipſa intellectio ſed ipſum principium radicale intelligendi habet eſſe tale conſtitutiuum. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* per hoc ſolum quod diſtinguitur principium radicale intelligendi ab intellectione penès implicitum & explicitum rationem habet primi: ſed per hoc quod diſtinguitur ſolum penes implicitum & explicitum rationem habet actualiſſimi: ergo principium radicale intelligendi vt ab intellectione condiſtinctum eſt in Deo & primum & actualiſſimum. *Maior* per ſe patet, & ab aduerſariis conceditur, qui propterea omnem

excludunt diſtinctionem inter principium intelligendi & diuinam intellectionem, eo quod tunc non haberet intellectio rationem primi, ſed ſolum ſecundi & poſterioris. *Probatur Minor* triplici medio.

Primò diſtinctio quæ eſt ſolum penès implicitum & explicitum excludit explicitè diſtinctionem maiorem: ergo diſtinctio quæ eſt ſolum penès implicitum & explicitum, explicitè importat realem identitatem: ſed realis identitas inter principium radicale intelligendi & intellectionem dicit in vtroque infinitam actualitatem; cum in vtroque adunet omnem actualitatem ſui generis, puta tum actus primi tùm actus ſecundi: ergo principium radicale intelligendi, vt ſolum diſtinctum ab intellectione penes implicitum & explicitum, dicit explicitè infinitam actualitatem, ſubindeque & ſeruat rationem actualiſſimi etiam in conceptu explicito.

Secundo in tantum diſtinctio illa penès implicitum & explicitum tollere poteſt ab aliquo rationem actualiſſimi, inquantum in eo ponit rationem perfectibilis, ſiue actuabilis: ſed inſufficiens eſt talis diſtinctio ad ponendum in aliquo rationem perfectibilis ſiue actuabilis: ergo & inſufficiens eſt ad tollendum rationem actualiſſimi. *Probatur Minor*: ſi poſſet diſtinctio illa penès implicitum & explicitum ponere in aliquo rationem perfectibilis, maximè in perfecto reſpectu ſuæ perfectionis: ſed ſic eſt quod datur perfectum à ſui perfectione ita diſtinctum, quod tamen non habet rationem perfectibilis, vt patet in eſſentiâ diuina reſpectu attributalium perfectionum: ergo inſufficiens eſt diſtinctio illa penès implicitum & explicitum, ad ponendum in aliquo rationem perfectibilis ſiue actuabilis.

Tertio non eſt potior ratio quod ſeruet diuina entitas rationem actualiſſimi, vt taliter diſtin-

diſtincta ab intelligibilitate, quam principium radicale vt diſtinctum ſimiliter ab intellectione; cum in doctrina eorum, contra quos agimus, diuina entitas & intelligibilitas, ſicut eſſentia & natura ſint vnius & eiuſdem lineæ, non minus quam principium radicale intelligendi & ipſa intellectio: atqui diuina entitas rationem ſeruat actualiſſimi; & tamen diſtinguitur ab intelligibilitate penès implicitum & explicitum; cum de ente, quod eſt obiectum Metaphyſicæ demonſtretur quod ſit intelligibile quia eſt ens; & tale ens commune ſit analogicè ſaltem tum Deo, tum creaturis: ergo per hoc quod diſtinguitur ſolùm principium radicale ab intellectione penès implicitum & explicitum rationem ſeruat actualiſſimi: ergo principium radicale vt in Deo condiſtinctum ab intellectione eſt & primum & actualiſſimum: ergo hoc ipſo quod conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ eſt, quod in eo eſt primum & actualiſſimum (quod eſt primum præmiſſum principium) eſt hoc ipſo gradus intelligendi conſtitutiuum Dei ſub ratione principij radicalis intelligendi, non verò ſub ratione intellectionis.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *conſtitutiuum de quo inquiritur, inquiritur iuxtà imperfectum noſtrum concipiendi modum*: ergo non eſt intelligendi gradus conſtitutiuum Dei ſub ratione intellectionis actualis, ſed principij radicalis intelligendi. *Probatur conſequentia*: loquendo iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum nequit actualis intellectio eſſe primum quod in Deo concipimus: ergo hoc ipſo quod conſtitutiuum de quo inquiritur, inquiritur iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum, nequit ipſa actualiſſima intellectio eſſe quà talis conſtitutiuum Dei *Conſequentia* eſt euidens, cum conſtitutiuum debeat eſſe primum quod

in re concipimus. *Probatur antecedens.* Quod facit ſeu arguit modum noſtrum concipiendi imperfectum, quia concipitur vt ſecundum, nequit eſſe primum quod in Deo concipimus iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum: ſed actualis illa Dei intellectio facit ſeu arguit modum noſtrum concipiendi imperfectum, quia concipitur vt ſecundum: ergo loquendo iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum nequit actualis intellectio eſſe primum quod in Deo concipimus. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor:* ideò ex modo noſtro concipiendi diuinam intellectionem imperfectè concipimus, quia concipimus ad modū creatæ intellectionis; per hoc enim explicatur communiter & à philoſophis & Theologis modus ille noſter concipiendi imperfectus reſpectu diuinorum, quia ſcilicet, inquiunt, ea non niſi ad modum creaturarum concipimus: ſed concipere ad modum creatæ intellectionis eſt concipere ad modum ſecundi & ſubſecuti: ergo ideo imperfectè concipimus pro hoc mortali ſtatu diuinam intellectionem, quia concipimus ad modum ſecundi: ergo actualis illa Dei intellectio facit ſeu arguit modum noſtrum concipiendi imperfectum, quia concipitur vt ſecundum: ergo loquendo iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum nequit actualis intellectio eſſe primum quod in Deo concipimus: ergo hoc ipſo quod conſtitutiuum de quo inquiritur, inquiritur iuxta imperfectum noſtrum concipiendi modum, nequit hoc ipſo gradus intelligendi eſſe conſtitutiuum Dei ſub ratione intellectionis actualis & ſubſiſtentis, bene quidem ſub ratione radicalis principij præfatæ intellectionis.

Probatur tertio, ex tertio præmiſſo principio: *Deus etiam ſub ratione naturæ participabilis eſt & participatur*: ergo conſtituitur Deus ſub ratione naturæ per gradum

dum intelligendi ſub ratione principij radicalis, non autem ſub ratione intellectionis. *Probatur conſequentia*, non poteſt participari Deus ſub ratione naturæ & non conſtitui per id quod participatur ab habente rationem naturæ: ſed quod participatur ab habente rationem naturæ eſt ipſum radicale principium intellectionis, non autem ipſa intellectio: ergo hoc ipſo quod participatur Deus ſub ratione naturæ, conſtituitur hoc ipſo per eſſe radicale principium intellectionis diuinæ, non vero per ipſammet actualem intellectionem. *Minor* conceditur; gratia namque habitualis quæ quidem ſola eſt id quod participat Deum ſub ratione naturæ, vt ſupra diximus, eſt in nobis principium radicale & mediatum viſionis & amoris Dei & reliquarum operationum ſupernaturalium. *Probatur Maior*, non poteſt non conſtitui Deus ſub ratione naturæ per id in quo conſiſtit talis ratio: ſed hoc ipſo quod participatur Deus ſub ratione naturæ, conſiſtit tunc talis ratio in eo quod participatur ab habente rationem naturæ, vt patet ex terminis: Ergo non poteſt participari Deus ſub ratione naturæ, & non conſtitui per id quod participatur ab habente rationem naturæ: Ergo cum id quod participatur ab habente rationem naturæ ſit ratio principij radicalis intellectionis, &c. non poteſt non conſtitui ratio naturæ in Deo per eſſe radicale principium diuinæ intellectionis hoc ipſo quod participatur Deus etiam ſub ratione naturæ, quod eſt tertium præmiſſum principium.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. fundatur veritas concluſionis in virtuali diſtinctione quæ admittitur inter principium.

cipium radicale intellectionis, & ipſam intellectionem: ſed admitti non poteſt nec debet talis diſtinctio: Ergo vera non eſt præfata concluſio. *Probatur minor*, quæ ſunt vnius & eiuſdem lineæ, non debent in Deo virtualiter diſtingui: ſed principium radicale intellectionis & intellectio ſunt vnius & eiuſdem lineæ: Ergo inter principium radicale intellectionis & intellectionem admitti non debet virtualis diſtinctio. *Minor* patet: *Probatur maior*, ibi tantum admittitur in Deo virtualis diſtinctio, vbi verificatur, quod per vnum æquiualeat pluribus vt plura ſunt; ex eo ſcilicet quod tunc tantum ſit reſpectu illorum virtualiter multiplex: ſed reſpectu illorum quæ ſunt vnius lineæ non habet Deus æquiualere pluribus vt plura ſunt, ſed potius vt vnum ſunt, ſeu vt vnius ſunt lineæ: Ergo reſpectu illorum quæ ſunt vnius lineæ, non eſt in Deo virtualis diſtinctio

Reſpondeo negando minorem primi argumenti & maiorem ſecundi, quarum falſitatem colligo ego, & quidem (meo iudicio) irrefragabiliter ex D. Thomâ, ex his quæ habet 1. *p. qu.*25. *art.* 1. *ad* 3. vbi ſic diſcurrit: *In Deo ſaluatur ratio potentiæ quantum ad hoc quod eſt principium effectus, non autem quantum ad hoc quod eſt principium actionis niſi ſecundum modum intelligendi, prout diuina eſſentia, quæ in ſe ſimpliciter præhabet quidquid perfectionis eſt in rebus creatis, poteſt conſequenter intelligi & ſub ratione actionis & ſub ratione potentiæ.* Hæc D. Thomas, ex quibus argumentor ſic: ex D. Thoma ibi admittitur in Deo diſtinctio inter ipſam potentiam & ipſam actionem ſecundum modum intelligendi, cum ſecundum modum intelligendi intelligatur potentia ſub ratione principij, & actio conſequenter ſub ratione non principij, ſed huius quod eſt à principio: Iam ſic eſt quod diſtinctio illa ſecundum modum intelligendi habet

habet ex eodem D. Thoma fundamentum in re ; & quidem idem quod aſſignare ſolent Theologi in diſtinguendo miſericordiam in Deo à iuſtitia ; cum hoc aſſignare ſoleant in eo quod Deus cum in ſe prahabeat quidquid perfectionis eſt in rebus creatis, poteſt conſequenter intelligi & ſub ratione miſericordiæ, tum ſub ratione iuſtitiæ & in verbis citatis dicat D. Thomas quod ſaluatur in Deo ſecundum modum intelligendi ratio potentiæ & actionis, *quia diuina eſſentia, quæ in ſe prahabet quidquid perfectionis eſt in rebus creatis poteſt conſequenter intelligi & ſub ratione actionis & ſub ratione potentiæ* : ergo verè admittitur & admitti debet in Deo diſtinctio rationis fundamentalis ſeu virtualis inter potentiam & actionem ; atqui potentia & actio cuius eſt potentia ſunt vnius & eiuſdem lineæ : ergo verè admittitur & ex D. Thoma admitti debet diſtinctio rationis fundamentalis ſeu virtualis in Deo inter ea quæ ſunt vnius & eiuſdem lineæ.

Vnde ad vltimum, diſtinguo minorem : ſed reſpectu eorum quæ ſunt vnius lineæ habet ſolùm Deus æquiualere pluribus vt vnum ſunt, ſeu vt vnius ſunt lineæ, vnitate ſecum patiente realem multiplicitatem, Concedo : vt vnum ſunt vnitate excludente pluralitatem & multiplicitatem realem, Nego. Non ergo impedit vnitas illa lineæ quo minus Deus vnus exiſtens & æquiualens per vnum pluribus illis quæ in eâ ſunt, æquiualeat pluribus vt plura ſunt, ſitque exinde virtualiter multiplex, cum vnitas illa lineæ talis ſit naturæ quod inuoluat immò & exigat plura quæ ſimpliciter & realiter plura ſint, vt pote quæ ſe habere debent per modum actus primi & actus ſecundi, radicis & radicati, potentiæ & actus ; quæ in creatis ſunt ſimpliciter & realiter plura ; vnde ſicut vnitas lineæ abſolutæ in quâ adunantur in nobis ſapientia & bonitas *Notæ*

non

non impedit, quo minus Deus æquiualens per vnum & ſapientiæ & bonitati in nobis, æquiualeat pluribus vt plura ſunt, ſitque dicendus reſpectu illorum virtualiter multiplex, ex eo ſcilicet quod vnitas illa lineæ abſolutæ talis eſt naturæ, quod ſecum patitur plurium diſtinctionem ſiue realem multiplicitatem: ita cum vnitas illa lineæ in qua adunantur in nobis principium intelligendi & ipſa intellectio ſimiliter inuoluat plurium diſtinctionem & realem multiplicitatem, conſequenter fit, adhuc verificari quod Deus per vnum illis æquiualens, etiam vt vnius ſunt lineæ, adhnc æquiualeat pluribus vt plura ſunt.

Inſtabis: intellectus in Deo, quantumuis æquiualeat pluribus noſtris intellectibus non propterea dicitur virtualiter diſtinctus nec virtualiter multiplex: ſed non alia huius afferri poteſt ratio, niſi quia illis æquiualens æquiualet pluribus vt vnius ſunt lineæ; ergo nec eſt dicendus Deus virtualiter diſtinctus in ratione principij intelligendi & ipſius intellectionis, hoc ipſo quod tale principium & talis intellectio ſunt vnius & eiuſdem lineæ.

Reſpondeo negando minorem, cuius quidem falſitas abundè patet ex dictis in præcedenti ſolutione. Non igitur diuinus intellectus ex eo quod æquiualeat pluribus noſtris intellectibus non dicitur virtualiter ſiue fundamentaliter diſtinctus, quia intellectus noſtri quibus æquiualet, ſunt vnius lineæ; ſi enim valeret hæc ratio, nec attributa abſoluta ab inuicem diſtinguerentur virtualiter in Deo; cum detur vnitas lineæ, puta lineæ abſolutorum, in qua illa adunantur in nobis & diſconueniunt ab ijs quæ ſunt in linea relatiuornm; ſed ideò non dicitur nec eſt diuinus intellectus virtualiter diſtinctus quamtumuis taliter æquiualeat, quia ſcilicet vt exurgat inde virtualis illa,

ſemi

ſeu fundamentalis diſtinctio in Deo, duæ requiruntur conditiones, quarum vna non adeſt ſed potius omninò deeſt in præſenti caſu: requiritur enim primò quod æquiualeat Deus vnus exiſtens pluribus; ſed ſecundò requiritur, quod illa plura quibus æquiualet, ſub eâ ratione ſub qua diſtinguntur transferantur in Deum, & in Deo reperiantur, vt ſcilicet poſſint in eo facere membra aut quaſi membra diſtinctionis: & ita quia (exempli gratia) attributum relatiuum & abſolutum ſub ea ratione relatiui & abſoluti, qua in nobis diſtinguntur, transferuntur in Deum, & in Deo reperiuntur incluſa, inde fit quod illa virtualiter diſtinguantur in Deo, & faciant membra aut quaſi membra diſtinctionis: ſimiliter quia principium intelligendi & intellectio ſub ea ratione, qua in nobis diſtinguuntur, puta ſub ratione principij & actionis, vel actus primi & actus ſecundi transferuntur in Deum, ideo etiam fit quod, hoc ipſo quod Deus vnus exiſtens illis æquiualet, exurgat in Deo virtualis diſtinctio & virtualis multiplicitas inter illa: econtra vero quia ratio ex qua & ſub qua diſtinguuntur & multiplicantur in nobis intellectus non transfertur in Deum nec in Deo reperitur; cum ratio diſtinctionis & pluralitatis intellectuum non ſit alia quam finitas & limitatio eorumdem: ideò fit quod quamuis Deus per vnum æquiualeat pluribus noſtris intellectibus, non propterea exurgere debeat in diuino intellectu virtualis multipliciras & virtualis diſtinctio. Vnde *Nota.* hanc notari & haberi velim regulam generalem, ad agnoſcendum quandonam & inter quæ admitti debeat in Deo virtualis diſtinctio ex diſtinctione & multiplicitate creatorum entium quibus æquiualet: Quandocumque æquiualet Deus pluribus in nobis realiter diſtinctis, quæ quidem ſub ea ratione

ratione quâ & ex qua diſtinguuntur, transferuntur in Deum, & in Deo reperiuntur, toties inter illa admitti debet in Deo virtualis diſtinctio.

Vrgebis : non poteſt admitti virtualis illa ſeu fundamentalis diſtinctio inter principium intelligendi & intellectionem, quin hoc ipſo concipiatur à nobis intellectio ad modum actus eliciti : ſed impoſſibile eſt à nobis concipi intellectionem Dei ad modum actus eliciti, loquendo vt in præſenti loquimur de conceptu theologico & à nobis Theologis formato : ergo, &c. *Maior* perſe patet, ſiquidem hoc ipſo concipitur diuina intellectio per modum actus profluentis à principio à quo concipitur diſtingui. *Probatur minor :* Qui ſcit intellectionem diuinam eſſe actum inelicitum, non poteſt hoc ipſo eam ad modum actus eliciti concipere; ſed ſcimus nos Theologi, diuinam intellectionem actum eſſe inelicitum : ergo loquendo, vt loquimur de conceptu Theologico concipere non poſſumus Dei intellectionem ad modum actus eliciti.

Reſpondeo negando minorem : ad cuius probationem nego maiorem : non enim duo hæc ſunt incompoſſibilia, puta quod ſciam diuinam intellectionem eſſe actum inelicitum, & quod illam concipiam ad modum actus eliciti : cuius ratio eſt, quia concipitur diuina intellectio ad modum actus eliciti hoc ipſo & per hoc præcisè quod non niſi per ſpeciem actus eliciti concipitur : iam ſic eſt quod adhuc concipitur & concipi poteſt per ſpeciem actus eliciti, quamtumuis ſupponamur ſcire, eam eſſe actum inelicitum ; cum hoc non obſtantè adhuc illam concipiamus per ſpeciem actus creati : falſa ergo eſt illa maior, puta, quod qui ſcit diuinam intellectionem actum eſſe inelicitum, non poſſit hoc ipſo eam ad modum actus eliciti concipere.

Vnde

Vnde dico, quod quamuis intellectus noſter non intelligat diuinum intelligere fore elicitum; Quia tamen non intelligit diuinum illud intelligere niſi per creaturas & medijs conceptionibus creaturarum, in quibus omne quod concipitur per modum actus ſecundi concipitur per modum eliciti, ideò fit quod viator Theologus concipiens diuinum intelligere concipiat illud ſub quadam ratione quæ repræſentet rem egredientem & à principio intelligendi elicitam: ſcit tamen & intelligit viator Theologus, quod ille modus intelligendi eſt incompetens ad intelligenda diuina, quia ſcit quod diuinum intelligere non eſt realiter elicitum ab aliquo intelligendi principio ſiue proximo ſiue radicali; propterea quod ſcit & quidem certo, quod Deus eſt ſuus actus & ſua actualitas, vt pote qui eſt ſua perfectio: ſed non poteſt ſub alia ratione intelligere illam dei intellectionem niſi ſub tali ratione eliciti; quia ſcilicet illam intelligit non in ſe,ſed ſub conceptu quem format noſter intellectus de noſtra,ſeu creatâ intellectione,cui ſcilicet adiuncta eſt illa imperfectio quod non ſubſiſtat, ſed eliciatur ab intellectu, ideoque oportet quod ita proportionaliter intelligat diuinum intelligere: in quo etiam ſenſu intelligendum venit quod dicitur ab aliquibus Thomiſtis,quod ſcilicet diuinum intelligere eſt elicitum ſecundum rationem à diuino intellectu, non autem ſecundum rem.

Obijcies ſecundo: conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ habere, & ſeruare debet rationem actus puri: ſed gradus intelligendi ſub præciſâ ratione principij radicalis non habet rationem actus puri; ergo ſub præciſâ ratione principij radicalis non eſt conſtitutiuus diuinæ naturæ. *Probatur minor:* actus purus perfectionem dicit nullâ vlteriori perfectione carentem: ſed gradus ille intelligendi ſub præciſâ ratione principij radicalis & vt virtualiter diſtingui

diſtinguitur ab intellectione dicit perfectionem vlteriori perfectione carentem, ipsâ ſcilicet actuali intellectione quâ completur: ergo ſub præciſa ratione principij radicalis, & vt præſcindit ab intellectione non habet rationem actus puri.

Reſpondeo negando minorem. Pro quo placet adducere inſtantiam (meo iudicio) irrefragabilem, cui quidem non datur ab authoribus oppoſitæ ſententiæ diſparitas niſi in ſolis verbis. Quæro igitur num diuina attributa ſint perfectiones ipſius diuinæ eſſentiæ tanquam earundem radicis; Num ipſa diuina eſſentia ſub ratione radicis & principij radicalis eorum ab iis præſcindit in conceptu ſuo explicito, adeò vt ab illis diſtinguatur virtualiter penes implicitum & explicitum, ea ſcilicet importando implicitè, non explicitè. Iam autem quæro ab iiſdem authoribus oppoſitæ ſententiæ, quare diuina eſſentia ita præſcindens ſub ratione radicis à perfectionibus illis attributalibus non propterea eſt potentialis, nec amittit propterea rationem actus puri; benè quidem ipſum principium radicale intelligendi ſi virtualiter & in conceptu ſuo explicito præſcindat ab ipſa actuali intellectione. Dicunt aduerſarij quia eſſentia non eſt eiuſdem lineæ cum perfectionibus attributalibus, benè quidem principium radicale intelligendi cum ipsâ intellectione. *Sed quid inde*? diuerſitas illa lineæ impeditne, quominùs eſſentia comparetur ad attributa vt ad perfectiones & actualitates ſui? numquid ſtante illa linearum diuerſitate eſſentia eſſet realiter potentialis, ſi realiter ab illis diſtingueretur: quomodo ergo ab illis præſcindere nec illas importare in cõceptu explicito non dicit nec arguit potentialitatem in eſſentia ſtante linearum diuerſitate, benè quidem in identitate lineæ? Certè hoc vnum tantum reſpondere poſſunt, (niſi ſolis verbis velint contendere,) quod diuina eſſentia licet

Nota.

ita præſcindens nec importans explicitè perfectiones attributales, non propterea eſt potentialis, nec amittit propterea rationem actus puri, quia adhuc illas ſibi realiter identificat & implicitè imbibit, ad differentiam eſſentiæ creatæ & potentialis, ſicut ſolemus philoſophari de ente in ordine ad verum & bonum: ergo ſimiliter nec principium radicale intelligendi, licet ita præſcindens ab intellectione amittet propterea rationem actus puri, aut in ſe potentialitatem admittet, eo quod non careat illâ per modum illam à conceptu ſuo excludentis, ſed præcisè per modum illam non explicantis.

Vnde ad probationem, quamvis abſolutè loquendo negari poſſit minor, diſtinguo tamen, claritatis gratiâ, maiorem ſic: actus purus perfectionem dicit nullâ vlteriori perfectione carentem, carentiâ qua dicitur aliquid alio carere eo quod non habet, Concedo quod actus purus non poſſit ita vlteriori perfectione carere: carentiâ quâ dicitur aliquid alio carere eo quod non explicat ſeu explicitè non importat, Nego, quod actus purus non poſſit in hoc ſenſu vlteriori perfectione carere, vt patet in exemplo ſupra adducto de eſſentia & perfectionibus attributalibus quibus conceditur carere in hoc ſecundo. Et ratio huius eſt, quia per hoc præcisè quod aliquid alio ſolum caret per hoc præcisè, quia non explicat, non propterea induit nec induere poteſt rationem perfectibilis, nec illud aliud induere poteſt, per hoc præcisè quod non explicatur, rationem perfectiui, cum ad hoc opus ſit quod ſe excludant à conceptibus, quod quidem ibi non reperitur: ergo cum non inferat præfata carentia rationem perfectibilis ſiue actuabilis in ipſo qui caret, nec etiam ab eodem auferre poterit rationem actus puri, ſi aliunde ſupponatur talis. *Nota.*

Inſtabis: actus purus debet etiam eſſe in conceptu

conceptu ſuo explicito actus purus ; ſed hoc ipſo quod explicitè non importat perfectionem aliquam vlteriorem, non videtur eſſe in conceptu ſuo explicito actus purus, cum videatur eſſe in tali conceptu ab hâc perfectione denudatus : ergo hoc ipſo & per hoc præcisè quod non explicat principium radicale intelligendi actualem intellectionem, non ſeruat rationem actus puri.

Reſpondeo negando minorem ; cuius quidem negati ratio eſt, quia tunc conceptus ille explicitus, etiam vt explicitus eſt non eſt omnino denudatus à perfectione illa vlteriori, ex eo ſcilicet quod quamvis illam explicitè non importet, explicitè tamen importat & petit illam implicitè & realiter includere & importare ; quæ quidem incluſio ſeu identitas realis & implicita conuenire non poteſt, niſi huic quod eſt infinitæ actualitatis & actus purus. Vnde contra arguentem arguo & retorqueo ſic. Diſtinctio, ſeu præciſio quæ eſt ſolum penes implicitum & explicitum, explicitè excludit diſtinctionem maiorem : ergo diſtinctio, quæ eſt ſolum penes implicitum & explicitum explicitè importat realem identitatem : atqui realis identitas inter principium radicale intelligendi & intellectionem dicit in vtroque infinitam actualitatem ; cum in vtroque adunet omnem actualitatem ſui generis, putà tùm actus primi tùm actus ſecundi : ergo principium radicale intelligendi, vt ſolum diſtinctum ab intellectione penes implicitum & explicitum dicit etiam explicitè infinitam actualitatem, ſubindéque & ſeruat rationem actus puri ſiue actualiſſimi etiam in conceptu explicito. *Nota.*

Obiicies 3. conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ debet eſſe ex conceptu ſuo omnium perfectiſſimum : ſed gradus intelligendi ſub ratione actus ſecundi eſt in nobis perfectius quid ex ſuo conceptu, quam idem intelligendi

di gradus ſub ratione actus primi, ſeu principij intellectiui: ergo intelligendi gradus eſſe debet conſtitutiuum Dei ſub ratione actus ſecundi intellectionis, non autem ſub ratione principij intellectiui. *Probatur Minor*, perfectio ſiue perfectiuum non poteſt non eſſe ex conceptu ſuo perfectius quid ipſo perfectibili: atqui intelligendi gradus ſub ratione actus ſecundi ſe habet ad eundem in nobis ſub ratione actus primi vt perfectiuum ad perfectibile: ergo gradus intelligendi ſub ratione actus ſecundi eſt in nobis perfectius quid ex ſuo conceptu, quam idem intelligendi gradus ſub ratione actus primi.

Reſpondeo negando minorem, cuius negati ratio eſt; quia ipſe actus primus, ſiue principium operatiuum, quodcumque illud ſit ſiue in gradu intelligendi, ſiue in alio gradu habet eſſe cauſa vniuerſalis æquiuoca, quæ vnica exiſtens in ſpecie & numero poteſt infinitas producere intellectiones vel operationes diſtinctas numero & ſpecie; & licet quantum ad modum ſignificandi videatur actio ſiue actus ſecundus perfectior & actualior, quia tamen actualitas illa præhabetur in ipſo actu primo vt in principio effectiuo, æquiuoco, vniuerſali, eminentiori & magis vno, inde fit quod ſimpliciter & in re ſit ipſe actus primus ſiue intelligendi gradus ſub conceptu actus primi perfectior, quam ipſe actus ſecundus intellectionis. Vnde ad probationem diſtinguo maiorem ſic: perfectio ſiue perfectiuum non poteſt non eſſe perfectius quid ipſo perfectibili, ſi ſermo ſit de perfectibili quod eſt tale ſimpliciter, Concedo: ſi verò ſermo ſit de perfectibili quod eſt potius ſimpliciter perfectum, & ſolum ſecundum quid perfectibile nego maiorem; & ſub eadẽ diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo notandũ eſt, *Nota.* illud ſolum perfectibile dici ſimpliciter & abſolutè perfectibile, quod dicitur tale comparatiuè

do, ipſe potius eſt propter actum primum, vtpotè qui eius eſt actuale exercitium, ac proinde non tam ſui eſt quam alterius, ſcilicet actus primi, cuius eſt actuale exercitium. Ad id autem quod additur, quod ex communi axiomate vnumquodque eſt propter operari, dico, quod ſenſus huius axiomatis (vt benè notat acutiſſimus noſter Caietanus) non eſt quod vnumquodque ſit propter operari nudè & ſeorſim ſumptum ab ipſo operante; aliàs ſuppoſitum pro quo ſupponit ly *vnumquodque* & quod eſt ſubſtantia eſſet propter aliquid accidentale, qualis eſt operatio in nobis ſeorſim ſumpta; ſed ſenſus huius axiomatis eſt, quod vnumquodque eſt propter ſeipſum vt operantem; ac proinde quod hinc ad ſummum inferri poteſt, eſt, quod ipſe actus primus ſimul ſumptus cum actu ſecundo ſit perfectior ſeipſo ſeorſim ſumpto, non autem quod ipſe actus ſecundus nudè & ſeorſim ſũptus perfectior ſit ipſo actu primo. *Nota.*

Obiicies 4. in eo præcisè conſiſtit ratio naturæ in Deo & per id conſtituitur, quod ſpecialiter accipiat verbum diuinum ex vi proceſſionis: ſed ſpecialiter accipit verbum diuinum ex vi proceſſionis gradum intelligendi vt reductum ad actum ſecundum: ergo in gradu intelligendi ſub ratione actus ſecundi conſiſtit ratio naturæ in Deo. *Maior* eſt certa; cum enim verbum diuinum procedat ex vi proceſſionis vt filius, & procedat vt filius quia procedit vt ſimilis in naturâ, debet per conſequẽs in Deo conſiſtere ratio naturæ in eo, quod verbum accipit ex vi proceſſionis. *Probatur Minor*, procedit verbum diuinum ex vi proceſſionis ſuæ vt ſpecies expreſſa, vt verbum mentale, vt actualis repræſentatio ſui obiecti & ſui principij: atqui hæc omnia explicant actum ſecundum & vltimum lineæ intellectualis: ergo ſpecialiter accipit verbum diuinum ex vi proceſſionis gradum intelligendi, vt redactum ad actum ſecundum.

Nota. *Reſp.* 1. retorquendo argumentum contra Patres Salmanticenſes, patrem Gonet,& alios qui eo vtuntur contra noſtram ſententiam. Nam eſſentia & natura diuina in eorundem ſententiâ conſiſtit,non in ſolo actu ſecundo intelligendi, ſed in omnibus quæ pertinent ad gradum intellectiuum, tam vt eſſentia quam vt radix,& tam vt potētia proxima quam vt actus, vtpotè quæ omnia & ſingula ſunt in eorum ſententiâ omnino indiſtincta:atqui verbum diuinum ex vi proceſſionis vt verbum non accipit hæc omnia, ſed ſolum accipit rationem verbi, quæ eſt ratio conceptus mentalis,& ſpeciei expreſſæ conſiſtentis in expreſſione actuali & in repræſentatione actuali ſui principij & obiecti, vt patet in noſtro intellectu & in verbo mentali noſtrô:ergo ſi quid concluderet præfatum argumentum, concluderet quod verbum ex vi proceſſionis vt verbum non accipit,ſeu non acciperet totam naturam diuinam,nec totum gradum intellectiuum,ſed ſolum partem,quod eſt haud dubiè falſum, militatque contra illorum ſententiam,æquè ac contra noſtram. Neque valet dicere,quod ex vi proceſſionis talis,ſcilicet per intellectum infinitum accipiat verbum diuinum totum gradum:nam ſi ex vi proceſſionis per intellectum vt ſic id non habeat,non ſufficiet: ſicut licet voluntas infinita producat terminum ſubſtantialem infinitum ſubſiſtentem in naturâ infinitâ ſubſtantiali, quod eſt eſſentia Dei; quia tamen hoc non habet quatenus proceſſio per voluntatem vt ſic non eſt propterea generatio in diuina voluntate. Caueant ergo qui tale nobis obiiciunt argumentum, ne alienos (vt aiunt) agros colentes,proprium negligere videantur. Vnde

Reſp. 2. negando maiorem,quod ſcilicet in eo præcisè conſiſtat ratio naturæ in Deo quod accipit verbum ex vi proceſſionis. Pro quo nec non & pro ſoluendâ ratione, quæ affertur in probationem in argumento notandum eſt, & quidem

quidem ſeriò & diligenter, non ideò dici verbum diuinum procedere vt filium, vt genitum, vt Deum, vt ſimile in naturâ ex vi proceſſionis, non autem Spiritum Sanctum, quia ly *eſſe verbum* ſeu ſpeciem expreſſam quod vi proceſſionis accipit magis identificatur cum ipsâ ratione naturæ, quam amor, quem ſimiliter accipit Spiritus ſanctus ex vi proceſſionis ſuæ; ſi namque hoc eſſet, verè concluderetur & concludi deberet quod præcisè conſiſteret ratio naturæ in Deo in gradu intelligendi ſub ratione actus ſecundi: ſed ideo dicitur verbum procedere vt Deus, vt Filius, vt genitum, vt ſimile in natura, non autem Spiritus Sanctus, quia quamvis conueniat cum amore, in eo quod vterque realem habet identitatem cum natura, diſconuenit tamen ab eo, in eo quod identitas naturæ reperta in voluntate diuinâ cum perſona procedente, eſt ibi ſolum quaſi materialiter & identicè, eo quod voluntas non eſt ex propria linea potentia aſſimilatiua: hæc vero eadem identitas naturæ eſt in verbo ſeu in perſona procedente per intellectum omnino formaliter, propterea quod proceſſus ſpeciei expreſſæ eſt per modum ſimilitudinis expreſſatæ ab ſpecie impreſsâ & ab intellectu in ordine ad obiectum primarium contentum in ſpecie impreſsâ; vnde cum generatio dicatur & conſtituatur talis per hoc quod ſimilitudo quæ eam ingreditur & comitatur, ſe habet ibi formaliter, & non tantum materialiter, vt colligitur ex definitione generationis, conſequenter fit quod verbum diuinum, quamvis quantum ad rationem verbi quam accipit ex vi proceſſionis non magis identificetur cum diuinâ natura quam amor, adhuc tamen dicatur genitus & Filius, non autem Spiritus Sanctus, per hoc ſcilicet quod quamuis æqualem habeant identitatem cum ipſa naturâ, non tamen æquali modo ſe habentem ad vtriuſque proceſſionẽ, cum ad proceſſionem verbi ſiue quæ fit per intellectum ſe habeat talis identitas cum natura Nota.

omnino formaliter & per ſe, ex quo propterea conſtituitur talis proceſſio generatio ; è contra vero ſolum materialiter ſe habeat hæc eadem identitas in proceſſione amoris ſiue Spiritus Sancti.

Iam vero quod vera ſit præfata doctrina in ſcholâ præcipuè Thomiſtarum,& menti Doctoris ſancti omnino conſona,euidenter colligo ex his quæ habet 1.*p.q.27.art.4.in reſponſ.ad* 1. Primum namque argumentum quod ſibi obiicit S.Doctor eſt iſtud : quod,inquit,procedit in ſimilitudinem naturæ in viuentibus dicitur generatum & naſcens;ſed id quod procedit in diuinis per modum amoris,procedit in ſimilitudinem naturæ , al`às eſſet extraneum à diuina natura, & ſic eſſet proceſſio ad extra : ergo,&c. cui argumento propoſito reſpondet ſic: *Ad primum dicendum, quod quidquid eſt in diuinis, eſt vnum cum diuinâ naturâ;vnde ex hac parte huius vnitatis non poteſt propria ratio accipi huius proceſſionis vel illius, ſecundum quam vna diſtinguitur ab aliâ :* Hæc D.Thomas, ex

Nota. quibus contra aduerſarios in confirmationem præfatæ noſtræ ſolutionis ſubſumo ſic:atqui ſi verbum pertineret vt tale ad rationem naturæ & eſſet magis vnum & magis idem cum ipſa ratione naturæ quàm amor, verè tunc ex parte vnitatis acciperetur propria ratio huius proceſſionis & illius, ſecundum quod vna diſtinguitur ab alia,contra verba citata S.Doctoris:ergo quod verbum procedat vt genitum,vt Filius,vt Deus hoc minimè colligi debet ex eo quod ipſum verbum ſit magis vnum cum ratione

Nota. naturæ quam amor , ſiue ex eo quod in ipſa ratione verbi actualis conſiſtat ratio naturæ, ſed ex eo ſolum quod vnitas quam habet verbum , & quam habet etiam amor, ſe habet in proceſſione verbi omnino formaliter & per ſe vt dicebamus , & ſolum quaſi materialiter in proceſſione amoris ſiue Spiritus Sancti.

Colliges rectè explicari conceptum ſiue conſtitutiuum

ſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ per eſſe principium radicale intellectionis ſubſtantialis ſeu ſubſiſtentis. Primò quidem rectè explicatur per gradum intelligendi; cum enim ex tribus gradibus naturarum conſtitutiuis,qui ſunt *eſſe*, *viuere*,& *intelligere*,perfectior ſit gradus intelligendi,vtpotè qui explicitè importat & eſſe & viuere, nec tamen in illis explicitè importatur vt patet, conſequenter ſit quod in aſſignando conſtitutiuum diuinæ naturæ,cuius quidem nomine intelligendum venit ens omnium perfectiſſimum,illud aſſignare debeamus in ipſo gradu intelligendi. Secundò explicatur præfatum conſtitutiuum per eſſe principium, propterea quod explicari debet per ordinem ad operationem, in ordine ad quam definitur & denominatur natura, atque ita meritò explicatur per principium. Tertiò explicatur per principium radicale, non autem proximum, quia cum ſit conſtitutiuum naturæ, explicari debet per illud quod in tali linea principij eſt primum, & quod primò concipitur in re in ordine ad operationem, quale non eſt principium proximum, benè quidem radicale. Quartò explicatur per principium radicale intellectionis, & non volitionis, vel alterius operationis; quia ſcilicet prior ſubindéque & perfectior ac ſpecificatiua operatio in ente intellectiuo eſt intellectio, poſt quam & ex qua ſequitur volitio, atque ita debet per ordinem ad intellectionem explicari; tandem explicatur per principium radicale intellectionis ſubſtantialis aut ſubſiſtentis, vt per hoc differat à creaturis, in quibus reperitur quidem principium radicale intellectionis, ſed accidentalis & diſtinctæ realiter à ſuo principio.

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, eſſe præfatæ difficultatis reſolutionem omnino conſonam menti S. Doctoris, quod quidem inprimis colligo *ex* 1. *p. q.* 25. *art.* 1 vbi hæc habet: *Sic igitur in Deo ſaluatur ratio potentiæ quantum ad hoc quod eſt principium effectus, non autem quantum ad hoc quod eſt principium actionis, niſi ſecundum modum intelligendi, prout diuina eſſentia quæ in ſe ſimpliciter præhabet quidquid perfectionis eſt in rebus creatis, poteſt conſequenter intelligi & ſub ratione actionis & ſub ratione potentiæ.* Hæc D. Thomas, ex quibus argumentor ſic; ex D. Thoma ibi ſaluatur & diſtinguitur in Deo ratio potentiæ ſiue principij, & ratio actionis ſecundum modum intelligendi: ſed modus ille intelligendi habet ex eodem D. Thoma ibidem fundamentum in re, & quidem idem quod aſſignari ſolet in diſtinctione attributi miſericordiæ ab attributo iuſtitiæ: Ergo ex D. Thoma diſtinguuntur in Deo fundamentaliter ratio potentiæ ſiue principij & ratio actionis: atqui actio & potentia cuius eſt actio, ſunt vnius & eiuſdem lineæ, vt per ſe patet: Ergo ex D. Thoma datur in Deo virtualis ſeu fundamentalis diſtinctio inter ea quæ ſunt eiuſdem lineæ Ergo ex D Thoma datur in Deo virtualis ſeu fundamentalis diſtinctio inter principium radicale intelligendi & ipſam intellectionem: Ergo ex D. Thoma non habet diuina intellectio rationem primi in lineâ intellectuali reſpectu noſtri, benè quidem principium radicale intelligendi: Ergo ex D. Thoma non ipſa intellectio ſeu gradus intelligendi ſub ratione actualis intellectionis, habet conſtituere Deum ſub ratione naturæ, benè quidem ſub ratione

tione principij radicalis intelligendi.

Secundò hoc idem pluſquam inſinuat Diuus Thomas 1.*p.in prologo, q* 14. vbi diſcurrit ſic: *Poſt conſiderationem eorum quæ ad diuinam ſubſtantiam pertinent, reſtat conſiderandum de his quæ pertinent ad operationem ipſius, & quia operatio quædam eſt quæ manet in operante, quædam vero quæ procedit in exteriorem effectum: primò agemus de ſcientia & voluntate, nam intelligere in intelligente eſt & velle in volente.* Hæc S. Doctor in quibus cum diſtinguat ipſum Dei intelligere ab ipsâ Dei ſubſtantiâ ſiue naturâ tanquam poſterius à priori, non poteſt conſequenter ſentire, quod ipſum intelligere actuale Dei vt à nobis concipitur ipſum ingrediatur conſtitutiuum Dei ſub ratione naturæ. Scio Authores aliquos oppoſitæ ſententiæ reſpondere ad hæc, quod ibi ſolum loquitur de intellectione & ſcientia attributali, ſiue ſub ratione actionis & operationis, non autem de intellectione ſubſtantiali & quaſi primordiali, quam volunt condiſtingui ab eâ quæ actio eſt & attributalis. Hoc, inquam, equidem ſcio; ſed pariter ſcio, multa multoties dici in voce, quæ in re ſignificatâ per vocem non percipiuntur: neque enim vſquam intellexi, nec intelligibile puto, quod in Deo intellectio ſub ratione actionis ſit quaſi alia intellectio virtualiter diſtincta ab intellectione ſubſiſtenti etiam vt actuali: quis enim intelligere valet actualitatem vltimam in intellectione, non cointellectâ explicitè formalitate actionis; præſertim cum quidquid concipitur actualitatis in diuino intelligere præciſo conceptu actionis, hoc totum ſit actualitas quædam etiam communis ad genus intelligibile paſſiuum. valeant ergo, & hoc perſuadeant aliis; mihi namque nuſquam perſuadebunt, qui id nec valeo nec volo credere.

Dices aliquando dicit D. Thomas, intelligere Dei eſſe eius ſubſtantiam, vt *in* 1.*p q.* 14.*art.*4. imò & aliquando alibi docet, eſſe eius eſſen-

tiam: Ergo prætendit D. Thomas quod & ipſum actuale intelligere ſit omnino indiſtinctum à principio radicali, & quod ſit, vt actuale eſt, ipſum diuinæ naturæ conſtitutiuum.

Reſpondeo negando conſequentiam. In his enim & ſimilibus locis ſolum intendit S. Doctor ſtabilire realem identitatem, loquitúrque ſolum in ſenſu identico ad excludendam diſtinctionem realem, non vero virtualem ſeu rationis. Iam verò quod ſit hoc vnicum intentum S. Doctoris, & quod in hoc ſolum loquatur ſenſu, id ego euidenter colligo ex duobus. Primò quidem ex ratione, ſeu doctrina, qua probat D Thomas *in præfato, art.* 4. ipſum intelligere Dei eius eſſe ſubſtantiam; diſcurrit enim ſic: *Si intelligere Dei eſſet aliud quam eius ſubſtantia, oporteret vt dicit Philoſophus in* 12. *Metaph. Quod aliquid aliud eſſet perfectio & actus ſubſtantiæ diuinæ, ad quod ſe haberet ſubſtantia diuina ſicut potentia ad actum: in Deo autem non eſt forma quæ ſit aliud quam ſuum eſſe, vt ſupra oſtenſum eſt.* Hæc D. Thoms, ex quibus ſubſumo ſic: atqui diſtinctio requiſita vt ſe habeat ſubſtantia ad intelligere vel vt potentia ad actum, non eſt diſtinctio ſolum virtualis & rationis, ſeu penes implicitum & explicitum, vt patet abundè ex dictis ſupra; ſed eſt diſtinctio realis, aut quæ ſe habeat per modum excludentis & excluſi: ergo identitas, de qua intendit loqui S. Doctor, dum dicit quod intelligere Dei eſt eius ſubſtantia vel eſſentia, eſt identitas excludens ſolum realem diſtinctionem, non verò diſtinctionem rationis & ad modum impliciti & expliciti. Quod confirmari poteſt ex his quæ habet *in eadem* 1. *part. quæſt.* 19. *art.* 4. vbi hæc habet: Ad ſecundum dicendum quod quia eſſentia Dei eſt eius intelligere & velle, &c. ex quibus ſic ſubſumo: atqui ex ipſis etiam authoribus oppoſitæ ſententiæ non eſt eſſentia Dei ſuum velle, niſi identicè & per excluſionem realis diſtinctionis:

nis : ergo cum eadem ſerie & eodem tenore verborum loquitur ibi D.Thomas de intelligere & velle, nec etiam niſi identicè & per excluſionem realis diſtinctionis identificat ibi eſſentiam cum ipſo intelligere.

QVÆSTIVNCVLA.

Vtrum ratione diſtinguatur in Deo conceptus eſſentiæ à conceptu naturæ ; & quodnam in hoc caſu ſit eius aſſignandum conſtitutiuum.

R*Eſpondeo*, conceptum eſſentiæ ratione diſtingui in Deo cum fundamento in re à conceptu naturæ ; quod quidem ex duplici colligo fundamento. Primum eſt, quia vbicumque fundamentum eſt ponendi inter aliqua ordinem quaſi prioris & poſterioris, eſt etiam fundamentum diſtinguendi : Iam ſic eſt quod eſt fundamentum intelligendi in Deo conceptum eſſentiæ & naturæ cum ordine virtuali prioris & poſterioris ; tùm quia prius eſt quod aliquid concipiatur in ſe, ad ſe & quaſi ſibi & conſequenter ſub conceptu eſſentiæ, quam quod intelligatur in ordine ad aliud & conſequenter ſub conceptu naturæ, quæ talis dicitur in ordine ad operationem, cuius eſt radix, tùm quia prius vnumquodque concipitur ſub conceptu & genere cauſæ formalis, qua ſcilicet vnumquodque conſtituitur in ſuo eſſe, quam ſub genere cauſæ efficientis : quippè quæ in actualitate formalis cauſæ fundatur, cum vnumquodque operetur in quantum eſt in actu ; vnde cum conceptus eſſentiæ reducatur ad genus cauſæ formalis, vtpotè qui & conſti-

tuit rem in ſuo eſſe & abſolutus eſt ab omni extrinſeco; è contra vero conceptus naturæ reducitur ad genus cauſæ efficientis, cum reſpiciat vt talis ipſum operari, conſequenter fit quod cum fundamento in re intelligantur in Deo conceptus eſſentiæ & naturæ cum ordine quaſi prioris & poſterioris: ergo & datur fundamentum diſtinguendi in Deo conceptum eſſentiæ & conceptum naturæ.

Secundò verò hoc idem colligo, ſupponendo prius, quod eſſentia ſumitur per ordinem ad eſſe ſiue ad exiſtentiam, iuxta illud D. Auguſtini *lib* 12. *de ciuit. Dei, c.* 2. dicentis: ſicut ab eo quod eſt ſapere vocatur ſapientia, ita ab eo quod eſt eſſe vocatur eſſentia; & ſupponendo ſimiliter, quod ratio naturæ ſumitur & explicatur per ordinem ad operationem; vnde & definitur à Philoſopho principium motus. Hoc autem ſuppoſito, argumētor ſic. Primò non minus ex diuerſitate virtuali connotatorum arguitur & argui debet diuerſitas virtualis connotantium, quam ex diuerſitate reali; cum in hoc dicatur virtualis, quia vim & virtutem habet præſtandi quod præſtat formalis ſiue realis; ſed ex diuerſitate reali connotatorum eſſentiæ & naturæ arguitur virtualis diuerſitas inter eſſentiam & naturam, vt patet in creatis, in quibus conceditur, virtualiter diſtingui eſſentiam & naturam, eo quod reſpiciant eſſe & operari, quæ in creatis diſtinguuntur realiter: ergo vbi hæc connotata diſtinguuntur virtualiter, qualiter diſtinguuntur in Deo, debent ſimiliter arguere virtualem diſtinctionem inter connotantia, purà inter eſſentiam & naturam. Secundo vt virtualiter diſtinguantur duo aliqua ſufficit quod per ſe primò connotent diuerſa, quæ in aliquo realiter diſtinguantur, vt patet in vero & bono quæ virtualiter diſtinguuntur in Deo, eo quod reſpiciant connotata, purà intellectum & voluntatem, quæ in aliquo diſtinguuntur realiter, ſcilicet in

creatis:

creatis: ſed eſſentia & natura in Deo habent per ſe primò connotare diuerſa, ſcilicet eſſe & operari, quæ in aliquo purà in creatis realiter diuerſa ſunt: ergo eſſentia & natura debent etiam in Deo virtualiter ſiue fundamentaliter diſtingui.

Dices 1. ideò eſſentia & natura ita diſtinguuntur cum fundamento in re, quia per ſe primò connotant ſeu reſpiciunt diuerſa, ſcilicet eſſe & operari; ſed impoſſibile eſt quod natura per ſe primò reſpiciat operari; cum operari ſit aliquid quaſi extraneum & extrinſecum, imò & in creatis ſit quid accidentale: natura vero ſit ſubſtantia quæ in conceptu ſuo eſt abſoluta ab omni extrinſeco, nec poteſt per ſe primò reſpicere accidens, qua de cauſa docent Thomiſtæ, non eſſe ſubſtantiam immediatè operatiuam: ergo falſum eſt diſtingui eſſentiam & naturam cum fundamento in re.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem dico, quod quando dicitur & docetur, quod non poteſt ſubſtantia per ſe primò reſpicere aliquid extrinſecum vel accidentale, hoc intelligi debet ſecundum primarium eius conceptum, ſubindéque ſecundum conceptum eſſentiæ qui primarius eſt; cum in hoc differat ab accidente; non autem inconueniens eſt quod ſecundum conceptum ſui ſecundarium, qualis eſt in eâ conceptus naturæ, ita reſpiciat per ſe primò aliquid extrinſecum & accidentale, cum hoc ſuppoſito adhuc ſaluetur præfata differentia ab accidente. Patet hæc ſolutio in exemplo de intelligibilitate ſubſtantiali identificatâ tranſcendentaliter cum ipsâ ſubſtantiâ: quæ quidem intelligibilitas ſubſtantia eſt, & tamen connotat intellectum, à quo poteſt percipi & attingi: & in hoc nullum eſt inconueniens, quia eſſe intelligibile non eſt primarius conceptus ſubſtantiæ ſed ſecundarius; & conceptum ſecundarium aliquid connotare extrin-

ſecum in ſubſtantia non eſt inconueniens : ſic ergo ſimiliter conceptus naturæ qui ſecundarius eſt, connotat per ſe primò principium proximum operatiuum , nec non & ipſam operationem , quantumvis in creatis accidentalem.

Dices 2. ideò diſtinguuntur fundamentaliter in creatis eſſentia & natura; quia reſpiciunt connotata provt realiter diuerſa ; ſed in Deo non reſpiciunt eſſentia & natura connotata realiter diuerſa ; cum eſſe & operari quæ connotant, non diſtinguantur in Deo realiter: ergo non debent in Deo virtualiter ſiue fundamentaliter diſtingui eſſentia & natura.

Reſpondeo negando maiorem : non enim ideò præcisè diſtinguuntur eſſentia & natura in creatis , quia reſpiciunt connotata provt realiter diuerſa , ſed quia connotant & reſpiciunt connotata diuerſa , abſtrahendo ab hoc quod diuerſitas illa virtualis ſit vel realis , quod quidem patet in exemplo de vero & bono iam ſupra allato, ex quo argumentor ſic : non minus diſtinguuntur virtualiter & fundamentaliter in Deo verum & bonum , quam in creatis: ſed connotata quæ reſpiciunt in Deo , putà intellectus & voluntas virtualiter ſolum diſtinguuntur in Deo , cum tamen realiter differant in creaturis : ergo diuerſitas illa connotatorum , ex qua exurgit virtualis diſtinctio in connotantibus abſtrahit & abſtrahere debet ab hoc , quod ſit realis vel virtualis : Quanquam exiſtimem ego , quod in creatis debeat eſſe realis diuerſitas inter præfata & ſimilia connotata, vt patet in exemplo de vero & bono ; in Deo vero diſtingui poſſint connotantia virtualiter penes connotata , quæ in Deo ſint vnum realiter , ſed ſint in humanis realiter diuerſa , vt patet in eodem exemplo.

Dices

Dices 3. ſi ita diſtinguerentur eſſentia & natura poſſet natura dici attributum reſpectu eſſentiæ, & eſſentia dici natura reſpectu ipſius naturæ; cum attributum ſit perfectio neceſſaria Dei, conueniens illi non primariò ſed ſecundariò, quod quidem in hoc caſu competeret naturæ, & conceptus naturæ ſit in hoc, quod ſit radix alterius, quod etiam in hoc caſu conueniret eſſentiæ: ſed hæc duo videntur abſurda: ergo admitti non debet inter eſſentiam & naturam talis diſtinctio.

Reſpondeo negando ſequelam maioris: attributum namque non ſolum dicit perfectionem neceſſariam Dei, illi conuenientem non primariò ſed ſecundariò,& propterea ad ipſum ſubſequentem, ſed præterea dicit & exigit quod perfectio illa determinata ſit; non autem quod ſit quaſi omnis perfectio;vnde principium proximum intelligendi, & principium proximum volendi ſunt attributa, quia determinata ſũt ad determinatum motum & ſingularem operationum: cæterum natura quamuis ita ſubſequens ad eſſentiam & ſecundariò ſolum, non autem primariò Deo conueniens, ſubſequitur tamen & conuenit quaſi principium vniuerſale omnium operationum & omnem operationem amplectitur; atque ita non propterea dici debet nec poteſt attributum ſiue attributalis perfectio. Similiter neque ipſa eſſentia dici poteſt nec debet in hoc caſu natura quantumuis ſit quaſi radix ipſius naturæ; cuius ratio eſt, quia cum conceptus naturæ ſumatur & explicetur per ordinem ad operationem, pertineatque ad lineam cauſæ efficientis, vel quaſi efficientis; eſſentia autem & conceptus eſſentiæ ſumantur potiùs in ordine ad ſe & per reſpectum ad exiſtentiam, atque pertineant ad genus cauſæ formalis primò conſtituentis rem in ſuo eſſe; conſequenter fit quod dum fit tranſitus de conceptu naturæ ad conceptum eſſentiæ, fiat tranſitus de genere in genus,

genus, & nullo modo reperiatur in conceptu eſſentiæ, quod neceſſariò requiritur ad conceptum naturæ, qui quidem ſiſtit in illâ connexione & connotatione operationis, & non tranſit ad aliam connexionem vel connotationem exiſtentiæ.

Colliges, rectè explicari conſtitutiuum Dei ſub ratione eſſentiæ, per eſſe ſubſtantiam ſpiritualem puriſſimam. Primò quidem per ſubſtantiam, quia proprium eſt eſſentiæ connotare eſſe, eo quod dicitur ab eſſendo, atque adeò propriè explicatur per ſubſtantiam quæ cum nihil aliud dicat, niſi ens per ſe; conſtituit per conſequens lineam eſſendi. Secundo explicatur per ſubſtantiam ſpiritualem, vt per hanc particulam magis adhuc explicetur eſſe quod reſpicit diuina eſſentia, vtpote quod eſt eſſe ſpirituale, iuxta illud: Deus ſpiritus eſt. Tertio explicatur per eſſe ſubſtantiam ſpiritualem puriſſimam, vt ita diſtinguatur ab omni eſſentiâ creatâ, quæ cum ſit compoſita ex eſſentia ſaltem & ſubſiſtentiâ nec non & exiſtentiâ, non eſt conſequenter puriſſima, ſeu ſimpliciſſima. Vnde per hanc particulam *puriſſima* denotatur huiuſmodi ſubſtantiam eſſe realiter identificatam cum ſubſiſtentia & exiſtentia; ita tamen quod huiuſmodi conceptum eſſentiæ non ingrediatur explicitè exiſtentia, niſi ad modum connotati; ſed implicitè ſolum Ex quo vlterius ſequitur, ibi inuolui & importari eſſe à ſe, cum in tali conceptu eſſentia, ſeu ſubſtantia vtpote puriſſima ſeu ſimpliciſſima, ſit realiter ſuum eſſe & conſequenter ens per eſſentiam; ac per conſequens ens à ſe. Licet autem præfatus ille conceptus eſſentiæ ſic explicatus conueniat etiam attributis, non tamen propterea ſequitur, attributa coincidere cum eſſentiâ, aut ipſum eſſentiæ conſtitutiuum competere vt tale attributis; quandoquidem non habet conceptus ille quod ſit eſſentiæ

Nota. conſtitutiuus, niſi inquantum ab eâ importatur.

tur explicitè, & eſt eius conceptus explicitus, quo modo non prædicatur de attributis, ac proinde aliter conuenit conceptus ille ſubſtantiæ ſpiritualis puriſſimæ attributis, & aliter competit eſſentiæ, cuius dicitur eſſe conceptus conſtitutiuus.

QVÆSTIO II.

De attributis Dei in communi.

Vtrum diuina attributa plúſquam ratione differant, ſiue inter ſe, ſiue ab eſſentiâ.

PRamittendum 1. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu cõcluſionis inferendæ, puta quod *propoſitio hac Sapientia in Deo eſt bonitas, ita abſolutè prolata eſt vera*, quod *eadem manente causâ, debet & idem manere effectus*; quod *diſtinctio perſonarum eſt in diuinis maxima*. Primum autem horum colligo, tum authoritate, tum ratione D. Auguſtini authoritate quidem: habet enim S. Doctor *lib. 6. de Trinitate cap. 7. eadem magnitudo Dei eſt Sapientia; eadem Sapientia bonitas; eadem bonitas veritas; & eadem veritas eſt qua illa omnia*: Hæc ille, vbi cum loquatur abſolutè & ſine reſtrictione vel addito, euidenter ſequitur veram eſſe hanc propoſitionem ita abſolutè prolatam: Sapientia in Deo eſt bonitas. Ratio autem huius eſt, quia vt dicit idem Auguſtinus *lib 11. de Ciuitate Dei cap. 10.* ens ſimplex dicitur, quod eſt illud omne quod habet: ſed Deus ſicut & Dei Sapientia eſt ens

ſim.

ſimplex, & habet bonitatem: ergo & Deus & Dei ſapientia eſt abſolutè & ſimpliciter loquendo bonitas; ſicut & ens ſimplex dicitur quod eſt abſolutè loquendo illud omne quod habet.

Ratio verò ſecundi eſt, quia ſicut ſe habet cauſa vt ſic ad effectum vt ſic, & cauſa talis ad effectum talem, ita & eadem cauſa ad eundem effectum; ac proinde ſicut cauſa vt ſic habet inferre effectum vt ſic, & cauſa talis talem effectum, ita & eadem cauſa inferre debet eumdem effectum, ſicque manente eadem causâ, debet & idem manere effectus.

Tandem quantum ad tertium, puta quod perſonarum diſtinctio eſt in diuinis maxima, ratio huius eſt, quia omnis alia diuinorum diſtinctio, præter eam quæ eſt perſonarum non impedit, quo minus ea quæ dicuntur diſtincta, ſint & dicantur abſolutè vnum, iuxta illud Concilij tum Toletani II. tum Florentini: omnia in diuinis ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio, qualis eſt perſonarum oppoſitio: ergo cũ impediat perſonarum diſtinctio, ne perſonæ quatenus tales vnum ſint, conſequenter fit quod diſtinctio perſonarum ſit in diuinis maxima. His ergo tribus præmiſſis vt receptiſſimis & apud omnes indubitatis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem præmiſſa principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *non diſtinguuntur actu diuina attributa ſiue inter ſe, ſiue ab eſſentia diſtinctione formali ex natura rei, & antecedenter ad operationem intellectus; ſed ratione ſolùm cum fundamento in re.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *propoſitio hæc ita abſolutè prolata eſt vera: ſapientia in Deo eſt bonitas*: ergo non eſt ſapientia in Deo (& ſic de cæteris) formaliter ſiue ex natura rei diſtincta à bonitate. *Probatur conſequentia.* Si ſapientia in Deo formaliter diſtingueretur à bonitate, eſſet præfata

propo-

propoſitio ſimpliciter falſa: ergo hoc ipſo quod præfata propoſitio ita abſolute prolata eſt vera, non eſt ſapientia in Deo ita formaliter diſtincta à bonitate. *Conſequentia* eſt euidens. *Prob. antecedens*, & quidem ratione deprompta ex doctrinâ Scotiſtarum. Omnis propoſitio formaliter falſa, eſt falſa ſimpliciter; ſed ſi ſapientia in Deo formaliter diſtingueretur à bonitate, tunc illa propoſitio, ſapientia in Deo eſt bonitas, eſſet formaliter loquendo falſa; ergo & tunc præfata propoſitio eſſet falſa ſimpliciter. *Minor* patet ex terminis. *Probatur Maior*: ſicut ſe habet veritas formalis & in formali ſenſu ad veritatem ſimpliciter, ita & falſitas formalis, ſeu in ſenſu formali ad falſitatem ſimpliciter; ſed veritas formalis & in formali ſenſu eſt veritas ſimpliciter: ergo & falſitas formalis, ſeu propoſitio falſa formaliter loquendo, debet eſſet falſa ſimpliciter. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*: quo modo ſe habet formalitas ad entitatem ſimpliciter, ita & veritas formalis ad veritatem ſimpliciter: ſed in principiis Scotiſtarum, contra quos hic arguimus, formalitas eſt entitas ſimpliciter: ergo & iuxta eorumdem principia debet veritas formalis eſſe veritas ſimpliciter. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*: entitas ſimpliciter vel prædicatur de formalitate, vel de realitate ſed in principiis Scotiſtarum non poteſt entitas ſimpliciter prædicari de realitate; cum realitas iuxta eorum principia ſit ſolum modus & entitas modalis, ſubindeque & entitas ſolum cum addito, & non ſimpliciter: ergo iuxta Scotiſtarum principia debet formalitas eſſe entitas ſimpliciter: ergo & veritas formalis, ſeu in formali ſenſu eſſe debet veritas ſimpliciter: ergo & falſitas formalis, ſeu propoſitio falſa formaliter loquendo eſſe debet falſa ſimpliciter: ergo ſi ſapientia Dei formaliter diſtin-
gue

gueretur à bonitate, eſſet præfata propoſitio: ſapientia in Deo eſt bonitas, ſimpliciter falſa: ergo hoc ipſo quod propoſitio illa: *ſapientia Dei eſt bonitas*, eſt abſolutè loquendo vera (quod eſt primum præmiſſum principium) non eſt ſapientia Dei formaliter ſeu ex natura rei diſtincta à bonitate; & ſic de cæteris attributis.

Probatur ſecundò, ex ſecundo præmiſſo principio: *eadem manente cauſa debet & idem manere effectus*: ergo diuina attributa nedum realiter, ſed etiam formaliter ſunt idem. *Probatur conſequentia.* Cauſa realis huius identitatis attributorum manet eadem in Deo reſpectu formalis eorumdem identitatis: ergo hoc ipſo quod eadem manente cauſâ idem etiam manet effectus, hoc ipſo nedum realiter, ſed etiam formaliter diuina attributa ſunt vnum & idem. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: infinitas ſimpliciter in realitate eſt cauſa realis attributorum identitatis: ſed infinitas illa ſimpliciter eſt in formalitate Dei æquè ac in realitate; ergo cauſa realis huius identitatis manet eadem in Deo reſpectu formalis eorumdem identitatis. *Maior* conceditur ab omnibus; infinitas enim ſimpliciter dicitur, quæ adunat, colligit & congregat omnia. *Probatur Minor*: concedunt aduerſarij, quod ex realitate Dei, & eius formalitate exurgit Deus infinitus ſimpliciter: ſed hoc non verificaretur, niſi & in realitate & in formalitate Dei eſſet infinitas ſimpliciter: ergo infinitas ſimpliciter eſt in formalitate Dei æquè ac in realitate. *Probatur Minor*: non minus repugnat, exurgere infinitum ſimpliciter ex non infinitis ſimpliciter, quam ex finitis vt ſic exurgere infinitum vt ſic; vt ex ipſis paritatis terminis patet: ſed omnino repugnat quod ex finitis vt ſic exurgat infinitum vt ſic, vt per ſe patet, & ab

ab omnibus nemine excepto conceditur : ergo & repugnare debet, quod ex non infinitis ſimpliciter exurgat ens ſimpliciter infinitum: ergo non exurgeret Deus infinitus ſimpliciter, vt volunt aduerſarij, niſi & in formalitate Dei & in realitate eſſet infinitas ſimpliciter; ergo infinitas illa ſimpliciter quæ cauſa eſt realis attributorum identitatis, eſt in formalitate Dei æquè ac in realitate ; ergo hoc ipſo quod eadem manente cauſâ, debet & idem manere effectus, hoc ipſo nedum realiter ſed etiam formaliter ſunt diuina attributa vnum & idem.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *diſtinctio realis perſonarum eſt in diuinis maxima*: ergo diuina attributa nec inter ſe nec ab eſſentiâ diſtinguuntur formaliter & ex natura rei. *Probatur conſequentia*: diſtinctio formalis ex principiis Scotiſtarum, contra quos hic arguimus, eſt maior quam ſit diſtinctio realis: ergo hoc ipſo quod diſtinctio realis perſonarum eſt in diuinis maxima, non poſſunt diuina attributa ita formaliter diſtingui. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: non poteſt formalitas eſſe magis ens, quam realitas, & diſtinctio formalis non eſſe maior diſtinctione reali : ſed ex principiis Scotiſtarum formalitas eſt magis, maius & nobilius ens, quam realitas : ergo & diſtinctio formalis in eorumdem principiis debet eſſe maior, quam ſit diſtinctio realis. *Maior* patet, cum ſit diſtinctio ſicut & vnitas paſſio entis, ſubindeque & ei proportionanda ; vnde ſicut reale ens eſt magis ens, quam ens rationis, ita & realis diſtinctio maior eſt diſtinctione rationis. *Probatur Minor*: quidditas eſt haud dubiè magis, maius & nobilius ens quam ſit modalitas ; cum de illa non autem de modalitate dicatur & prædicetur ens ſimpliciter: ſed ex doctrina Scotiſtarum formalitas eſt quidditas, & realitas ſolum modalitas ſeu modus;

pro

pro quo videantur quæ dicta ſunt *in primo tomo*, dum de diſtinctione naturæ vniuerſalis & ſingularis: ergo formalitas eſt magis & maius ens quam ſit realitas ex ipſis Scotiſtarum principiis: ergo ex iiſdem principiis diſtinctio formalis maior eſt diſtinctio, quam ſit diſtinctio realis: ergo hoc ipſo quod diſtinctio realis perſonarum eſt in diuinis maxima (quod eſt tertium præmiſſum principium) non poſſunt hoc ipſo diuina attributa, ſiue inter ſe, ſiue ab eſſentia ita formaliter diſtingui.

Reſtat igitur, diſtingui diuina attributa & ab inuicem & à diuinâ eſſentia diſtinctione rationis ratiocinatæ, ſiue fundamentali, & quidem fundamento ſumpto tum ex creaturis, in quibus, cum realiter diſtinguantur attributales illæ perfectiones, & omnino diuerſis conceptibus concipiantur, præbent per conſequens fundamentum, vt diſtinctis conceptibus concipiat intellectus noſter in Deo præfata attributa, atque ita vt illa ratione diſtinguat; tum etiam fundamento ſumpto ex parte Dei, qui quidem, cum vnâ ſimpliciſſimâ entitate ac perfectione præſtet, quæ præſtamus nos per plures illas perfectiones & entitates in nobis realiter diſtinctas, eſt conſequenter in entitate illa ſimpliciſſimâ & ſummè vnâ virtualiter multiplex, cum vim habeat præſtandi per vnum, quæ nos non niſi per plura præſtamus; ac proinde ex illa multiplicitate virtuali & virtuali diſtinctione fundamentum præbet intellectui noſtro, vt inquantum vim habet præſtandi quod facimus nos per ſapientiam, concipiat illam ſub conceptu & ratione ſapientiæ, & vt vim habet præſtandi quod præſtamus nos per bonitatem, concipiat illam ſub ratione ſolum & conceptu bonitatis, & ſic formet actualem diſtinctionem rationis in illa entitate, quæ ſolum ex parte ſui ſupponitur diſtincta virtualiter & virtualiter multiplex.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. ea, de quibus verificantur contradictoriè oppoſita, non poſſunt non diſtingui formaliter & ex natura rei: ſed de attributis Dei ſiue inter ſe, ſiue cum eſſentiâ verificantur contradictoriè oppoſita: ergo non poſſunt diuina attributa non diſtingui formaliter & ex natura rei, ſiue inter ſe ſiue ab eſſentiâ. *Minor* patet; de eſſentiâ namque diuinâ, v.g. verificatur, quod ſit communicabilis; & de attributis relatiuis, quod non ſint communicabilia; item de iuſtitia verificatur quod punit; de miſericordiâ vero quod non punit ſed parcit. *Probatur Maior:* abſolutè loquendo duo contradictoria non poſſunt de vno & eodem verificari: ſed ſi verificarentur de aliquo indiſtincto formaliter & ex natura rei, verificarentur de vno & eodem abſolutè loquendo: ergo ea de quibus verificantur contradictoriè oppoſita debent eſſe formaliter & ex naturâ rei diſtincta. *Probatur Minor:* ibi eſt abſolutè loquendo vnum & idem vbi ſecluditur & excluditur diſtinctio quæ eſt abſolutè loquendo diſtinctio; ſed diſtinctio quæ abſolutè loquendo diſtinctio eſt, non alia eſt quam ea quæ eſt in rei naturâ; ergo vbi eſt indiſtinctio ex natura rei, ibi eſt abſolutè loquendo vnum & idem; ac proinde ſi verificarentur duo contradictoria de aliquo indiſtincto formaliter & ex natura rei, verificarentur abſolutè loquendo de vno & eodem.

Reſpondeo negando maiorem, cuius falſitatem oſtendo & ratione, & exemplo, & quidem ex ipſâ aduerſariorum doctrinâ deprompto. Primò igitur ratione oſtendo, poſſe prædicata contradictoriè oppoſita verificari de aliquo, in quo non ſupponatur diſtinctio illa formalis & ex natura rei, & arguo ſic. Fieri poteſt

Nota. poteſt & multoties fit iuxta principia Scotiſtarum, iuxta quæ plura admittuntur ſolum formaliter diſtincta, fieri, inquam, poteſt, quod prædicata illa quæ contradictionem inuoluunt ſolum diſtinguantur formaliter & ex naturâ rei: atqui ad verificationem contradictoriorum non tanta requiritur diſtinctio in eo de quo verificantur, quanta eſt inter ipſa prædicata oppoſita; cum prædicata oppoſita quæ verificantur de diuinâ eſſentia & de relationibus, puta communicari realiter & non communicari realiter, diſtinguantur ab inuicem realiter, vt patet; & tamen nullus audeat vel auſus fuerit dicere eſſe propterea realem diſtinctionem inter eſſentiam & relationes: ergo ex hac ratione, quæ vim præcipuè habet in doctrina aduerſariorum habetur euidenter, ea de quibus verificantur contradictoria etiam formaliter oppoſita non propterea debere formaliter & ex naturâ rei ab inuicem diſtingui.

Item hoc idem colligo ab exemplo ex ipſa aduerſariorum doctrinâ ſimiliter deprompto, quod propterea in ipſos retorqueo aduerſarios. Pro quo aſſumo certas duas & determinatas formalitates, quæ iuxta aduerſariorum principia ſolum diſtinguantur formaliter, & argumentor ſic: formalitas A, verbi gratia, ſub ratione formalitatis talis differt & diſconuenit à formalitate B, & ſub ratione formalitatis vt ſic cum illa conuenit: ergo de formalitate A, ſub ratione formalitatis vt ſic, & ſub ratione formalitatis talis verificantur duo illa prædicata, quæ contradictionem inuoluunt, puta conuenire & diſconuenire: atqui in eadem formalitate A, duæ illæ rationes, puta ratio formalitatis vt ſic, & ratio formalitatis talis non diſtinguuntur formaliter & ex natura rei; aliàs tantum differret formalitas A, à formalitate

litate vt ſic, quæ de ipſâ prædicatur, & in qua conuenit, quam à formalitate B, quæ de illa negatur & à qua differt, ergo & ab exemplo ex ipſa aduerſariorum doctrina deprompto colligitur poſſe contradictoriè oppoſita verificari de aliquibus, in quibus non ſupponitur diſtinctio illa formalis & ex naturâ rei; ſicque & ratione & exemplo habetur falſam eſſe maiorem præfatam. Ad huius autem probationem dico, quod illud abſolutè prolatum, quod ſcilicet duo contradictoria non poſſunt de vno & eodem verificari, quantumuis ita abſolutè proferri ſoleat; non venit tamen intelligendum apud philoſophos, niſi de vno & eodem quod eſt penitùs & omnino vnum & idem; vnde cum non ſit penitus & omnino vnum & idem, quamuis ſit indiſtinctum ex natura rei; ex eo ſcilicet, quod hoc non obſtante poteſt adhuc eſſe non idem conceptibiliter, virtualiter & ratione, conſequenter fit, quod quamuis ſit indiſtinctum ex naturâ rei, non propterea prædicata illa contradictoria quæ de illo verificantur, dicantur verificari de vno & eodem in eo ſcilicet ſenſu, in quo intelligendum venit ly *vnum & idem* in præfato axiomate abſolutè prolato: ſed pro maiori huius intelligentiâ videatur & notetur reſponſio ſequens. Vnde

Inſtabis: hoc ipſo quod non ſufficit rationis diſtinctio ad tollendam repugnantiam contradictionis, debet ad verificationem contradictoriorum præſupponi formalis diſtinctio & ex natura rei: ſed ad tollendam repugnantiam contradictionis non poteſt ſufficere rationis diſtinctio: ergo ad verificationem contradictoriorum præſupponi debet formalis diſtinctio in eo, de quo verificantur. *Probatur Minor*: repugnantia contradictionis exercetur in ipſo ſubiecto de quo

veri

verificari debent contradictoriè oppoſita ; ſed rationis diſtinctio nihil ponit in ſubiecto ; cum fiat talis diſtinctio, per hoc quod ſubiectum ſic & ſic concipitur, & ly *concipi* nihil ponat in re : ergo non ſufficit diſtinctio illa rationis ad tollendam repugnantiam contradictionis.

Reſpondeo negando minorem, cuius ratio, & quidem (meo iudicio) irrefragabilis eſt, quia quod integratur ex pluribus vnitatibus & indiſtinctionibus, tollitur & per amotionem cuiuſlibet, & per amotionem tantum vnius vel alterius : iam ſic eſt, quod repugnantia contradictionis in vno & eodem integratur ex vnitate ſeu identitate tum reali tum formali, tum etiam rationis ſeu conceptibilitatis ; cum non ſibi repugnent contradictoria, niſi ſint penitùs de vno & eodem ; nihil autem ſit penitùs vnum & idem, niſi ſit tum realiter, tum formaliter, tum conceptibiliter vnum & idem : ergo ſufficit diſtinctio rationis & conceptibilitatis in eo de quo verificantur contradictoria, vt tollatur repugnantia contradictionis. Vnde ad probationem nego ſimiliter minorem, vel claritatis gratiâ diſtinguo ſic : ſed rationis diſtinctio nihil ponit in ſubiecto, quantum eſt ex parte ſuæ actualitatis, Concedo ; quantum eſt ex parte ſui fundamenti, Nego. Hæc enim diſtinctio rationis ratiocinatæ & fundamentalis ad differentiam diſtinctionis rationis ratiocinantis, vt aiunt, ponit aut potius ſupponit in ſubiecto diſtinctionis eminentiam quandam, vi cuius ſubiectum illud adunans in ſe, quæ ſunt in inferioribus diſperſa, habet conſequenter vim faciendi & præſtandi per vnum quæ alia præſtant per plura, & ita eſt ex parte ſui virtualiter multiplex: cum autem de eo vt ita virtualiter multiplici poſſint diuerſa & conſequenter contradictoria

dictoria verificari, ex eo quod vt tale vim habet plurium & vices præſtat multorum, propterea fit, quod diſtinctio illa rationis ſufficienter ponat in ſubiecto ex parte ſui fundamenti, ad hoc vt prædicata contradictoria poſſint de illo verificari, & tollatur contradictionis repugnantia.

Vrgebis: ideò ergo verificari poſſunt contradictoria, quia ex parte ſubiecti de quo verificari debent ſupponitur virtualis multiplicitas & virtualis diſtinctio: ſed diſtinctio quæ ſe tenet ex parte ſubiecti antecedit operationem intellectus: ergo non poſſunt præfata verificari contradictoria, niſi præſupponatur ex parte eſſentiæ & attributorum virtualis aliqua diſtinctio antecedens operationem intellectus: ſed per diſtinctionem formalem Scotiſtarum nihil aliud intelligendum venit, nec aliud volunt intelligi, quam diſtinctio aliqua quæ antecedat operationem intellectus; ergo non poſſunt præfata verificari contradictoria, niſi admittatur ex parte diuinæ eſſentiæ & attributorum formalis illa Scotiſtarum diſtinctio.

Reſpondeo concedendo totum argumentum, & negando ſubſumptum: differunt enim toto cælo formalis illa Scotiſtarum diſtinctio, & diſtinctio virtualis quam admittunt Thomiſtæ ex parte ſubiecti etiam antecedenter ad operationem intellectus tanquam fundamentum diſtinctionis rationis; ſiquidem diſtinctio illa formalis, quam volunt Scotiſtæ præſupponi ex parte ſubiecti, v. g. ex parte eſſentiæ & attributorum, talis eſt diſtinctio & talis naturæ, vt reuera actualis ſit, vt reipſa dualitatem importet & multiplicitatem, adeò vt conceptus diſtinctorum non poſſit in recto explicari per eſſe vnum quid: at vero virtualis Thomiſtarum diſtinctio, quamtumuis admittatur ex parte ſubiecti & antecedenter ad *Nota.*

operationem intellectus, eſt tamen talis diſtinctio, & diſtinctio talis naturæ, quod reuera actualis non ſit, nec actu importet dualitatem & multiplicitatem, ſed potius talis dicatur, quia conſiſtit in eminenti quadam vnitate quæ ratione eminentiæ & perfectionis ſuæ poteſt per vnum facere, quod non faciunt alia, niſi per plura; qua de cauſa dicitur virtualiter multiplex: non ergo per talem virtualem diſtinctionem, quæ deinde actualis ſit per operationem intellectus, intelligendum venit nec venire poteſt, quod ipſi intelligunt Scotiſtæ per diſtinctionem ſuam formalem. Valeant igitur tam acuti & ſubtiles Philoſophi, qui non niſi per plura valent facere, quæ nos tam facilè per vnum præſtamus.

Obijcies ſecundo, etiam antecedenter ad operationem intellectus ſapientia Dei in quantum ſapientia reduplicatiuè, non eſt iuſtitia Dei: ſed eſt attributum ſapientiæ, in quantum eſt ſapientia reduplicatiuè; ergo attributum ſapientiæ etiam antecedenter ad operationem intellectus non eſt iuſtitia Dei.

Reſpondeo pro ſolutione & intelligentiâ huius & ſimilium propoſitionum negatiuarum, quas ſolent aduerſarij nobis obiicere, quod quando negatur vnum attributum de altero, vt ſapientia de iuſtitiâ, poteſt hoc fieri dupliciter; vel abſolutè, vt dum dicitur ſapientia non eſt iuſtitia; vel cum reduplicatione, vt dum dicitur ſapientia in quantum ſapientia non eſt iuſtitia; & quodlibet iſtorum adhuc dupliciter, vno modo in communi, alio modo in naturâ determinata puta in Deo aut in creatura. Hoc ſuppoſito, iam pro reſolutione dico, quod ſi accipiantur præfatæ propoſitiones in communi & non in determinata natura, ſic ſunt veræ, ſiue ſumantur abſolutè, ſiue cum reduplicatione, propterea quod quidquid conuenit inferiori, puta ſapientiæ tali v. g. creatæ poteſt dici de ſuperiori; & ita cum

cum ſapientia creata nec ſumpta cum reduplicatione nec abſolute ſumpta, ſit iuſtitia; conſequenter fit quod loquendo de ſapientia in communi verum ſit dicere quod ſapientia nedum reduplicatiuè vt ſapientia, ſed etiam abſolutè loquendo non ſit iuſtitia. Si vero fiant præfatæ propoſitiones negatiuæ non in communi, ſed in natura determinata ſcilicet diuina, vt de facto fieri debent; cum procedat quæſtio de diſtinctione attributorum Dei; tunc dico, quod huiuſmodi propoſitiones negatiuæ nedum abſolutè ſumptæ reperiuntur falſæ, ſed etiam ſumptæ cum reduplicatione, adeo vt falſa ſit hæc propoſitio: *ſapientia Dei reduplicatiuè in quantum ſapientia Dei non eſt iuſtitia*, propterea quod cum inquantum ſapientia Dei ſit ſapientia entis ſummè ſimplicis; & ens ſummè ſimplex ex Auguſtino ſupra citato dicatur id quod eſt illud omne quod habet, conſequenter fit quod cum Deus ſapientiam habeat atque iuſtitiam, ſit etiam Deus ſua ſapientia & ſua iuſtitia, & eadem ratione ſapientia Dei in quantum ſapientia Dei ſit ipſe Deus & Dei iuſtitia. Vnde cum non ſit ſapientia attributum Dei niſi in quantum cadit reduplicatio ſupra ipſam ſapientiam prout in Deo, ſiue prout determinatam ad talem naturam, ſcilicet diuinam, conſequenter fit quod attributum ſapientiæ non propterea antecedenter ad operationem intellectus diſtingui debeat ab attributo iuſtitiæ.

Inſtabis: par eſt ratio de ſapientia & iuſtitiâ quantum ad diſtinctionem, ac de intellectu & voluntate; ſed intellectus reduplicatiuè vt intellectus etiam prout eſt intellectus Dei, ſeu prout eſt in naturâ determinatâ, ſcilicet diuinâ, non eſt voluntas: ergo nec ſapientia reduplicatiue vt ſapientia erit iuſtitia, quamtumcumque ſumatur vt ſapientia Dei, & prout in naturâ determinatâ. *Pro-*

batur minor: de intellectu prout eſt Dei reduplicatiue vt intellectus eſt, dicitur quod generat: ſed de voluntate non dici ſolet quod generat: ergo intellectus reduplicatiuè vt intellectus, etiam prout eſt intellectus Dei, non eſt voluntas.

Reſpondeo negando minorem, puta quod intellectus reduplicatiue vt intellectus ſumptus in naturâ determinatâ ſcilicet diuinâ & vt eſt intellectus Dei non ſit voluntas: quælibet enim perfectio Dei ob eius infinitatem ſummè ſimplicem, & ſimplicitatem infinitam eſt omnis perfectio, quamtumcumque fiat reduplicatio, modo cadat reduplicatio ſupra ipſam perfectionem prout eſt in natura Diuina, ſiue prout eſt perfectio Dei. Si enim *Nota.* ens ſummè ſimplex, vt definit D. Auguſtinus 11. *de Ciuit. Dei, cap.* 10. dicitur illud quod eſt illud omne quod habet; cum Deus & Dei intellectus, quamtumcumque ſumantur reduplicatiuè ſint ens ſummè ſimplex & habeant voluntatem, numquid recte & per bonam conſequentiam ſequitur, quod Deus nec non & Dei intellectus ſint voluntas, quamtumcumque reduplicatiuè ſumantur, cum reduplicatio non auferat ab illis, vnde ſint illud omne quod habent, puta ſummam ſimplicitatem. Neganda igitur eſt præfata minor: ad cuius probationem nego ſimiliter minorem, quod ſcilicet de voluntate Dei non dicatur quod generet ſub eâ ratione, quà dicitur de intellectu: etenim ſicut intellectus Dei habet generare verbum quia intellectus & in quantum eſt intellectus, ita & voluntas Dei habet generare verbum quia intellectus & in quantum eſt intellectus; & ſicut voluntas eſt ſpiratiua ſpiritus ſancti quia voluntas & in quantum voluntas, ita & Dei intellectus eſt ſpiratiuus ſpiritus ſancti quia voluntas, & in quantum eſt voluntas, atque ita quidquid conuenit vni conuenit etiam alteri.

Quod

Quod ſi addas: quare ergo abſolute loquendo non dicitur nec ſolemus dicere: voluntas generat, ſicut abſolutè loquendo ſolemus dicere: intellectus generat. *Nota.*

Reſpondeo, hoc ideò eſſe, non quod aliquid conueniat intellectui, quod non conuenit voluntati, aut è contra, ſed quia per intellectum à nobis abſolutè prolatum ſolemus intelligere intellectum ſub præciſâ ratione intellectus, & non prout eſt voluntas, & per voluntatem abſolutè prolatam ſolemus eamdem intelligere ſub præciſa ratione voluntatis & non prout eſt intellectus. Ex quo fit, quod ſicut non dicitur nec dici debet de Dei voluntate ſub præciſa ratione voluntatis & vt præſcindit à ratione intellectus, quod generet, ita ſimiliter nec de voluntate abſolutè prolatâ dicere ſolemus quod generet, quamuis de eâ dicatur & dici debeat, quod generet prout eſt intellectus, vt dictum fuit ſupra.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo D. Thomam omnino fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem colligo primò ex his quæ habet *in* 1. *ſent. diſt.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 3. vbi ſic diſcurrit: *ſapientia, & bonitas & omnia huiuſmodi ſunt omnino vnum re in Deo, ſed differunt ratione*: ex quibus verbis argumentor ſic. Qui omnem excludit inter diuina attributa diſtinctionem, quæ non eſt rationis, excludit ab ijs omnem formalem diſtinctionem, & ex natura rei: ſed D. Thomas per verba citata excludit inter diuina attributa omnem diſtinctionem, quæ non eſt rationis; cum dicat eſſe omnino vnum in Deo, ſed differre ratione: ergo nullam agnouit D. Thomas diſtinctionem formalem

& ex natura rei inter diuina attributa; Quin immò confundit S Doctor per eadem verba diſtinctionem formalem & ex natura rei cum diſtinctione reali; quod ſic oſtendo. Qui concludit diſtinctionem rationis ex eo quod negat realem diſtinctionem, confundit haud dubiè formalem diſtinctionem cum diſtinctione reali; aliàs male colligeret quod eſſet ibi rationis diſtinctio hoc ipſo quod non eſt realis diſtinctio: atqui D. Thomas concludit inter diuina attributa differentiam rationis poſtquam negauit realem diſtinctionem, ſeu, quod in idem redit, poſtquam admiſit vnitatem & indiſtinctionem in re; dicit enim quod ſapientia, bonitas & omnia huiuſmodi ſunt omnino vnum re in Deo, ſed differunt ratione: ergo confundit S. Doctor in præfatis verbis diſtinctionem formalem cum diſtinctione reali, ſiue cum diſtinctione, quæ eſt in re.

Secundò hoc idem colligo ex iis quæ habet S. Doctor *quæſt.7. de potentiâ art.1. ad 5.* vbi & ſoluit tritum illud aduerſariorum argumentum, quodque eſt præcipuum eorumdem formalis diſtinctionis fundamentum. Sic enim diſcurrit ſanctiſſimus præceptor: *De eo quod eſt idem in re & differens ratione, nihil prohibet contradictoria prædicari: vt dicit Philoſophus 3. Phyſicorum. Sicut patet quod idem punctum re & differens ratione eſt principium & finis, & ſecundum quod eſt principium non eſt finis & è contrario. Vnde cum eſſentia diuina & proprietas ſint idem re, & differant ratione, nihil prohibet quin vnum & idem ſit communicabile & incommunicabile.* Hæc D. Thomas, quibus nihil expreſſius afferri poteſt, immò & efficaciùs in fauorem ſententiæ expoſitæ.

QVÆSTIO III.

De æternitatæ Dei.

Vtrum res futuræ ſicut & exiſtentes fuerint ſemper verè ac Phyſicè præſentes in æternitate.

PRæmittendum primo, pro declaratione huius tam celebris difficultatis, quæ quidem vna eſt ex præcipuis quæ controuerti ſolent inter Thomiſtas & Theologos Societatis, præmittendum, inquam, quod id quod in præſenti in examen adducimus eſt an futura tunc ſolum primò incipiant diuinæ æternitati coexiſtere & ab illa contineri & menſurari tanquam à menſura ſuperexcedente, quando incipiunt eſſe extra cauſas in propria temporis menſura; ita quod æternitas expectare debeat ipſam exiſtentiam, tranſitum & fluxum rerum temporalium vt illas in ſe contineat & menſuret: an verò ipſa æternitas ratione ſuæ infinitatis ſe coextendat non ſolum ad res præſentes, ſed etiam præteritas & futuras; nec expectet quod illæ actu exiſtant in propria temporis menſura, vt illas complectatur & menſuret, ſed præueniàt & præoccupet ratione ſui ambitus infiniti. Pro quo ſupponendum eſt tanquam certum ex ipſo etiam ore aduerſariorum, quod inſtans æternitatis, infinitum & indiuiſibile, quod eſt menſura ipſius exiſtentiæ Dei, adæquatè & prout in ſe ſumptum omnia creata ſiue præterita, ſiue præſentia, ſiue futura habet ſibi præſentia, non ſolum intentionaliter, ſeu præſentiâ obiectiuâ cognitionis, verum etiam phyſicè & realiter: nam

ſicut immenſitas Dei per quam Deus indiuiſibiliter exiſtit in loco,habet (ſi adæquatè ſumatur) ſibi præſentes res omnes, in quouis loco exiſtentes; ita infinita æternitatis duratio propter ſuam etiam infinitatem & interminabilitatem in genere durationis habet ſimiliter (adæquatè ſumpta) ſibi coexiſtentes res omnes, quæ ſunt, fuerunt, & erunt.

Notandum tamen eſt (inquiunt aduerſarii) quod hæc æternitas quæ adæquate ſumpta ſimul exiſtit & menſurat Dei exiſtentiam per omne imaginarium tempus ab æterno vſque in æternum, quæque formaliter & realiter eſt indiuiſibilis, eſt tamen diuiſibilis virtualiter, & æquiualenter, ac per conceptus noſtros quibus multas in ea virtualitates concipimus. Nam aliam concipimus in ea virtualitatem, qua coexiſtit protoparenti Adamo, aliam qua coexiſtit Clementi nono, & aliam qua coexiſtit homini peſſimo Antichriſto. Vnde iidem inferunt, non eſſe res pro ſemper & ab æterno phyſicè & realiter præſentes in æternitate; eo quod,inquiunt,non ſint ei præſentes ſecundum omnes eius virtualitates ſiue ſecundum ipſam totam, ſed ſolum ſecundum illam virtualitatem quæ correſpondet propriæ durationi & tempori cuiuſlibet rei, adeò vt Clemens nonus futurus ſit, non autem præſens reſpectu virtualitatis qua æternitas coexiſtit Adamo; Et ſimiliter Antichriſtus futurus ſit, non verò præſens reſpectu virtualitatis correſpondentis & coexiſtentis propriæ durationi Clementis noni, ſicque res futuræ non ſint ſemper & ab æterno phyſicè & realiter præſentia in æternitate. Hæc communiter Moliniſtæ.

Præmittendum 2. pro exponendâ Thomiſtarum ſententiâ, nos non diffiteri,eſſe æternitatem virtualiter, æquiualenter, & per conceptus noſtros diuiſibilem,quibus multas virtualitates in eâ concipimus.Quia tamen reipſa &

vt

vt eſt ex parte Dei æternitas illa eſt vna indiſtincta & indiuiſibilis entitas ac vniformis duratio, hinc propterea fit, quod aliquid eius coexiſtere primo parenti, eſt totam ei reipsâ coexiſtere; & aliquid eius coexiſtere Clementi nono, eſt totam ei coexiſtere reipsâ; & ſimiliter aliquid eius coexiſtere Antichriſto eſt reipsâ totam ei coexiſtere: hæc enim coexiſtentia æternitatis cuique alteri rei non fit per noſtros conceptus diſtinguentes, ſed independenter ab illis ipſa æternitas ſua reali, infinita, indiuiſibili, & ſummè vniformi duratione habet coexiſtere cuique rei; atque ita cum Antichriſtus ſit præſens ad aliquid æternitatis, reipsâ ad totam æternitatem eſt præſens, quia aliquid æternitatis eſt reipſa tota æternitas. *Nota.*

Notandum tamen, quod quando dicimus & dicemus quod futura ſunt ita phyſicè & realiter præſentia in æternitate, eique ſemper coexiſtentia, hoc non eſt nec volumus eſſe, quia res temporales futuræ accelerauerint curſum ſuæ durationis & quaſi citius exurgentes occurrerint æternitati antequam ſint in tempore, ſiue quod anteuertendo tempus noſtrum protraxerint & extenderint ſuas durationes & exiſtentias vſque ad initium æternitatis, vt ſic in æternitatem ſe intromitterent & ei ſemper coexiſterent; nec enim tale quid vllus vnquam ſomniauit Thomiſta: ſed in hoc tantum ſenſu volunt illud intelligi, quod ſcilicet æternitas ſua vniformi, indiuiſibili, infinita, & permanente duratione, iam ſine tranſitu & ſucceſſione pertranſiit quidquid requiritur, vt ipſa ſit præſens tempori noſtro futuro; Vnde tempus futurum, (quod quidem nobis nondum eſt præſens, quia non tranſiuimus nos noſtra ſucceſſiuâ duratione totum quod requiritur, vt ei ſimus præſentes) eſt iam præſens ipſi æternitati; quia ipſa æternitas, vt pote infinita, indiuiſibilis, & immutabilis duratio ſine

tranſitu ſui habet iam tranſactum quidquid requiritur & totum quod eum oportet tranſire vt ſit ei præſens, quod nobis adhuc futurum eſt: hoc ergo eſt, quod docent communiter Thomiſtæ, & hoc idem eſt quod docuere D. Anſelmus *in lib. de concordia præſcientiæ & prædeſtinationis diuinæ cum libero arbitrio:* B. Petrus Damianus *Tom.* 3. *opuſc.* 36. *cap.* 8. *de Dei æternitate:* D. Auguſtinus *in tomo* 4. *lib.* 2. *ad Simplicianum quæſt.* 2. D. Gregorius *lib.* 20. *Moralium cap.* 23. Boetius *lib.* 5. *de Conſolatione proſa ſexta:* & demum Diuus Proſper in libro Epigrammatum vbi ſic canit:

Vtque locis præſens ſimul eſt Deus omnibus vnus
Sic rerum metas ſecum habet & numeros:
Nec ſerum aut properum ſibi ſentit in ordine rerum,
Cui cuncta aſſiſtunt acta & agenda ſimul.

Præmittendum vltimò, pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt in vtraque ſchola receptiſſima, Thomiſtarum ſcilicet & Patrum Societatis, ſubindeque vim habitura principii reſpectu inferendæ concluſionis, puta quod *æternitas vt adæquatè ſumpta habet res omnes ſiue præteritas ſiue futuras ſibi realiter præſentes:* quod *omnis & tota æternitatis realitas eſt pro ſemper & ab æterno:* quod *coexiſtens æternitati ſecundum omnes eius virtualitates coexiſtit ei pro ſemper & ab æterno.* Primò quidem receptiſſima eſt prima illa propoſitio, puta quod æternitas vt adæquatè ſumpta habet ſibi res omnes, ſiue præteritas ſiue futuras realiter præſentes; cuius ratio eſt quia æternitas ſe habet ad durationes rerum & ad varias durationum differentias, ſicut immenſitas ad loca & ad varias locorum vbicationes; atque

ita ſicut immenſitas adæquatè ſumpta coexiſtit omnibus locis & locorum differentiis & vbicationibus, quales ſunt ſurſum & deorſum, ante & retro, ita æternitas adæquatè ſumpta debet omnibus durationis noſtræ differentiis, quæ ſunt præteritum, preſens, & futurum, realiter & præſentialiter coexiſtere; ac proinde vt adæquatè ſumpta debet habere res omnes ſiuè præteritas ſiue futuras ſibi realiter præſentes. Vnde & hanc propoſitionem libenter concedit Herice author Societatis *in Tractatu* 1. *de ſcientia Dei, diſput.* 6. *cap.* 4. *num.* 66. licet oppoſitæ ſententiæ propugnator acerrimus.

Quantum verò ad ſecundam propoſitionem, quod ſcilicet omnis & tota æternitatis realitas eſt pro ſemper & ab æterno, eam exiſtimo ego eſſe de fide; cum de fide ſit, quod quidquid eſt reale in Deo, hoc ipſi ſemper & ab æterno atque inuariabiliter competit.

Demùm quantum ad tertiam, puta quod coexiſtens æternitati ſecundum omnes eius virtualitates, ei ſemper & ab æterno coexiſtit, ratio huius eſt, quia coexiſtere æternitati ſecundum omnes eius virtualitates, eſt ei coexiſtere ſecundum omnes illas rationes, ſecundum quas menſurare poteſt omnes & quaſcumque rerum durationes, ac proinde, cum ſit hoc ei coexiſtere pro ſemper, ſit quod coexiſtere æternitati ſecundum omnes eius virtualitates, ſit ei pro ſemper coexiſtere. Vnde & hoc etiam libenter concedunt aduerſarii, qui propterea negant Antichriſtum, & ſic de cæteris futuris, coexiſtere phyſicè æternitati, quamdiu futurus eſt, ſiue pro ſemper & ab æterno; quia inquiunt ei tantum coexiſtit ſecundum illam virtualitatem ſecundum quam correſpondet duratio æternitatis propriæ eius durationi, non vero ſecundum virtualitatem, ſecundum quam correſpondet ipſi Adamo, v. g. ex quo inferunt, quod futura

ſemper & ab æterno, ſiue etiam quamdiù futura ſunt.

Probatur ſecundo, ex ſecundo præmiſſo principio : *omnis & tota æternitatis realitas eſt pro ſemper & ab æterno* : ergo futura coexiſtunt realiter æternitati pro ſemper & ab æterno, & quamdiù futura ſunt. *Probatur conſequentia* : futura coexiſtunt toti realitati æternitatis : ergo hoc ipſo quod omnis & tota æternitatis realitas eſt pro ſemper & ab æterno, coexiſtunt hoc ipſo futura æternitati ab æterno & pro ſemper, ſeu quamdiù futura ſunt. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens* : coexiſtere realitati æternitatis quoad aliquid eius, & coexiſtere toti realitati æternitatis ſunt vnum prorsùs & idem; ſed futura coexiſtunt realitati æternitatis ſecundum aliquid illius : ergo & coexiſtunt futura toti realitati æternitatis. *Minor* patet & ab omnibus conceditur ; futura enim quamdiù durant & exiſtunt continentur realiter ſub ipsâ reali duratione æternitatis quæ talia complectitur & ambit, atque adeo ſunt præſentia realiter & phyſicè ipſi æternitatis realitati ſecundum aliquid eius. *Probatur maior* : Quandocumque duo aliqua ſub aliquâ ratione ſunt indiſtincta, quod dicitur ſub illâ ratione de vno, dicitur ſub eadem de altero : ſed in realitate æternitatis totum & aliquid ſunt realiter indiſtincta ; cum ſit æternitas realiter indiuiſibilis, vt potè quæ eſt duratio & menſura entis realiter indiuiſibilis & ſimpliciſſimi : ergo quod coexiſtit realitati æternitatis ſecundum aliquid, coexiſtit etiam toti realitati æternitatis : Ergo coexiſtunt futura toti realitati æternitatis : ergo hoc ipſo quod omnis & tota æternitatis realitas eſt pro ſemper & ab æterno (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) ſunt hoc ipſo futura pro ſemper & ab æterno realiter

præſentia

præſentia ipſi æternitati, ſiue ipſi præſentia Quamdiù & quando futura ſunt.

Probatur tertio, ex tertio præmiſſo principio: *coexiſtens æternitati ſecundum omnes eius virtualitates, coexiſtit ei pro ſemper:* Ergo futura coexiſtunt pro ſemper & ab æterno ipſi æternitati. *Probatur conſequentia:* futura coexiſtunt reipſa æternitati ſecundum omnes eius virtualitates: ergo hoc ipſo quod coexiſtens æternitati ſecundum omnes eius virtualitates, coexiſtit ei pro ſemper, hoc ipſo coexiſtunt futura ipſi æternitati pro ſemper & ab æterno: *conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*, & quidem duplici medio. Primò virtualitas qua æternitas coexiſtit Adamo v. g. eſt quid ipſi æternitati intrinſecum, vt patet; ſed dum æternitas coexiſtit Antichriſto v. g. habet omnia ſibi intrinſeca; alias eſſet intrinſecè mutabilis: ergo æternitas coexiſtit reipſa Antichriſto v. g. ſecundùm etiam eam virtualitatem correſpondentem exiſtentiæ Adami, ſubindeque & ſecundum omnes virtualitates, licet à nobis ob noſtros imperfectos & inadæquatos conceptus non ſic apprehendatur. Secundò quandocumque aliqua ſunt reipſa vnum & idem, quod coexiſtit reipſa vni, coexiſtit reipsâ & alteri: ſed omnes illæ æternitatis virtualitates ſunt reipsâ vnum & idem: ergo futura omnia coexiſtentia reipsâ æternitati ſecundum aliquam virtualitatem, coexiſtunt ipſi reipsâ ſecundum omnes eius virtualitates. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor:* Quo modo virtualitates illæ æternitatis diſtinctæ ſunt, eo etiam modo dicitur æternitas diuiſibilis & ſucceſſiua: ſed æternitas non eſt reipsâ diuiſibilis & ſucceſſiua: ergo nec ſunt virtualitates eius reipsâ diſtinctæ: ergo quod coexiſtit æternitati ſecundum vnam virtualitatem coexiſtet illi reipsâ ſecundum omnes: ergo futura æternitati coexiſtunt ſecundum omnes eius virtualitates:

ergo

ergo hoc ipſo quod coexiſtens æternitati ſecundum omnes eius virtualitates, ei pro ſemper coexiſtit, (quod eſt tertium præmiſſum principium) hoc ipſo coexiſtunt futura æternitati pro ſemper & ab æterno, ſiue quando & quamdiù futura ſunt.

Soluuntur obiectiones.

Obijcies primò: nulla creatura debet denominari æterna; ſed ſi coexiſteret phyſicè æternitati ab æterno & pro ſemper, denominaretur æterna: ergo nulla creatura nec futura nec præterita habet pro ſemper coexiſtere phyſicè æternitati. *Probatur minor*: denominatio proueniens ab æternitate vt ab æterno, eſt denominatio æterni: ſed ſi creaturæ coexiſterent phyſicè æternitati ab æterno, denominarentur & attingerentur ab eâ vt eſt ab æterno: ergo & denominarentur æternæ.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem diſtinguo maiorem: denominatio proueniens ab æternitate vt ab æterno, eſt denominatio æterni, loquendo reſpectu illius, quod actuatur, aut quaſi actuatur intrinſecè ab æternitate, Concedo: loquendo reſpectu illius quod non actuatur ab æternitate intrinſecè, ſed extrinſecè ſolum attingitur, Nego. Creaturas igitur coexiſtere ipſi æternitati ab æterno & pro ſemper, non eſt ipſas eſſe æternas, eo quod ſcilicet æternitas eas non actuet intrinſecè. Neque enim vnitur propterea æternitas cum creaturis vt intrinſeca earum duratio, ſed hoc tantum modo ſe habet ad illas, vt ſcilicet velut menſura ſuperior contineat & ambiat continentia quadam reali omnem durationem creatam & res omnes creatas vt durantes, quod quidem fit, licet eis non vniatur aut conueniat intrin-

ſecè,

ſecè, cum præfata continentia ſit extrinſeca rei contentæ. Res ergo creatæ ſemper abſolutè ſunt temporales, quia ſolum extrinſecè ſunt æternæ, ſicut eadem creaturæ ſunt finitè bonæ, finitè intelligibiles, & finitè entia, quamuis à Deo intelligantur intellectione infinitâ & amentur amore infinito, & contineantur cauſaliter, atque cauſentur continentiâ atque cauſatione infinitâ, ex eo ſcilicet quod hæc omnia extrinſecè & vt extrinſecum quid comparantur ad creaturas.

Inſtabis: Quod non eſt exiſtens in ſe neque productum, non poteſt alteri coexiſtere: ſed creaturæ hoc ipſo quod æternæ non ſunt, nec ſunt pro ſemper & ab æterno in ſe exiſtentes neque productæ: ergo hoc ipſo quod non ſunt æternæ, intelligi non poſſunt ab æterno & pro ſemper coexiſtentes alteri, puta æternitati.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: Quod non eſt exiſtens in ſe neque productum, non poteſt alteri coexiſtere, ſub illâ durationis menſura ſub quâ non eſt in ſe, Concedo: non poteſt alteri coexiſtere ſub alia ſuperiori menſura ſub qua & in ordine ad quam iam in ſe exiſtit, Nego: ſimiliter diſtinguo minorem: ſed creaturæ hoc ipſo quod æternæ non ſunt, nec ſunt pro ſemper & ab æterno in ſe exiſtentes vel productæ, loquendo de earum exiſtentiâ & productione ſub propriâ menſurâ & duratione, Concedo: loquendo de iis ſub menſurâ ſuperexcedente æternitatis, Nego. Ipſa namque æternitas ſua vniformi, infinitâ, indiuiſibili, & permanente duratione iam ſine tranſitu & ſucceſſione pertranſiit ab æterno & proſemper quidquid requiritur & oportet eam tranſire aut tranſiiſſe, vt ſit præſens ei, quod nobis adhuc futurum eſt. Nam ſi ab æterno æternitas
Nota. eſt adæquatè æternitas, vt probatum fuit: ergo ab æterno habet vnitè & indiuiſè tot quaſi partes durationis ſibi identificatas, quot ex æterno

t æterno pertranſiiſſent vſque ad nunc, ſi ab æterno incepiſſet tempus noſtrum ſucceſſiuè compoſitum ex diuerſis & ſibi inuicem ſuccedentibus partibus: atqui ſi ab æterno incepiſſet tempus ſucceſſiuum verum vel imaginarium, tot iam partes eius tranſiiſſent,quot ſufficerent, ad hoc vt iam tale tempus vel aliqua pars eius eſſet nunc præſens vt eſt: ergo & æternitas ab æterno habet vel habuit iam intra ſe, ſecumque identificatum aliquid, quo de facto tunc coexiſteret reipsâ rebus nunc & poſtea exiſtentibus; eſto non ſint partes ſuccedentes in æternitate.

Vrgebis: Implicat res coexiſtere æternitati ſine propriâ menſurâ, ſiue duratione: ſed non ſunt ab æterno cum propria menſura, ſeu temporaneâ duratione, vt conceditur; ergo nec poſſunt res coexiſtere æternitati pro ſemper & ab æterno.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: implicat res coexiſtere æternitati ſine propria menſura & duratione, vt in æternitate præcontentâ, Concedo: ſine propriâ menſura & duratione, vt eas præſentialiter continente, Nego. Pro quo diligenter notandum eſt, res contineri in æternitate etiam mediante propriâ menſurâ & duratione temporaneâ, non quidem vt exercente rationem propriæ menſuræ, ſiue non quidem vt illas præſentialiter continente, ſed vt præſentialiter in menſurâ ſuperiori præcontentâ; cuius ratio eſt quia æternitas vt pote duratio infinita & tota ſimul habet ſibi indiuiſibiliter præſentem omnem durationem, & omnes durationis differentias, atque ita complectitur in ſuo nunc indiuiſibili ipſum tempus & ipſam rei temporalis inceptionem & durationem ob rationem in ſuperiori ſolutione adductam & annotatam. Ita tamen quod tempus prout ita in æternitate præcontentum non exercet ibi propriam rationem durationis ſucceſſiuæ, ſed eſt ibi ſub- *Nota.*

alio.

alio modo immutabili, & inceptio eſt ibi (vt ita loquar) modo non inceptiuo; quatenùs hæc talis inceptio in æternitate non incipit, neque reſpectu æternitatis ſuam exercet rationem inceptionis aut deſitionis, eo quod in æternitate nec incipit nec deſinit, ſed ſemper
Nota. eſt. Vnde non ſequitur, (vt male inferunt aduerſarij) res illas temporales ita coexiſtentes pro ſemper æternitati, eſſe ibi ſine tempore; cum etiam ſit ibi tempus præcontentum: neque ſimiliter ſequi poteſt, quod ſint in æternitate non productæ, aut bis productæ, vt etiam malè inferunt aliqui ex authoribus oppoſitæ ſententiæ; propterea quod in æternitate non ſunt, niſi quia ipſa æternitas ſine tranſitu ſui habet iam tranſactum, & ſemper habuit, quidquid requiritur, vt ſit præſens rebus earumque productionibus; atque ita vnâ ſolâ productione res ſunt in tempore & in æternitate, quia hæc productio, cum ſit vna, eſt in duplici menſura, vnâ extrinſecâ æternitatis, & aliâ intrinſecâ temporis.

Vrgebis iterum: ideò ergo res ſunt pro ſemper phyſicè præſentes in æternitate, quia pro ſemper ambit æternitas indiuiſibiliter omne tempus & omnes differentias temporis: ſed hæc eadem ratio probat ſimiliter non eſſe ſic phyſicè præſentes in æternitate: ergo non datur phyſica illa rerum præſentia in æternitate pro ſemper. *Probatur minor:* Quod habet in æternitate carentiam phyſicæ exiſtentiæ, non eſt phyſicè præſens in æternitate: ſed hoc ipſo quod æternitas ita indiuiſibiliter ambit omnes differentias temporis, habent hoc ipſo res creatæ carentiam phyſicæ exiſtentiæ in æternitate; cum in aliqua differentia temporis præfatam habeant carentiam: ergo quod ita ambiat æternitas indiuiſibiliter omnes differentias temporis, probat ſimiliter, non eſſe res ſic phyſicè præſentes in æternitate.

Reſpondeo

Reſpondeo negando minorem, ad cuius probationem nego maiorem: aliud enim eſt quod Petrus habeat in æternitate carentiam phyſicæ exiſtentiæ; & aliud quod non exiſtat Petrus phyſicè præſens in æternitate: hæc enim vltima propoſitio, cum ſit negatiua totum negat, & negare totum in hoc caſu eſt falſum, quod quidem patet euidentiſſimè in ſequenti exemplo. Hæc namque propoſitio eſt vera: *in tempore præterito fuit & extitit carentia præſentiæ Adami*; & tamen hæc eſt falſa: *in tempore præterito non fuit Adamus*. Prima quidem eſt vera, quia tempore Dauidis, v. g. fuit carentia præſentiæ Adami, quod tempus Dauidis eſt tempus præteritum. Secunda verò eſt falſa quia cum ſit negatiua, negat pro toto præterito tempore; in cuius tamen parte, putà in principio mundi fuit Adamus: ſic ergo ſimiliter, hæc eſt vera propoſitio; *in æternitate eſt carentia exiſtentiæ creaturarum*, quia ſcilicet ad hoc ſufficit, quod attigerit æternitas præſentialiter tempus illud, in quod nondum erat exiſtentia huiuſmodi creaturarum: Hæc autem eſt falſa: *in æternitate non ſunt creaturæ phyſicè præſentes*, quia cum propoſitio hæc ſit negatiua, totum negat, ita quod ſenſus ſit, quod æternitas ſecundum nihil ſui attigit præſentialiter tempus illud in quo fuere creaturæ quod eſt falſum, *Nota.*

Ad hoc autem quod dici ſolet, quod ſi hoc eſſet, ſequeretur tunc, Adamum & Antichriſtum ſibi inuicem coexiſtere; cum ſimul coexiſterent vni tertio, putà æternitati quod tamen reputatur cõmuniter falſum, ad hoc inquam reſpondetur, eſſe quidem & reputari falſum, Adamum v. g. & Antichriſtum ſibi inuicem coexiſtere in propriâ menſurâ & duratione, non tamen quod ſibi inuicem coexiſtant in alienâ menſura ſuperiori & ſuperexcedente; quin imò eſt hoc abſolutè neceſſarium; cum ſuperior illa menſura ſeu æternitas, vtpotè tota ſimul, infinita ac indiuiſibilis duratio, habeat ſimul & ſemel

quod

quod iam ſine tranſitu pertranſierit quidquid requiritur, vt ipſa ſit præſens & coexiſtens, tùm tempori quo fuit Adamus, tùm tempori, quo eſt vel erit Antichriſtus, ac proinde faciat illos ſibi inuicem coexiſtentes in ſinu ſuo.

Nota. *Colliges*, quod licet concedi non debeat hæc propoſitio, *res creatæ ſunt præſentes ab æterno*, ita abſolutè prolata; ſi tamen huic addatur propoſitioni ly *in æternitate*, vera eſt tunc hæc propoſitio, & neceſſariò concedenda; cum hunc faciat ſenſum: ab æterno habet Dei æternitas, vtpotè tota ſimul & infinita duratio, quod pertranſierit (ſine tranſitu tamen & ſucceſſione) quidquid requiritur, vt ſit præſens omni noſtro tempori & omnibus eius differentiis; aliàs non eſſet adæquatè & adæquata æternitas ab æterno, & fieret ſolum adæquata in tempore, quod eſt erroneum. Vnde in hoc non placet pater Gonet, dum non audet aſſerere, res eſſe ab æterno in æternitate phyſicè præſentes; eo quod

Nota. non coexiſtant, inquit, in *nunc* æternitatis adæquatè ſumpto, ſed ſolum ſumpto inadæquatè, & ſecundum aliquam tantum eius virtualitatem, eam ſcilicet, qua correſpondet æternitas huic differentiæ temporis, in qua res ſunt de facto præſentes & exiſtentes. Nam præter quam quod videtur exinde conuenire cum aduerſariis, qui non negant futura eſſe phyſicè præſentia in æternitate, niſi quia ipſi non coexiſtunt, niſi ſecundum virtualitatem, ſecundum quam correſpondet æternitas differentiæ temporis in qua ita de facto exiſtentia ſunt, ex quo inferunt non coexiſtere æternitati provt futura ſunt, & verè futura eſſe reſpectu æternitatis, cum ipſi non coexiſtant ſecundum omnes eius virtualitates, ſed ſecundum vnam tantum, ſecundum quam iam de facto in ſeipſis exiſtentia ſunt; addo præterea, multa (meo iudicio) ſequi inde abſurda, quæ in nullo ſenſu concedi poſſunt. Si namque res non coexiſtat reipſa æternitati ſecundum omnes eius virtualitates, vt videtur

detur concedere Pater Gonet:ergo cum coexiſtit æternitas Adamo, eumque ſibi præſentem facit,tunc non eſt reipsâ in æternitate id,ſeu ea virtualitas, per quam coexiſtit Antichriſto; & conſequenter id reipsâ adueniret poſtea æternitati:iam ſic eſt, quod coexiſtit æternitas Antichriſto per aliquid intrinſecum, cum hoc habeat ex vi ſuæ naturæ, vt concedunt & docent Thomiſtæ omnes:ergo exinde ſequitur aduenire æternitati aliquid intrinſecum de nouo, atque ita eſſet æternitas diuiſibilis & ſucceſſiua formaliter & intrinſecè, quæ omnia eſſe abſurda nemo non videt.

Addo vlteriùs quod cognitio, quam Deus habet ab æterno rerum creatarum eſt ab æterno adæquatè æterna, aliàs in tempore fieret adæquatè æterna, quod eſt abſurdum:ergo etiam ab æterno menſuratur reipſa talis diuina cognitio totâ æternitate adæquatè æternâ:ergo etiam ab æterno menſuratur non vnâ ſolum virtualitate æternitatis, qua æternitas noſtro modo concipiendi coexiſtit vni parti temporis imaginarij vel veri, ſed reipsâ ab æterno menſuratur omnibus illis virtualitatibus,quibus coexiſtit æternitas & vim habet coexiſtendi omnibus & ſingulis partibus temporis veri vel imaginarij:ergo etiam reipsâ non prius menſuratur cognitio illa Dei vnâ virtualitate æternitatis, quam aliâ: ergo etiam reipsâ non prius menſuratur illa virtualitate,qua æternitas adeſt tempori Adami, & poſteà aliâ virtualitate quâ adeſt tempori Antichriſti, ſed potiùs omnibus ſimul virtualitatibus æternitatis menſuratur ab æterno cognitio, quam habet Deus rerum creatarum:atqui æternitas ita adæquatè ſumpta ſecundum omnes ſuas virtualitates habet & reſpicit vt præſentia omnia præterita & futura: ergo cognitio illa Dei,quæ ita ab æterno menſuratur totâ adæquatâ æternitate, etiam ab æterno habet præſentia omnia præterita & futura ratione ſuæ menſuræ æternæ, quâ ex tunc menſuratur adæquatè, & *Nota.*

quæ

quæ ex tunc adæquatè continet omnia, vt phyſicè præſentia: Ergo non loquitur clarè Pater Gonet (admiſſo quod non loquatur falsè) dum ponendo futura in æternitate phyſicè præſentia, negat ea coexiſtere ab æterno ipſi æternitati, ſed illi tantum inadæquatè ſumpta & ſecundum vnam tantum virtualitatem reipſa coexiſtere.

Quanam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſp. D. Thomam omninò fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod inprimis colligo ex his quæ habet 1.*p.* *q.*14. *art.*15. vbi probat S. Doctor, quod quia cognitio Dei menſuratur æternitate, ſicut & eſſe Dei, attingit conſequenter futura in tempore vt præſentia ſibi. Hæc D. Thomas, ex quibus ſubſumo ſic: ſed ibi non poteſt loqui S. Doctor de præſentiâ intentionali & obiectiuâ: ergo ſentit D. Thomas quod ſint futura diuinæ cognitioni phyſicè ab æterno præſentia, *Probatur Minor*, æternitas non eſt ratio præſentiæ obiectiuæ, cum non ſit intentionalis, ſed phyſica & entitatiua duratio atque vniformis & realis menſura; ſed loquitur ibi D. Thomas de præſentia futurorum conſequente ad æternitatem, & ex vi ipſius æternitatis, quâ menſuratur eſſe Dei & eius cognitio: ergo ibi non poteſt loqui de præſentia futurorum intentionali & obiectiuâ, ſed reali & phyſicâ.

Secundò hoc idem colligo ex his quæ habet *quæſt.*2. *de veritate*, *art.*12. vbi ait Diuus Thomas, quod reſpectu diuinæ viſionis, quæ extra tempus eſt & æternitate menſuratur, futurum non eſt futurum, ſed præſens: ſed ibi non loquitur D. Thomas de præſentiâ obiectuâ & intentionali: ergo loquitur & intendit loqui de phyſicâ & reali præſentiâ futurorum in æternitate. *Probatur Minor*, ibi tantum

loqui

loquitur Diuus Thomas de præſentiâ, cum quâ futurum non videtur vt futurum : ſed futurum etiam cum præſentiâ intentionali & obiectiuâ videtur adhuc vt futurum , vt conſtat in nobis , ſeu in cognitione , quam habemus nos de futuris : ergo non loquitur ibi ſanctus Doctor de præſentiâ tantum intentionali & obiectiuâ.

Tertiò id colligo ex verbis quæ habet eadem *quæſt.* 12. *de veritate*, *art.* 6. vbi hæc habet; [ex hoc enim Deo competit futura certò vt præſentia cognoſcere , vt dicit Boëtius ; quia eius intuitus æternitate menſuratur,quæ eſt tota ſimul ; vnde eius aſpectui ſubiacent omnia tempora, & quæ in eis geruntur.] Hæc Diuus Thomas , in quibus cum deducat præſentiam futurorum & omnium temporum reſpectu Dei & diuini aſpectus , quia æternitas quâ menſuratur Deus & diuinus aſpectus , eſt tota ſimul, non poteſt non loqui de reali & phyſica præſentia ; cum illa æternitatis indiuiſibilitas & totalis ſimultas nihil faciat ad præſentiam intentionalem , ſeu intelligibilem & obiectiuam. Et ad hæc haud dubiè aduertit Herice Theologus Societatis , & in hac materiâ aduerſarius noſter præcipuus,qui quidem hunc referens locum D. Thomæ , truncat verba , truncat ſenſum , truncat & cauſalem connexionem à D.Thomâ aſſignatam : & omittens priora verba in quibus reducit S.Doctor hanc futurorum præſentiam ad æternitatem quæ eſt tota ſimul, ſolum citat partem vltimam de diuino aſpectu , quæ ſibi videtur fauere : ac ſi nos non haberemus viſam & meditatam litteram D.Thomæ , & iterum atque iterum non eſſemus eam lecturi & viſuri.

Deus diſpoſitus, & ita volumus eſſe diſpoſitum ad operandum in illis locis imaginariis, vt nulla noua approximatione factâ ex parte Dei poſſet Deus operari ibi, imò ſi per poſſibile poneretur ibi de nouo aliquod ens reale abſque actione productiua, vel abſque productione ipſius Dei, & à Deo independenter; Deus tunc ſine noua approximatione non diſtaret ab illo, ſed cum eo penetraretur. Quapropter Thomiſtæ illi qui noſtram impugnant concluſionem, illam haud dubiè impugnant in alieno ſenſu à noſtro, cum totum conſumant robur & tempus ſuarum impugnationum in oſtendendo, non poſſe realiter occupari & repleri ſpatium imaginarium, quod nos libenter concedimus, qui propterea in Deo prout extra cœlum non volumus nec admittimus, niſi præſentiam omnino abſolutam ab omni connexione ad extrinſecum, omnino intrinſecam, omnino intranſitiuè acceptam, talem tamen, quâ Deus ſine noua approximatione ex parte ſui diſpoſitus ſit ad operandum in huiuſmodi ſpatiis, immo ad realiter occupandum corpus, quod ibi poneretur etiam independenter à Deo; ex quo inferri volumus, & merito, quod ſit Deus in huiuſmodi ſpatiis per tale vbi abſolutum.

Præmittendum 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque & vim habitura principij reſpectu concluſionis inferendæ, puta quod *Deus eſt immenſus, ſeu incircumſcriptibilis locali menſurâ*; quod *ſe habet Deus per immenſitatem ad ſpatia, ſicut per æternitatem ad tempora*; quod *ſpatium imaginarium eſt vacuum, ſeu vacuitas quædam non repleta, ſed replebilis corpore.* Ratio autem primi eſt quia non eſt potior ratio, cur ſit admittenda in Deo infinitas eſſentialis in entitate atque eſſentia; & infinitas ſecundum durationem,

quæ eſt æternitas, vi cuius durat Deus & perſeuerat omnino immutabilis ab æterno, & vſque in æternum ſine fine; & infinitas in operatiuâ potentiâ, vi cuius Deus eſt omnipotens, quia poteſt producere ſpecies & genera rerum non tot quin plura ſine termino, & cum modo infinito poteſt res producere, producendo ſcilicet ſine præſuppoſito ſubiecto: non eſt inquam potior ratio, cur in Deo admittendæ ſint infinitates huiuſmodi in iis, quam in vbicatione: atqui ab omnibus præfatæ in Deo admittuntur infinitates: ergo & admitti debet in Deo infinitas in vbicatione, & hæc eſt immenſitas, ſiue incircumſcriptibilitas, vi cuius à nullo poteſt Deus claudi loco, & omnem locum debet occupare. Vnde *in* 3. *Regum* 8. dicit Salomon: cœlum & cœli cœlorum te capere non poſſunt; & Baruch 3 *capite*: magnus eſt & non habet finem, excelſus, & immenſus.

Iám vero quantum ad ſecundum, quod ſcilicet ſe habet Deus per immenſitatem ad ſpatia ſicut per æternitatem ad tempora, ratio eſt, quia, vt iam dictum fuit, non minus infinitus eſt & debet eſſe Deus per immenſitatem intra lineam vbicationis, quam per æternitatem intra lineam durationis: ergo ſicut ſe habet Deus per æternitatem ad durationes temporaneas, ſiue veras ſiue imaginarias, nimirum quantum ad hoc, quod eſt eas continere vel eis coexiſtere, ita ſimiliter ſe habere debet per immenſitatem ad ſpatia ſiue imaginaria ſiue vera, quantum ad hoc quod eſt in eis eſſe.

Tandem quantum ad tertium, quod ſcilicet ſpatium imaginarium eſt vacuum ſeu vacuitas quædam non repleta ſed replebilis corpore, ex eo patet, quod cum talia imaginemur ſpatia extra cœlos; & extra cœlos nihil imaginari poſſit (loquendo, vt de facto loquimur, de verâ non falsâ imaginatione) præter vacuitatem quandam, quam poteſt Deus replere reali ſpatio,

tio, ſeu poſitiuo & reali corpore, conſequenter ſit, quod per talia imaginaria ſpatia nihil aliud intelligendum veniat, præter præfatam vacuitatem. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione & concluſionis ad eadem principia reductione ſit:

CONCLVSIO: *de facto verificari poteſt & verificatur, eſſe Deum per immenſitatem ſuam in ſpatiis imaginariis.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio: *Deus eſt immenſus ſiue incircumſcriptibilis locali menſura*: ergo verificari debet, eſſe Deum in ſpatiis imaginariis. *Probatur conſequentia:* Deus hoc ipſo quod ita immenſus & incircũſcriptus, eſt extra cœlos: ſed eſſe extra cœlos, & eſſe in ſpatiis imaginariis idẽ ſonaut: ergo hoc ipſo quod eſt Deus incircumſcriptibilis & immenſus, eſt hoc ipſo in ſpatiis imaginariis. *Minor* patet & conceditur. *Probatur Maior:* qui ſine noua approximatione vel operatione reperiretur extra cœlos, ſi ibi poneretur reale quid, non poteſt iam non eſſe extra cœlos; ſed Deus hoc ipſo quod incircumſcriptus & immenſus, reperiretur extra cœlos ſine noua ex parte ſui approximatione, vel operatione noua, ſi ibi poneretur reale quid: ergo Deus hoc ipſo quod immenſus, eſt extra cœlos. *Maior* per ſe patet; non enim fieri poteſt, quod ſit aliquid de nouo vbi non erat, niſi vel per approximationẽ nouam, vel per nouam operationem; atque ita hoc ipſo quod eſſet aliquid extra cœlos ſine nouâ approximatione vel operatione nouâ, cum ibi de nouo non eſſet, iam ibi erat. *Probatur Minor*: hoc ipſo quod reperiretur Deus in tali poſito extra cœlos, etiam ſi independenter à Deo ibi poneretur, reperiretur Deus extra cœlos ſine noua approximatione ſiue operatione: ſed ita ſe habet Deus hoc ipſo quod immenſus, vt in tali reali quod poneretur extra cœlos, reperiretur, etiam ſi independenter à

Deo ibi poneretur: ergo Deus hoc ipſo quod immenſus reperiretur extra cœlos ſine nouâ approximatione vel operatione, ſi ibi poneretur reale quid. *Maior* conceditur & patet ex terminis. *Probatur Minor:* non minus potens eſt Deus ad ad eſſendum in omni reali per immenſitatem, quam ad coexiſtendum omni durationi per æternitatem:ſed ſi per tẽpus quod imaginamur ante creationem mundi, res aliqua realiter duraſſet, etiam independenter à Deo, ſtatim Deus per duration[illegible] æternitatis illi coextitiſſet vt patet: ergo & in tali reali quod poneretur extra cœlos, reperiretur Deus hoc ipſo quod immenſus, etiam ſi independenter à Deo ibi poneretur: ergo Deus hoc ipſo quod immenſus reperiretur extra cœlos ſine noua approximatione & operatione, ſi ibi poneretur reale quid: ergo Deus hoc ipſo quod immenſus iam ſupponendus eſt extra cœlos: ergo hoc ipſo quod Deus eſt immenſus & incircumſcriptibilis (quod eſt primum præmiſſum principium) verificatur eſſe in ſpatiis imaginariis.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio: *Deus per immenſitatem ſe habet ad ſpatia ſicut per æternitatem ad tempora:* ergo verificari poteſt, eſſe Deum in ſpatiis imaginariis. *Probatur conſequentia.* Ita ſe habet Deus per æternitatem ad tempora, vt verificetur eſſe ex vi illius per imaginarium tempus, quod ſcilicet imaginamur nos ſucceſſiſſe ante mũdum: ergo hoc ipſo quod ſe haber Deus per immenſitatem ad ſpatia, ſicut per æternitatem ad tempora, debet hoc ipſo verificari eſſe in ſpatiis imaginariis. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens:* hoc ipſo quod ita durat Deus ex vi æternitatis ſuæ, vt ſine noua duratione coexiſteret rei duranti per imaginarium tempus, non poteſt hoc ipſo non durare iam per illud imaginarium tempus ex vi æternitatis; ſed ita durat Deus ex vi æternitatis ſuæ, vt ſine noua duratione coexiſteret rei duranti per imaginarium

rium tempus: ergo Deus ex vi æternitatis ſuæ habet quod duret per imaginarium tempus. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor:* ſi per impoſſibile poneretur abſque actione Dei entitas aliqua intra illud quod imaginamur tempus, Deus per æternitatis durationem coexiſteret eius durationi; cum conceptus durationis ſiue æternitatis Dei diſtinguatur à conceptu operationis, & intellecto defectu actionis diuinæ, non intelligatur per locum ab intrinſeco defectus æternitatis durantis: atqui in hoc caſu coexiſteret Deus tali durationi ſine nouâ ex parte ſui duratione, cum non ſupponatur Deus in hoc caſu agere aliquid de nouo: ergo ita durat Deus ex vi æternitatis, vt ſine nouâ duratione coexiſteret rei duräti per imaginarium tempus: ergo ita ſe habet Deus per æternitatem ad tempora, vt verificetur eſſe ſiue durare ex vi illius per imaginarium tẽpus: ergo hoc ipſo quod eſt Deus per immenſitatem in ſpatiis, ſicut eſt ex vi ęternitatis per tẽpus (quod eſt ſecundum pręmiſſum principiũ) eſt hoc ipſo Deus in ſpatiis imaginariis per immenſitatem.

Probatur 3. ex tertio præmiſſo principio: *ſpatium imaginarium eſt vacuum ſeu vacuitas quædam extra cœlos non repleta ſed replebilis corpore:* ergo eſt Deus ex vi immenſitatis ſuæ in ſpatiis imaginariis. *Probatur conſequentia.* Deus ex vi immenſitatis reperitur ſiue reperiretur in vacuo, ſi daretur in rerum natura: ergo hoc ipſo quod per ſpatium imaginarium intelligendum venit præfatum vacuum ſiue vacuitas, eſt hoc ipſo Deus ex vi immenſitatis in ſpatiis imaginariis. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*; & quidem deſtruendo præcipuum & ferè vnicum aduerſariorum fundamentum. Ideò ex aduerſariis non eſt aut non eſſet Deus ex vi immenſitatis in vacuo, quia omne vbi & conſequenter immenſitas, vt vbicans importat connexionem cum aliquo exteriori ſiue reali: ſed falſum eſt quod omne vbi

 hanc

hanc importet connexionem cum aliquo exteriori ſiue reali : ergo Deus eſt, ſiue eſſet ex vi immenſitatis in vacuo, ſi daretur in rerum naturâ. *Probatur Minor:* duplici medio. Primo ſolet communiter concedi cum Ariſtotele poſſe corpus moueri in vacuo : ſed hoc ipſo quod ita mouetur, aliquod tunc acquirit vbi, cum aliquem acquirat terminum per talem motum, qui quidem non alius eſſe poteſt, quam vbi : ergo acquiritur vbi in vacuo : ſed huiuſmodi vbi non habet connexionem cum aliquo reali exteriori, vt patet: ergo non omne vbi præfatam importat connexionem. Secundo negari non poteſt nec debet, poſſe Deum ponere corpus aliquod extra cœlos ; ſed tale tunc corpus ibi acquireret aliquod vbi ; cum ibi poneretur ex vi actionis alicuius tranſeuntis, quæ cum eſſet actio localiter mouens, non poſſet non terminari ad terminum localis motus, qui eſt vbi : ergo negari non debet dari & reperiri poſſe extra cœlos aliquod vbi; ſed tale vbi non habet connexionem cum aliquo exteriori, vt ſupponitur: ergo non omne vbi importat connexionem cum aliquo exteriori : ergo poteſt Deus ex vi immenſitatis vbicari in vacuo: ergo eſſet Deus ex vi immenſitatis in vacuo, ſi daretur in rerum natura : ergo hoc ipſo quod ſpatium imaginarium eſt vacuum, ſeu vacuitas quædam extra cœlos non repleta ſed replebilis corpore, (quod eſt tertium præmiſſum principium) eſt hoc ipſo Deus ex vi immenſitatis in ſpatiis imaginariis.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies 1. eſſe Deum alicubi, eſt ibi habere contactum & connexionem cum aliquo; ſed non poteſt habere Deus contactum & connexionem cum aliquo in ſpatiis imaginariis, quantumcumque ſupponatur immenſus : ergo quantumcumque ſupponatur immenſus non propte

propterea eſt in ſpatiis imaginariis. *Minor* patet. *Probatur Maior:* non eſt potior ratio, quod omne vbi corporeum importet & importare debeat connexionem & contactum cum aliquo, quam diuinum ſiue ſpirituale: ſed omne vbi corporeum importat & importare debet connexionem cum aliquo: ergo & idem ſimiliter dicendum de vbi diuino. *Probatur Minor:* definitio, quæ traditur communiter à Logicis in prædicamento vbi de vbi corporeo, puta quod ſit circumſcriptio paſſiua corporea à circumſcriptione actiuâ loci proueniens, eſt definitio quæ competit omni vbi, cum ſit prædicamentalis: ſed in hâc definitione importatur contactus & connexio cum loco exteriori: ergo omne vbi corporeum importat & importare debet præfatam cum aliquo exteriori connexionem.

Reſpondeo negando maiorem; ad cuius probationem nego minorem, ad tertium vero, in quo ſita videtur vis argumenti, nego maiorem: talis namque definitio communiter tradita haberi nõ debet vt vniuerſalis pro omni vbi corporeo, ſed tantum pro vbicationibus connaturalibus horum corporum inferiorum quæ ambiuntur: cœlum enim empyreum ſuum habet, vbi, etiam ſi careat loco exteriori ambiente: & quando corpus mouetur in vacuo, quod vt certum ſupponimus in præſenti, cum aliquem tunc terminum acquirat tali motu, inquiro, quem niſi vbi? & tamen hoc vbi non habebit corpus aliquod exterius contiguum, cum quo habeat connexionem: ergo falſa eſt illa maior, nimirum quod omne vbi connectatur cum loco exteriori. Scio aliquos ad hoc reſponſuros, quod ſi corpus moueretur in vacuo, acquireret tunc vbi intrinſecum reſpiciens primum continens, ſcilicet cœlum, licet non reſpiceret corpus aliquod particulare ſibi contiguum & immediatum, cum quo connecteretur: ſed videtur mihi hæc reſponſio omnino inſufficiens:

nam ſi ſemel ego motus in vacuo,acquiro vbi, vt terminum ad quem, relicto termino à quo, quid mihi quod ſit alius locus mediatus & communis quem non contingo? certè ſi à loco exteriori immediato non pendet vbicatio, nec à mediato pendebit. Nam intantum aliquid pendet à termino mediato, inquantum immediatè pendet à termino immediato: vnde ſi poteſt non eſſe dependentia à termino immediato, vt in præſenti accidit, etiam poterit non eſſe à termino mediato.

Inſtabis: vbicatio Dei etiam in ſpatiis imaginariis importat hanc particulam *in:* ſed hæc particula *in* importat de neceſſitate connexionem cum aliquo, cum ſit particula relatiua: ergo omnis Dei vbicatio importat connexionem cum aliquo exteriori.

Reſpondeo, diſtinguendo minorem: ſed hæc particula *in* importat de neceſſitate connexionem cum aliquo, ſi ſumatur grammaticaliter, rigoroſè & eo modo,quo ſumi ſolet,Concedo: ſi vero ſumatur,vt in præſenti ſumitur,circumloquutiuè & aliquo ex modis quo ſumi poteſt, Nego, quod hanc importet de neceſſitate connexionem. Verificatur enim præfata particula reſpectu vacui, dum ſcilicet dicimus poni poſſe corpus in vacuo, abſque eo quod reſpectu vacui connexionem importet ſiue contactum cum aliquo; propterea quod tunc ibi ſumitur hæc particula ſolummodo circumloquutiuè, inquantum hunc facit & circumloquitur ſenſum: corpus eſt in vacuo, hoc eſt, corpus taliter eſt vbicatum, quod ſi ibi vbi ſupponimus vacuum reperiretur aër,v.g.tunc tale corpus ſine nouâ ſui approximatione reperiretur in tali aëre. Addo quod non minus hæc particula *per* comparatiuè ad tempus, eſt particula relatiua, quam hæc particula *in* comparatiuè ad ſpatium: iam ſic eſt, quod hoc nonobſtante verificatur ly *per* comparatiuè ad tempus imaginarium, & abſque connexione cum ali-

quo

quo exteriori: dicimus enim & ſolemus dicere duraſſe Deum ex vi æternitatis per totum tempus imaginarium, quod ſcilicet imaginamur fluxiſſe ante mundum conditum; & hoc ex eo quod præfata particula *per*, ſumitur ibi ſolummodo circumloquutiuè, vt expoſitum fuit ſupra in ſecundâ probatione: ergo & eodem modo verificari poterit hæc particula *in* reſpectu ſpatij imaginarij, licet nullam ibi importet connexionem.

Vrgebis: ſi hoc ita eſſet, non minus verificaretur, eſſe actu Deum in ente producibili quà tali, quam in ſpatiis imaginariis, ſeu extra cœlos; cum etiam verificetur, quod ſi produceretur, Deus ſtatim ex vi immenſitatis in eo eſſet: ſed nullus auderet dicere, eſſe actu Deum ex vi immenſitatis in ente producibili, quà tali: ergo nec dici debet propterea, quod ſit actu Deus in ſpatiis imaginariis, ſeu extra cœlos.

Reſpondeo negando paritatem maioris. Etenim reſpectu entis producibilis; cum non verificetur eſſe Deum in illo niſi mediâ productione, velut conditione; adeò vt ly *ſi produceretur*, ſe habeat vt conditio omnino requiſita vt conſtituatur Deus præſens in ente quod dicitur producibile, conſequenter ſit, quod cum talis cōditio ſiue productio reſpectu entis producibilis quà talis, ſe habeat ſolum poſſibiliter, ſit, inquam, quod dici nō debeat nec poſſit, eſſe actu Deum in ente producibili quà tali, ſed ſolummodo eſſe poſſe: at vero quando dicimus, quod eſt actu Deus ex vi immenſitatis ſuæ extra cœlos & in ſpatiis imaginariis, quia ſi poneretur ibi aliquod corpus, ſtatim Deus ſine noua approximatione vel operatione eſſet in eo præſens, ibi ly *quia* non ſumitur conditionaliter ſiue cauſaliter; ſiue illa poſitio corporis extra cœlos non propterea eſt conditio, nec pretendimus eſſe conditionem ad hoc vt dicatur Deus eſſe extra cœlos; ſed hoc adducimus præcisè ad explicandum & notifican-

ratione & potentiâ operatiuâ Dei.

Tertio per hoc quod corpus Chriſti præſens eſt infinitis propemodum ſpeciebus Sacramentalibus participat immenſitatem Dei: ſed non propterea participat Dei operationem; cum nihil operetur in ordine ad ſpecies quibus ſit præſens: ergo participatur formaliter Dei immenſitas, non participatâ formaliter Dei operatione: ſed illa virtualiter diſtinguuntur in Deo, quorum participato formaliter vno, aliud non participatur formaliter: ergo diuina immenſitas virtualiter diſtinguitur ab eius operatione ſiue operatiuâ potentiâ.

Quarto denique ex prologo *quæſt.* 7. 1. *partis* tribuit Deo Angelicus præceptor, quod ſit vbique, inquantum eſt incircumſcriptibilis & infinitus: ſed eſſe incircumſcriptibilem idem ſignificat, quod eſſe immenſum, ſiue immenſurabilem locali menſurâ: ergo ex D. Thomâ in præfato prologo habet Deus quod ſit vbique per ſuam immenſitatem: ſed per hanc immenſitatem non intelligit S. Doctor operationem, ſiue potentiam operatiuam ad extra; cum *ex prologo quæſt.* 25. eiuſdem primæ partis incipiat hic tractare de potentia operatiuâ ad extra; & tamen iam tractauerit *in quæſt* 7. de diuina hâc immenſitate & exiſtentiâ Dei in rebus: ergo per hanc immenſitatem intelligit D. Thomas attributum aliud ab attributo operatiuæ potentiæ, ſeu operationis. Pro quo videantur quæ dicta ſunt ſupra in diſcutiendo mentem S. Doctoris circa rationem formalem conſtitutiuam Angelorum in loco. Falſa igitur eſt præfata maior: ad id autem quod affertur in probationem, videatur pro reſolutione ſequens reſponſio. Vnde

Inſtabis: Deus per immenſitatem conſtituitur formaliter in loco: ſed non conſtituitur Deus in loco formaliter, niſi per operationem: ergo immenſitas eſt in Deo indiſtincta ab operatione. *Probatur Minor:* non eſt Deus in loco

niſi habendo ſe per modum continentis: ſed non habet ſe Deus in ordine ad locum per modum continentis, niſi per operationem: ergo non niſi per operationem conſtituitur Deus formaliter in loco. *Maior* eſt certa; ſpiritus enim ad differentiam corporis, vtpote ſuperior ad locum & ab eo independens, eſt conſequenter in eo ad modum continentis, cum corpus è contra ob rationem oppoſitam ſit ſolummodo ad modum contenti. *Probatur Minor:* non poteſt Deus rationem habere continentis reſpectu loci, niſi vel ſub ratione efficientis cauſæ, vel materialis, vel formalis: ſed dici non poteſt continere locum in genere materialis cauſæ, neque formalis, vt per ſe patet: ergo non niſi ſub ratione efficientis cauſæ, & conſequenter per operationem poteſt Deus induere rationem & modum continentis reſpectu loci.

Reſpondeo negando minorem: ad cuius probationem diſtinguo maiorem ſic. Non eſt Deus in loco, niſi habendo ſe per modum continentis, loquendo de modo quo eſt in loco localiter & tanquam in loco, Concedo: loquendo de modo quo eſt in loco præcisè indiſtanter, & quaſi penetratiuè, Nego; & conceſsâ minori nego conſequentiam, vel diſtinguo ſimiliter conſequens. Licet igitur loquendo de modo eſſendi in loco localiter & tanquã in loco non ſit Deus in loco, niſi habendo ſe ad modum continentis & conſequenter per operationem; propterea quod modus eſſendi in loco ſiue in rebus localiter & tanquam in loco, requirit, hoc ipſo quod talis, diſcrimen inter locatum & ipſum locum in modo ſe tangendi, adeò vt ſit vnum continens, & alterum contentum; ex quo fit quod cum non poſſit Deus habere reſpectu loci modum & rationem contenti, debeat conſequenter induere tunc rationem cõtinentis, & ſic conſtitui in loco, ſiue in rebus localiter & tanquam in loco per operationem, ratione

ratione cuius talem habet & induit rationem continentis. Nihilominus, ſi ſermo ſit de omni modo eſſendi in loco, in quantum comprehendit modum eſſendi in loco præcisè indiſtanter atque penetratiuè vel intromiſſiuè, falſum eſt quod non ſit Deus in rebus, ſiue in loco, niſi habendo ſe ad modum continentis, & conſequenter per operationem: talis namque eſſendi modus eſſe poteſt omni ſeclusâ continentiâ tùm reſpectu entis corporei, vt patet in duobus corporibus ſe mutuò penetrantibus, quorum neutrum rationem habet vel continentis vel contenti, vnde nec vnum habet ſe tanquam locus alterius, ſed habent ſe præcisè indiſtanter; tùm etiam reſpectu entis ſpiritualis, vt patet in duobus Angelis ſimul operantibus in manu meâ, quorum alter eſſet indiſtanter in altero, & tamen neuter haberet propterea rationem continentis; cum neuter operaretur in alterum, vt ſupponitur: ergo licet conueniendum ſit cum communiori ſententiâ Thomiſtarum, quantum ad hoc quod non niſi per continentiam actiuam, & conſequenter per operationem ſit Deus in rebus, ſi ſermo ſit de modo eſſendi in illis localiter & tanquam in loco; ſi tamen velint præfati Thomiſtæ talem extendere doctrinam ad omnem modum eſſendi in rebus, ſiue localiter, ſiue præcisè indiſtanter, non diffitemur, nos in hoc caſu ab illa Thomiſtarum caterua diſcedere; ſed tamen non niſi cum magno fundamento; cum vt ex ſolutione patet, adeò diuerſi ſint duo illi eſſendi modi, & aliunde tantum habeant fundamentum in doctrinâ ſanctiſſimi præceptoris; vt videre eſt in his, quæ ſupra diximus, dum de ratione formali conſtitutiuâ Angelorum in loco.

Quæ

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo, fauere Diuum Thomam præfatæ noſtræ concluſioni, cui etiam ſubſcribunt Caietanus & Ferrara de doctrina Thomiſtica benè meriti, & in quam inclinant duo illa magna Eccleſiæ lumina Diuus Auguſtinus, & Diuus Gregorius. Imprimis autem quod ei faueat Diuus Thomas colligo ex his quæ docet *in quodlibeto 6. art.* 3. in quo quærit vtrum Angelus vel corpus glorioſum eſſe poſſit in conuexo cæli Empyrei, quod idem ſignificat, ac eſſe extra cælos ac in ſpatiis imaginariis, & reſpondet ſanctus Doctor affirmatiuè, ac more ſuo eruditè probat: vnde argumentor ſic.

Ex D. Thoma poteſt Angelus, nec non & corpus glorioſum eſſe in conuexo cæli Empyrei: ſed per ly *eſſe in conuexo cæli Empyrei*, intelligit S. Doctor eſſe extra cælos ſiue in ſpatiis imaginariis; vt apertè colligitur ex argumento, quod ibidem ſibi obiicit, & in quo ſic habet: in nihilo nihil eſſe poteſt, ſed extra cælum nihil eſt: Ergo non poteſt Angelus eſſe in conuexo cæli Empyrei: ergo ex D. Thomâ poteſt Angelus, nec non & corpus glorioſum eſſe extra cælos atque in ſpatiis imaginariis; ſed dicendo poſſe ſic Angelum vel corpus glorioſum eſſe extra cælos non intelligit, nec poteſt intelligere Diuus Thomas quod ſit ibi tanquam in loco exteriori & cum connexione aliqua & aliquo contactu, cum extra cælum nihil ſit; vnde & in ſolutione argumenti ſibi obiecti, dicit verum eſſe dictum illud, quod in nihilo nihil eſſe poteſt, ſi intelligatur in vi affirmationis, quaſi ſit aliquid in nihilo tanquam in continente: ergo

ergo dicens & docens Diuus Thomas poſſe Angelum vel corpus glorioſum eſſe extra cælum & in ſpatiis imaginariis, intelligendus eſt ibi loqui de præſentia reali abſolutâ, intrinſeca & intranſitiuè accepta, qua ſit Angelus ita in ſe & ſibi præſens extra cælos, vt ſi corpus aliquod ibidem poneretur, ſtatim Angelus ſine nouâ approximatione vel operatione eſſet in eo indiſtanter præſens: iam ſic eſt quod negari non poteſt, eſſe Deum extra cælos ex vi immenſitatis in eodem ſenſu, in quo hoc concedit Diuus Thomas de Angelo & corpore glorioſo vt per ſe patet: ergo prætendit Diuus Thomas eſſe Deum ex vi immenſitatis ſuæ extra cælos, non quidem tanquam in loco exteriori, ſeu cum connexione & contactu, cum nihil ibi ſit, ſed præſentia quadam abſolutâ, qua ita in ſe & ſibi præſens ſit extra cælos, quod ſi ibi aliquid poneretur etiam independenter à Deo, ſtatim Deus ex vi talis præſentiæ eſſet in eo indiſtanter præſens, quod quidem ſufficit etiam ex mente ſancti Doctoris vt verificetur eſſe actu Deum extra cælos; cum iuxta eius mentem verificari poſſit eſſe Angelum vel corpus glorioſum extra cælos, & non niſi in hoc eodem ſenſu, ſeu iuxta abſolutam hanc præſentiam vt ibi expoſitam verificari poſſit.

Neque Diuus Thomas *in prim. diſtinctione* 37 *quæſt.* 1. *art.* 3. eſt huic doctrinæ contrarius, licet doceat ibi non fuiſſe Deum vbique ab æterno: Quia, inquit, eſſe vbique dicit reſpectum ad res diſtinctas, quæ non fuerunt ab æterno, non, inquam, eſt contrarius præfatæ eiuſdem doctrinæ: loquitur enim ibi de vbicatione locali, id eſt de vbicatione magis propriâ, concernente ſcilicet aliquid exterius, vt conſtat ex contextu & proceſſu litteræ: nam quæſiuit *in primo articulo* ſanctus Doctor, vtrum Deus ſit vbique & in omnibus rebus? vnde proceſſit ad ſecundum articulum, quæ-

rens

rens in illo, vtrum iſte modus eſſendi vbique ſit ſolius Dei ? in quo vtroque articulo manifeſtè tractat de vbicatione connexâ cum rebus exterioribus; & de iſta quærit *in tertio articulo*, an conueniat Deo ab æterno: nos autem non loquimur hîc de iſtâ; docuimus enim ſupra dum de ratione conſtitutiua Angelorum in loco, rationem formalem talis vbicationis ſiue in Deo, ſiue in Angelis eſſe eorundem operationem virtualiter tranſeuntem, quam quidem, cum non exerceat Deus ab æterno nec conſequenter ante mundum vel extra mundum, nec etiam eſt ab æterno vel extra mundum vbicatione illa locali: ſed loquimur ibi de aliâ præſentiâ omnino abſolutâ, omnino immanenti & omnino intranſitiua, vt fusè ſupra expoſuimus; vnde nec ſibi nec nobis contrarius eſt ſanctiſſimus præceptor in citato loco.

Iam verò quod & huic ſubſcribant ſententiæ tùm Caietanus, tùm Ferrara, colligo ego quantum ad Caietanum ex his quæ habet *ſuper caput duodecimum Ioannis* propè finem, circa illud Chriſti *Ego lux veni in mundum*; circa quod hæc habet Caietanus: *Niſi extra mundum vniuerſitatem creaturarum comprehendentem ante fuiſſet, non diceret in mundum veni, ſed dixiſſet fortè in mundum iſtum veni; ſolius autem eius proprium eſt eſſe extra mundum*; hæc ibi Caietanus, in quibus cum expreſsè dicat eſſe Deum extra mundum, & hoc eius proprium eſſe; & aliunde idem ſignificet eſſe extra mundum vniuerſitatem creaturarum comprehendentem, ac eſſe in ſpatiis imaginariis, apertè ſequitur & in eâ eſſe ſententiâ Caietanum. Quod autem & huic ſubſcribat Ferrara colligo ex his quæ habet *in libro octauo, Phyſic. quæſtion. quarta*, vbi hæc habet: *Sicut extra mundum non eſt aliquid excepto Deo, ita ante principium temporis, nulla eſt duratio*

duratio præter æternitatem. Hæc ille, ex quibus idem quod priùs.

Demum quod in hanc inclinent ſententiam tùm Diuus Auguſtinus, tùm D. Gregorius Magnus oſtendo quantum ad Auguſtinum, ex his quæ dicit *libro vndecimo, de Ciuitate Dei, capite quinto*, vbi attingens comparationem temporum & locorum, quæ nos imaginamur extra mundum & ante mundum & eodem modo de ambobus loquimur in ordine ad Deum, ſic ait: *An fortè ſubſtantiam Dei, quam nec includunt nec determinant loca, à tantis locorum extra mundum ſpatiis abſentem eſſe dicturi ſunt, & vno tantum atque in comparatione illius infinitatis tam exiguo loco in quo mundus eſt, occupatam, non opinor eos in hæc vaniloquia progreſſuros.* Hæc Diuus Auguſtinus, in quibus non vult, dicendam eſſe ſubſtantiam Dei à tantis illis quæ imaginamur extra mundum ſpatiis abſentem, ac proinde & velle debet dicendum eſſe in illis præſentem; cum ex negatione abſentiæ directè ſequatur affirmatio præſentiæ.

Tandem huic noſtræ ſententiæ apponit vltimam manum Diuus Gregorius Magnus, qui *in lib. 2. Moral. cap. 16.* diſcurrit ſic: *Quid eſt ergo, quod exercitus cæli à dextris & à ſiniſtris eius ſtare perhibetur? Deus enim qui ita eſt intra omnia, vt etiam ſit extra omnia, nec dextra nec ſiniſtra concluditur.* Hæc ille ex quibus concludo, & merito, quod ſi eſt Deus extra omnia, ergo eſt in locis vel ſpatiis imaginariis; ſed non eſt ibi per operationem: ergo eſt ibi per immenſitatem.

QVÆSTIO V.

De omnipotentiâ Dei, vt operatiua ad extra.

Vtrum actio quâ diuina potentia operatur ad extra ſit in Deo formaliter immanens, an vero formaliter tranſiens & recepta formaliter in creatura.

P*Ramittendum* 1. pro declaratione principiorum ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindéque & vim habitura principij reſpectu inferendæ concluſionis, putà quod *Deus & ad intra & ad extra ſpectatus, eſt actus purus:* quod *diuina potentia & ad extra & ad intra ſpectata eſt ſubſtantia:* quod *Deus ſiue agens ad intra, ſiue agens ad extra, eſt ſemper infinitum agens.* Primò quidem verum eſt dicere, quod Deus ſiue ad intra ſiue ad extra ſpectatus eſt actus purus, cuius ratio eſt, quia cum ſub omni conſideratione, quâ venit Deus conſiderandus, ſemper ſit Deus & ſemper conſideretur vt Deus, conſequenter ſit, quod cum nomine Dei intelligatur ens omnem præcontinens excogitabilem perfectionem, Deus ſiue ad intra ſiue ad extra conſideratus nihil habeat nec habere poſſit perfectibilitatis admixtum: Iam ſic eſt quod hoc ipſo quod aliquid nihil habet perfectibilitatis admixtum, hoc ipſo eſt actus purus, cum hoc ipſo quod nihil habet perfectibilitatis admixtum, nihil etiam habeat admixtum potentia

potentialitatis, in quo conſiſtit ratio actus puri : ergo Deus ſiue ad intra ſpectatus ſiue ad extra eſt ſemper actus purus.

Quantum verò ad ſecundum, quod ſcilicet diuina potentia & ad intra, & ad extra ſpectata ſemper eſt ſubſtantia, ratio eſt, quia ad quodcumque & quomodocumque comparetur diuina potentia, ſemper eſt diuina potentia, id eſt ſemper eſt in Deo, ſicut potentia cuiuſvis alterius agentis ſemper eſt in eo, cuius eſt potentia ; aliàs non verificaretur quod actiones, quæ ſcilicet mediis huiuſmodi potentiis eliciuntur, eſſent ſuppoſitorum : iam ſic eſt quod id omne quod eſt in Deo ſubſtantia eſt, nec in Deo eſſe poteſt accidens, vtpote diminutum & imperfectum ens : ergo diuina potentia & ad intra & ad extra ſpectata ſemper eſt ſubſtantia.

Tandem quantum ad tertium, quod ſcilicet Deus ſiue agens ad intra ſiue agens ad extra eſt ſemper infinitum agens, ratio eſt quia & ad extra & ad intra conſideratus ſemper eſt agens infinitæ actiuitatis ; cum ſemper ſit infinitæ actualitatis & perfectionis, in qua fundatur actiuitas, iuxta illud : vnumquodque agit in quantum eſt in actu : ergo cum dicatur agens ex actiuitate, euidenter ſequitur Deum ſiue agentem ad intra ſiue agentem ad extra ſemper eſſe infinitum agens. His ergo tribus præmiſſis tanquam certis & apud omnes indubitatis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit.

Conclvsio: *Actio quâ diuina potentia operatur ad extra eſt in Deo formaliter immanens atque identificata cum Deo, & ſolum virtualiter tranſiens.*

Probatur 1. ex primo præmiſſo principio : *Deus ſiue ad intra ſiue ad extra ſpectatus, eſt actus purus :* Ergo actio, qua diuina potentia operatur ad extra, eſt formaliter immanens in Deo

eſt identificata cum Deo, cum ſit finitum & limitatum quid, eſt in prædicamento actionis, ſubindéque & accidens; cum ſit huiuſmodi prædicamentum inter accidentium prædicamenta repoſitum. *Probatur Minor*, in qua ſita eſt difficultas. Actus & potentia cui correſpondet, non poſſunt non eſſe in eodem genere, ſubſtantiæ ſcilicet vel accidentis: ſed diuina potentia & eius actio, qua ad extra operatur, ſe habent vt potentia & actus ſibi inuicem correſpondentes: ergo hoc ipſo quod diuina potentia vt operatiua ad extra eſt ſubſtantia, non poteſt eius actio eſſe accidens. *Minor* conſtat ex terminis. *Probatur Maior*, diuiſiua alicuius generis non poſſunt non eſſe in eodem genere: ſed omne genus entis diuiditur in actum & potentiam: ergo actus & potentia quæ ſibi inuicem correſpondent non poſſunt non eſſe in eodem genere: ergo hoc ipſo quod diuina potentia etiam operatiua ad extra eſt ſubſtantia, non poteſt eius actio eſſe accidens: ergo hoc ipſo quod diuina potentia ſiue ad intra ſiue ad extra eſt ſubſtantia (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) eſt hoc ipſo actio quâ ad extra operatur identificata cum Deo, & in Deo formaliter immanens.

Probatur tertiò, ex tertio præmiſſo principio: *Deus ſiue agens ad intra ſiue ad extra eſt ſemper infinitum agens*; Ergo diuina potentia etiam vt operatiua ad extra, ſuam ſibi identificat operationem *Probatur conſequentia*: agens, cuius operatiua potentia non ſibi identificat ſuam operationem, eſt agens finitæ tantum actualitatis, ſiue finitum agens: Ergo hoc ipſo quod Deus ſiue ad intra ſiue ad extra eſt infinitum agens, debet eius potentia etiam vt operatiua ad extra ſuam ſibi identificare operationem. *Conſequentia* eſt euidens. *Probatur antecedens*: quod non ſibi identificat omnem actualitatem ſui generis, eſt finitæ tantum actualitatis; ſed agens, cu-

ius operatiua potentia non idenrificat ſibi ſuam actionem , non ſibi identificat omnem actualitatem ſui generis : ergo tale agens eſt finitæ tantum actualitatis, ſiue finitum agens. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, genus actualitatis diſtingui & diuidi ſolet in actum primum & actum ſecundum: ſed agens, cuius operatiua potentia non idenrificat ſibi ſuam actionem non ſibi identificat actum primum & actum ſecundum ; cum actus ille primus in linea agendi, & actus ſecundus ſint ipſa operatiua potentia & ipſius actio , quæ in hoc caſu non poſſunt identificari cum agente, cum non identificentur inter ſe : ergo agens, cuius operatiua potentia non identificat ſibi ſuam actionem , non ſibi identificat omnem actualitatem ſui generis : ergo agens , cuius operatiua potentia non ſibi identificat ſuam actionem , eſt agens finitæ tantum actualitatis, ſiue finitum agens : ergo hoc ipſo quod Deus ſiue agens ad intra ſiue ad extra eſt ſemper infinitum agens (quod eſt tertium præmiſſum principium) debet actio, quâ ad extra operatur , eſſe identificata cum diuinâ potentiâ , & conſequenter eſſe in Deo formaliter immanens , & ſolum virtualiter tranſiens , in quantum ſcilicet vim & virtutem habet operandi ad extra, quod de facto operaretur, ſi eſſet formaliter tranſiens.

Soluuntur obiectiones

Obiicies : actio , quâ operatur Deus ad extra , non eſt ab æterno in Deo ; ſed ſi huiuſmodi actio eſſet in Deo formaliter immanens, & cum Deo identificata , eſſet in ipſo Deo ab æterno : ergo actio quâ diuina potentia ad extra operatur non eſt in Deo formaliter immanens & cum Deo identificata. *Minor* per ſe patet ; nihil enim intrinſecum & intrinſecè identifica

identificatum cum Deo, poteſt ipſi conuenire de nouo & in tempore, cum hoc argueret mutationem in Deo. *Probatur Maior*, actio conſtituit eum, in quo eſt, actu operantem: ſed Deus non eſt ad extra operans ab æterno: ergo actio qua operatur diuina potentia ad extra, non eſt ab æterno in Deo. *Probatur Minor*: operans non eſt actu & in exercitio operans ſine operato: ſed ab æterno non ſunt opera Dei ad extra: ergo Deus non eſt ad extra operans ab æterno.

Reſpondeo negando maiorem: ad cuius probationem nego minorem: ad tertium vero diſtinguo maiorem ſic. Operatio non eſt actu & in exercitio ſine operato, vel poſito vel ponendo, Concedo: ſine operato vt de facto poſito, ſubdiſtinguo: ſi ſit operatio, cuius principium ſit natura ſeu naturalis forma, Concedo: ſi vero ſit operatio, cuius principium eſt voluntas, iterum ſubdiſtinguo: non eſt ſine operato de facto poſito, ſi voluntas vnde prouenit, velit quod operatum ſit pro omni inſtanti in quo eſt operans, Concedo maiorem: ſi autem velit ſolum, quod operatum ſit pro tali ſequenti tempore, vt de facto vult Dei voluntas, reſpectu operum ponendorum ad extra, Nego maiorem: eſt autem ſolutio hæc ex D. Thoma 1. *part. quæſt.* 46. *art.* 1. *ad decimum argumentum*, cui ſic reſpondet, & quidem profundiſſimè more ſuo. Ad decimum, inquit, dicendum eſt, quod poſitâ actione effectus ſequitur ſecundum exigentiam formæ, quæ eſt principium actionis. In agentibus autem per voluntatem, qualis eſt Deus, quod conceptum eſt & per voluntatem prædefinitum, accipitur vt forma, quæ eſt principium actionis; ex actione igitur Dei æternâ, non propterea ſequitur effectus æternus, ſed ſolum qualem Deus voluit, vt ſcilicet haberet eſſe poſt non eſſe. Hæc Diuus Thomas, quibus & ſoluit argumentum propoſitum, & docet

Nota.

cet concluſionem noſtram ; quandoquidem concedit ibi actionem Dei eſſe æternam , & conſequenter in Deo immanentem & identificatam cum Deo , & non niſi de actione ad extra ibi loquitur,vt patet ex intento argumenti, nec non & ex ſolutione.

Inſtabis : procedere ex voluntate non impedit quin actio illa ſit verè productiua actio: ſed inintelligibile eſt exiſtere actionem productiuam ſine vllo producto : ergo quantumvis actio illa Dei operatiua ad extra ſit procedens ex voluntate , non propterea poteſt Deo ab æterno competere , non exiſtente ipſo operato ab æterno.

Reſpondeo diſtinguendo minorem : ſed inintelligibile eſt exiſtere actionem productiuam ſine vllo producto , ſi ſermo ſit de productiua actione pendente in aliquo genere cauſæ à re productâ , Concedo : ſi vero ſit , vt de facto eſt in præſenti , de productiua actione omninò & prorſus independente à termino producto, Nego , quod ſit hoc inintelligibile. Eſt ergo notandum , & quidem ſerio & diligenter, quod actio Dei productiua effectuum ad extra , eſt ita purè cauſa huiuſmodi effectuum , vt in nullo genere cauſæ ſit effectus producti termini, ad quem terminatur, ſiue vt in nullo genere cauſæ à termino producto dependeat; quod quidem non contingit in actionibus noſtris creatis , quæ cum ſpecificentur à ſuis terminis , ab illis per conſequens in aliquo genere cauſæ dependent. Quaproter actio Dei ad extra facit ipſum effectum productum totaliter ab ipsâ dependentem , ipsâ ſemper cum omni ab illo independentiâ remanente ; ex quo conſequenter fit, quod ipſe quidem effectus nequeat poni ſine actione , ipſa tamen actio poni poſſit ſine effectu ; cum quod non poſſit poni actio ſine termino, hoc ipſi prouenat ex dependentia , quam habet in exiſtendo à termino quem producit , ſicut quod non

Nota.

non poſſit effectus poni ſine actione,hoc etiam ipſi prouenit ex dependentia quam habet ab actione,licet in alio genere cauſæ;atque ita cum actio Dei etiam ad extra ſit cum omni perfectione, & conſequenter abſque omni dependentiâ, non mirum quod quantumvis ſit productiua actio,adhuc tamen eſſe poſſit ab æterno quantum ad intrinſecam ſui actualitatem, licet effectus connotatus non niſi in tempore fuerit poſitus & productus. Vnde aduerte quod quando dicitur in Scriptura, creaſſe Deum in principio cœlum & terram, aduerte, inquam, quod ly *in principio temporis* cadit ſupra terminum & effectum productum, non autem ſupra actualitatem actionis creatiuæ, quæ eſt æterna.

Vrgebis : actio illa Dei operatiua ad extra debet immediatè attingere effectus etiam noſtros, ſeu à nobis productos ; ſed ſi eſſet huiuſmodi actio identificata cum Deo non poſſet immediatè attingere effectus à nobis productos : ergo actio illa Dei non eſt cum Deo identificata. *Probatur Minor*, quod non attingit effectus noſtros, niſi mediante actione noſtra, non attingit illos immediatè : ſed ſi actio illa Dei ad extra operatiua eſſet identificata cum Deo non attingeret effectus à nobis productos, niſi mediante actione noſtra : ergo nec illos attingeret immediatè. *Maior* videtur euidens. *Probatur Minor*, actio quæ terminatur ad actionem noſtram non poteſt attingere effectus noſtros, niſi mediante actione noſtra ; ſed ſi actio illa Dei eſſet identificata cum Deo, terminaretur ad actionem noſtram ; cum actio noſtra foret in hoc caſu effectus illius actionis Dei, à quâ in hoc caſu eſſet realiter diſtincta : ergo ſi actio illa Dei eſſet identificata cum Deo, non attingeret effectus noſtros,niſi in quantum mediaret actio noſtra.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecun-

di argumenti:ad tertium vero diſtinguo maiorem ſic. Actio quæ terminatur ad actionem noſtram, non attingit effectus noſtros, niſi in quantum mediat actio noſtra; ſi ad actionem noſtram terminetur completè & tanquam ad terminum *qui*, Concedo maiorem; ſi autem incompletè tantum terminetur ad actionem noſtram, & tanquam ad terminum *quo*, Nego maiorem; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Ratio autem huius ſolutionis eſt, quia cum actio noſtra non ſit propter ſeipſam ſed propter effectum ſiue terminum ad quem per ſe ordinatur & à quo habet ſpecificari, non poteſt per conſequens completè terminare actionem aliquam, niſi prout habet adiunctum terminum, quem producit, & cum quo habet, quod adintegret vnum terminum *qui*: imo non attingitur actio noſtra vt effectus alterius actionis, niſi quia effectus & terminus ſuus per eandem actionem attingitur, vtpote qui eſt primò & per ſe ac principaliter intentus, actio verò non niſi propter effectum intenditur & attingitur; vnde quamvis conceſſum fuerit & omnino concedi debeat, quod actio noſtra quà noſtros ponimus effectu ſi reſpectu ipſius actionis Dei terminus & effectus, in quantum ſcilicet actio illa Dei, vtpote cum Deo identificata, eſt ens per eſſentiam, & conſequenter cauſa actionis noſtræ, quæ eſt ens per participationem; cum hoc tamen fiat, quod adhuc præfata Dei actio immediatè attingat effectus noſtros, cum non terminetur ad actionem noſtram completè & tanquam ad terminum *qui*, ſed potius tanquam ad aliquid, quod cum effectu à nobis producto vnum adintegrat completum terminum reſpectu huiuſmodi actionis Dei.

Qua

Quanam fuerit mens D. Thomæ & ſancto-rum Patrum circa agitatam diffi-cultatem.

Reſpondeo, & ſanctos Patres & D. Thomam omnino fauere præfatæ noſtræ concluſioni ; & quidem ex ſanctis & antiquioribus patribus, occurrit imprimis Clemens Alexandrinus, *in oratione adhortatoriâ aduerſus gentes*, vbi hæc habet : *Ipſius Dei ſolum voluntas eſt mundi creatio, ſola voluntate ille operatur, & eius ſolum velle factum eſſe conſequitur* : Hæc ille, ex quibus euidenter ſequitur eſſe operationem Dei ad extra identificatam cum Deo, cum ſit idem ac volitio, nec detur potentia media, vel operatio alia media. Idem docet Baſilius *lib.* 3. *contra Eunomium*; vbi in principio hæc habet: *Creatio in creatore eſt ; quod vero creatum eſt, non niſi poſt creatorem eſt.* Hoc idem docet & D. Auguſtinus *ſerm.* 131. *de tempore*, vbi ſic loquitur: *Cælum, terram, mare, homines atque omnia animalia & reptilia, non aliquo operis actu, ſed ſolo verbi creauit imperio.* Idem inſinuat D. Damaſcenus *lib.* 2. *de fide, cap* 29. vbi hæc leguntur : *Procreans & conſeruans & procurans ipſius potentia, nihil aliud eſt quam bona ipſius voluntas.* Idem habet Theodoretus *lib* 4. *de natura & mundo*, vbi ſic diſcurrit : *Quod aliis artificibus ſunt & materia & inſtrumentum, tempuſque praterea & conficiendi opera, ipſaque ars, & exactiſſima diligentia, hoc eſt ipſi Deo ſola vnicaque voluntas : facile illi fuerat vicies mille orbes producere, quandoquidem ipſum velle multo omnium operum eſt facillimum.* His concinit & conſonat Richardus *lib.* 2. *de Trinitate, cap* 24. vbi habet: *Eius facere, eſt à ſe fieri velle*, tandem hoc idem ſimiliter docet Iulius Africanus *c.* 1.

in Geneſim,vbi ait:*Deo voluiſſe creaſſe eſt*:ergo cum ex patribus per ſuummet velle præcisè ſumptum agat, faciat, producat, procuret,conſeruet Deus ad extra, euidenter ſequitur actionem Dei ad extra eſſe Deo formaliter immanentem, ſubindéque & cum Deo identificatam, cum eius velle ſit haud dubiè Deo & in Deo immanens.

Iam verò quod ita ſimiliter ſentiat D. Thomas, præter quam quod euidenter ſequitur ex his quæ adducta ſunt ſupra ex S. Doctore in reſponſione ad obiectionem, vbi expreſſis terminis docet præfatam Dei actionem eſſe æternam, poteſt præterea colligi ex his quæ docet 1.*p.q* 13.*art.*7.*ad primum*; & *q.*23 *art.*2.*in corpore*;& *q.*25.*art.*1. ad ſecundum & tertium argumentum; tùm *l.*1.*contra Gentes,cap.*23. *ratione* 4. & in aliis pluribus ſuæ doctrinæ locis.

Dices, docere D.Thomam 1.*p. q.*23. *art.*2. *ad* 1.quod actio Dei ad extra tranſit ad creaturas, & *q.*105. *art.*5. *ad* 2. docere,quod eadem actio procedit à primo & ſecundo agente: ſed hæc verificari non poſſunt, ſi actio Dei ad extra ſit identificata cum Deo & in Deo formaliter immanens:ergo non ita ſentit S.Doctor de actione Dei ad extra.

Reſpondeo negando minorem;hæc enim rectè verificantur etiam in ſenſu & iuxta mentem S.Doctoris, quantumvis ita ſentiat & ſentiamus de actione Dei ad extra; ad primum ſiquidem vbi dicit D.Thomas quod tranſit actio Dei ad extra ad creaturas,hoc intelligi debet & ab eodem intelligitur ſecundum dicta in corpore,non quantum ad ipſam entitatem & actualitatem actionis,ſed ratione ſolum effectus producti,quem quidem extra ſe & in creaturis ponit;in quo differt actio Dei ad extra à prædeſtinatione ſicut & ab aliis actionibus purè immanentibus,quæ etiam ratione producti termini non tranſeunt ad extra,vt docet idem S.Do-

ctor

ctor *in art.2.q.23.eiuſdem 1.p.* ad aliud verò quod in argumento obiicitur, vbi dicit D. Thomas, quod eadem actio procedit à primo & ſecundo agente, dico hoc intelligendum eſſe & ab eodem intelligi, taliter quod eadem quidem actio noſtra procedat à primo & ſecundo agente, ſed non eodem modo: à primo namque agente procedit vt effectus & terminus alterius actionis increatæ, quæ eſt in Deo & cum Deo identificata, à nobis verò ſiue à ſecundo agente procedit vt actio & egreſſio immediata, qua creatura operatur, vt expreſsè docet idem S. Doctor *in quæſtionibus diſputatis quæſtione de vnione verbi*, vbi dicit actiones eſſe multiplicandas, ſi naturæ & principia multiplicentur, nec poſſe correſpondere actionem vnicam duplici naturæ, *etiam ſi vna moueatur ab altera.* Hæc S. Doctor. *Nota.*

COROLLARIVM

Notatu dignum.

Et à Thomiſtis præcipuè pro ſtabilienda præmotione, & in materia de auxiliis omninò annotandum.

HOc quod Lectori propono Corollarium, propono poſt eam viſam & meditatam, quam ſupra expoſui doctrinam, de identitate ac immanentiâ actionis Dei ad extra in ipſo Deo & cum ipſo Deo: ex hac enim doctrinâ, quam propterea nedum ex principiis tribus euidentibus euidenti conſequentiâ deductam, ſed & expreſſis Sanctorum Patrum authorita-

tibus munitam volui, intendo probare & manifeſtè oſtendere, omninò ſequi admittendam fore præmotionem ſiue concurſum Dei ad actiones noſtras præuium, etiam aduerſariis dando, quod plures ex illis inintelligibile clamitant in tali præmouente concurſu, quia ſcilicet plures vt plurimùm non niſi à limine Thomiſtarum ſalutant doctrinam, nec intra ingrediuntur, vt penetrent. Aiunt ſiquidem aduerſarij, inintelligibile eſſe dandam eſſe præfatam præmotionem, quia inintelligibile eſt quid ſit, & in quo conſiſtat talis præmotio, cum intelligi nequear, eſſe illam ſtabiliendam in qualitate aliqua motiua aut motione virtuoſâ, vt volunt communiter Thomiſtæ, recepta realiter in cauſâ ſecundâ; tùm quia qualitas illa aut virtuoſa motio, vtpote in nobis recepta, eſt productum accidens, & conſequenter terminus diuinæ actionis, quæ quidem actio ſicut ſeipsâ ſufficiens fuit ad extrahendam talem motiuam qualitatem ex nihilo, ita à fortiori ſufficiens erit ſeipsâ ad extrahendum v. g. conſenſum ex voluntate noſtra, quæ iam ſupponitur in actu primo potens atque completa, atque ita inutilis eſt, & erit talis ſuperaddita motio virtuoſa, aut mouens qualitas; tùm quia, inquiunt, inintelligibile eſt quo iure & qua ratione illa qualitas mouens & præmouens, vtpote accidens & conſequenter debiliſſimæ entitatis, eſſe poſſit tantæ virtutis & tantæ efficaciæ & actiuitatis, vt omnino infallibiliter extorqueat conſenſum voluntatis noſtræ liberrimæ: tùm denique quia intelligi nequit, quod adeò minuta & diminuta entitas, qualis eſt qualitas illa, ſiue accidens mouens & præmouens, tantæ ſit vniuerſalitatis in attingendo effectum ſuum, vt extendat ſe & ad ſubſtantiam & modum actus, hoc eſt ad faciendum quod & agamus & quod libero modo agamus, vt dicunt communiter Thomiſtæ ad componendam libertatem noſtram cum huiuſmodi præmotione.

Ita

Ita aduerſarij præfatæ noſtræ præmotionis, ex quibus concludunt, non propterea recurrendum eſſe ad præmotionem, ſiue præmouentem concurſum, vt habeatur concurſus creaturæ & cauſæ ſecundæ, ſed hunc ſufficienter haberi, hoc ipſo quod intelligitur concurrere Deum cum cauſis ſecundis, quod quidem, inquiunt, patet, verificari ſine omni concurſu præuio ſeu præmouente. Eo ergo fine hoc ego propono & appono Corollarium, vt ex doctrinâ quæſtionis præcedentis, quæ haud dubiè certiſſima eſt & trita apud Sanctos Patres, ipſis probem aduerſariis, (& quidem, meo iudicio, conuincentiſſimè) omnino admittendum fore concurſum Dei præuium ad actiones noſtras, etiam aduerſariis dando (nec tamen concedendo) quod inintelligibile ſit, conſiſtere præuium illum & præmouentem concurſum in præfatâ qualitate aut virtuosâ motione in nobis realiter recepta; & hoc vnum cum illis ſupponendo, quod ſcilicet vt agat cauſa ſecunda, debet & Deus agere; & quod vt habeatur concurſus creaturæ debet & Deus concurrere. Hinc enim ſic efficaciter arguo & probo ſequi in Deo concurſum præuium ad actiones noſtras.

Argumentum efficaciſſimum ad probandum concurſum Dei præuium ad actiones noſtras.

Quod ſe habet ad actiones noſtras vt ad effectum, non poteſt non eſſe præuium ad illas; ſed actio ſine concurſus, quo agit Deus dum agimus, ſe habet ad actiones noſtras vt ad effectum: Ergo præfatus Dei concurſus, quo agit & concurrit Deus dum agimus non poteſt non eſſe concurſus præuius ad actiones noſtras. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, ens per eſſentiam non poteſt non ſe habere ad ens per participationem vt ad effectum; ſed actio quâ agit & concurrit Deus dum agimus, eſt ens per eſſentiam; cum tamen actio noſtra ſit ens tantum per participationem: ergo actio quâ agit & concurrit Deus dum agimus ſe habet ad actiones noſtras vt ad effectum. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, quoad primam,

de quâ ſolâ dubitari poteſt. Actio identificata cum Deo & in Deo formaliter immanens non poteſt non eſſe ens per eſſentiam: ſed actio quâ agit & concurrit Deus dum agimus, eſt actio identificata cum Deo, & in Deo formaliter immanens: ergo actio illa quâ agit & concurrit Deus dum agimus, eſt ens per eſſentiam. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, demonſtratum fuit ſupra ex tribus expoſitis & omninò manifeſtis principiis, nec non & expreſſiſſimis ſanctorum Patrum authoritatibus, actionem, quâ agit Deus ad extra, eſſe identificatam cum Deo & in Deo formaliter immanentem: ſed actio qua agit & concurrit Deus dum agimus eſt actio ipſius Dei ad extra, eiuſque correſpondens diuinæ & executiuæ potentiæ: ergo actio illa quâ agit & concurrit Deus dum agimus eſt actio identificata cum Deo & in Deo formaliter immanens: ergo actio quâ agit & concurrit Deus dum agimus, eſt ens per eſſentiam, cum tamen actio noſtra ſit ens tantum per participationem: ergo actio qua agit & concurrit Deus dum agimus, ſe habet ad actiones noſtras vt ad effectum: ergo actio quâ agit & concurrit Deus dum agimus eſt præuia ad actiones noſtras: ergo cum ex ipſo etiam aduerſariorum ore admittenda ſit præfata actio, qua ſcilicet agat & concurrat Deus dum agimus, velint nolint, admittere coguntur concurſum Dei præuium ad actiones noſtras, & quidem prioritate cauſalitatis, de quo eſt quæſtio. Quia ergo tam facilis tamque plana eſt via hæc ad hunc ſtabiliendum concurſum cauſalitate præuium, placet hîc aliqua reſoluere pro Corollarij complemento, quæ poſſent aduerſarij in contrarium nobis obiicere. Igitur

Dicent 1. quod concurſus, qui requiritur præuius, requiritur ad efficaciter & infallibiliter determinandam voluntatem noſtram; ſed ex vi huiuſmodi actionis identificatæ cum Deo non poteſt efficaciter determinari voluntas noſtra:

ſtra : ergo non poteſt huiuſmodi actio identificata cum Deo vicibus fungi concurſus præuij. *Probatur Minor*, non poteſt voluntas ex intrinſecè indifferenti reddi intrinſecè determinata per aliquid extrinſecum : ſed huiuſmodi actio Dei vtpotè in Deo immanens manet ſemper extrinſeca voluntati noſtræ: ergo ex vi huiuſmodi actionis identificatæ cum Deo non poteſt efficaciter determinari voluntas noſtra.

Reſpondeo negando minorem : cuius ratio eſt, quia vt notat D. Thomas 1. *p. q.* 46. *art* 1. *ad* 10. aliter philoſophandum eſt de actione cuius principium eſt naturalis aliqua forma, & aliter de eâ quæ eſt per voluntatem; cum enim principium huius ſit id quod conceptum eſt atque prædefinitum, conſequenter fit quod ſicut ſeparari poteſt exinde actio ab effectu quantum ad durationem, adeò vt ſit aliquando actio, nec tamen adhuc ſit effectus, eo quod ſcilicet quod conceptum & prædefinitum eſt non habet quod ſit effectus pro omni tunc , pro quo eſt actio, ſed pro certo & determinato tempore, ita ſimiliter & exinde ſequitur quod ſeparari poſſit actio ab effectu quoad vbicationem, vt ita loquar, adeò vt ſit actio in Deo, & ſit & ponatur effectus in creaturâ. Vnde ad probationem diſtinguo maiorem ſic: voluntas noſtra non poteſt ex indifferenti reddi intrinſecè determinata per aliquid extrinſecum , non poteſt reddi formaliter, Concedo: non poteſt reddi efficienter, Nego. Cauſa namque efficiens vt talis & ex naturâ ſuâ petit eſſe extrinſeca rei ad quam comparatur vt cauſa ; & ita cum concurſus ille præuius non exigatur ad determinandam voluntatem noſtram , niſi in genere cauſæ efficientis , eo quod ſcilicet voluntas reddi debet & redditur formaliter determinata per determinationem ſuam , quæ ſcilicet ab ipsâ oritur vt efficienter applicata per concurſum præuium, conſequenter fit quod poſſit actio illa

Dei licet ita in Deo immanens fungi vicibus concurſus prædeterminantis, & extrahere voluntatem ex ſtatu indifferentiæ ad ſtatum determinatum, quantumvis ſit nobis extrinſeca, maximè cum ly *extrinſecum* talis ſit naturæ in præfatâ Dei actione, quod in eâ adhuc viuimus, mouemur, & ſumus.

Dicent 2. ſi hoc ita eſſet, quod ex vi actionis identificatæ cum Deo & conſequenter diſtinctæ realiter ab actione noſtra, eliceremus nos actiones noſtras, daretur tunc actio ad actionem: ſed ſolet communiter concedi apud Philoſophos & Theologos, quod non datur actio ad actionem: ergo non elicimus nos actiones noſtras ex vi actionis identificatæ cum Deo & diſtinctæ realiter ab actione noſtra; ac proinde nec poteſt præfata actio vicibus fungi concurſus præuij.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: ſed communiter conceditur, quod ad actionem non datur actio, quæ ſit eiuſdem generis & ordinis, Concedo minorem: quæ ſit diuerſi & ſuperioris ordinis, increata ſcilicet & diuina, Nego. Non igitur ad actionem dari poteſt actio, quæ ſit eiuſdem generis & ordinis, quia omnis actio eſt per ſe ratio operandi ipſi agenti, & eſt id, quo agens fit formaliter operans, quod dici non poſſet, ſi actio præſupponeret aliam actionem in agente, à qua eſſet & mediante quâ ab agente oriretur: nihilominus quia actio hæc habet adhuc rationem entis creati & participati, & ordo in quo habet quod ſit per ſe ratio operandi eſt ordo inferior & dependens, propterea fit quod actio illa debeat adhuc cauſari à Deo qui eſt ſupremum agens & cauſa ſupremi ordinis, ac proinde quod ſubſequi debeat ad actionem, ſiue cauſalitatem Dei tanquam effectus eius, & ſic reſpicere præfatam Dei actionem, vt aliquid prius & prioritate cauſalitatis præuium ad ipſam; vnde vlteriùs ſequitur actionem illam noſtram eſſe & actio-

nem,

nem, ſeu rationem operandi, & effectum, ſed reſpectu diuerſorum; eſt enim ratio operandi reſpectu noſtri, qui per eam noſtras exercemus potentias & facultates; ſed eſt ſimul & ſemel effectus reſpectu actionis Dei, quæ cum ſit identificata cum Deo & conſequenter ens per eſſentiam, non poteſt non attingere omnia omnino creata entia ad modum effectus.

Dicent 3. ſi actio quâ agit & concurrit Deus dum agimus aut acturi ſumus rationem haberet concurſus præuij ad actionem noſtram, ſequeretur quod reſpectu cauſarum quæ ſubordinantur non vnica tantum correſponderet actio, ſed alia & alia: ſed hoc eſt contra commune philoſophorum dictum, etiam Thomiſtarum, qui communiter aſſerunt quod hæc eadem actio quæ oritur à nobis, etiam à Deo oritur: ergo præfata actio quâ agit & concurrit Deus, dum acturi ſumus fungi non poteſt vicibus concurſus præuij.

Reſpondeo negando minorem; quin imò Philoſophorum princeps, ipſe ſcilicet Diuus Thomas eius oppoſitum expreſſiſſimè docet, idemque ter aut quater repetit in vno & eodem loco, nimirum *in quæſtionibus diſputatis quæſtione de vnione verbi*, tùm *in argumento ſed contra*, tùm *in corpore*, tùm *in reſponſione ad vndecimum argumentum*, tùm *denique ad decimum quartum*, vbi expreſsè dicit & docet: *Actiones eſſe multiplicandas, ſi natura & principia multiplicentur, & non poſſe correſpondere vnam ſolam actionem duplici natura, etiam ſi vna moueatur ab altera.* Hæc Doctor ille noſter Angelicus, quibus ſuppoſitis, iam ab aduerſariis quæro, num cauſæ dicantur ſubordinatæ, quando vna mouetur ab alterâ? ſed dicit Diuus Thomas non poſſe vnam ſolam actionem correſpondere duplici naturæ ſiue principio; quamvis vna moueatur ab altera: ergo ſenſit haud dubiè ſanctus Doctor, eſſe actiones multipli-

candas reſpectu Dei & cauſæ ſecundæ; quantumvis ſint ſubordinatæ in operando: ergo ſentit S. Doctor actionem illam Dei, quâ agit & concurrit ſit actio realiter diſtincta à noſtra; ſubindéque & ad noſtram ſe habere vt ad effectum & conſequenter præuiè: Maximè cum ex eodem oſtenſum fuerit *in quæſt. præcedenti:* actionem qua agit Deus ad extra eſſe ſubſtantiam, æternam, atque identificatam cum Deo; ipſéque probet S. Thomas & quidem profundiſſimè more ſuo 1. *part. quæſt.* 77. *art.* 1. *in corpore*, quod potentia & eius actio, ſeu ratio operandi debent eſſe eiuſdem generis; ex quo euidenter ſequitur, impoſſibile eſſe, quod actio noſtra quæ eſt accidens, eſſe poſſit ratio operandi & agendi ipſi potentiæ executiuæ Dei quæ eſt ſubſtantia. Ad hoc autem quod affertur in argumento de dicto Thomiſtarum, reſpondeo, quod quando dicunt Thomiſtæ, quod hæc eadem actio quæ oritur à nobis, etiam à Deo oritur, hoc intelligunt modo ſupra expoſito, ita vt à nobis oriatur ſub ratione actionis, ſeu tanquam ratio operandi, & ipſa egreſſio effectus, à Deo vero oriatur tanquam effectus, ſubindéque, & tanquam aliquid conſequens ad aliam actionem, quæ Dei & in Deo ſit, quæque proinde ſe habeat præuiè ad illam.

Dicent vltimò, quod non minus difficilè componitur libertas noſtra cum præfata præmotione ſtabilitâ in illa Dei actione identificatâ cum Deo, quam cum aliâ quæ ſtabiliri ſolet in qualitate illa phyſica ſeu motione virtuoſâ in nobis realiter receptâ; cum vtraque inferat ex naturâ ſua infallibiliter effectum: ergo cum ex hoc præcipuè capite reſpuant ipſi Moliniſtæ præmotionem in hoc ſecundo ſenſu, non minus reſpuere debent vt ſtabilitam in præfatâ Dei actione identificatâ cum Deo, & in Deo formaliter immanente.

Reſpondeo,

Reſpondeo negando antecedens: imprimis enim ideò ipſi difficilè componunt libertatem noſtram cum eâ præmotio nequæ ſtabiliri ſolet in præfata qualitate phyſicâ & accidentali in nobis realiter recepta, quia, inquiunt, inintelligibile eſt influxum huiuſce tam minutæ & diminutæ entitatis, qualis eſt accidentalis qualitas, ſit & eſſe debeat ita vniuerſalis, vt debeat attingere omne quod in actibus noſtris habet rationem entis, hoc eſt tum ſubſtantiam ipſius actus, tum etiam modum liberum, quo fieri debet; præſertim cum potentia actiua & attactiua effectus commenſuretur actualitati entis & entitatis in qua fundatur, vt expreſsè docet S. Thomas *in prima parte quaſt.* 25. *art.* 3. & entitas ſubindeque & actualitas præfatæ qualitatis mouentis accidentalis non ſit aut certè non videatur eſſe huiuſcè vniuerſalitatis & amplitudinis: iam ſic eſt quod hæc non cutrit difficultas in præfatâ præmotione ſtabilitâ in actione Dei ad extra vt identificatâ cum Deo; quin immò in eâ manifeſtè & demonſtratiuè oſtenditur rem ita eſſe, puta quod attingit & debet attingere omne, quod in actibus noſtris habet rationem entis, hoc eſt & ſubſtantiam ipſius actus, & modum liberum quo fieri debet; tum quia actio illa vtpote identificata cum Deo eſt ens per eſſentiam, atque ita & eſſe debet cauſa omnis & totius entis participati, ſub quo quidem cadit, & ſubſtantia actus & modus quo fit & fieri debet, vt per ſe patet; tum quia præfata actio Dei ad extra hoc ipſo quod identificata cum Deo eſt ipſamet diuina potentia, ſeu omnipotentia: iam ſic eſt *Nota.* quod omnipotentia habet ex ſuis intrinſecis & independenter ab omni extrinſeco, ſeu expectatione conſenſus & determinationis noſtræ præuiſæ, habet inquam ex ſuis intrinſecis cauſare poſſe in ſuo ordine primæ cauſæ actus noſtros etiam vt liberos; cum vt profundè notat idem S. Thomas *loco ſupra citato*,

actua-

actualitas ipſius diuini eſſe in qua intrinſecè fundatur vtporè illimitata omnem in ſe præhabeat rationem entis, & conſequenter potentiam fundet ſe ab intrinſeco extendentem ad id omne quod cadit ſub ente, tanquam ad proprium obiectum, ſub quo quidem ente reperiuntur haud dubiè actus noſtri, etiam vt liberi: ergo habetur manifeſtè, quod actio illa Dei ad extra, hoc ipſo quod identificata cum Deo debeat in noſtris actibus attingere tum ſubſtantiam tum modum, hoc eſt facere debeat & quod agamus & quod libero modo agamus; atque ita quod ex hoc capite læſæ libertatis, reſpuere non debent præfatam præmotionem, ſeu præuium concurſum ſtabilitum in præfatâ Dei actione; dato quod illam difficilè componant cum aliâ præmotione, quæ ſtabiliri ſolet in qualitate accidentali, ſiue motione virtuoſa realiter in nobis recepta.

Addo in confirmationem, quod cum eadem currat difficultas pro ſaluandâ contingentiâ, ac pro ſaluanda libertate, hoc ipſo quod effectus etiã vt ortus ex vi præfatæ actionis Dei, adhuc contingens eſt, poteſt per conſequens & eſſe liber: iam ſic eſt quod poſitus eſt & quotidie ponitur effectus contingens, & contingenter, qui tamen poſitus eſt & ponitur ex vi præfatæ actionis Dei ad extra identificatæ cum Deo; cum certum ſit, & terram produxiſſe & producere contingenter herbas; & arbores produxiſſe & producere contingenter fructus, nec minus certum ſit producere & produxiſſe ex vi illius actus diuini imperij, quo ſcilicet dixit Deus, producat terra herbam virentem, & factum eſt ita; producant arbores fructus ſuos, & factum eſt ita: ergo & pari ratione & facilitate ſaluatur & componitur libertas actuum noſtrorum cum præfatâ Dei actione, à Deo realiter indiſtincta, ex qua & ex vi cuius ſupponuntur oriri, vt demonſtratum fuit *in quæ-*

ſtione.

ſtione præcedenti, & inſuper inſinuat Auguſtinus *lib.* 11. *confeſſionum cap.* 31. vbi loquens cum Deo ait: *ſicut ergo noſti omnia ſine varietate notitiæ tuæ, ita & feciſti omnia ſine diſtinctione actionis tuæ.*

QVÆSTIVNCVLA

Vtrum creare ita ſolius ſit omnipotentis Dei, vt nec etiam inſtrumentaliter poſſit competere creaturæ.

RE*ſpondeo* affirmatiuè; quod quidem ex triplici colligo capite; tum ex authoritatibus; tum ex ipſa naturâ inſtrumenti; tum denique & ipſa natura & quidditate actionis creatiuæ; & quidem quantum ad authoritates occurrit inter alios ſanctiſſimus Auguſtinus totius bonæ doctrinæ magnus parens, qui id expreſſiſſimè docet tùm *l.* 9 *de Geneſi ad litteram*, tum *lib.* 12. *de Ciuit. Dei cap.* 24. Hæc enim habet ſupra Geneſim: *Angeli autem nullam omnino poſſunt creare naturam; ſolus enim vnus cuiuſlibet naturæ ſiue magnæ, paruæ ſeu minimæ creator eſt Deus ipſe:* Hæc ille, qui idem ſimiliter inſinuat *loco citato de Ciuitate Dei*, vbi ſic loquitur: *neque enim fas eſt vllius naturæ quantumlibet minimæ mortaliſque creatorem, niſi Deum credere ac dicere:* atqui excludens in his locis Auguſtinus virtutem creatiuam à creaturâ, intelligit & intelligendus eſt loqui, nedum principaliter, ſed etiam inſtrumentaliter: ergo ex D. Auguſtino ly *creare* ita ſolius eſt omnipotentis Dei, vt nec etiam inſtrumentaliter poſſit competere creaturæ. *Probatur Minor:* idem Auguſtinus *in eodem capite* 15. & iam citato, ſupra

ſupra Geneſim hæc habet : *Creare naturam tam nullus Angelus poteſt quam ſeipſum :* ſed Angelus nec principaliter nec etiam inſtrumentaliter poteſt ſeipſum creare, vt per ſe patet, aliàs eſſet antequam eſſet : ergo excludens D. Auguſtinus virtutem creatiuam à creaturâ intelligit & intelligendus eſt loqui nedum in genere principalis cauſæ, ſed & in genere cauſæ inſtrumentalis.

Secundò hoc idem colligo ex ipſa natura inſtrumenti, quod cum ex propria ratione attingat effectum inproportionatum, conſequenter fit quod non in virtute ſibi propria, ſed ſolum in virtute propriâ ipſius principalis cauſæ poſſit illum attingere, ac proinde habere debeat virtutem illam propriam principalis cauſæ ſibi communicatam & in ſe receptam. Ex his igitur quæ quidem ſunt de naturâ & exigentia inſtrumenti argumentor ſic. In tantum poteſt creatura inſtrumentaliter creare, inquantum habere poteſt virtutem propriam Dei creantis ſibi communicatam, & in ſe receptam : ſed hoc eſt impoſſibile ; ergo & impoſſibile eſt poſſe creaturam creare etiam inſtrumentaliter. *Maior* patet ex dictis de naturâ & exigentia inſtrumenti *Probatur Minor :* omne quod communicatur & recipitur, ad modum recipientis recipitur : ſed non poteſt virtus propria Dei creantis in creaturâ recipi, ad modum recipientis, finito ſcilicet & limitato modo, qualis eſt creatura recipiens : ergo nec poteſt creatura virtutem habere propriam Dei creantis ſibi communicatam, ac in ſe receptam. *Maior* per ſe patet, & eſt axioma philoſophicum. *Probatur Minor :* hoc ipſo quod virtus propria Dei creantis vniuerſaliſſima eſt & illimitata, non poteſt in creatura recipi ad modum recipientis, finito ſcilicet & limitato modo, qualis eſt creatura recipiens: ſed virtus propria Dei creantis eſt vniuerſaliſſima & illimitata ; cum ſit propria virtus agentis

vniuerſaliſſimi; & actualitas ipſius diuini eſſe, ſupra quam fundatur, iuxta illud: vnumquodque agit inquantum eſt in actu, ſit actualitas omnino illimitata & in ſe præhabens omnem perfectionem atque actualitatem totius entis: ergo non poteſt virtus propria Dei creantis in creatura recipi ad modum recipientis: ergo nec poteſt creatura virtutem habere propriam Dei creantis ſibi communicatam, & in ſe receptam: ergo nec poteſt creatura ad actum & effectum creationis concurrere in virtute Dei creantis: ergo neque etiam inſtrumentaliter aſſumi poteſt creatura ad creandum. Porrò ex hac doctrinâ aliud quoddam infero parum notatum ſed multum notandum, puta quod Deus nedum ex immenſitate ſed etiam ex ipsâ ratione operationis & operis, eſſe debet præſens cuilibet operi præſentia ſuppoſiti, hoc ipſo quod eſt præſens præſentia virtutis, cum ipſa virtus Dei, quæ præſens adeſt omni & cuilibet operi reperiri nequeat in alio ſuppoſito à diuino, ex eo ſcilicet quod eſt virtus propria Dei & conſequenter vniuerſaliſſima & illimitata, ac proinde in nullo receptibilis ſuppoſito creato, finito, & limitato. *Nota.*

Tertiò denique præfatam probo reſolutoriam reſponſionem ex ipſa naturâ & quidditate actionis creatiuæ, quæ quidem hoc ipſo quod talis & vt eſſentialiter condiſtincta ab actione eductiua, eſt actio productiua rei & ex nihilo ſui & ex nihilo ſubiecti, cum productiua ſit ex non præſuppoſito ſubiecto, adeoque & eſt actio omninò productiua ex nihilo, ex hac autem doctrina ſic arguo ad intentum. Non poteſt creatura vim habere creandi omne creabile; ſed ſi haberet creatura virtutem creatiuam ſibi communicatam, vim haberet creandi omne creabile: ergo impoſſibile eſt, habere creaturam virtutem creatiuã ſibi communicatam; & conſequenter creare poſſe inſtrumentaliter. *Maior* per ſe patet: id enim

quod

quod vim habet creandi omne creabile debeat eſſe extra genus creabilium; aliàs vim haberet creandi & producendi ſeipſum. *Probatur Minor:* hoc ipſo quod creatiua virtus non habet, ex quo ad vnum tantum determinetur creabile, ſiue ad vnum tantum certum numerum creandorum, habet hoc ipſo vim creandi omne creabile: ſed virtus illa creatiua quæ ſupponitur creaturæ communicata, non habet ex quo determinetur ad vnum tantum creabile, ſiue ad vnum tantum certum numerum creabilium: ergo ſi haberet creatura virtutem creatiuam ſibi communicatam, vim haberet creandi omne creabile. *Maior* conſtat ex terminis. *Probatur Minor;* quod talis eſt naturæ, vt id quod attingit creabile, attingat ſub ratione communi omni creabili, habere non poteſt, quod ad vnum tantum limitetur creabile; cum ex quo attingit id quod creat aut creare poteſt, ſub ratione quæ communis eſt alteri creabili, poſſit hoc ipſo & attingere illud alterum, vt ex terminis patet: ſed omnis creatiua virtus talis eſt naturæ, quod id quod attingit creabile attingat ſub ratione communi omni creabili; cum illud attingendo vt extractum ex nihilo, illud per conſequens attingat ſub ratione communi entis quæ tali per ſe primò opponitur nihilo, quæque communis eſt omni creabili: ergo virtus illa, quæ ſupponitur creaturæ communicata, non habet ex quo determinetur ad vnum tantum creabile, ſiue ad certum numerum creabilium: ergo ſi haberet creatura virtutem creatiuam ſibi communicatam, vim haberet creandi omne creabile: ergo cum non poſſit creatura vim haberet creandi omne creabile; aliàs vim haberet creandi & producendi ſeipſam, conſequenter fit quod nec habere poſſit virtutem creatiuam ſibi communicatam.

Dices 1. poteſt creaturæ communicari creatiua virtus taliter quod dicatur creans, ſi ei com

communicari & vniri poſſit omnipotentia, taliter quod dicatur omnipotens: ſed poteſt Dei omnipotentia communicari taliter creaturæ, quod dicatur omnipotens : ergo & ei communicari poteſt taliter creatiua virtus, quod dicatur creans, & conſequenter aſſumpta inſtrumentaliter ad creandum. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor :* ſi non poſſet Dei omnipotentia communicari taliter creaturæ, quod diceretur omnipotens, non poſſet quia denominatio omnipotentis eſt omnino propria Dei: ſed hoc non obſtat nec impedit : ergo poteſt Dei omnipotentia taliter creaturæ communicari quod dicatur omnipotens. *Maior* videtur certa. *Prob. Minor:* nõ minus denominatio ſubſtantialiter ſancti eſt omnino propria Dei, quã denominatio omnipotentis; cum non minus ſubſtantialis ſanctitas ſit attributum Dei, quam omnipotentia : ſed hoc nonobſtante adhuc ita communicatur in incarnatione ſubſtantialis illa ſanctitas naturæ creatæ Chriſti Domini, quod dicatur ex vi illius ſubſtantialiter ſancta, vt docent communiter Thomiſtæ, in tractatu de Incarnatione : ergo quod ſit denominatio omnipotentis propria Dei, non impedit, quin poſſit creaturæ communicari.

Reſpondeo negando minorem, cuius ratio eſt, quia conceptus obiectiuus omnipotentis deſtruit omnino conceptum obiectiuum creaturæ, & per illum deſtruitur; cum ex conceptu omnipotentis, ſi tollas & ſubmoueas vim producendi omne producibile, eius deſtruas rationem obiectiuam; ſi vero in eo talem relinquas vim, & cum tali vi eum tribuas, & concedas alicui creaturæ; tunc creaturæ conceptum deſtruas; cum creatura ſit producibilis, & nihil poſſit producere ſeipſum: non ergo fieri poteſt, quod taliter communicetur omnipotentia creaturæ, quod dicatur & dici poſſit omnipotens, nec conſequenter creans. Vnde ad probationem nego minorem: ad tertium.

tium verò, in quo ſita eſt difficultas, nego maiorem, quod ſcilicet non minus denominatio ſubſtantialiter ſancti ſit omninò propria Dei, quam denominatio omnipotentis: id enim quod ex conceptu ſuo obiectiuo repugnantiam importat, & explicat cum ipſo conceptu obiectiuo creaturæ, non poteſt non eſſe Deo magis proprium, quam id quod talem taliter non importat repugnantiam; iam ſic eſt quod conceptus obiectiuus omnipotentis importat & explicat in cōceptu ſuo obiectiuo repugnantiam cum conceptu obiectiuo creaturæ; cum vim importet producendi omne producibile, cuius negationem importat conceptus obiectiuus creaturæ; aliàs idem poſſet ſeipſum producere: E contra vero ly *ſubſtantialiter ſanctum collatum*, ſecundum conceptum ſuum obiectiuum cum conceptu obiectiuo creaturæ hanc minimè importat repugnantiam; cum ſaluetur ratio obiectiuâ ſubſtantialiter Sancti, per hoc quod habeatur mediante ſubſtantiali vnione prædicatum cum peccato oppoſitum, reddens naturam ita ad bonum propenſam, vt ab illo nuſquam deflectat, quæ quidem obiectiua ratio nihil habet repugnans ipſi conceptui creaturæ, & verificatur de facto in naturâ creatâ Chriſti Domini, quam propterea docent Thomiſtæ eſſe ſubſtantialiter Sanctam: non ergo poteſt ita communicari omnipotentia creaturæ, vt dicatur omnipotens, quamuis ita communicari poſſit & communicetur ſubſtantialis ſanctitas, vt dicatur ſubſtantialiter ſancta.

Dices ſecundò, ideo non poteſt creatura aſſumi inſtrumentaliter ad creandum, quia virtus creatiua, quæ deberet ei communicari, eſt infinita; ſed hoc eſt falſum: ergo & illud. *Probatur Minor:* ideò dicitur creatiua virtus eſſe infinita & infinitæ perfectionis, quia attingit effectum ſub ratione communi entis, ſiue ſub ratione entis ex nihilo, cui primo oppo

opponitur ratio communis entis : ſed ex hâc attingentiâ arguitur pôtius finita duntaxat perfectio in virtute, quam infinita : ergo falſum eſt creatiuam virtutem eſſe debere infinitam. *Probatur Maior :* ex contento finito & finitæ ſolum perfectionis, non poteſt argui infinita perfectio in virtute continente ; ſed ratio illa communis entis attingibilis per virtutem creatiuam quantumuis in infinitum ſit multiplicabilis ſecundum numerum, manet ſemper finitæ tantum perfectionis ; cum ſemper maneat intra genus entis creabilis, nec aſcendat ad rationem entis increati & infiniti: ergo quod attingat creatiua virtus effectum ſub ratione communi entis, non propterea argui poteſt in tali virtute infinita perfectio.

Reſpondeo negando minorem ; ad cuius probationem nego ſimiliter minorem ; ex hoc enim quod creatiua virtus attingit effectum ſub ratione communi & vniuerſaliſſimâ entis, euidenter ſequitur, præhabere in ſe & præcontinere omnem perfectionem omnium generum & ſpecierum creatarum, quæ ſunt in infinitum multiplicabilia ; cumque perfectio illa quæ non eſt finita in illis entibus ita in in finitum multiplicabilibus, niſi quia in illis reperitur diſperſa & vt in pluribus, reperiatur & reperiri debeat in virtute illa præcontinente & creatiuâ, reperiatur, inquam, vnita, & adunata, conſequenter fit, quod debeat huiuſmodi creatiua virtus ita præcontinens, eſſe infinitæ perfectionis, & eſſe increata virtus, & eſſe extra genus creati & finiti entis, quantumuis non dicatur talis, niſi in ordine ad ens creatum & finitum ; cum ex hoc quod habet vnitim, quod non niſi diſperſim reperitur in creaturis, habeat per conſequens, ex quo ſufficienter condiſtinguatur contra genus entis creati ſiue finiti. Vnde ad vltimum, in quo dicitur, quod ex contento finitæ ſolum perfectio *Nota.*

fectio

fectionis, non poteſt argui infinita perfectio in virtute continente, reſpondeo diſtinguendo ſic: ſi dicatur contentum finitæ ſolum perfectionis, ex ipsâ perfectione habitâ, Concedo: ſi verò dicatur contentum finitæ ſolum perfectionis ex modo habendi perfectionem, puta ex modo habendi diſperſim, Nego, quod tunc ex tali contento non debeat argui infinita perfectio in continente; cum in continente reperiatur perfectio habita ſub alio habendi modo, ab eo ſub quo reperitur in contento, ex eo ſcilicet quod in continente reperitur vnitim, quod non niſi diſperſim reperitur in contento.

Iam ſic eſt quod ratio cōmunis entis creabilis, quæ dicitur contentum reſpectu creatiuæ virtutis, dum dicitur finitæ ſolum perfectionis, hoc non eſt ex perfectione habita, ſeu quæ haberi poteſt, cum ſub tali ratione communi entis creabilis reperiantur ſpecies & genera diuerſæ perfectionis in infinitum multiplicabilia & conſequenter reperiatur in tali contento infinita perfectio, quantum eſt ex parte perfectionis quæ haberi poteſt; ſed dicitur contentum illud finitæ ſolum perfectionis, ex eo ſcilicet quod infinita illa perfectio, non niſi diſperſim reperitur in tali contento, ſeu in illis generibus ac ſpeciebus ita in infinitum multiplicabilibus: ergo cum tota illa perfectio reperiatur & reperiri debeat in virtute creatiuâ & continente, debeat inquam reperiri vnitim, vt per ſe patet, euidenter ſequitur, fore virtutem illam creatiuam infinitæ perfectionis, & extrahi extra omne genus creati entis, nec non fore vt talem increatam virtutem, cum ita eleuetur ſupra omne creatum, habens ſcilicet totum vnitim, quod non niſi diſperſim reperitur in creatis ſeu creabilibus entibus.

Dices 3. hoc ipſo quod imperium voluntatis eſt ſe ſolo actiuum, poteſt hoc ipſo eſſe

&

& creatiuum : ſed non repugnat agere creaturam ex ſolo imperio voluntatis : ergo nec repugnat, poſſe creare. *Minor* conceditur communiter à Thomiſtis, qui quidem docent cum D. Thomâ non alio actu agere Angelos & producere ad extra, quam imperio voluntatis, ſeu intellectus moti à voluntate ; de quo videatur D. Thomas *quodlibeto 6. art. 2. Probatur Maior* : quod poteſt indifferenter producere vel ex ſubiecto præſuppoſito, vel ſine præſuppoſito ſubiecto, poteſt creare : ſed hoc ipſo quod imperium voluntatis eſt ſe ſolo actiuum, poteſt hoc ipſo producere, vel ex ſubiecto præſuppoſito, vel ſine præſuppoſito ſubiecto : ergo poteſt hoc ipſo tale imperium eſſe creatiuum. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor* : imperium voluntatis quod ſe ſolo actiuum eſt, habet producere, per hoc præciſè quod vult, ſeu imperat : ſed voluntati indifferens eſt, quod velit producere vel ex ſubiecto præſuppoſito, vel ſine ſubiecto, id eſt, æquè facile poteſt voluntas ex parte ſui, velle quod fiat aliquid ſine ſubiecto, ac velle poteſt, quod fiat ex ſubiecto : ergo hoc ipſo quod imperium voluntatis eſt ſe ſolo actiuum, poteſt indifferenter producere vel ex ſubiecto, vel ſine ſubiecto.

Reſpondeo negando maiorem, ad cuius probationem nego minorem, ad tertium vero, in quo poſita eſt difficultas, diſtinguo maiorem ſic. Imperium voluntatis, quod vt tale ſiue ſe ſolo actiuum eſt, habet producere per hoc præciſè, quod vult ſeu imperat, abſolutè loquendo, nego maiorem: per hoc quod vult & imperat intra ſphæram voluntatis ſuæ, ſecundum quod actiua eſt, Concedo ; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam Pro quo notandum eſt, quod quando conceditur à Thomiſtis, & docetur à D. Thoma poſſe creaturam agere & producere ad extra ex ſolo imperio voluntatis,

immò

imò non aliter poſſe Angelos ad extra agere niſi ex tali imperio, notandum inquam, illud ſic venire intelligendum, modò ſcilicet velit & imperet intra ſphæram voluntatis ſuæ ſecundum quod actiuæ; cuius ratio eſt, quia actiuitas huiuſmodi voluntatis ei non competit, nec competere debet præcisè ſecundum quod voluntas eſt, & ſecundum quod potens velle vniuerſaliter omne bonum; cum etiam in Deo ad multa ita ferri poſſit voluntas, in quæ tamen actiua non eſt, potens ſcilicet velle & ipſum Deum, in quem tamen non eſt actiua; ſed competit huiuſmodi actiuitas voluntati, ſecundum quod radicatur in actualitate ipſius eſſentiæ, iuxta illud, vnumquodque agit inquantum eſt in actu; ex quo fit quod vbi actualitas eſſentiæ infinita eſt, præhabens ſcilicet in ſe perfectionem totius entis, extendatur tunc ſphæra voluntatis ſecundum quod actiuæ, & actiui eius imperij, ad omnia quæ poſſunt cadere ſub ente: è contra verò vbi actualitas eſſentiæ finita tantum eſt, vt eſt in Angelo, & in quauis creatura, ſit tunc ſphæra actiuitatis eius imperij & ipſius velle, finita tantum & determinata ad certum genus entis, non autem ſe extendens ad omne ens; vnde cum vis & virtus producendi ſine ſubiecto præſuppoſito & ex nihilo, ſit virtus ſe extendens ad omne ens, vt probatum fuit ſupra in tertia probatione reſponſionis ad quæſitum; ſequitur euidenter de primo ad vltimum, non propterea poſſe Angelum vel aliam creaturam creare ſeu producere ex nullo præſuppoſito ſubiecto, licet agere poſſet ex ſolo imperio voluntatis; imò & dato quod velle poſſet & imperare huiuſmodi productionem: tale namque imperium non eſſet efficax in hoc caſu, cum eſſet extra ſphæram actiuitatis imperantis.

QVÆS

QVÆSTIO VI.

De viſibilitate Dei.

Vtrum videri poſſit Deus vt eſt in ſe per ſpeciem expreſſam creatam.

PRæmittendum 1. id quod intelligendum venit per ipſam ſpeciem expreſſam, non eſſe ipſam intellectionem, ſed potius terminum ad intra productum per intellectionem, in quo intellectus contemplatur, & percipit, & intelligit, & quaſi trahit ad intra obiectum extrinſecum, vt intus illud legat. Vnde quæſiti ſenſus non eſt vtrum videri poſſit Deus vt eſt in ſe per intellectionem creatam, & per creatam actionem egredientem ab intellectu creato, qua videat & intelligat Deum; ſed procedit quæſiti ſenſus de termino talis actionis, id eſt de verbo mentis, in quo repræſentetur ipſe Deus, & in quo creatus intellectus Deum videat. Eſt autem in hac parte duplex ſententia, vtraque probabilis etiam apud Thomiſtas, & iuxta doctrinam D. Thomæ, quarum prima negat, poſſibilem eſſe huiuſmodi ſpeciem expreſſam creatam claram & intuitiuam Dei; & hanc tenent ex Thomiſtis Patres Salmanticenſes, Albeda, Ioannes à S. Thoma, Zumel, & alij. Alia verò ſententia affirmans poſſibilitatem talis ſpeciei, etiam probabilis eſt apud Thomiſtas, quam defendunt vt probabilem Capreolus, Aluarez, *in* 1.2. *fol.* 43. *columna* 1. *num.* 16. *ad* 4. Ledeſma *de eſſe Dei quæſt.* 8. *art.* 6. Montes & Granad. qui dicunt in omni intellectione produci ver-

bum ſeu ſpeciem expreſſam, quia, inquiunt, omnis intellectio eſt vera actio; quæ quidem ratio cum verificetur de intellectione creatâ quâ Deus videtur vt eſt in ſe, debent, ſi loqui velint conſequenter ad ſua principia, debent, inquam defendere verbum ſeu ſpeciem expreſſam creatam & productam etiam in intellectione, qua Deus videtur vt eſt in ſe; & tandem hanc tenet vt probabilem Gregorius Martinez *tomo 2. fol.* 124. *columna 2. ad* 5. vbi ait, probabile eſſe, quod Beati non formant verbum: ex quibus verbis haud dubiè ſequitur, quod ſentiat iſte Author probabile eſſe oppoſitum.

Præmittendum 2. diuerſitatem hanc opinionum apud Thomiſtas habere (meo iudicio) fundamentum in ipſo fundamento, quo probare ſolent Thomiſtæ impoſſibilitatem ſpeciei impreſſæ creatæ, qua videatur Deus vt eſt in ſe. Licet enim omnes & ſinguli Thomiſtæ in hoc conueniant, quod impoſſibilis eſt ſpecies impreſſa creata in viſione Dei, vt eſt in ſe, non tamen omnes eodem vtuntur fundamento ad hoc probandum. Plures namque ſunt, qui probant impoſſibilitatem hanc ſpeciei impreſſæ, quia, inquiunt, & ſpecies impreſſa & expreſſa, quæ repræſentant obiectum vt eſt in ſe, debent eius adæquare immaterialitatem: quo poſito fundamento tenere debent ſimiliter impoſſibilitatem ſpeciei expreſſæ creatæ in viſione Dei, vt eſt in ſe, ſi velint loqui cum conſequentia ad ſua principia: cum non minus impoſſibile ſit adæquari immaterialitatem Dei per ſpeciem expreſſam creatam, quam per impreſſam Sunt alij vero inter Thomiſtas, qui hanc non admittentes ſequi adæquationem inter ſpeciem & obiectum, alio vtuntur fundamento ad probandam impoſſibilitatem præfatæ ſpeciei impreſſæ, quæ minimè concludit pro expreſsâ, dicentes ſcilicet, impoſſibilem eſſe ſpeciem impreſſam creatam in viſione Dei

vt

vt eſt in ſe, quia ſpecies impreſſa eſt veluti vicaria obiecti, reddens obiectum proximè potens intelligi, adeoque & tenens ſe ex parte obiecti, eique tribuens eſſe proximè intelligibile, ex quo concludunt (& quidem rectè & ſcientificè) dari non poſſe in viſione Dei vt eſt in ſe, ſpeciem impreſſam creatam, cum Deus vtpote ſeipſo ſummè perfectus, habeat conſequenter ſeipſo quidquid ex parte obiecti requiritur & actualitatis & immaterialitatis & proximitatis, vt ſit proximè potens intelligi, ac proinde non poſſit illud accipere ab alio à ſe diſtincto, puta à ſpecie impreſsâ creatâ: cumque hoc non concludat, aut non ita videatur concludere pro ſpecie expreſsâ creatâ, vtpote quæ cum ſit vitalis terminus intellectionis ad intra vitaliter productus, tenet ſe conſequenter non ex parte obiecti, ſed ex parte intellectus, nec ponitur ad ſupplendum aliquid ex parte obiecti, ſed ex parte intellectus, ideò ſit, quod quamuis admitti debeat impoſſibilitas ſpeciei impreſſæ creatæ in viſione Dei vt eſt in ſe, non ita tamen philoſophandum videatur de ſpecie expreſsâ. Ego in nullam adducar ſententiam, vt vtramque defendam, qui tamen in vnam magis inclino, eam ſcilicet, in quam videor inclinare.

Pro primâ ſententiâ.

CONCLVSIO: *Impoſſibile eſt, aut certè multum probabile eſt, impoſſibile eſſe, videri Deum vt eſt in ſe per ſpeciem expreſſam creatam.*

Probatur 1. de ratione ſpeciei expreſſæ, ſicut & impreſſæ eſt, adæquare immaterialitatem obiecti, ſeu perfectionem obiecti, quantum ad eſſe immateriale & intelligibile; ſed impoſſibile eſt adæquare ſpeciem expreſſam creatam immaterialitatem, & intelligibilitatem Dei:

ergo & impoſſibile eſt, dari ſpeciem expreſſam creatam, quæ Deum repræſentet quidditatiuè, & vt eſt in ſe. *Minor* eſt certiſſima; cum immaterialitas vel intelligibilitas ſit in Deo perfectio & conſequenter infinita, quæ quidem infinita perfectio nulli poteſt competere creaturæ, vt in preſenti ſupponitur. *Probatur Maior* multipliciter.

Primò id per quod habet obiectũ fieri intelligibile & immateriale, non poteſt non eſſe eiuſdem immaterialitatis cum̃ obiecto; ſed obiectum habet fieri immateriale & intelligibile per ipſam ſpeciem impreſſam, cuius ſignum eſt, quod in obiectis quæ ſunt ex ſeipſis ſufficienter intelligibilia & immaterialia, vt ſunt Angeli, v. g. excludunt communiter Philoſophi & Theologi ſpeciem impreſſam diſtinctam, quando aliunde ſunt ſufficienter præſentia intellectui: ergo ſpecies impreſſa adæquare debet immaterialitatem obiecti: ſed ſpecies expreſſa eſt eiuſdem immaterialitatis cum impreſsâ: ergo de ratione ſpeciei expreſſæ ſicut & impreſſæ, eſt obiectum adæquare quantum ad eſſe intelligibile & immateriale.

Secundò non minus conuenire debet ſpecies intentionalis in immaterialitate cum re, quam naturaliter repræſentat, quàm potentia intellectiua cum obiecto quod connaturaliter intelligit: ſed potentia intellectiua eſt eiuſdem immaterialitatis cum obiecto, quod connaturaliter intelligit; & ideò repugnat intellectum creatum connaturaliter Deum videre: ergo & ſpecies intentionalis, impreſſa ſcilicet & expreſſa eſſe debet eiuſdem immaterialitatis cum obiecto quod naturaliter repræſentat vt eſt in ſe.

Tertiò virtus proxima ad intelligendum debet eſſe eiuſdem immaterialitatis cum naturâ intellectiuâ, cuius eſt virtus: ergo & virtus proxima, quâ mouetur intellectus ad intelligen

gendum, debet eſſe in eadem immaterialitate cum obiecto mouente, cuius eſt virtus proxima: ſed ſpecies impreſſa eſt talis virtus proxima, vt conceditur: ergo ſpecies impreſſa & conſequenter expreſſa debent eſſe eiuſdem immaterialitatis cum obiecto.

Quartò ex D. Thoma 4. *contra gentes c* 14. verbum noſtri intellectus habet vt intelligibiliter eamdem numero naturam obiecti intellecti contineat: ſed eamdem numero naturam continere intelligibiliter, eſt eſſe eiuſdem intelligibilitatis & immaterialitatis cum obiecto: ergo ex D. Thoma verbum ſeu ſpecies expreſſa eſt eiuſdem immaterialitatis cum obiecto, cuius eſt ſpecies.

Quintò ex eodem D. Thomâ, 1. *ad Corinth. cap.* 13. *lect.* 4. non poteſt aliquid per eſſentiam & quidditatiuè cognoſci per illud cum quo non conuenit in ſpecie: ſed per ſpeciem expreſſam, de qua eſt ſermo, cognoſcitur obiectum quidditatiuè & per eſſentiam: ergo ſpecies expreſſa, de qua eſt ſermo, quæ ſcilicet obiectum repræſentat vt eſt in ſe, debet conuenire ſpecie cum ipſo obiecto: ſed conuenientia illa ſpecifica non poteſt eſſe in entitate & in eſſe entis: ergo eſſe debet in intelligibilitate, & in eſſe intelligibili.

Probatur 2. impoſſibile eſt, dari ſpeciem ſiue impreſſam, ſiue expreſſam creatam, quæ ſit in aliquo eſſendi genere infinita: ſed ſi daretur ſpecies expreſſa creata in viſione Dei vt eſt in ſe, eſſet illa in vno eſſendi genere infinita: ergo impoſſibilis eſt huiuſmodi ſpecies, quæ Deum repræſentet vt eſt in ſe. *Maior* patet cum omne creatum in omni eſſendi genere ſit ens creatum, & conſequenter finitum. *Probatur Minor*: id in quo ſit conuenientia vniuoca cum Deo non poteſt non eſſe infinitum: ſed ſi daretur ſpecies expreſſa creata in viſione Dei vt eſt in ſe, conueniret illa vniuocè cum Deo in vno eſſendi genere: ergo

in vno eſſendi genere foret infinita. *Maior* patet; cum enim infinitas tranſcendentaliter imbibatur in eo omni, quod eſt in Deo, non poteſt conſequenter id, in quo ſit conuenientia vniuoca cum Deo, non eſſe infinitum. *Probatur Minor:* linea repræſentabilis & repræſentatiui conſtituit vnum genus eſſendi; aliàs eſſe aliquid in eſſe repræſentatiuo & non eſſe aut nihil eſſe, idem ſonarent, quod falſum eſt: ſed ſi daretur ſpecies expreſſa creata Dei repræſentatiua vt eſt in ſe, illa vniuocè conueniret cum Deo in eſſe repræſentatiuo; cum illa in hoc caſu eſſet repræſentatiuè ipſemet Deus: ergo ſi daretur ſpecies expreſſa creata in viſione Dei vt eſt in ſe, conuenirct illa vniuocè cum Deo in vno genere eſſendi, proindeque & in vno eſſendi genere eſſet infinita.

Probatur 3 Implicante effectu primario ſpeciei expreſſæ, non poteſt ipſa non implicare; ſed in viſione Dei vt eſt in ſe, repugnat effectus primarius ſpeciei expreſſæ: ergo & ipſa repugnare & implicare debet in talis viſione. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor:* effectus primarius ſpeciei expreſſæ eſt obiectum trahere ad eſſe terminum intellectionis: ſed in viſione Dei vt eſt in ſe repugnat trahi Deum ad eſſe terminum intellectionis noſtræ: ergo in viſione Dei vt eſt in ſe, repugnat primarius effectus ſpeciei expreſſæ. *Probatur Minor:* vbi obiectum ſupponitur à ſeipſo iam tractum ad eſſe terminum intellectionis, repugnat ibi de nouo trahi: ſed Deus ſupponitur à ſeipſo tractus ad eſſe terminum noſtræ intellectionis: ergo repugnat de nouo trahi Deum ad eſſe talem terminum. *Probatur Minor:* quod ſupponitur intimiùs à ſeipſo vnitum intellectui, quam per ſpeciem expreſſam vniri poſſit, ſupponitur tractum à ſe ad eſſe terminum intellectionis: ſed talis eſt Deus reſpectu intelle-

ctus:

ctus : ergo ſupponitur Deus à ſeipſo tractus ad eſſe terminum noſtræ intellectionis. *Probatur Minor* : vnio diuinæ eſſentiæ per intimum illapſum eſt intimior vnione eiuſdem per ſpeciem expreſſam : ſed diuina eſſentia ſupponitur à ſe vnita intellectui per intimum illapſum : ergo ſupponitur Deus à ſeipſo intimiùs vnitus intellectui, quam per ſpeciem expreſſam vniri poſſit. *Minor* eſt certiſſima. *Probatur Maior* : ratione deductâ ex D. Thomâ *quæſt.* 28. *de veritate art.* 2. *ad* 8 id quod eſt intra rei ſubſtantiam cenſeri debet intimiùs vnitum, quam id quod ſolum videtur circumſtare rem : ſed id quod per illapſum copulatur, eſt intra rei ſubſtantiam ; quod vero vnitur per ſpeciem expreſſam ſolum videtur rem circumſtare ; cum ſit vnio per informationem : ergo vnio diuinæ eſſentiæ per intimum illapſum eſt intimior vnione eiuſdem per ſpeciem expreſſam.

Probatur 4. Deus non eſt tantum actus purus in ratione intelligibilis, & intelligentis, ſed etiam in ratione intellecti : ſed quia eſt actus purus in ratione intelligentis & intelligibilis, fieri non poteſt intelligibilis vel intelligens per aliud : ergo & quia eſt actus purus in ratione intellecti, fieri non poteſt intellectus per aliud : ſed ſi in viſione quâ videtur vt eſt in ſe, videretur per ſpeciem expreſſam creatam, tunc fieret intellectus per aliud ; cum proprium ſpeciei expreſſæ ſit reddere obiectum intellectum, & in hoc caſu eſſet ſpecies expreſſa aliud à Deo : ergo impoſſibile eſt, videri Deum vt eſt in ſe, per ſpeciem expreſſam creatam.

Probatur 5. ex D. Thoma 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 2. per ſimilitudines rerum inferioris ordinis non poteſt res ſuperioris ordinis cognoſci quidditatiuè : ergo nec per vllam ſpeciem expreſſam creatam poteſt videri diuina

eſſentia quidditatiuè & vt eſt in ſe. *Probatur conſequentia :* omnis & quæuis ſpecies, ſiue creata, ſiue creabilis magis diſtat à diuinâ eſſentiâ, quam ſpecies ſenſibilis à quidditate rei materialis : ſed quia & quando ſpecies ſenſibilis inferior eſt ad quidditatem rei materialis, non poteſt illam quidditatiuè repræſentare, vt ſpecies albedinis nequit quidditatiuè repræſentare naturam parietis albi : ergo nec per vllam ſpeciem expreſſam creatam, poteſt quidditatiuè repræſentari diuina eſſentia.

Probatur vltimò, D. Thomas 1. *part. quæſt*, 12. *art.* 2. excludit à viſione Dei vt eſt in ſe, ſpeciem intelligibilem, ſeu impreſſam vt impoſſibilem : ſed rationes, quas ibi affert ad hoc probandum, non minus videntur militare contra ſpeciem expreſſam creatam, quam contra impreſſam : ergo ex diuo Thomâ & iuxta eiuſdem doctrinam excludenda eſt vt impoſſibilis ſpecies expreſſa creata à viſione Dei vt eſt in ſe. *Probatur minor :* tota vis primæ & tertiæ rationis ſita eſt in hoc, quod Deus eſt eleuatus, incircumſcriptus & infinitè ſuperior, & omnis ſpecies creata eſt inferior & inferioris ordinis ; vim autem ſecundæ rationis in hoc ponit ſanctus Doctor, quod cum Deus ſit ſuum eſſe; non poteſt fieri intelligibilis ſiue repræſentabilis per aliud : atqui doctrinæ illæ non minus militare videntur contra ſpeciem expreſſam creatam, quam contra impreſſam : ergo tres illæ rationes, quibus probat D. Thomas in hoc articulo impoſſibilitatem ſpeciei impreſſæ in uiſione Dei vt eſt in ſe, concludunt ſimiliter pro ſpecie expreſſa creata. Reſtat igitur præfatam ſententiam de impoſſibilitate ſpeciei expreſſæ creatæ in viſione Dei vt eſt in ſe eſſe haud dubiè multum probabilem, tum ratione authoritatum diui Thomæ, tum

propter

propter authores graues qui eam defendunt, tum ex rationibus quibus manet probata. Iam vero ſit

Pro ſecunda ſententia.

CONCLVSIO: *non implicat, aut certè multum probabile eſt non implicare, videri Deum vt eſt in ſe per ſpeciem expreſſam creatam.*

Probatur primò: ſi eſſet impoſſibilis ſpecies illa expreſſa creata in viſione Dei vt eſt in ſe, eſſet maximè, quia foret eiuſdem immaterialitatis & intelligibilitatis cum Deo, quod eſt impoſſibile: ſed falſum eſt, quod proinde foret eiuſdem immaterialitatis & intelligibilitatis cum Deo: ergo & falſum eſt implicare huiuſmodi ſpeciem in viſione Dei vt eſt in ſe. *Maior* conſtat ex primâ præcedentis conclusionis probatione. *Probatur Minor:* ideò foret ſpecies illa expreſſa eiuſdem immaterialitatis cum Deo, quia hoc eſt de ratione ſpeciei, quod ſit eiuſdem immaterialitatis cum obiecto: ſed falſum eſt, hoc eſſe de ratione ſpeciei: ergo & falſum eſt, fore propterea ſpeciem illam expreſſam eiuſdem immaterialitatis cum Deo. *Maior* conceditur, & colligitur ex dictis in probatione prima præcedentis concluſionis. *Probatur Minor:* multipliciter.

Primò quandocumque duo aliqua ſolum diſtinguuntur ratione penès implicitum & explicitum, ſuntque à parte rei prorſus vnum, impoſſibile eſt fieri à parte rei adæquationem in vno, & non fieri in altero: ſed entitas cuiuſlibet, eiuſque veritas ſiue intelligibilitas & immaterialitas ſolum diſtinguuntur ratione penes implicitum & explicitum; cum ſint prædicata tranſcendentia: ergo hoc ipſo quod non ſequitur à parte rei adæquatio in enti-

tate, neque ſequitur adæquatio in intelligibilitate ſiue immaterialitate: atqui falſum eſt, eſſe de ratione ſpeciei quod adæquet obiectum in entitate: ergo & eſſe debet falſum, quod eſſe debeat ſpecies eiuſdem intelligibilitatis ſiue immaterialitatis cum obiecto.

Secundò quoties extrema aliqua ita ſe habent, vt aliqua prædicata intrinſeca & eſſentialia, quæ non reperiuntur in vno, reperiuntur in alio, impoſſibile eſt quod ſint eiuſdem rationis, & quod ſe adæquent in tali linea: ſed ita ſe habent ſpecies repræſentatiua & ipſum obiectum, non ſolum intra lineam entitatiuam, ſed etiam intra lineam intentionalem & intelligibilem: ergo impoſſibile eſt quod ſpecies & obiectum debeant ſe adæquare in intelligibitate ſiue immaterialitate. *Maior* conſtat cum quoduis prædicatum eſſentiale ad variationem ſui variet & rationem ſpecificam, iuxta illud commune dictum, quod ſpecies rerum ſunt ſicut numeri, in quibus ſcilicet quauis demptâ vel additâ vnitate variatur eſſentialiter numerus. *Probatur Minor*: eſſe à naturâ vt ſignificent & repræſentent alia, potius quam vt ſint; & eſſe à naturâ non vt repræſentent, ſed vt ſint & repræſententur, ſunt prædicata eſſentialiter diuerſa etiam intra lineam intentionalem & intelligibilem: ſed ſpecies intentionales ſunt à naturâ vt ſignificent & repræſentent, potius quàm vt ſint: obiecta verò ſunt à naturâ non vt repræſentent ſed vt ſint & repræſententur: ergo aliqua reperiuntur eſſentialia prædicata in ſpecie intentionali etiam intra lineam intentionalem & intelligibilem, quæ non reperiuntur in obiecto.

Tertiò, ſi adæquatio obiecti in immaterialitate eſſet de ratione ſpeciei, dum Angeli duo inferiores intelligunt ſuperiorem, eſſent

eſſent eorum ſpecies impreſſæ eiuſdem immaterialitatis cum Angelo ſuperiori, & conſequenter eiuſdem immaterialitatis inter ſe: ſed hoc eſt falſum in doctrina diui Thomæ & Thomiſtarum: ergo & illud. *Probatur Minor*: ex doctrina diui Thomæ *in 1. part. quæſt.* 55. *articulo* 3. ſpecies impreſſæ Angelorum inæqualis ſunt perfectionis, ſubindeque & immaterialitatis, iuxta inæqualitatem ipſorum Angelorum in ſuis naturis: ſed Angeli duo inferiores ſunt in doctrina Thomiſtarum omnino inæqualis perfectionis eſſentialis in ſuis naturis: ergo falſum eſt in viâ diui Thomæ & Thomiſtarum, quod ſpecies impreſſæ quas habent duo Angeli inferiores de ſuperiori ſint eiuſdem immaterialitatis inter ſe, nec conſequenter eiuſdem immaterialitatis cum obiecto.

Quartò ex diuo Thoma *quæſt.* 4. *de verit. articulo* 6. res minus veræ ſunt in verbo, ſeu ſpecie expreſſa, quæ cauſatur à re, quam in ſeipſis: ſed ſpecies expreſſæ creatæ, de quibus agitur in præſenti cauſantur à rebus ſeu ab obiectis: ergo ex diuo Thoma in præfatis ſpeciebus minus vera ſunt obiecta quam in ſeipſis: ſed quidquid pertinet ad lineam veri, pertinet ad lineam intelligibilitatis, vt conceditur: ergo ex diuo Thoma non poſſunt præfatæ ſpecies eſſe eiuſdem intelligibilitatis cum obiecto, ſiue ipſum adæquare obiectum quantum ad eſſe immateriale & intelligibile.

Probatur ſecundò, ſi implicaret ſpecies illa expreſſa creata in viſione Dei, vt eſt in ſe, implicaret maximè, quia euaderet infinita quod repugnat: ſed falſum eſt euadere propterea infinitam, infinitate ſcilicet repugnante: ergo non eſt dicendum eſſe

præfatam ſpeciem impoſſibilem. *Maior* patet ex ſecunda probatione præcedentis concluſionis. *Probatur Minor*, multipliciter.

Primò, ideo infinita foret præfata ſpecies, quia vniuocè conueniret cum Deo in eſſe intelligibili: ſed hoc eſt falſum: ergo & illud. *Maior* conceditur. *Probatur Minor*, ſupponendo prius quod communiter admittunt Philoſophi, putà quod in his quatuor prædicatis tranſcendentalibus: *Ens*, *vnum*, *verum*, *bonum*, hic datur ordo, quod eadem entitate vnâ & ſolâ, hæc quatuor prædicata tranſcendentalia ſunt entia; & vnâ ſolâ vnitate, hæc quatuor prædicata ſunt vnum; & vnâ ſolâ veritate ſunt vera, & vnâ ſolâ bonitate ſunt bona; aliàs multiplicarentur & fierent ſexdecim prædicata tranſcendentia, ſi in vnoquoque iſtorum reperirentur hæc quatuor prædicata diſtincta. Hoc autem ſuppoſito probo præfatam minorem ſic. Entitas & veritas, ſeu intelligibilitas in re qualibet, ſunt vnum vna ſola vnitate, & non duplici & multiplici, vt conſtat ex ſuppoſitione facta: ſed vnitas in eſſe entis reperta inter obiectum & ſpeciem non eſt vnitas vniuoca ſed analoga: ergo vnitas reperta inter ipſum obiectum & ſpeciem in eſſe intelligibili ſiue immateriali, non eſt vniuoca ſed analoga, ſubindéque eſt omnino falſum, quod ſpecies illa expreſſa Dei ex ratione ſpeciei conueniret vniuocè cum Deo etiam in eſſe intelligibili.

Secundò, ſi ſpecies illa expreſſa creata Dei euaderet hoc ipſo infinita, euaderet à fortiori infinita ipſa intellectio, qua Deum videmus vt eſt in ſe: ſed intellectio Deum attingens vt eſt in ſe, non propterea euadit infinita: ergo nec ſpecies illa expreſſa creata.

creata. *Minor* patet. *Probatur Maior* : hoc ipſo quod intellectio modum habet attingendi Deum perfectiorem, quam ipſa ſpecies, debet à fortiori infinita euadere, ſi ipſa ſpecies euadat infinita : ſed intellectio, quamvis non ſit ſimilitudo ſicut eſt ſpecies, habet tamen modum attingendi Deum perfectiorem quam habeat ſpecies expreſſa : ergo ſi ſpecies illa infinita euaderet, euaderet infinita & intellectio, quâ Deum videmus vt eſt in ſe. *Maior* eſt certa ; non enim euaderet ſpecies infinita niſi ex attingentiâ obiecti, ac proinde ſi haberet intellectio modum attingendi perfectiorem, deberet & ipſa infinita euadere. *Probatur Minor.* Id ad quod aliud à naturâ ordinatur tanquam ad finem eſt eſſentialiter eo perfectius : ſed ſpecies expreſſa à naturâ ordinatur ad intellectionem tanquam ad finem ; cum producamus verbum, ſeu ſpeciem expreſſam, vt in illo intelligamus & contemplemur obiectum, & dum illud ita producimus, producamus haud dubiè conformiter ad eius naturam : ergo intellectio eſt eſſentialiter perfectior ſpecie expreſsâ : ſed attingentia obiecti eſt de ratione eſſentiali tùm intellectionis tùm ſpeciei : ergo intellectio, quantumvis non ſit ſimilitudo ſicut eſt ſpecies, modum tamen habet attingendi Deum perfectiorem, quam habeat ſpecies.

Tertiò, infinitas repugnans creaturæ eſt infinitas ſimpliciter, non autem infinitas ſolum ſecundum quid : ſed per hoc quod ſpecies expreſſa creata Deum repræſentaret, vt eſt in ſe, non propterea euaderet infinita ſimpliciter ſed infinita ſolum ſecundum quid : ergo non propterea euaderet infinita infinitate repugnante. *Probatur Minor*, hoc ipſo quod verbum creatum, ſeu ſpecies expreſſa creata non ſit ſimpliciter obiectum repræſentatum, ſed dumtaxat ſecundum quid, non

pro

pterea euadere debet infinita ſimpliciter, Deum repræſentando infinitum: ſed verbum creatum ex D. Thomâ 4. *contra gent. cap.* 11. ſolum ſecundum quid eſt ſuum obiectum ad differentiam verbi increati: vnde, inquit, hæc eſt vera propoſitio ſimpliciter loquendo, *Deus erat verbum*, ſeu verbum eſt Deus; hæc autem eſt falſa, *verbum hominis eſt homo*, licet vera ſit cum hoc addito: *eſt homo intellectus* ſiue *repræſentatus*: Ergo ex D. Thoma per hoc quod verbum creatum Deum repræſentaret ſimpliciter infinitum, non proptereà euaderet infinitum ſimpliciter, ſed infinitum ſolum ſecundum quid.

Probatur 3. ſi implicaret ſpecies illa expreſſa creata in viſione Dei vt eſt in ſe, implicaret ob implicantiam primarij eius effectus in tali viſione: ſed non implicat, ſpeciem illam creatam ſuum habere primarium effectum in tali viſione: ergo nec implicat huiuſmodi ſpecies. *Maior* patet ex dictis ſupra in tertiâ probatione præcedentis concluſionis. *Probatur Minor*, ideò implicat, ſpeciem illam creatam ſuum habere primarium effectum in tali viſione, quia implicat, quod per illam trahatur Deus ad eſſe terminum intellectionis: ſed hoc non implicat: ergo neque illud. *Maior* conſtat ſimiliter ex dictis ſupra in eadem tertiâ probatione. *Probatur Minor*, ideò implicat trahi Deum per ſpeciem creatam ad eſſe terminum intellectionis, quia ex præſentia, quam habet per illapſum, ſupponitur à ſeipſo tractus: ſed præſentia habita per illapſum non eſt præſentia ad eſſe terminum intellectionis: ergo non implicat trahi Deum per ſpeciem creatam ad eſſe terminum intellectionis. *Maior* conceditur. *Probatur Minor*, præſentia requiſita ad eſſe terminum intellectionis debet eſſe præſentia facta per intellectionem, & ex vi intellectionis; ſed præſentia Dei habita per illapſum non eſt, nec eſſe poteſt præſentia facta

per

per intellectionem : ergo præſentia habita per illapſum non eſt ſufficiens præſentia ad eſſe terminum intellectionis. *Minor* per ſe patet. *Probatur Maior*, intellectus intelligendo fit res intellecta, vt dicit Ariſtoteles, & millies poſt Ariſtotelem Diuus Thomas : ergo facit intellectio, quod fiat intellectus res intellecta: ſed hoc non aliter facit nec facere poteſt intellectio, quam faciendo, quod ſit res intellectui præſens ſub ratione termini ipſius intellectionis : ergo præſentia ad eſſe terminum intellectionis eſſe debet præſentia facta per intellectionem, & ex vi intellectionis.

Probatur 4. ſi implicaret ſpecies illa expreſſa creatà, implicaret maximè, quia eſt Deus actus pùrus non tantum in ratione intelligibilis & intelligentis, ſed etiam in ratione intellecti : ſed eſſe actum purum in ratione intellecti, non propterea excludit ſpeciem creatam quâ fiat actu intellectus : ergo non eſt dicendum implicare huiuſmodi ſpeciem. *Maior* patet ex dictis ſupra in quartâ probatione præcedentis concluſionis. *Probatur Minor*, non eſt minus Deus actus purus in ratione voliti & amati, quam in ratione intellecti : ſed quod ſit actus purus in ratione amati non propterea excludit ex parte voluntatis terminum ſeu impulſum, quo fiat actu amatus ; ergo nec debet propterea excludere ex parte intellectus terminum, ſeu ſpeciem expreſſam creatam, quâ actu fiat intellectus. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, ſi ex parte voluntatis ſiue volitionis excluderetur creatus terminus ad modum impulſus, quo fieret Deus actu amatus, deberet ipſe Deus ſeipſo terminare actum noſtrum amoris : ſed hoc dici non debet : ergo nec dici debet quod excludat Deus ex parte volitionis creatum terminum, quo fiat actu amatus. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor*, actus charitatis ; quo amatur Deus in patria, etiam in via ad Deum terminatur vt obiectum

prima

primarium : ergo ſi vniretur Deus ſeipſo per modum termini volitionis & amoris , etiam in via ſimiliter vniretur : ſed ſeipſo vniri Deum in viâ per modum termini volitionis, nouum eſt & inauditum , atque (meo iudicio) omninò à ratióne alienum : ergo non eſt dicendum , quod Deus, quantumvis actus purus in ratione amati,ſeipſo terminet actum noſtrum amoris.

Probatur 5. ſi inintelligibilis eſſet ſpecies illa expreſſa creata in viſione Dei, vt eſt in ſe, eſſet maximè , quia inintelligibile eſt aliquid finitum in ſe , eſſe repræſentatiuè & in eſſe repræſentatiuo quid infinitum , qualis eſt Deus, vt eſt in ſe : ſed hoc facilè intelligi poteſt à pari : ergo non eſt dicenda huiuſmodi ſpecies creata inintelligibilis vel impoſſibilis in viſione Dei, vt eſt in ſe. *Maior* conceditur. *Probatur Minor* , non minus eſt intellectu difficile quod immateriale ſit repræſentatiuè materiale ; quod incorruptibile & perpetuum, ſit repræſentatiuè corruptibile & tranſitorium;quod accidens ſit repræſentatiuè ſubſtantia , quod ſupernaturale ſit repræſentatiuè naturale,quam quod aliquid in ſe finitum ſit repræſentatiuè infinitum : ſed habentur exempla in quibus præfata illa intelliguntur ; ſpecies namque, quam habet Angelus de pariete , eſt immateriale quid , & tamen eſt repræſentatiuè materialis : item in ſe perpetua eſt & incorruptibilis & tamen repræſentatiuè eſt corruptibilis & tranſitoria : item in ſe eſt accidens & tamen repræſentatiuè eſt ſubſtantia ; Et tandem ſpecies , quas habet ſcientia ſupernaturalis Chriſti , ſunt in ſe ſupernaturale quid , & tamen ſunt repræſentatiue naturales ; cum ei etiam repræſentent obiecta naturalia : ergo quod aliquid in ſe finitum ſit repræſentatiuè infinitum, non eſt ita dicendum inintelligibile.

*Probat.*6.authoritatibus D Thomæ, qui quidem *quæſt.*4. *de veritate* , *art.*2. vbi in corpore

re explicat ſanctus Doctor & probat dari verbum diſtinctum procedens per intellectionem, ſubdit poſtea in hæc verba : *Et hoc vniuerſaliter tenendum eſt de omni quod à nobis intelligitur, ſiue per eſſentiam intelligatur, ſiue per ſimilitudinem*, id eſt per ſpeciem impreſſam, quam ſemper exprimit Diuus Thomas nomine ſimilitudinis : ergo quamvis in viſione Dei intelligatur à nobis Deus per ſuam eſſentiam, tanquam per ſpeciem impreſſam, non autem per ſimilitudinem diſtinctam, adhuc tamen ibi verificatur vniuerſalis illa propoſitio, quod ſcilicet produci debet verbum, ſeu ſpecies expreſſa.

Item *loco citato quaſtionis 4. de veritate ad quintum*, hæc habet ſanctus Doctor : *Nec aliter poſſumus nos intelligere quam huiuſmodi verbum exprimendo ; & ideo omne intelligere in nobis eſt dicere ; ſed tamen Deus poteſt intelligere ſine eo quod aliquid procedat ex eo ſecundum rem.* Hæc ille, ex quibus argumentor ſic. Omnis intellectio noſtra ex D. Thomâ ad differentiam intellectionis Dei eſt dicere, ſeu exprimere verbum ; & intellectio Dei ad differentiam noſtræ poteſt eſſe ſine eo, quod aliquid ex ea procedat ſecundum rem : ſed in omni ſtatu & quomodocumque videatur Deus à nobis, ſemper intellectio noſtra eſt differens ab intellectione Dei, & intellectio Dei à noſtra : ergo quantumcumque videatur Deus à nobis vt eſt in ſe, ſentit D. Thomas quod ſit adhuc intellectio noſtra dictio, ſeu intellectio exprimens verbum

Denique ſi ſentiret Diuus Thomas, non produci verbum, ſeu ſpeciem expreſſam creatam in viſione Dei vt eſt in ſe, cum alibi dixerit vniuerſaliter : *Omne intelligens, eo ipſo quod intelligit format verbum*, deberet quando tractat an detur ſpecies propria Dei, expreſsè loqui de ſpecie expreſsâ ſiue de verbo : ſed nunquam ibi loqutus eſt expreſsè nec alibi

de

de ſpecie expreſſa ſiue de verbo : ergo conformius videtur doctrinis D Thomæ ſemper & vbicumque in omni intellectione produci in nobis verbum.

Probatur vltimò, ſi in viâ D. Thomæ excludenda eſſet ſpecies illa expreſſa creata à viſione Dei, vt eſt in ſe eſſet maximè ob tres illas rationes, quas affert Diuus Thomas *in 2. articulo quæſtionis 12. primæ partis* : ſed non concludunt tres illæ rationes contra ſpeciem expreſſam, ſed ſolum contra impreſſam, ſiue propriam, ſiue alienam, id eſt ſiue primò & primariò repræſentantem obiectum cuius eſt ſpecies, ſiue primò & primariò repræſentantem alienum ſiue aliud obiectum : ergo excludenda non eſt ſpecies illa expreſſa creata in via & doctrinâ D. Thomæ. *Maior* conſtat ex dictis ſupra in vltimâ probatione præcedentis concluſionis. *Probatur Minor*; tota vis primæ & tertiæ rationis ſita eſt in hoc, quod Deus eſt eleuatus, incircumſcriptus, & infinitè ſuperior; cum tamen creata ſpecies ſit inferior & inferioris ordinis : ſed ratio illa militat tantum contra ſpeciem alienam, quæ ſcilicet primariò repræſentat aliquod aliud inferius obiectum ; nec vllius eſt roboris, ſi intelligatur de ſpecie impreſsâ propriâ, quæ ſcilicet primariò repræſentat obiectum cuius eſt ſpecies, quæque ſolum eſſentialiter inferior eſt & in eſſe entis ; cum ſpecies ſiue impreſſa ſiue expreſſa hominis ſit eſſentialiter inferior homini, & tamen adhuc hominem quidditatiuè repræſentet : ergo prima & tertia ex his rationibus concludunt tantummodo contra ſpeciem alienam, quæ ſcilicet non tantum eſſentialiter ſed etiam obiectiuè eſt inferior, ſiue quæ non tantum eſt in ſe & ex ſe inferior, ſed etiam eſt rei & obiecti inferioris ordinis.

Item vis ſecundæ rationis adductæ ab eodem Diuo Thomâ in eodem articulo, ſita eſt

eſt in hoc, quod cum Deus ſit ſuum eſſe, non poteſt per aliud repræſentari: ſed hoc ſolum excludit ſpeciem impreſſam, ſiue propriam ſiue alienam; cum impreſſa ſolum ſe teneat ex parte ipſius Dei, ſeu ex parte obiecti; & ideò merito dicat Diuus Thomas quod cum Deus ſit ſuum eſſe, non poteſt per aliud repræſentari; quaſi dicat: Deus eſt ſuum eſſe; ergo eſt ſua intelligibilitas: ergo à ſeipſo habet, quod ſit proximè intelligibilis: ergo fieri non poteſt proximè intelligibilis per aliud; ergo cum proprium ſit ſolius ſpeciei impreſſæ reddere obiectum proximè intelligibile, dari non poteſt per conſequens ſpecies impreſſa à Deo diſtincta, qua Deus ipſe repræſentetur in viſione ſui: ergo nulla ex præfatis rationibus concludit contra ſpeciem expreſſam, proindéque nec eſt illa excludenda à viſione Dei iuxta doctrinam Diui Thomæ, ſicut nec iuxta mentem & Diui Gregorij, qui *lib.* 30 *Moral. capite quinto*, loquens de interna illa viſione qua Deum poſt mortem videbimus, ait: *Sublatis namque orientibus & occidentibus verbis, quaſi quidam ſonus æternæ prædicationis ſit ipſa imago internæ viſionis.* Hæc ille, in quibus cum ipſam internam viſionem dicat imaginem, & ly *imago* in eâ non verificetur ratione actus, debet conſequenter in ea verificari & reperiri ratione termini ipſius actus, qui quidem non alius eſt, quam ſpecies expreſſa.

QVÆ.

QVÆSTIO VII.

De ſcientia Dei.

Vtrum ſit in Deo admittenda ſcientia media, an potius omninò reiicienda.

PRæmittendum 1. quod quamvis huius ſcientiæ mediæ, de quâ tanto clangore & apparatu inſonuit in Eccleſia controuerſia inter Patres Societatis & Thomiſtas, non fuerit Pater Ludouicus Molina Author, vtpotè quæ etiam temporibus Sanctorum Auguſtini, Proſperi & Hilarij inter Maſſilienſes Semipelagianos circumferebatur, pluribus admixta erroribus, quos nunc Patres Societatis non defendunt, vtpotè Catholici viri & de fide Catholicâ bene meriti: Certum tamen eſt fuiſſe Molinam primum, qui eam in ſcholas iterum introduxit. Scio quidem, me talia dicentem non multum placere modernis modernioribus ſocietatis, qui nolunt hodie ducem habere Ludouicum Molina, imò & ſine duce volunt in hac parte pugnare, vt ait Pater Herice Theologus Societatis *tractatu* 1. *de ſcientia Dei*, *diſputat*. 7. *cap*. 1. *num*. 8. inquiens: *Et vt ego à quibuſdam accepi*, *omnes in eadem ſine vllo duce conſpirarunt.* Quia fortè quod in aliis pugnis & bellis tam nociuum ſolet & poſſet eſſe: in hoc Theologico certamine eis aliqualiter fauet, ne vincantur. Nam dato quod aliquod argumentum difficile ipſis à noſtris obiiciatur; cum ipſi nullum ſequantur ducem, relinquunt hanc vel illam ſemitam,

tam, ſeu dicendi modum, & alium nouum ſequuntur aut meditantur, quem poſteà impugnare nouiter auditum non eſt tam facile; neque tempus nobis ſuppetit nec voluntas, vt in ſolâ impugnatione huius materiæ totam vitam agamus, qui alias etiam materias tractare & intelligere debemus.

Certum igitur & extra dubium eſt, fuiſſe Molinam primum, qui ſcientiam hanc mediam iterum introduxit; cum in defenſionem Molinæ, quem Patres noſtri impugnauerunt, & corrigi ac emendari voluerunt, tota machina huius tam celebris controuerſiæ extructa ſit, totus ferè commotus orbis, vt nullus iam lapis videatur immotus ex tota Theologia & Metaphyſica, vel vt defendatur vel vt impugnetur hæc ſcientia media Quia verò præfata ſcientia importat ex parte obiecti futura ſub certa quadam conditione antecedenter ad decretum Dei actualiter exercitum, in quo quidem conſiſtit nodus difficultatis, ideò vt percipiatur quod decretum in his futuris contingentibus & conditionatis admittant præfati defenſores ſcientiæ mediæ, & quod reiiciant. Aduertendum eſt, poſſe in Deo intelligi triplex decretum, ſiue triplicem decretandi modum. Aliud enim eſt decretum quod eſt & dicitur omnino abſolutum, omnem ſcilicet excludens conditionem & ex parte ſubiecti decretantis, & ex parte obiecti decretali, quale eſt illud, quo dixit Deus: volo Thomam Aquinatem habitum ſuſcipere Beati Dominici. Aliud autem eſt decretum abſolutum ex parte ſubiecti decretantis, ex parte cuius excluditur conditio, ſed conditionatum ex parte obiecti decretali, vt ſi dicat Deus: volo & decerno, quod conuertantur Tyrij & Sidonij ſi apud illos fiant miracula & ſigna, quæ filius meus facturus eſt coram Iudæis. Aliud denique diſtingui poteſt decretum omnino & ex omni parte conditionatum, tam ex parte

ſubiecti

ſubiecti ſiue Dei decretantis, quam ex parte obiecti, quo verbi gratia intelligamus Deum dicere: ſi apud Tyrios & Sidonios fierent miracula quæ facta ſunt apud Iudæos ego haberem decretum conuertendi Tyrios & Sidonios: vbi de facto & in actu exercito nihil vult Deus, nihil ſtatuit nihil decernit. Hoc ergo decretum conditionatum admittunt quidem defenſores ſcientiæ mediæ, non autem aliud ſecundum, abſolutum ſcilicet ex parte ſubiecti ſiue Dei decretantis, & ex parte obiecti conditionatum; vnde & volunt, quod talis conuerſio Tyriorum reuerà futura ſit ſub tali conditione miraculorum Chriſti, & hoc ſciat Deus per ſcientiam mediam, quamvis de facto & reuerà nullum ſit habitum decretum de tali conuerſione ſub hac conditione.

Præmittendum 2. pro exponendâ Thomiſtarum ſententiâ, quod iſti in contrarium affirmant, Deum cognoſcere futura contingentia conditionata in ſuo diuino decreto abſoluto ex parte ſubiecti, ſiue ex parte ipſius Dei, & ex parte obiecti conditionato, quo ſcilicet dicit, ſiue quo intelligitur dicere: volo, quod ſub tali conditione hoc reuera futurum ſit, reſpuuntque decretum illud omninò conditionatum, quod admittunt præfati Patres, velut inane, irriſorium, & fictitium. Inane quidem: cauſa namque de qua ſolum verificatur *ſi eſſet*, inanis eſt ad verificandum de effectu *quod ſit*: ſed decretum illud omnino conditionatum eſt tale, vt de eo ſolùm verificetur ly *eſſet* etiam conditionaliter lóquendo, vt conceditur, & vt patet in exemplo ſupra allato pro tali explicando decreto: ergo inane eſt huiuſmodi decretum, vt verificetur de obiecto ſcientiæ mediæ, quod ſcilicet ſub tali conditione re vera futurum ſit.

At illud etiam reſpuunt vt irriſorium; irriſorium namque & ridiculum eſt admittere decretum,

cretum, ad hoc vt cognoſcantur futura aliqua, quod potius in talibus futuris cognoſci debet: atqui decretum illud omnino conditionatum, quod admittunt iſti Patres, vt Deus per ſcientiam mediam futura cognoſcat conditionata, in ipſis potius futuris cognoſci debet; cum hoc ab iis admittatur vt omnino indifferens ex parte Dei, adeoque & nullam habeat vim inferendi ipſa futura, quæ tamen vim habent ad illud inferendum, vt patet: ergo & inane & irriſorium eſt decretum illud ita omnino conditionatum.

Tandem illud reſpuunt Thomiſtæ vt fictitium: fictitium namque eſt, quod nullum ſupponit fundamentum, quo de illo verificetur potius quod ſit, quam quod non ſit: atqui in doctrinâ & ſententia horum authorum nullum haberi poteſt fundamentum, ex quo potius verificetur quod tale detur, aut daretur decretum, quod explicari ſolet per ly *decernerem*, quam quod non daretur; cum in eorum doctrina nullum in Deo præſupponatur velle exercitum, quo ſcilicet intelligatur dicere: *volo* quod ſi hoc vel hoc eſſet, tunc illud vel illud decernerem, & omni ita ſecluſo velle exercito non ſit maior ratio ad nunc verificandum quod decerneret in tali vel tali caſu, quam quod non decerneret: ergo meritò reſpuunt Patres noſtri decretum illud omnino conditionatum, vt inane, vt irriſorium; & vt fictitium.

Præmittendum 3. pro declaratione definitionis huius ſcientiæ, ex qua quidem definitione tanquam ex principio omnium efficaciſſimo, & ex intimioribus cauſæ viſceribus eruere prætendo probationes ſingulas concluſionis, proindéque & oſtendere impoſſibilitatem huius ſcientiæ mediæ, quoad *an eſt*, ex declaratione eius, quoad *quid eſt*; præmittendum inquam pro huius definitionis declaratione, quod quantum colligi poteſt ex iis, quæ

quæ defenduntur & docentur communiter circa præfatam ſcientiam ab authoribus ſocietatis, ad minus à pluribus, & à maioribus, &c. vt in plurimum, ſic definiri debet, vt ſolet hæc ſcientia media, dicendo ſcilicet quod ſit *Diuina quadam ſcientia, cuius proprium obiectum ſunt actus noſtri liberi, vt conditionatè futuri antecedenter ad omne Dei decretum actuale & exercitum, vt ſic concilietur libertas noſtra cum Dei prouidentia decernente poſteà abſolutè eoſdem actus & ad eos auxilia parante.* Ratio autem huius definitionis deſumitur, vt dixi, ex iis quæ docentur communiter ab authoribus ſocietatis & defenſoribus huius ſcientiæ: docent enim communiter obiectum huius ſcientiæ eſſe actus noſtros liberos ſub conditione futuros, & in ſtatu conditionato exiſtentes, qui videntur, inquiunt, à Deo antequam Deus decretum aliquod habuerit de aliquâ eorundem fututitione: vnde hæc ſcientia ex parte ſubiecti, id eſt ex parte Dei eſt neceſſaria, quia anteuertit & antecedit exercitium omne liberum liberè exercitum in diuinâ voluntate; tamen ex parte obiecti includit & attingit contingentiam & libertatem, quia attingit quid Petrus verbi gratia faceret ſi in tali occaſione vocaretur à Deo hâc vel illâ vocatione, hoc vel illo auxilio: & quia Petrus conſenſurus vel diſſenſurus eſſet, totum hoc ſcit Deus, & quod conſenſurus eſſet, & quod liberè id faceret. Vnde ſcientia hæc media eſt, & appellatur media, quia partim libera eſt & partim neceſſaria: neceſſaria ex parte ſubiecti, libera vero & contingens ex parte obiecti. Conſequenter ad quod dicunt ij Authores, taliter hanc ſcientiam ſcire & repræſentare Petrum conſenſurum, quod repræſentaret etiam eum non conſenſurum, ſi ipſe non conſenſurus eſſet; vnde Petrus eſt, qui ſuâ libertate & indifferentiâ determinat repræſentationem di-

uinæ

uinæ huius ſcientiæ, cum tamen hæc repræſentatio ſit intrinſeca in tali ſcientia; atque ita ſine Dei libertate, ſine Dei (vt ita dicam) præuentione hæc diuina ſcientia determinata ab obiecto creato ad repræſentandum repræſentat hanc partem vel aliam ex vi variationis vel variabilitatis creaturæ: quæ doctrina an veritati ſit conſona, vel ab eâ aliena iudicabit facilè Lector intelligens ſed intus legens.

Porrò hanc ſcientiam conſtruunt præfati Authores, vt (ſalua libertate creata) aſtruant in Deo prouidentiam prudentem & ſapientem & amicam circa actus noſtros liberos: præciente enim Deo per hanc ſcientiam mediam in quam partem liberum hominis vel Angeli arbitrium inclinaret, ſi in tali occaſione tali vocatione vel auxilio vocaretur, & hoc præſciat antecedenter ad omne decretum actuale & actualiter determinans, quod in talem inclinet partem, poteſt deinde diuinâ prouidentiâ illi tale vel tale auxilium præbere quo de facto conſentiat vel non conſentiat, nec non & deinde abſolutè decernere eius conſenſum vel diſſenſum, abſque eo quod periculum ſit ne fruſtretur vel ex parte creati arbitrij lædatur libertas, cum nihil faciat in tempore, vel decernat abſolutè circa arbitrium creatum, quin prius antecedenter ad omne decretum determinans viderit per hanc ſcientiam mediam in quam partem inclinare voluerit, in tali occaſione, & ſub tali vel tali auxilio, ſi daretur. Quapropter dicunt conſequenter, futura hæc contingentia conditionata cognoſci à Deo, non in decreto ſuo, cum nullum adhuc ex parte diuinæ voluntatis exercitum præſupponatur; ſed in ipſo futuro conditionato quod ex parte obiecti ſupponitur ante hanc ſcientiam mediam, vt obiectum eius primarium; quod quidem obiectum non cauſat ſcientia media, ſed ſupponit: ipſa enim, inquiunt, non eſt practica nec cauſatiua, ſed

ſolum ſpeculatiua huius obiecti creati & futuri contingentis conditionati. Ex quibus omnibus euidenter colligitur, non aliter definiri poſſe ſcientiam hanc mediam (ſi definibilis eſſet) quam iuxta definitionem ſupra traditam, putà quod eſt diuina quædam ſcientia, cuius proprium obiectum ſunt actus noſtri liberi, vt conditionatè futuri antecedenter ad omne Dei decretum actuale & exercitum, vt ſic concilietur libertas noſtra cum Dei prouidentiâ decernente poſteà abſolutè eoſdem actus & ad eos auxilia ſua parante: ex qua definitione iuxta varias eius particulas varia, vt dixi, eruam argumenta pro hâc excludendâ ſcientiâ mediâ, vt ita & tollatur de medio, & tollenda facilè iudicetur, quæ in intimiori ſui principio & ex intimioribus cauſæ viſceribus ita extinguitur & præfocatur Sit igitur

CONCLVSIO: *Parum adeò habet ſcientia media de poſſibilitate vel de neceſſitate, vt ex ipsâ ſui definitione, imò & ex ſingulis eius particulis impoſſibilis iudicetur atque inutilis.*

Probatur 1. & quidem ex prima definitionis particula: ſcientia media ex prima ſuæ definitionis particula eſt *diuina quædam ſcientia*; ſed impoſſibile eſt quod diuina ſcientia talis ſit, qualis deſcribitur ſcientia media: ergo ſcientia hæc media ex primâ etiam ſuæ definitionis particulâ eſt impoſſibilis. *Probatur Minor*, ſcientia hæc media iuxta allatam deſcriptionem terminatur ad creatum quid ſiue ad actus noſtros vt ad primarium obiectum: ſed impoſſibile eſt, terminari diuinam ſcientiam ad creatum quid, vt ad primarium obiectum; ergo impoſſibile eſt, quod talis ſit diuina ſcientia, qualis deſcribitur ſcientia media. *Maior* conceditur ab omnibus defenſoribus præfatæ ſcientiæ, & colligitur ex præmiſſis ſupra in exponenda definitione huius ſcientiæ. *Probatur Minor*, quod eſt de primario

obiecto

obiecto diuinæ ſcientiæ, eſt de primario obiecto cognitionis beatificæ Dei: ſed impoſſibile eſt quod aliquid creatum ſit de primario obiecto cognitionis beatificæ Dei: ergo & eſt impoſſibile, terminari diuinam ſcientiam ad creatum quid vt ad primarium obiectum. *Maior* eſt certiſſima; cum enim cognitio beatifica Dei, (quæ quidem etiam vt beatifica pertinet ad lineam cognitionis, vt conceditur & docet Diuus Thomas 1. *p.q.*26.) ſit infinita & comprehenſiua in genere cognitionis, non poteſt conſequenter non ſe extendere ad obiectum diuinæ ſcientiæ; cumque ad obiectum eius primarium non poſſit ſe extendere, vt ad quid ſecundarium, aliàs eodem modo ſe extenderet ad obiectum primarium & ſecundarium, conſequenter ſit quod id omne quod cadit ſub obiecto primario diuinæ ſcientiæ, ſit etiam de primario obiecto cognitionis beatificæ Dei. *Probatur Minor*, quod eſt de primario obiecto cognitionis beatificæ Dei rationem habet beatitudinis obiectiuæ: ſed impoſſibile eſt, habere ens creatum rationem beatitudinis obiectiuæ Dei etiam partialis: ergo & eſt impoſſibile, quod aliquid creatum ſit de primario obiecto cognitionis beatificæ Dei. *Maior* per ſe patet; cum enim cognitio beatifica rationem habeat beatitudinis formalis, & obiectum primarium beatitudinis formalis ſit ipſa beatitudo obiectiua, euidenter ſequitur, illud quod eſt de primario obiecto cognitionis beatificæ rationem habere beatitudinis obiectiuæ. *Probatur Minor*, habere aliquid rationem beatitudinis obiectiuæ Dei eſt quid maius, quam rationem habere beatitudinis obiectiuæ noſtri: ſed non poteſt creatum quid rationem habere beatitudinis obiectiuæ noſtri, vt per ſe patet; cum non poſſit rationem habere finis vltimi creaturæ: ergo multo minus poteſt creatum quid rationem habere beatitudinis obiectiuæ Dei etiam partialis: ergo impoſſibile eſt, quod creatum quid ſit de prima-

P 2 rio

rio obiecto cognitionis beatificæ Dei:ergo impoſſibile eſt,quod creatum quid ſit de primario obiecto diuinæ ſcientiæ : ergo cum ſit creatum quid primarium obiectum ſcientiæ mediæ, impoſſibile eſt quod talis ſit diuina ſcientia, qualis deſcribitur ſcientia media:ergo cum ex prima definitionis huius ſcientiæ particula, eſſe debeat diuina ſcientia, ex prima etiam talis definitionis particula declaratur impoſſibilis ſcientia media.

Probatur 2.eadem impoſſibilitas ex ſecunda definitionis particula. Scientia media ex altera definitionis particula eſt, *cuius proprium obiectum ſunt actus noſtri liberi*; ſed impoſſibile eſt quod actus noſtri vt liberi ſint proprium huius ſcientiæ obiectum : ergo & impoſſibilis eſt ſcientia hæc media ex ſecunda definitionis particula. *Probatur Minor*, proprium huius ſcientiæ obiectum illam de neceſſitate non præſupponit ; ſed impoſſibile eſt quod actus noſtri vt liberi huiuſmodi ſcientiam non præſupponant:ergo impoſſibile eſt, quod actus noſtri liberi ſint proprium huius ſcientiæ obiectum. *Maior* conceditur, & colligitur ex eo quod obiectum, quod de neceſſitate præſupponit ſcientiam & cognitionem ſui, illam etiam de neceſſitate reſpicit vt practicam & cauſatiuam ſui; cum ex eâ tantum ratione oriri poſſit neceſſitas illa prioritatis ; vnde cum concedatur, non eſſe ſcientiam mediam practicam & cauſatiuam obiecti,euidenter ſequitur,ad illud de neceſſitate non præſupponi. *Probatur Minor*, impoſſibile eſt, quod actus noſtri vt liberi non præſupponant id à quo pendent : ſed ſcientia media talis eſt naturæ, quod ab eâ pendent actus noſtri vt liberi etiam in ſtatu conditionato:ergo impoſſibile eſt, quod actus noſtri vt liberi huiuſmodi ſcientiam non præſupponant. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor*, quod eſſentialiter pendet ab aliquo in vno ſtatu, ſemper & in omni ſtatu ab eo pendet; cum res

quæ

quælibet ſemper & in quocumque ſtatu eandem habeat eſſentiam,& conſequenter eaſdem connexiones & dependentias eſſentiales : ſed ſcientia media talis ſtabilitur naturæ ab eius defenſoribus, quod ab eâ eſſentialiter pendent actus noſtri vt liberi in vno ſtatu, putà in ſtatu abſoluto ; cum dicant quod eâ ſeclusâ ſtare non poſſit libertas noſtra,dum de facto & abſolute agimus, quod quidem arguit dependentiam ab illa in liberè agendo , ſubindéque & eſſentialem dependentiam,cum omnis dependentia à Deo vel à diuino aliquo non poſſit non eſſe eſſentialis : ergo ſcientia media talis eſt naturæ quod ab eâ pendent actus noſtri vt liberi etiam in ſtatu conditionato:ergo impoſſibile eſt quod actus noſtri vt liberi non præſupponant ſcientiam mediam : ergo impoſſibile eſt quod futuri illi actus vt liberi ſint proprium huius ſcientiæ obiectum : ergo cum ex ſecundâ definitionis particulâ habere debeat ſcientia hæc media actus noſtros vt liberos pro proprio obiecto,& ex ſecunda definitionis particulâ impoſſibilis eſt ſcientia hæc media.

Probatur 3. eadem impoſſibilitas ex tertia definitionis particulâ : ſcientia media ex tertia definitionis eius particula attingit pro obiecto actus noſtros liberos *prout conditionatè futuros :* ſed impoſſibile eſt quod actus illi noſtri, vt à ſcientia mediâ attinguntur ſint conditionatè futuri : ergo & impoſſibilis eſt ſcientia hæc media ex tertiâ definitionis eius particula. *Probatur Minor*, actus illi noſtri non attinguntur à ſcientiâ mediâ , niſi antecedenter ad omne decretum Dei actuale & exercitum , ſed impoſſibile eſt , quod antecedenter ad omne decretum Dei actuale & exercitum , actus illi ſint conditionatè futuri : ergo & impoſſibile eſt , quod ſint conditionatè futuri , prout attinguntur à ſcientiâ mediâ. *Maior* patet ex ſequenti definitionis particula. *Probatur minor* , impoſſibile eſt ,

actus noſtros eſſe conditionatè futuros, quamdiù ſunt ſolum ſub illis conditionibus poſſibiles: ſed in ſigno antecedenti omne decretum Dei exercitum & actuale, actus illi noſtri ſunt ſolum ſub illis conditionibus poſſibiles: ergo impoſſibile eſt quod antecedenter ad huiuſmodi decretum Dei, ſint actus noſtri conditionate futuri. *Maior* patet euidenter ex terminis. *Probatur Minor*, triplici medio.

Primò, pro eo ſigno ſunt actus ſub his conditionibus merè poſſibiles, & non futuri, pro quo intelliguntur ſub his conditionibus indifferenter potentes ad non eſſe futuros: ſed pro ſigno antecedenti decretum omne actuale Dei, intelliguntur actus ſub his conditionibus, vt indifferenter potentes ad non eſſe futuros; cum Deus pro illo tunc intelligatur indifferens ad decernendum, vel quod ſub his conditionibus futuri ſint, vel quod ſub his conditionibus non ſint futuri: ergo pro ſigno antecedenti decretum omne actuale Dei, actus illi noſtri ſunt ſolum ſub his conditionibus poſſibiles.

Secundò, quod in noſtris reſultat actibus ex Deo vt potente decernere, non eſt niſi eſſe poſſibile, ſeu mera poſſibilitas, vt ex terminis patet: ſed in ſigno antecedenti decretum omne actuale Dei, non comparatur Deus ad actus noſtros etiam ſumptos ſub conditione, niſi vt potens decernere, vt per ſe patet: ergo pro illo ſigno ita antecedenti decretum Dei, non ſunt actus noſtri, niſi poſſibiles etiam conditionatè ſumpti.

Tertiò, datur ſtatus meræ poſſibilitatis pro conditionatè futuris, ſicut & pro aliis, aliàs non contingenter, ſed omnino neceſſariò futuri eſſent ſub his conditionibus: ſed ſtatus ille meræ poſſibilitatis pro conditionatè futuris, non alius eſt quam ſtatus eorumdem pro ſigno illo antecedenti decretum omne actuale

le & exercitum Dei ; cum nihil aſſignabile ſit quod de ipſis verificetur in tali ſigno, quod eis non conueniat in ſtatu poſſibilitatis ; & nihil eis competat in ſtatu poſſibilitatis, quod eis ſimiliter non competat in tali ſigno : *aſſignetur quid* ? Ergo probatum manet ex tribus illis mediis, quod in ſigno antecedenti omne decretum Dei actuale & exercitum, actus illi noſtri ſunt ſolum ſub his conditionibus poſſibiles : ergo impoſſibile eſt quod antecedenter ad decretum omne actuale Dei, actus illi noſtri ſint conditionatè futuri : ergo impoſſibile eſt quod actus illi noſtri ſint conditionatè futuri, vt attinguntur à ſcientia media : ergo cum ex tertiâ definitionis particulâ illos attingere debeat ſcientia mediâ vt conditionatè futuros, ex tertiâ definitionis particulâ impoſſibilis eſt ſcientia mediâ.

Probatur 4. eadem impoſſibilitas ex quartâ definitionis particulâ : ſcientia media ex quartâ illâ definitionis particulâ *debet antecedere decretum omne Dei actuale & exercitum* : ſed impoſſibile eſt, quod ita antecedat decretum omne Dei : ergo & ex quartâ illâ definitionis particulâ impoſſibilis eſt ſcientia media. *Probatur Minor*, impoſſibile eſt quod antecedat ſcientia media id, quod ſcit & videt in obiecto : ſed in obiecto ſuo ſcit & videt ſcientia media decretum actuale & exercitum Dei : ergo impoſſibile eſt, quod antecedat ſcientia media decretum omne Dei actuale & exercitum *Maior* eſt certiſſima ; cum enim ſcientia quamdiù ſcientia eſt, ſit alicuius obiecti ſcientia, fieri non poteſt quod pro aliquo ſigno antecedenti ſit ſcientia, & in eo non ſit obiectum ſiue ſcitum & viſum in obiecto. *Probatur Minor*, ſcit & videt ſcientia media in obiecto ſuo actus noſtros conditionatè futuros vt in indiuiduo determinatos ; ſed non poteſt eos ita videre

in indiuiduo determinatos & non videre decretum actuale & exercitum Dei : ergo in obiecto ſuo ſcit & videt ſcientia media decretum actuale & exercitum Dei. *Maior* eſt certa ; cum enim non habeat nec faciat diuinus intellectus præciſiones noſtras logicales ; conſequenter fit, quod hoc ipſo quod videt per ſcientiam ſuam actus noſtros, illos nedum ſecundum ſpeciem, ſed etiam vt in indiuiduo determinatos videre debeat. *Probatur Minor*, impoſſibile eſt, videri à Deo determinatum actum, & non videri eiuſdem determinatiuum : ſed ex ipſo etiam aduerſariorum ore determinatiuum actuum noſtrorum non aliud eſt quam ipſum Dei decretum actuale & exercitum, vt docet Suarez *in Metaphyſica, diſputatione quinta, ſectione quinta, numero ſeptimo, & diſputatione vigeſima ſecunda, ſectione prima, numero decimo tertio, & libro primo, de concurſu Dei, capite duodecimo, numero vndecimo,* vbi docet, non niſi à causâ primâ determinari actus quoad indiuiduum ; quod etiam docet Herice *diſputatione ſeptima, capite vndecimo, numero octuageſimo quarto, tractatu primo*, vbi benè hoc probat : ergo impoſſibile eſt, videre Deum per ſcientiam mediam actus noſtros conditionatè futuros vt in indiuiduo determinatos, & non videre decretum actuale & exercitum : ergo in obiecto ſuo ſcit & videt ſcientia media decretum actuale & exercitum Dei : ergo impoſſibile eſt quod antecedat ſcientia media decretum omne actuale & exercitum Dei : ergo cum ex quartâ præfatæ definitionis particula antecedere debeat ſcientia media decretum omne Dei actuale & exercitum, ex quarta definitionis particula impoſſibilis eſt ſcientia media.

Probatur vltimò, & inutilitas ſcientiæ mediæ ex vltimâ definitionis eius particulâ.

Scientia

Scientia media ideò ex vltimâ præfatæ definitionis particulâ, neceſſaria eſt, quia non aliter cauſare poteſt Deus in ſuo ordine cauſæ primæ actus noſtros vt liberos, ſeu eorundem ſeruando & cauſando libertatem: ſed falſum & penitùs à ratione alienum eſt, non poſſe Deum ſine tali ſcientiâ mediâ cauſare in ſuo ordine cauſæ primæ actus noſtros, vt liberos, ſiue ad eos concurrere, eorundem cauſando & ſeruando libertatem: ergo & ex vltimâ præfatæ definitionis particulâ omnino inutilis eſt ſcientia hæc media. *Probatur minor*, & quidem ratione profundiſſimâ Diui Thomæ, quàm inſinuat *prima parte, quæſtione vigeſima quinta, articulo tertio, & quæſtione vigeſima tertia, de veritate, articulo quinto*, Deus intelligitur omnipotens antecedenter ad ſcientiam hanc mediam, vt in Deo intellectam: ſed præcisè ex vi omnipotentiæ ſuæ habet Deus quod cauſare poſſit actus noſtros vt liberos, ſiue ad eos concurrere eorundem cauſando & ſeruando libertatem: ergo & poteſt Deus independenter à ſcientiâ mediâ cauſare in ſuo ordine cauſæ primæ actus noſtros vt liberos. *Maior* eſt certiſſima; cum enim ſcientia media mediet inter attributa Dei neceſſaria & libera, conſequenter ſit quod præſupponat in Deo omnipotentiam, quæ eſt attributum omnino neceſſarium. *Probatur minor*, Deus præcisè vt omnipotens, habet cauſare poſſe in ſuo ordine cauſæ primæ id omne, quod cadit ſub obiecto omnipotentiæ: ſed ſub obiecto omnipotentiæ cadunt actus noſtri etiam vt liberi: ergo Deus præcisè vt omnipotens habet cauſare poſſe in ſuo ſcilicet ordine primæ cauſæ actus noſtros vt liberos. *Maior* per ſe patet; cum obiectum omnipotentiæ non ſit, niſi ens producibile, & conſequenter potens cauſa-

ri. *Probatur minor*, & quidem argumento ex verbis Diui Thomæ ſupra citati conſtructo. Vnicuique actiuæ potentiæ correſpondet poſſibile pro obiecto, ſecundum rationem illius actus, in quo hæc fundatur potentia; cum vnumquodque agat in quantum eſt in actu: ſed diuina actualitas, ſiue diuinum eſſe, ſupra quod fundatur omnipotentia, illimitatum eſt & præhabens in ſe totius entis perfectionem: ergo quidquid habere poteſt rationem entis, cadere debet ſub obiecto omnipotentiæ: ſed actus noſtri etiam vt liberi & libero modo cauſandi habent rationem entis vt patet: ergo etiam vt liberi & libero modo cauſandi cadunt ſub obiecto omnipotentiæ: ergo Deus præcisè vt omnipotens habet cauſare poſſe actus noſtros vt liberos, in ſuo ſcilicet ordine cauſæ primæ: ergo nondum intellectâ in Deo ſcientiâ mediâ potens eſt Deus cauſare ad modum cauſæ primæ actus noſtros vt liberos, ſiue ad eos concurrere eorundem cauſando & ſeruando libertatem: ergo cum ex vltimâ præfatæ definitionis particula ad hoc & ad hunc finem requiratur ſcientia media; & ex vltima definitionis ſuæ particulâ inutilis eſt & declaratur ſcientia media.

Proponitur ſecundò hoc idem medium ſub aliis terminis, vt magis declaretur vis rationis Diui Thomæ quæ quidem videtur mihi irrefragabiliter concludere, ſi ſemel euoluta appareat. Argumentor ergo ſic: ſcientia media, ideò ex vltimâ definitionis particulâ neceſſaria eſt, quia ab eâ pendent actus noſtri vt liberi & libero modo cauſandi: ſed hoc eſt falſiſſimum: ergo & ex vltima definitionis particula inutilis eſt ſcientia hæc media. *Probatur minor*, non pendent actus noſtri à ſcientia mediâ,

mediâ ſub ratione liberi, ſi antecedenter ad ſcientiam mediam intelligatur in actibus poſſibilitas & ratio libertatis: ſed antequam intelligatur in Deo ſcientia media præintelligitur in noſtris actibus poſſibilitas & ratio liberi ſeu libertatis: ergo falſiſſimum eſt, pendere actus noſtros à ſcientiâ media in ratione liberi. *Maior* patet ex terminis. *Probatur minor*, ratio & poſſibilitas liberi, ſeu libertatis in noſtris actibus cadit ſub obiecto omnipotentiæ: ſed obiectum omnipotentiæ præintelligitur antecedenter ad ſcientiam mediam: ergo & antequam intelligatur ſcientia media, præintelligitur in noſtris actibus ratio & poſſibilitas liberi. *Maior* eſt euidens ex diſcurſu illo profundiſſimo Diui Thomæ dicentis, quod vnicuique potentiæ actiuæ correſpondet poſſibile pro obiecto maius vel minus extenſum ſecundum maiorem vel minorem extenſionem illius actus, in quo fundatur actiua potentia; ex quo infert quod cum omnipotentia Dei fundetur ſupra diuinum eſſe, quod eſt illimitatum & præhabens in ſe perfectionem totius entis, debet conſequenter ſub obiecto omnipotentiæ cadere quidquid habet, vel habere poteſt rationem entis; proindéque & ſub eo cadere debet ipſa ratio & poſſibilitas liberi, ſeu libertatis in noſtris actibus. *Probatur minor*, obiectum omnipotentiæ ſimul cointelligitur cum ipſa omnipotentia, cuius eſt obiectum: ſed ipſa omnipotentia præintelligitur in Deo ante ſcientiam mediam; cum vt iam dictum eſt, omnipotentia Dei ſit in Deo attributum omnino neceſſarium; ſcientia verò media ſit attributum medians inter neceſſaria & libera: ergo obiectum omnipotentiæ præintelligitur ante ſcientiam mediam: ergo

antequam intelligatur ſcientia media, præintelligitur in noſtris actibus ratio & poſſibilitas liberi : ergo non poſſunt actus noſtri pendere in ratione liberi à ſcientiâ mediâ : ergo nec neceſſaria eſt ſcientia media ad actus noſtros vt liberos & liberè ponendos : ergo cum ex vltima definitionis particulâ, non niſi ad hoc neceſſaria ſit ſcientia media ; ex vltimâ definitionis eius particulâ, inutilis eſt, non neceſſariâ ſcientia media. Fortè moleſtus extiti, & diffuſus nimis in hac euoluendâ ratione & doctrinâ Diui Thomæ, ſed parcatur, obſecro, vehementiſſimo affectui, quo doctrinas ſanctiſſimi præceptoris, & patroni beneficientiſſimi tracto, & euoluo : quam dulcia enim mihi eloquia ipſius, ſuper mel certè ori meo.

Soluuntur obiectiones.

Obiicies : vel videt Deus actus noſtros ita ſub aliquâ conditione futuros per ſcientiam hanc mediam, vel illos debet videre in decreto abſoluto ex parte ſui, quo ſcilicet velit abſolutè Deus, eos ſub hac conditione eſſe futuros : ſed hoc ſecundum dici non poteſt : ergo dicendum eſt, dari in Deo ſcientiam hanc mediam, qua videat actus noſtros ita ſub conditione futuros. *Probatur Minor*, videt & vidit Deus conuerſionem Tyriorum futuram ſub hac conditione, ſi apud illos feciſſet Chriſtus ſigna & miracula quæ fecit apud Iudæos : ſed hanc conuerſionem & pœnitentiam non vidit Deus ita futuram ratione decreti alicuius abſoluti & abſolutè habiti de tali pœnitentiâ : ergo non videt

Deus

Deus actus noſtros ita ſub conditione futuros in decreto abſoluto ex parte ſui. *Maior* conſtat ex illo Matthæi *cap.* 11. *va tibi Coroſain, va tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro* &c. *Probatur Minor* : increpat Chriſtus Dominus & confundit Iudæos exemplo pœnitentiæ Tyriorum : ergo debuiſſent Tyrij pœnitentiam agere, Deo æquo & pari modo ſe habente ad illos & ad Iudæos : ſed ſi videret Deus pœnitentiam Tyriorum ratione decreti abſoluti de illâ habiti, non æquo & pari modo ſe haberet tunc ad Tyrios & Iudæos, quantum ad pœnitentiam futuram ; cum circa pœnitentiam Iudæorum non habuerit decretum illud abſolutum, quod tamen habuiſſet erga Tyrios : ergo non videt nec vidit Deus pœnitentiam Tyriorum ſub hâc conditione futuram, ratione decreti alicuius abſoluti de illâ habiti.

Reſpondeo negando minorem primi & ſecundi argumenti : non enim videre potuit Deus pœnitentiam Tyriorum ita futuram, niſi in aliquo & ratione alicuius connexionem habentis infallibilem cum tali pœnitentiâ; quandoquidem talis Dei cognitio certa ſupponitur & infallibilis : iam ſic eſt, quod ſecluſo decreto ita abſoluto ex parte Dei & abſolutè habito de pœnitentiâ Tyriorum ſub hac conditione, nihil afferri poteſt connexionem habens infallibilem cum tali pœnitentiâ ; non quidem conditio ipſa, ſiue poſitio huiuſmodi ſignorum Chriſti ; cum hæc pertineant ad genus auxilij extrinſeci, ſubindeque, & relinquant voluntatem adhuc intrinſecè indifferentem, & aliquid aliud puta auxilium intrinſecum requirant, vt de facto pœniterent; ſed nec aliquid aliud afferri poteſt talem habens connexionem infallibilem, tum quia tali ſecluſo decreto ita abſoluto non eſt aſſignabile tale quid ; tum quia cum antecedenter:

ter ad hoc decretum poſſit Deus æquè indifferenter velle, quod futura non ſit hæc pœnitentia ſub hâc conditione, quàm quod ſit futura, nihil per conſequens pro illo tunc haberi poteſt, vi cuius infaillibiliter futura ſit, & in quo infallibiliter videatur: ergo omnino falſum eſt vidiſſe Deum pœnitentiam Tyriorum in alio quam in præfato decreto ita abſolutè habito.

Vnde ad vltimum diſtinguo primam conſequentiam ſic: ergo debuiſſent Tyrii pœnitentiam agere, Deo æquè & pari modo ſe habente erga Tyrios & erga Iudæos: quantum ad auxilia, quæ tenent ſe ex parte potentiæ & actus primi, Concedo; Deo æquè & pari modo ſe habente erga Tyrios & erga Iudæos, quantum ad auxilia, quæ tenent ſe ex parte actus ſecundi, ſeu ex parte pœnitentiæ vt ponendæ, & non tantùm vt ponibilis, Nego, quod quidem apertè patebit ex ſolutionibus ad ſequentes inſtantias: illud autem decretum abſolutum, cum ſit decretum habitum de futuritione, non tenet ſe ex parte actus primi ſiue potentiæ, vel ponibilitatis actus; atque ita quamuis erga Tyrios hoc præſupponatur decretum, quod non ſupponitur erga Iudæos, adhuc tamen merito confundi poſſunt & increpari Iudæi exemplo Tyriorum quamuis gloriari non poſſint Tyrij exemplo Iudæorum; cum id quod locum tribuit increpationi etiam comparatiuæ, ſcilicet potentia ex parte actus primi completa, ſupponatur, vt dicimus, idem in vtriſque; id verò, ex quo ſolum gloriari poſſent Tyrij præ Iudæis, puta futuritio ipſa pœnitentiæ, non ſit ab ipſis quaſi ex ipſis, ſed ex decreto abſoluto Dei diſcernente Tyrios à Iudæis. Vnde hoc argumentum, quod mirum in modum extollunt aduerſarij, retorqueo ego ſic, contra illos: Deus in modo ſe habendi erga Tyrios & Iudæos,

dæos, debet ſic ſe habere, vt & locum tribuat, ad Iudæos confundendum exemplo Tyriorum, & locum auferat Tyriis, ne gloriari poſſint præ Iudæis, iuxta illud Apoſtoli: *Quid gloriaris, quaſi non acceperis:* atqui ſi Deus haberet ſe omninò & omni ex parte æqualiter erga Tyrios & Iudæos, tribueret quidem locum ad Iudæos confundendum exemplo Tyriorum, non tamen locum auferret, ne gloriari poſſent Tyrij præ Iudæis, cum in hoc caſu magis feciſſent, nec tamen magis accepiſſent, in qua tamen acceptione rationem fundat Apoſtolus adæquatam, quare gloriari non poſſumus: ergo &c. *Nota.*

Inſtabis 1. fundatur præcedens ſolutio in trita illa diſtinctione ſe tenentium ex parte actus primi, & tenentium ſe ex parte actus ſecundi; ſed vana eſt, & gratis à Thomiſtis adducitur illa diſtinctio: ergo. *Probatur minor:* ea quæ ita ſe tenent ex parte actus ſecundi, non minus ad actum requiruntur, quam equus, verbi gratia, ad equitationem, vel Breuiarium ad horarum recitationem: ſed equus & Breuiarium, & alia huiuſmodi ita requiruntur, vt teneant ſe & ex parte actus primi, & ex parte actus ſecundi, vt patet: ergo & ea, quæ dicuntur à Thomiſtis requiri ſolum ad actum ſecundum, requiruntur ſimiliter & ad actum primum & ad actum ſecundum, ſubindeque vana eſt & gratis à Thomiſtis adducitur præfata diſtinctio.

Reſpondeo negando minorem: habet enim fundamentum maximum præfata diſtinctio, quod quidem explico & expono ſic. Illud, quod ita neceſſariò prærequiritur ad actum, vt tamen illo poſito, poſſit adhuc indifferenter ſequi vel non ſequi actus, magis haud dubiè ſe tenet ex parte actus primi, & minus ex parte actus ſecundi, quam illud quod ita ad actum prærequiritur, vt illo poſito infallibiliter *Nota.*

liter ſequatur actus ſecundus: iam ſic eſt, quod dantur aliqua taliter ad actum præręquiſita; vt illis poſitis, adhuc indifferenter ſequi poſſit vel non ſequi actus, vt patet in exemplis, quæ afferri ſolent ab aduerſariis de Breuiario, vel equo, vel aliis huiuſmodi; nam adhuc poſſeſſo equo, & facilè expedito ac prompto, poteſt adhuc indifferenter ſequi vel non ſequi curſus, adeo vt poſſit homo ſimul & ſemel coniungere omiſſionem curſus, cum equo habito & expedito: item dantur & aliqua, quæ ita requiruntur ad actum, vt illis poſitis infallibiliter ſequatur actus adeò vt vnum ſine alio actu, & de facto poni implicatorium ſit, eo quod ſcilicet talia & taliter præręquiſita ſint ipſamet reductio, vel vim habeant reductionis ad actum ſecundum; & huiuſmodi ſunt phyſica præmotio, decretum abſolutum & efficax, & alia huiuſmodi, quæ admittuntur in doctrina Thomiſtarum: non ergo vana eſt, nec gratis, vt aiunt, adducitur à Thomiſtis præfata diſtinctio, de iis ſcilicet quæ tenent ſe ex parte actus primi, & de iis, quæ tenent ſe ex parte actus ſecundi, niſi fortè apud eos, qui non niſi à limine ſalutant Thomiſtarum doctrinam.

Inſtabis 2. quamdiù adhuc expectatur aliquid ex parte Dei, vt actu agamus, tamdiù auferri videtur increpationis locus, ſi non agimus; cum videatur verificari tunc, quod ex parte Dei ſe teneat, ſi non agamus: ſed quantumuis id quod non dedit Deus Iudæis, & quod dediſſet Tyriis, ſe teneat, vt dicimus, ex parte actus ſecundi, adhuc verificatur expectari aliquid à Iudæis ex parte Dei, vt actu conuertantur; ergo quantumuis tale quid ſe teneret ſolum ex parte actus ſecundi, adhuc tolleretur increpationis locus erga Iudæos.

Reſpondeo negando maiorem, cuius quidem falſitatem ex duplici aut triplici ratione colligo, & vtraque, meo iudicio, conuincentiſſimà

mâ. Primò quidem colligo ex iis, quæ docet D. Auguſtinus totius bonæ doctrinæ magnus Parens, *in epiſt.* 105. vbi habet: *ſi gratia eſt, qua boni liberantur, profectò malorum excuſatio iuſta non eſt, quamuis non liberentur*; ex quibus verbis apertè ſequitur, non excuſari peccatores, ſubindeque adhuc relinqui increpationis locum, licet aliquid eis deneget vt conuertantur; modò tale quid debitum non ſit, ſed merè gratis datum: iam ſic eſt quod mera gratia eſt, & omnino indebitum, quod ponat & tribuat Deus ea omnia, quæ ex parte ſui requiruntur, vt actu & de facto conuertantur, verbi gratia Iudæi; cum inter talia requiſita reperiatur auxilium diſcernens operantem à non operante, quod quidem diſcernens auxilium eſt omninò indebitum, aliàs non vltimatè reduceretur ad Deum, quod eſt contra illud Apoſtoli: *quis enim te diſcernit?* ergo adhuc relinquitur increpationis locus, licet adhuc aliquid expectetur ex parte Dei, quo actu & de facto conuerterentur Iudæi. Secunda vero ratio, ex quâ hoc idem colligo eſt, quia tunc ſolum ponit nos Deus in tali ſtatu, vt nihil aliud ex parte Dei expectetur vt actu agamus, quando ſcil. facit Deus, vt faciamus; cum illud ex parte Dei requiratur, vt de facto & reipſa faciamus, iuxta illud *Ezechielis* 32. *faciam vt faciatis & in præceptis meis ambuletis*: iam ſic eſt quod relinquitur adhuc increpationis locus, nec propterea excuſabiles ſumus, quantumuis non verificetur, quod faciat Deus, vt faciamus: quin immò faciente Deo, nos facere, nullus tunc ſupereſt increpandi locus, cum de facto tunc fiat & ponatur actus: ergo ſuppoſito, vt ſupponit arguens, quod id quod expectatur, ſe teneat ſolum ex parte actus ſecundi; adhuc relinquitur increpationis locus, quamuis ex parte Dei aliud quid expectetur, ut de facto pœniteant & conuertantur Iudæi. *Nota.*

Neque

Neque verificatur, ſe tenere tunc ex parte Dei, ſi non agamus, bene quidem ex parte Dei ſe tenere, ſi agimus, vt conſideranti patebit: ſed de hoc infra in ſequentibus ſolutionibus.

Inſtabis 3. in tantum iuſtè increpat Deus, inquantum nos ita expeditos ſupponit ad agendum, vt operari poſſimus, ſi volumus: ſed requiſito ſemel aliquo, & expectato ex parte Dei, etiam quodcumque illud ſit, non videtur, nos ita expeditos ſupponi, vt operari poſſimus, ſi volumus: ergo nec videtur relinqui locus ad iuſtè increpandum.

Reſpondeo negando minorem; licet enim inintelligibile ſit, nos eſſe taliter expeditos, taliter quod verificetur, nos operari poſſe, ſi *Nota.* volumus, ſi adhuc requiratur aliquid quod non habeat ipſum operationis actum ſibi infallibiliter annexum; propterea quod tale quid, cum requiratur ex vna parte, & ex alterâ non requiratur tanquam aliquid, quo actu operemur, ſeu quo de facto operari velimus, debet conſequenter requiri vt aliquid, quo operari poſſimus, ſi volumus, ac proinde inintelligibile eſt, quod quamdiu requiritur & expectatur tale quid ſimus potentes operari, ſi volumus: nihilominus hoc facilè intelligitur, ſi id quod expectatur, & quod ſupponitur requiri, requiratur, vt in præſenti ſupponitur, ad modum alicuius, quo de facto agamus, & velimus de facto operari: cuius ratio, & quidem, meo iudicio, irrefragabilis *Nota.* eſt, quia vis ita ad operandum expedita præcedit etiam tempore ipſam operationem, vt experientia conſtat; ergo vt ita & taliter ſit expedita, dependere non poteſt ab iis, quæ ſolum prioritate naturæ ipſam præcedunt operationem, quantumcumque talia requirantur: ſed id quo actu & de facto agimus, & quo de facto volumus operari talis eſt naturæ, quod ſolum prioritate naturæ

ipſam

ipſam præcedit operationem, vt conceditur, & conſideranti patebit: ergo quantumuis hoc adhuc expectetur & requiratur, verificatur adhuc, nos eſſe potentiâ expeditâ potentes operari, ſi volumus, cum talis expedita potentia ita præcedat prioritate temporis ipſum operationis actum, ſubindeque & expedita ſit antecedenter ad iſtud, quod ſolum prioritate naturæ præcedit.

Inſtabis 4. qui habet, quo poſſit operari ſi vult, poteſt cum eo aliquando habere, quo operari velit: ſed quamdiu adhuc expectatur aliquid ex parte Dei ad operandum, quodcumque illud ſit, nullus poteſt cum illo habere, quod operari velit: ergo nec quamdiu tale quid expectatur, habere poteſt aliquis, quod potentiâ expeditâ poſſit operari, ſi velit.

Reſpondeo negando maiorem: ſicut enim qui diceret: qui habet quo ſaluari poteſt, ſi vult, poteſt & cum illo ſolo habere aliquando, quod de facto ſaluetur, hic falſum diceret; cum reprobi omnes ſupponantur habere quo poſſint ſaluari, ſi velint; & tamen nullus eorum cum eo, quo ita ſaluari poteſt, ſi vult, conſequatur vnquam ſalutem; ita & falſum eſt, quod qui habet præcisè, quo poteſt operari, ſi velit, cum eo ita præcisè ſumpto habeat aliquando, quo operari velit; cuius ratio eſt, quia id, quo de facto operari volo, eſt maius quid & ſpecialius etiam ex parte Dei, quam id quo operari poſſum, ſi volo; eo quod ſcilicet id quo poſſum operari ſi volo, eſt commune quid operantibus & non operantibus, cum tamen id quo de facto operari volo diſcernat operantem à non operante, ac proindè ſit, etiam vt à Deô prouenit, ſpecialius quid, cum Deus ſit qui diſcernit: non ergo vſquam eſt euenturum, vt de facto non cuenit, quod cum eo, quo ſumus potentes operari, ſi volumus, aliquando cum eo ita præcisè ſumpto operari velimus. *Nota.*

Inſta

Inſtabis 5. qui poteſt operari, ſi vult, ideò non operatur, quia non vult: ergo qui potens eſt operari, ſi vult, ideò operatur quia vult: ſed ſi præter id, quo habet poſſe operari, ſi vult, adhuc aliud requireretur, quo operari vellet, quando operaretur, non ideò operaretur, quia vellet, ſed quia aliunde, ſiue à Deo haberet quo vellet: ergo qui potens eſt operari ſi vult, non alio indigere debet, quo operari velit.

Reſpondeo concedendo antecedens & negando primam conſequentiam: aliud enim eſt, quod quando non operor, non operer, quia non volo; & aliud quod quando operor, operer quia volo, ſumpto ly *quia* propriè & cauſaliter in vtroque; neque valet conſequentia ab vno ad aliud; vnde & primum concedimus, & ſecundum negamus.

Nota. Cuius ratio eſt, quia non operari, non conuerti, non pœnitere eſt in genere mali; & ideò quia perditio tua ex te, non mirum quod dum non operaris, ideò non opereris, quia non vis: at vero operari, conuerti, pœnitere eſt in genere boni; & ideò quia omne bonum deſurſum eſt, vt ait Apoſtolus, deſcendens à patre luminum, non mirum quod dum operaris, non ideò præcisè opereris, quia vis, ſed magis quia facit Deus, quo velis, eo ſcilicet quo diſcernit auxilio.

Inſtabis vltimò: in tantum verificari poteſt, quod poſſum operari, ſi volo; inquantum per me ſtat, quod non operer; ſed ſi præter id quo ita ſum potens operari, ſi volo, aliud quid requireretur & expectaretur ex parte Dei, tunc per me non ſtaret, quod operarer, vel non operarer: ergo neque tunc dicendus eſſem potens operari, ſi volo. *Probatur Minor:* quod per aliud ſtat quod non eſt in manu mea, dici non poteſt per me ſtare: ſed ſi præter id, quo operari poſſum, ſi volo, aliud quid requireretur & expectaretur ex parte Dei, tunc

quod

quod operarer per tale quid ſtaret, quod quidem non eſſet in manu mea : ergo tunc per me non ſtaret, quod operarer, vel non operarer.

Reſpondeo negando minorem; ad cuius probationem diſtinguo maiorem ſic : quod per aliud ſtat, quod non eſt in manu meâ, non poteſt dici per me ſtare : ſi illud aliud per quod ſtat, ita non ſit in manu mea, vt neque cur detur, neque cur denegetur rationem in me non habeat, nec cauſam; Concedo : ſi verò ita non ſit in manu meâ, vt ſolum in me rationem non habeat, cur detur, habeat tamen, cur denegetur, Nego, quod tunc per me non ſtet; & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Pro quo notandum eſt, & quidem feriò & diligenter, quod aliquid per me ſtare poteſt contingere dupliciter, aut quia in me cauſa eſt & ratio, cur & vnde detur ac ponatur id omne, quod ad tale quid requiritur, aut quia eſt in me ratio & ſufficiens cauſa, cur & vnde denegetur aliquod ex huiuſmodi requiſitis : quoquo enim modo contingat, mihi iuſtè imputatur tunc, ſi illud aliquid omittam, ac proindè verificatur & quod per me ſtet, quod non ponatur tale quid : iam ſic eſt, quod licet in manu mea, ſiue in me non ſit ratio & cauſa cur detur & ponatur auxilium illud quo, non quidem operari poſſum ſi volo, ſed quo de facto operari volo, & de facto operor, vtpotè quod, cum ſit diſcernens operantes à non operantibus, eſt ſpecialiſſimum & omnino indebitũ: nihilominus eſt in me ſufficiens ratio & cauſa cur denegetur; & pondera cum habens ſine illo vim omnino expeditam ad operandum, vt ſupra demonſtrauimus, ita me habeam in me ipſo, vt ſi illud minimè ad operandum requireretur, minimè propterea operarer, eo quod ſcilicet & ſim ſine illo, & antecedenter ad illud expeditus ad agendum, & vim hanc expeditam in me ipſo agnoſcam

Nota.

Nota.

cam & ſentiam, & tamen operari, nolim: ergo adhuc verificatur, quod per me ſtet, ſi actu & de facto non operer; non quidem quaſi per me ſtet, & à me pendeat, quod ponatur id quo de facto operor, ſed quia eſt in me ſufficiens ratio & cauſa cur denegetur.

Hic quædam aliæ proponi ſolent obiectiones; ſed vel quæ facillimè diluuntur ex probationibus concluſionis, eæ ſcilicet, quæ contra concluſionem directè pugnant; vel quæ fusè diluentur in tomo ſequenti, dum de præmotione, eæ ſcilicet quæ procedunt de libertate, vel de peccato.

Quanam fuerit mens SS. Auguſtini & Thomæ circa agitatam difficultatem.

Cum à Summis Pontificibus omnes controuerſiæ noſtræ cum Theologis ſocietatis in mentem D. Auguſtini & D. Thomæ, & in eorumdem doctrinam ſint deuolutæ, meritò in his examinandis & reſoluendis materiis de mente SS. Auguſtini & Thomæ inquirimus. Pro quo

Reſpondeo 1. D. Thomam omninò fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod quidem inprimis colligo ex eo, quod perpetuus eſt ſanctus Doctor in docendo, Deum non cognoſcere res immediatè in ſeipſis, ſed ſolum in ſeipſo, & in ſua eſſentiâ tanquam in causâ, & medio prius cognito: ita expreſsè docet 1. *part. quæſt.* 14. *art.* 5. *in corpore*, quod his verbis concludit: *ſic igitur dicendum eſt, quod Deus ſeipſum videt in ſeipſo, alia autem à ſe non videt in ipſis, ſed in ſeipſo*: & 1. *contra gent cap.* 49. probat ex D. Dionyſio Deum omnia cognoſcere in eſſentia ſuâ tanquam in causâ, & quod per eamdem cauſam,

ſam, per quam dat eſſe omnibus, per eamdem ſcit omnia: ex quibus argumentor ſic Eſſentia diuina non eſt cauſa rerum, niſi vt habet adiunctam voluntatem, & vt determinata per decretum liberum; eo quod ſcilicet Deus non ſit agens ad extra per modum naturæ, ſed per modum liberi: ſed Deus ex D. Thomâ omnia cognoſcit in eſſentiâ ſua tanquam in cauſa: ergo ex D.Thoma debet Deus cognoſcere futura conditionata, quæ quidem ſunt aliud à Deo, debet inquam cognoſcere in decreto, & non antecedenter ad decretum per ſcientiam mediam.

Secundò hoc idem colligo ex doctrina grauiſſima quam affert S.Doctor *in 1.contra gent. cap.* 67. vbi habet: *quando ſcientia eſt cauſa obiecti poteſt iſtud eſſe variabile, & ſcientia inuariabilis, immutabilis, & firma; quia poteſt id quod eſt cauſa excedere in perfectione effectum.* Ex quibus ſubſumo ſic: atqui obiectum ſcientiæ mediæ eſt variabile & mutabile & contingens, vt ſupponitur, & non eſt ſcientia media eius cauſa, vtpote quæ ſupponitur ab aduerſariis omnino ſpeculatiua: ergo ſecundum hanc grauem & veram doctrinam S. Doctoris non poteſt ſcientia media eſſe immutabilis certa & fixa: ſed nulla in Deo admitti poteſt ſcientia quæ non ſit talis, immutabilis, ſcilicet & inuariabilis: ergo ex diuo Thoma impoſſibilis eſt in Deo ſcientia media

Tertiò hoc idem colligo ex iis, quæ habet D. Thomas *quæſt* 12. *de verit. art.* 10. *ad* 2. dicente, quod licet in re futura euentus non ſit præſens, ordo tamen ad euentum præſens eſt: ex quibus ſic arguo. Non minus futurum conditionatum tranſit abſolutè à poſſibili ad futuritionem conditionatam, quam abſolutè futurum ad futuritionem abſolutam: ſed in futuro abſoluto eſt ex D. Thomâ ordo actualis

ad

ad futuritionem, ſeu euentum abſolutum: ergo & in futuris conditionatis eſt ex eodem diuo Thomâ actualis ordo ad euentum conditionatum, ſed impoſſibile eſt dari actuale quid, & quid præſens, quod ſit aliud à Deo, ad quod non præſupponi debeat actuale & præſens decretum in Deo exiſtens; ergo impoſſibile eſt ex D. Thoma eſſe futura conditionata; nec conſequenter à Deo cognoſci per ſcientiam mediam, antecedenter ad decretum actu & de facto de illis habitum.

Quartò id colligo ex doctrinâ, quam tradit diuus Thomas 1. *parte quæſt.* 14. *art.* 8. vbi docet non ideò res ſciri à Deo, quia futuræ ſunt, ſed potius futuras eſſe quia ſciuntur à Deo; cum tamen aſſertores ſcientiæ mediæ teneantur dicere Deum ſcire futura conditionata, quia illa futura ſunt, nec ideò illa eſſe futura, quia à Deo ſciuntur: tum etiam ex eo quod ibidem docet S. Doctor, quod ſcientia Dei eſt prior rebus nec ab illis menſuratur quantum ad veritatem & certitudinem, ſed potius eſt illarum regula & menſura, quæ omnia directè pugnant cum ſcientiâ mediâ.

Vltimò denique hoc idem colligo ex doctrinâ illâ profundiſſimâ nuper adductâ ex S. Doctore de Dei omnipotentia, ex qua euidenter oſtenditur, Deum ratione ſuæ omnipotentiæ quà talis, attingere & cauſare poſſe in ſuo ordine cauſæ primæ omne, quod cadere poteſt ſub ente, ſubindeque & actus neceſſarios & actus noſtros liberos ſub ratione propriâ neceſſarij & liberi, atque ita pendere non poſſe, quantum ad hoc ab aliquo extrinſeco, nec illud ſupponere; cum hoc habeat ex prædicatis intrinſecis & quidditatiuis ſuæ omnipotentiæ, ſicque omnino inutilem fore ſcientiam mediam, eo ſcilicet

ſine

ſine cauiandæ & ſeruandæ libertatis in noſtris actibus, vtpote quæ inuoluit extrinſecum quid puta futuritionem ſub conditione præuiſam. Aurea autem diui Thomæ verba ſunt hæc: *eſt autem conſiderandum quod cum vnumquodque agens agat ſibi ſimile, vnicuique potentiæ actiuæ correſpondet poſſibile vt obiectum proprium ſecundum rationem illius actus, in quo fundatur actiua, ſicut potentia calefactiua refertur vt ad proprium obiectum ad eſſe calefactibile. Eſſe autem diuinum ſuper quod ratio diuinæ potentiæ fundatur eſt eſſe infinitum, non limitatum ad aliquod genus entis, ſed præhabens in ſe totius entis perfectionem; vnde quidquid poteſt habere rationem entis continetur ſub poſſibilibus reſpectu quorum Deus dicitur omnipotens: nihil autem opponitur rationi entis niſi non ens: hoc igitur ſolum repugnat rationi poſſibilis abſoluti (quod ſubditur diuinæ omnipotentiæ) quod implicat in ſe eſſe.* Hæc D. Thomas 1. *parte quæſt.* 25. *art.* 3. ex quibus argumentor ſic ad intentum.

Deus ſeipſo immediatè eſt omnipotens, & ſuomet diuino eſſe omnipotentiam fundat, vt dicit ibi diuus Thomas: ergo ratione ſui immediatè in ſuâ continet virtute quidquid poteſt habere eſſe participatum, vt ibidem infert diuus Thomas: ſed actus liber creatus etiam eſt potens habere eſſe participatum, quantumcumque conſideretur vt liber: ergo Deus immediatè & ratione ſuæ infinitæ virtutis poterit, in ſuo ordine cauſæ primæ illum producere, & conſequenter ſine dependentiâ ab ipſo præſuppoſito in ſtatu futuritionis eius conditionatæ, nec in alio quocumque ſtatu, ſubindeque ſine illo per ſcientiam mediam præuiſo in tali ſtatu. Ex iiſdem autem aureis verbi ſancti Doctoris. *Nota.*

Nota. *Colliges* veriſſimè ac profundè diſcurrere Thomiſtas, quando dicunt & probant cum diuo Thoma *prima parte*, *quæſt.* 19. *articulo* 8. quod ab omnipotenti diuinæ voluntatis efficacia & virtute prouenit, quod cauſet Deus in creaturis & actus neceſſarios & actus liberos; & quod Deus vt vtroſque cauſans, præintelligitur ad illos, atque vtrumque actum debere ſubſequi, vt quid poſterius ad Deum vt cauſantem, ſine læſione vel deſtructione talium actuum. Quomodo enim deſtruetur effectus, quando recipit eſſe à ſua cauſâ legitimâ? & quomodo cauſa illum deſtruet, quando illum actualiter producit: effectus eſt, qui ſequitur ad cauſam, & cauſa eſt ad quam ſequitur effectus: ergo non deſtruitur effectus dum ſequitur ad cauſam, & dum illum antecedit cauſa vt cauſa & præſertim prima, quæ attingit à fine ad finem fortiter, ſed diſponit omnia ſuauiter. Quia ergo ex vnâ parte Deus ſeipſo eſt omnipotens, id eſt omnia poteſt in ſuo ordine, quæ cadere poſſunt ſub ente, vt ſunt actus noſtri, & ex aliâ parte actus illi noſtri ſiue neceſſarij ſiue liberi petunt eſſentialiter egredi, & dependere etiam à nobis ſiue à cauſa creatâ, propterea fit quod (vt dicunt Thomiſtæ cum D.Thom.) applicet Deus cauſam creatam neceſſariam ad actus neceſſarios, & applicet & prouideat cauſam creatam liberam, vt fiant actus liberi; ac vtrumque efficaciter determinet & antecedat, & in omnibus cauſet & ſubſtantiam & modum actus, quia vtrumque continetur ſub ambitu entis creati, quod quidem eſt proprium diuinæ omnipotentiæ obiectum; vnde & vtrumque, puta tum ſub-

Nota. ſtantiam, tum modum intelligitur Deus potens cauſare antecedenter ad omnem ſcientiam mediam; cum obiectum diuinæ omnipotentiæ, in quo vtrumque includitur vt à Deo cauſabile, & antecedere debeat omnem & quamcumque

cumque futuritionem, & antecedere debeat ea omnia, quæ diuina antecedit omnipotentia; inter quæ reperiretur ſcientia media, ſi daretur, vtpote quæ mediaret inter attributa neceſſaria & libera, cum tamen diuina omnipotentia ſit attributum omnino neceſſarium, & vt dicit D. Thomas fundatum immediatè ſuper diuinum eſſe.

De mente Auguſtini.

Reſpondeo 2. in vanum fatigari Thomiſtas in probando fuiſſe,&.eſſe pro nobis D.Auguſt. & contra Theologos Societatis,cum præcipuus ex illis, à quo nomen traxere Moliniſtarum, quique occaſionem dedit vt tanto conatu, & apparatu tanto à Theologis Societatis hæc tractaretur controuerſia, ipſe inquam Pater Ludouicus Molina clarè & expreſsè id admittat, referens quid Auguſtinus ſentiat & addens amplexatum fuiſſe D. Thomam ſententiam D. Auguſtini,& poſt D.Thomam pleroſque Scholaſticorum. Quia vero eius concordia, quæ potius occaſio fuit diſcordiæ maximæ, & in quâ talia dicit & concedit Molina, non ita facilè habetur præ manibus, placet hic de verbo ad verbum transferre quæ ſunt ad propoſitum. Sic ergo loquitur iſte Pater Societatis in ſuâ concordia antiqua, impreſſa anno 1588.circa *quaſt.*2 3.1.*part. D, Thoma articulo* 4. & 5. *memb.* 11. quod eſt vltimum *fol.* 487.

Credens autem Auguſtinus prædeſtinationem Dei æternam non fuiſſe ſecundum merita, qualitatemque vſus liberi arbitrij à Deo præuiſi, ſed ſolum ſecundum electionem Dei & beneplacitum, iuxta eam ſententiam Paulum interpretatus eſt, reſtrinxitque illud prima ad Timotheum: qui vult omnes ho-

mines ſaluos fieri; vt non de omnibus vniuerſim hominibus, ſed de ſolis prædeſtinatis intelligeretur. Quæ doctrina plurimos ex fidelibus præſertim ex his, qui in Gallia morabantur, non ſolum indoctos, ſed etiam doctiſſimos viros atque in Epiſcopali dignitate conſtitutos mirum in modum turbauit, ne dicam illius occaſione ſalutem eorum fuiſſe periclitatam. Nè enim huiuſmodi doctrinæ adhærerent, hæreſi potius pelagianæ ex parte aſſentiendum putabant, varioſque alios errores circa paruulorum prædeſtinationem confingebant; id quod inter alia teſtantur duæ illæ Epiſtolæ à Proſpero & Hilario Arelatenſi Epiſcopo ea de re ad Auguſtinum miſſæ, adductiſque verbis SS. Proſperi & Hilarij, ſubdit poſtea, *ſententiam vero Auguſtini ſecutus eſt diuus Thomas, & poſt eum plerique ſcholaſticorum.*

Hæc ibi Molina, qui poſtea *fol.* 489. ſic ait: *Nos pro noſtra tenuitate rationem totam conciliandi libertatem arbitrij cum diuinâ gratia, præſcientiâ, & prædeſtinatione, quam toto articulo decimo tertio, quæſtione decima quarta, & tota hac quæſtione tradidimus, ſequentibus principiis ex quibus eam deduximus, inniti iudicamus, quæ ſi data explanataque ſemper fuiſſent, fortè neque Pelagiana hæreſis fuiſſet exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrij noſtri libertatem fuiſſent auſi negare, oſtendentes cum diuina gratia, præſcientia, & prædeſtinatione cohærere non poſſe, neque ex Auguſtini opinione, concertationibuſque cum Pelagianis tot fideles fuiſſent turbati, ad Pelagianoſque defeciſſent, facileque reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia, quarum in Epiſtola Proſperi & Hilarij fit mentio, fuiſſent extinctæ, vt patet ex his in quibus homines illi cum Catholicis conueniſſe & ab eis diſſen*

diſſenſiſſe eadem teſtantur Epiſtolæ, concertationeſque inter Catholicos fuiſſent compoſita.

Hæc idem Molina qui deinde *fol.* 591. ſic loquitur: *Neque vero dubito, quin ab Auguſtino & cæteris patribus vnanimi conſenſu comprobata fuiſſet hæc noſtra de prædeſtinatione ſententia, ratioque conciliandi libertatem arbitrij cum diuinâ gratia, præſcientia & prædeſtinatione, ſi eis propoſita fuiſſet.* Hæc in iſtis locis habet Molina, circa quæ, vtpote notatu digniſſima, ſequentes addam annotationes. Igitur

Notabis primò, non debere fatigari Thomiſtas in probando fuiſſe & eſſe pro nobis diuum Auguſtinum. imò & cæteros Patres, qui Molinam anteceſſerunt, & contra Theologos Societatis, cum ipſe Molina clarè & expreſsè id admittat, referens quid ſentiat Auguſtinus, & aſſerere audens, quod ſi Auguſtino & cæteris Patribus ſua fuiſſet propoſita ſententia, hoc eſt ſi eis non fuiſſet ignota, ab eis fuiſſet comprobata, à quibus perconſequens comprobata non fuit, cum ſolum ex ipſo comprobata fuiſſet.

Notabis ſecundò, quod quantum ad id quod ibidem ait Molina, puta quod D. Auguſtinus & cæteri Patres eius approbaturi eſſent ſententiam & doctrinam, fallitur clarè, & falli eum conſtat ex dictis ipſius, ipſe enim refert Epiſtolas ſanctorum Proſperi & Hilarij, in quibus inter alia proponunt Auguſtino doctrinam de ſcientiâ media, quæ inter Maſſilienſes in Gallia circumferebatur; & à diuo Auguſtino nec in toto nec in parte approbata fuit, vt conſtat ex libris de prædeſtinatione ſanctorum, præſertim *ex libro primo capite nono*, & eſt notandum quod nec Moderni Societatis amplexati ſunt modum dicendi ipſius Molinæ, ſed eum derelinquunt; at ô

vtinam & modum & ſubſtantiam reliquiſſent; ſic enim manſiſſet libera à tam tumultuoſis controuerſiis & contentionibus Eccleſia Catholica, quæ eius occaſione tota commota eſt, & ad pugnam redacta.

Notabis tertiò, quod quantum attinet ad modum loquendi de diuo Auguſtino luminari totius Eccleſiæ & luminari Maiori quem tenet Molina, dum dicit, *multos ex doctrina Auguſtini fuiſſe mirum in modum turbatos, nè dicat eorum ſalutem eius occaſione fuiſſe periclitatam*; &c.vt agnoſcat an bene, verè, & modeſtè loquutus ſit, ego tantum remitto ipſum ad ſanctos Proſperum, & Hilarium ſanctiſſimos & doctiſſimos, charitate & zelo feruentes pro bono Eccleſiæ & pro fidelium ſalute, quorum epiſtolas viderat Molina ad ſanctum Auguſtinum miſſas, qui Proſper & Hilarius, quia ſanctiſſimi & doctiſſimi Magnum illum Auguſtinum adhuc viuentem ſic alloquuntur. *Domino Beatiſſimo Papæ, ineffabiliter mirabili, incomparabiliterque honorando, præſtantiſſimo patrono Auguſtino, Proſper*: (& poſt pauca) *nunc quoque Beatitudini tuæ ſcribere audeo, non ſolum ſalutationis, vt tunc, ſtudio, ſed etiam fidei, qua Eccleſia viuit affectu. Excubante enim pro vniuerſis membris corporis Chriſti vigilantiſſimâ induſtriâ tuâ, & aduerſus hæreticarum doctrinarum inſidias veritatis virtute pugnante; nullo modo mihi verendum putaui, nè oneroſus tibi aut importunus eſſem, in eo quod ad multorum ſalutem, ac perinde ad pietatem tuam pertinet: cum potius reum futurum eſſe me crederem, ſi ea quæ valde pernicioſa eſſe intelligo ad ſpecialem patronum fidei non referrem.* (Conſimilia continet & Epiſtola ſancti Hilarij) ſic igitur venerabantur & colebant hi ſancti & Doctiſſimi viri diuum Auguſtinum, & ſic de eo, & cum eo

eo loquebantur, adhuc inter viuos manente: quid ergo nunc facerent poſt tot annorum curricula, per quæ à ſanctâ Matre Eccleſia vniuerſali & ſanctitas & ſapientia Auguſtini, acclamata eſt, venerata, & celebrata?

QVÆSTIO VLT.

De voluntate Dei.

Vtrum voluntas Dei habeat ad actus noſtros etiam liberos decretum antecedens abſolutum, & efficax, ſubindeque & prædeterminans.

PRæmittendum 1. quod omnium grauiſſimarum controuerſiarum, quæ inter Theologos Societatis, & diſcipulos D.Thomæ agitantur in materiâ de gratia & de prædeſtinatione, & de auxiliis, & de ſcientiâ Dei, & de voluntate, & denique in toto ambitu totius Thologiæ & Metaphyſicæ, iſte eſt principalis cardo: omnia enim attacta ſunt & nullus remanſit in tota Metaphyſica & Theologia, nec remanet lapis immotus, vel vt impugnetur, vel vt defendatur decretum illud ad actus noſtros, ſiue neceſſarios, ſiue liberos, antecedens, abſolutum, efficax, ſubindeque prædeterminans & prædefiniens. Cæterùm qui in propoſitâ difficultate tenuerit ſententiam affirmatiuam eſt verus Thomiſta, & qui eam negauerit, etiam abſolutè loquendo Thomiſta non eſt: ex hoc enim puncto pendent omnia alia, quo ſemel admiſſo, ſi aliqua eſt differentia

in aliis parum intereſt, & poterit quodlibet vel vtrumque defendi in Schola B. Thomæ. Itaque affirmatiuam tenent Thomiſtæ dicentes vnâ voce, atque ſine fine dicturi pendere à tali decreto ita abſoluto, præuio & efficaci primariam diuinæ cauſalitatis, & conſequenter atque à poſteriori pendere ab eo ſubſtantiam ipſam deitatis, quæ & vltimus finis & primum efficiens neceſſariò eſſe debet.

At mirum eſt quanta diuerſitate & ſententiarum varietate ſibi in hoc puncto contrarij ſint authores Societatis; vult enim Suarez *in Metaphyſica diſput. 22. ſect. 4. num. 14.* Deum non habere decretum abſolutum, quo ſimpliciter & abſolutè velit actum noſtrum liberum eſſe vel fieri; ſed quaſi ſub conditione velle, vt fiat hic actus à voluntate creata, ſi ipſa ſe ad efficiendum determinauerit; & ſub eadem conditione velle influere & concurrere in eumdem actum expectando tamen influxum creatæ voluntatis. Hic tamen dicendi modus non placet Patri Vaſquez, qui è contra vult quod decretum habitum à diuina voluntate circa actus noſtros liberos ſit decretum abſolutum, non autem quaſi conditionatum, vt docet Suarez; ita tamen quod decretū illud abſolutum non ſit antecedens futuritionem actuū noſtrorum, vt docent Thomiſtæ, ſed ſolum concomitans. Hæc docet Vaſq. 1. *p. diſp.* 89. *c.* 10. *n.* 93. *&* 94. *fol.* 808. alij vero hos relinquentes dicendi modos, volunt, Deum nihil circa actus noſtros decernere, niſi poſtquam præuidit in quā partem ſe verteret & determinaret voluntas noſtra, ſi ſe ſola ageret & ſi ſe ſola ac independenter à Deo vellet: quaſi vero teneatur Deus ſcire quid ageret creatura ſi eſſet Deus, prius quam velit quod agat vt creatura: alij denique alios confingunt modulos videndi, præuidendi, expectandi, explorandi, priuſquam aliquid decernat Deus circa actus noſtros, quos quidem omnes & ſingulos recenceſere

nec

nec ſuppetit tempus nec voluntas.

Præmitt. 2. pro declaratione principiorum, ad quæ concluſionis veritas reduci debet, quod hæc tria ſunt apud omnes receptiſſima, ſubindeque vim habitura principij reſpectu inferendæ concluſionis, puta quod *diuina voluntas eſt ſeipsâ & ab intrinſeco omnipotens*: quod *diuina voluntas eſt ens à ſe* quod *diuina voluntas ſiue ad intra operans, ſiue ad extra eſt ſubſtantia*. Primo quidem receptiſſima eſt prima illa propoſitio, puta quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens, ſeu omnia potens, cuius ratio eſt, quia cum vnumquodque agat inquantum eſt in actu, conſequenter fit quod actiuitas cuiuſlibet actiuæ potentiæ menſurari debeat in ſui extenſione iuxta actualitatem naturæ, in qua fundatur: iam ſic eſt, quod actualitas ipſius diuinæ naturæ in qua fundatur diuina voluntas ſecundum quod actiua, eſt actualitas omni ex parte illimitata, præhabens in ſe perfectionem omnem totius entis: ergo diuina voluntas ſecundum quod actiua ad nullum determinari debet genus entis, ſed debet ſe ad omnia extendere quæ cadere poſſunt ſub ente, atque ita & eſſe debet ab intrinſeco & ab intrinſecâ ſuæ actiuitatis radice omnipotens, & omnia potens. Ratio vero alterius propoſitionis eſt, quia diuina voluntas ſicut & aliæ omnes, quas in Deo diſtinguimus, attributales potentiæ ſunt realiter & entitatiuè idem cum Deo; aliàs non eſſet Deus ſua virtus & ſua perfectio, ſubindeque per aliud, & ab alio perfectus eſſet: ergo cum ſit ipſe Deus ens à ſe, nec aliud nomine Dei intelligendum veniat, aut ſaltem non niſi cum ratione entis à ſe intelligatur Deus, fit quod & ipſa diuina voluntas dicenda ſit perconſequens ens à ſe. Demùm quantum ad tertiam, quod ſcilicet diuina voluntas ſiue ad intra operans ſiue ad extra eſt ſubſtantia, ex eo euidenter patet quod ſemper eſt diuina voluntas & voluntas

& voluntas identificata cum Deo, vt ſupra diximus, ac proinde & ſubſtantia & ſubſtantialis potentia, ſicut & ipſe Deus ſubſtantia eſt. His autem præmiſſis tanquam certis, imò & fide tenendis principiis, iam pro quæſiti reſolutione, & concluſionis ad eadem principia reductione ſit

CONCLVSIO: *Habet diuina voluntas ad actus noſtros liberos decretum abſolutum, antecedens, & per ſe efficax: nec in hoc impugnando, eſt intèr aduerſarios vir cum viro; & (* quod maius eſt *) neque eſt vir ſecum; cum eorum vix reperiatur aliquis author, qui contrarietate ſui ipſius ſit liber.*

Probatur 1. prima concluſionis pars ex primo præmiſſo principio: *Diuina voluntas eſt ſeipsâ & ab intrinſeco omnipotens:* ergo habet diuina voluntas ad actus noſtros liberos decretum abſolutum, antecedens, & efficax. *Probatur conſequentia:* habet diuina voluntas circa actus noſtros liberos præfatum decretum, hoc ipſo quod illud habere poteſt: ſed hoc ipſo quod eſt diuina voluntas ab intrinſeco omnipotens, poteſt illud habere decretum circa actus noſtros etiam vt liberos: ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens habet circa actus noſtros liberos decretum illud abſolutum, antecedens, & efficax. *Maior* conceditur & ſupponitur certa ex dictis infra poſt finem probationis. *Probatur Minor:* de eo habere poteſt voluntas Dei decretum abſolutum &c. quod habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe producere: ſed hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens, habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe producere, in ſuo ſcilicet ordine cauſæ primæ, actus noſtros vt liberos: ergo hoc ipſo quod ab intrinſeco eſt omnipotens, poteſt illud habere decretum circa actus noſtros, etiam vt liberos. *Maior* ſimiliter conceditur & ſupponitur certa ex dictis infra poſt finem pro-

probationis. *Probatur Minor* : actus noſtri vt liberi cadunt & comprehenduntur ſub ente participato : ſed hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens, habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe producere, in ſuo ſcilicet ordine cauſæ primæ, id omne quod cadit ſub ente participato : ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens, habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe in ſuo ordine producere actus noſtros vt liberos. *Maior* patet ex terminis. *Probatur Minor* : quæuis potentia habet ab intrinſeco & ex ſe ferri poſſe ad proprium obiectum : ſed proprium obiectum diuinæ voluntatis vt omnipotentis eſt omne ens participatum ſeu producibile: ergo diuina voluntas, hoc ipſo quod ab intrinſeco omnipotens, habet ex ſe & ab intrinſeco, quod producere poſſit omne quod cadit ſub ente producibili & participato. *Maior* per ſe patet. *Probatur Minor*, ratione profundiſſimá diui Thomæ, quam affert *prima parte quæſtione vigeſima quinta, articulo tertio,* obiectum cuiuſlibet actiuæ potentiæ eſt poſſibile ſecundum rationem ſiue extenſionem illius actus, in quo ipſa fundatur potentia; cum vnumquodque agens agat ſibi ſimile, & vnumquodque agat, inquantum eſt in actu: ſed actus ſiue actualitas ipſius Dei, in quâ illâ fundatur diuinę voluntatis omnipotentia, eſt actualitas omnino illimitata, & in ſe præhabens totius entis perfectionem : ergo proprium diuinæ voluntatis vt omnipotentis obiectum eſt omne ens participatum, ſeu producibile : ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens, habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe in ſuo ordine cauſæ primæ attingere & producere omne ens participatum : ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens, habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe, in ſuo ordine cauſæ primæ,

attingere & producere actus noſtros vt liberos: ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens, poteſt hoc ipſo habere decretum abſolutum & antecedens ad actus noſtros liberos: ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ab intrinſeco omnipotens (quod eſt primum præmiſſum principium) habet hoc ipſo diuina voluntas ad actus noſtros liberos decretum abſolutum antecedens & efficax.

Notabis, duas in præfatâ probatione, ſuppoſitas fuiſſe propoſitiones maiores tanquam certas & in doctrina aduerſariorum concedendas, quas tamen placet breuiter declarare vt ſic reſolutæ maneant propoſitiones ſingulæ huius probationis.

Imprimis autem ſuppoſita fuit maior illa propoſitio ſecundi argumenti, puta quod *habet diuina voluntas decretum illud abſolutum circa actus noſtros liberos, hoc ipſo quod illud habere poteſt*; cuius ratio eſt, quia, cum Deus ſit ens omnem habens actu & de facto poſſibilem perfectionem, conſequenter ſit quod hoc ipſo quod aliquid quod perfectionem explicat, eſſe poteſt in Deo, actu & de facto iam illud habeat; atque ita cum decretum illud ita abſolutum & efficax, ſi ſemel poſſibile ſit in Deo erga actus noſtros liberos, perfectionem importet & explicet, vtpotè quod perfectiſſimè explicat primatiam diuinæ cauſalitatis, & modum agendi magis independentem & abſolutum, maiuſque in agendo dominium, euidenter ſequitur, quod ſi ſemel concedatur, poſſe Deum habere erga actus noſtros vt liberos decretum illud, quod illud actu & de facto habuit; vnde & hoc concedunt aduerſarij, quia cum negent & excludant huiuſmodi decretum, quia, inquiunt, componi non poteſt cum actibus noſtris, & conſequenter, quia eſſe nequit in Deo reſpe-

ctu actuum noſtrorum liberorum, tenentur per conſequens concedere, negandum non eſſe habere Deum tale decretum, hoc ipſo quod conceditur habere poſſe.

Altera vero propoſitio, quæ ſimiliter ſuppoſita fuit in ſuperiori probatione tanquam certa, & in doctrina aduerſariorum concedenda, fuit propoſitio maior tertij argumenti, quæ ſic habet: *De eo habere poteſt voluntas Dei decretum abſolutum, &c. Quod habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe producere*; cuius ratio eſt, quia id omne, quod poteſt Deus abſolutè ponere, & circa quod fruſtrari non poteſt nec impediri, poteſt & abſolutè velle, ſiue abſolutè decernere; qua de cauſa concedunt aduerſarij, habere Deum decretum abſolutum de illis quod ab eo immediatè procedunt, eo quod ſcilicet reſpectu illorum fruſtrari non poteſt, nec impediri, ne de facto ponat quod ſemel decreuerit ponere: iam ſic eſt, quod habens diuina voluntas ex ſe & ab intrinſeco poſſe aliquid producere, poteſt hoc ipſo & illud abſolutè ponere, adeò vt fruſtrari non poſſit nec impediri, ne tale quid ponat, vt per ſe patet, & vt concedunt aduerſarij, qui propterea volunt poſſe Deum ita abſolutè ponere actus noſtros neceſſarios, quia ex ſe & ab intrinſeco habet poſſe illos producere; adeò vt quamvis requiratur extrinſecum quid putà cauſa ſecunda neceſſaria, vt illos ponat, illud tamen extrinſecum omnino ſubditum ſit virtuti eius intrinſecæ, non autem potens ſit illam impedire: ergo veriſſima eſt & illa propoſitio, atque in doctrinâ aduerſariorum concedenda, quod ſcilicet de eo omni habere poteſt voluntas Dei decretum ita abſolutum, quod habet ex ſe & ab intrinſeco poſſe producere; ſicque reſolutæ manent propoſitiones ſingulæ præfatæ probationis.

Probatur 2. ex ſecundo præmiſſo principio:

Di-

Diuina voluntas eſt ens à ſe : ergo habet diuina voluntas ad actus noſtros liberos decretum abſolutum, antecedens, & efficax. *Probatur conſequentia*, non poteſt diuina voluntas eſſe determinatiua voluntatis noſtræ ad actum, niſi per decretum abſolutum, antecedens, & efficax : ſed hoc ipſo quod eſt ens à ſe, eſt determinatiua voluntatis noſtræ ad actum : ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ens à ſe, decretum habet ad actus noſtros abſolutum, antecedens, & efficax. *Maior* conceditur, & per ſe patet ; cum decretum, hoc ipſo quod determinatiuum voluntatis noſtræ, ſit tale, vt ad illud ſequatur infallibiliter determinatio voluntatis, quod quidem verificari nequit de decreto ſolum conditionato, vel concomitanti, vel inefficaci, vt ex terminis patet. *Probatur Minor*, voluntas noſtra hoc ipſo quod ab alio determinari debet, non niſi à diuina voluntate determinatur : ſed petit voluntas noſtra ab alio determinari, hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ens à ſe : ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ens à ſe, eſt determinatiua voluntatis noſtræ. *Maior* conceditur, & per ſe patet ; nulli enim alteri ſubditur voluntas noſtra vt libera & liberè determinanda, niſi diuinæ voluntati, quæ eſt primum liberum, ac proinde hoc ipſo, quod ab alio determinari debet, non niſi à diuina voluntate determinatur. *Probatur Minor*, petit voluntas noſtra habere id omne ab alio, quod in Deum translatum habet eſſe à ſe ; cum non minus ratio entis ab alio tranſcendat id omne, quod eſt in nobis, quam ratio entis à ſe omne quod eſt in Deo : ſed hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ens à ſe, ly *determinari* ſeu voluntatis determinatio habet in Deo eſſe à ſe, vt per ſe patet : ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ens à ſe, petit voluntas noſtra ab alio determinari : ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ens.

ens à ſe, eſt determinatiua voluntatis noſtræ: ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ens à ſe (quod eſt ſecundum præmiſſum principium) decretum habet ad actus noſtros liberos abſolutum, antecedens, & efficax.

Probatur 3, ex tertio præmiſſo principio: *Diuina voluntas, ſiue ad intra agens ſiue ad extra, eſt ſubſtantia ſiue ſubſtantialis potentia*: ergo habet diuina voluntas ad actus noſtros liberos decretum abſolutum, antecedens, & efficax. *Probatur conſequentia*, decretum, ad quod infallibiliter ſequitur actus noſter, eſt decretum abſolutum, antecedens, & efficax; ſed hoc ipſo quod diuina voluntas, vt agens ad extra, eſt ſubſtantia, ſiue ſubſtantialis potentia, decretum habet ad quod infallibiliter ſequitur actus noſter: ergo habet hoc ipſo decretum abſolutum, antecedens, & efficax. *Maior* conceditur, & patet ex terminis. *Probatur minor*, actus omnis noſter infallibiliter ſequitur ad actualem ſui cauſam: ſed hoc ipſo quod diuina voluntas eſt vt agens ad extra, ſubſtantialis potentia, eſt actualis cauſa actuum noſtrorum per ſuum deeretum: ergo & hoc ipſo decretum habet, ad quod infallibiliter ſequitur actus noſter. *Maior* conceditur & patet ex ipſa definitione actualis cauſæ, quæ quidem definiri ſolet, ad quam infallibiliter ſequitur effectus. *Probatur minor*, non aliter eſt diuina voluntas actualis cauſa actuum noſtrorum, quam per actionem ſuam ad extra; ſed hoc ipſo, quod eſt ſubſtantialis potentia, eſt ipſius decretum eius actio ad extra: ergo hoc ipſo quod diuina voluntas eſt ſubſtantialis potentia eſt actualis cauſa actuum noſtrorum per ſuum decretum. *Maior* conceditur & per ſe patet. *Probatur minor*, non poteſt diuina voluntas eſſe ſubſtantialis potentia & non habere actionem ſibi correſpondentem, quæ ſit ſubſtantia; cum actus & potentia correſpondens, ſint in eodem genere, ſubſtantiæ ſcilicet vel

accidentis, ex eò ſcilicet (vt notat D.Thomas) quod ſint diuiſiua eiuſdem generis, & diuiſiua generis non poſſint non eſſe in eodem genere; ſed non datur alia actio ſubſtantialis præter decretum, quòd eſt in Deo,& cum Deo identificatum; cum omnis alia actio, quæ non eſt identificata cum Deo,ſit actio creata de prædicamento actionis,& conſequenter accidens: ergo hoc ipſo, quod diuina voluntas eſt ſubſtantialis potentia, eſt ipſius decretum eius actio ad extra: ergo hoc ipſo, quod diuina voluntas eſt ſubſtantialis potentia, eſt actualis cauſa actuum noſtrorum per ſuum decretum: ergo hoc ipſo, quod diuina voluntas eſt ſubſtantialis potentia decretum habet, ad quod infallibiliter ſequitur actus noſter.: ergo hoc ipſo quod diuina voluntas ſubſtantia eſt ſeu ſubſtantialis potentia (quod eſt tertium præmiſſum principium) decretum habet abſolutum, antecedens, & efficax ad actus noſtros.

Iam verò vt probetur ſecunda pars concluſionis, putà quod in præfato impugnando decreto ægrè reperiatur inter aduerſarios vir cum viro; & quod maius eſt, nec reperiatur vir ſecum, adeò vt nullus ferè ſit, qui contrarietate ſui ipſius liber ſit, placet in exemplum afferre duo Societatis luminaria maiora, Patrem ſcilicet Suarez, & Patrem Vaſquez, & eorum dicendi modos impugnare primo rationibus domeſticis, eoſdem deinde impugnaturus ex rationibus propriis, ſiue ex contradictione in propria ſingulorum doctrinâ reperta. Incipio autem à Patre Suarez propter auctoritatem perſonæ, eiuſque impugno dicendi modum verbis ipſis & rationibus Patris Herice Authoris domeſtici,quibus ipſe vtitur contra præfatum patrem *tract.* 1. *diſp* 6. *cap.* 3. *num.* 27. *fol.* 104. argumentor igitur ſic.

Impugnatur effica- Ideò reſpuit Pater Suarez decretum in Deo abſolutum, circa actus noſtros liberos, quia

reſpectu

reſpectu actuum liberorum ſolum ſub conditione velle poteſt Deus, vt fiat actus à voluntate creata, ſi ipſa ſcilicet ſe ad eliciendum determinauerit: ſed inintelligibile eſt (inquit Pater Herice Author eiuſdem Societatis) tale ſolum in Deo haberi decretum ſub hac conditione: ergo maior colligitur ex verbis, quæ habet Pater Suarez *in Metaphyſ. diſputat.* 22. *ſect.* 4. *num.* 14. vbi ſuam exponit & docet ſententiam. *Probatur Minor*, ratione, quam in contrarium affert Pater Herice: decretum illud ita ſub conditione factum aliquam denotat anteceſſionem ex parte determinationis noſtræ ad decretum Dei & actualem Dei concurſum: ſed nulla prorſus anteceſſio, etiam rationis intellgibilis eſt à parte noſtri ad decretum Dei determinatum, & ad actualem eius concurſum: ergo inintelligibilis eſt modus ille dicendi Patris Suarez decretum inducens quaſi ſub conditione factum: maiorem declarat ſic Pater Herice à ſimili, & benè: voluntas quam habet Petrus, verbi gratia, tecum currendi ſub hac conditione, ſi tu cucurreris, non applicat potentiam curſiuam, nec imperat curſum, niſi prius videat te iam mouentem ad currendum: ergo ſimiliter, ſi diuinum decretum vult ſolum ſuum exhibere concurſum, ſub pari conditione, ſi voluntas creata velit, non videtur ſufficiens decretum ad hoc vt omnipotentia & voluntas Dei determinatè applicentur, niſi prius prioritate aliqua præuideat voluntatis noſtræ cauſalitatem iam incipientem. *Probatur minor*, ſi aliqua intelligibilis eſſet anteceſſio & prioritas, etiam rationis ex parte determinationis noſtræ ad ipſum decretum & concurſum determinatum Dei, liceret etiam in eo priori eam intelligere independentem à præfato decreto & concurſu determinato Dei: ſed hoc eſt inintelligibile: ergo & inintelligibile dari ex parte noſtri anteceſſionem aliquam etiam rationis ad ipſum decretum & concur-

ſum

citer ſententia Suarez ab Authore Societatis.

ſum determinatum Dei. Maioris dictum ſupponit Pater Herice tanquam veriſſimum, & verè ſic eſt; cum prius in eo ſigno,in quo prius eſt, intelligi non poſſit dependens à poſteriori. *Probatur minor*, ex verbis eiuſdem Patris Herice: independentia ab eſſentialibus in nullo ſigno poteſt rei conuenire, etiam ratione, ſi nimirum eam, vt in ſe eſt, conſideret, vt per ſe patet: ſed dependentia quam habet determinatio & concurſus voluntatis noſtræ à decreto & concurſu determinato Dei, eſt dependentia eſſentialis; cum omnis creatura ex propriâ quidditate & eſſentiâ hanc petat & importet dependentiam: ergo inintelligibilis eſt anteceſſio & prioritas aliqua etiam rationis à parte determinationis & concurſus voluntatis noſtræ ad decretum & concurſum determinatum Dei: ergo inintelligibile eſt, Deum habere ſolum ad actus noſtros liberos decretum, quaſi ſub conditione factum, atque concurſum parans quaſi ſub indifferentia oblatum: ergo inintelligibilis eſt modus ille dicendi Patris Suarez, etiam ab Authoribus domeſticis Societatis, & ex domeſticis rationibus exploſus & explodendus.

Iam ad Patrem Vaſquez accedo, eiuſque dicendi & ſentiendi modum impugno ſimiliter domeſticis rationibus,ipſius ſcilicet Patris Suarez, hunc reſpuentis dicendi modum, vt inintelligibilem & falſum: igitur ex rationibus, quas affert & congerit Suarez contra præfatum Patrem *in protogom. 2. de gratia cap. 8. num.* 18. argumentor ego ſic.

Decretum, quod requirit Vaſquez ex parte Dei ad actus noſtros liberos, eſt decretum abſolutum quidem, & non conditionatum, ſed tamen ſolum concomitans,non autem antecedens & præuium, vt volunt Thomiſtæ: ſed in doctrina & principiis eiuſdem Vaſquez inintelligibile eſt,requiri ex parte Dei decretum ita abſolutum & concomitans: ergo. *Maior* colligitur

gitur ex his, quæ habet Vaſquez *tom.* 1. *in* 1. *parte, diſp.* 89. *cap.* 10. *n.* 93. *&* 94. *fol* 808. vbi ſolam in decreto requiſito admittit concomitantiam, & excludit præintelligentiam & prioritatem. *Probatur Minor*, in doctrina & principiis Patris Vaſquez inintelligibile eſt decretum, quod prædefinituum ſit & prædeterminatiuum: ſed tale decretum ita abſolutum & concomitans, hoc ipſo quod abſolutum eſt, non poteſt non eſſe prædefinitiuum & prædeterminans: ergo inintelligibile eſt in doctrinâ & principiis Patris Vaſquez, necnon & Societatis, requiri ex parte Dei decretum abſolutum & non conditionatum, quantumcumque admittatur concomitans. *Probatur Minor,* ex ratione quam affert Suarez loco ſuprà citato; hoc ipſo quod Deus per hoc decretum abſolutum vult non ſolum concurrere, ſed etiam vult, quod concurrat & cooperetur voluntas noſtra, hoc ipſo decretum habet prædeterminatiuum & prædefiniens: ſed hoc ipſo quod decretum requiritur abſolutum, per illud vellet Deus non ſolum concurrere, ſed etiam vellet quod concurreret & cooperaretur voluntas noſtra: ergo tale decretum ita abſolutum & concomitans, hoc ipſo quod abſolutum eſt, non poteſt non eſſe prædeterminatiuum & prædefiniens. Maioris dictum certiſſimum eſt ait Pater Suarez, cum hoc decretum, quo Deus vult non ſolum concurrere, ſed etiam quod voluntas noſtra concurrat, ſit decretum abſolutum & de ipſo actu, & de ipſo voluntatis humanæ conatu ad actum, quod quidem, non niſi decreto prædefinitiuo & prædeterminanti poteſt competere. *Probatur Minor,* ex verbis eiuſdem Patris Suarez: vel Deus per decretum hoc abſolutum vult, vt voluntas humana cooperetur, vel præciſè vult concurrere, nihil de concurſu, ſeu cooperatione voluntatis humanæ abſolutè diſponendo, ſed quaſi permittendo: ſed hoc ſecundum dici

non

non poteſt ; cum decretum, quod ſe habet ad voluntatem humanam ita permittendo, coincidat cum decreto conditionato, & ſemper includat conditionem in obiecto ſuo, putà concauſationem liberi arbitrij, quam non determinat, ſed ſuæ libertati permittit : ergo hoc ipſo, quod decretum requiritur abſolutum, per illud Deus non ſolum vellet concurrere, ſed etiam vellet, quod concurreret & cooperaretur voluntas noſtra : ergo hoc ipſo quod decretum requiritur abſolutum, requiritur hoc ipſo decretum prædeterminans & prædefiniens : ergo inintelligibile eſt in doctrina & principiis Patris Vaſquez requiri ex parte Dei ad actus noſtros liberos decretum abſolutum, quantumcumque velit ipſe ſolum eſſe concomitans : ergo inintelligibilis eſt modus hic dicendi Patris Vaſquez circa decretum ex parte Dei requiſitum, inintelligibilis, inquam, etiam ab authoribus eius domeſticis, & domeſticis rationibus exploſus manet & explodendus.

Iam quod nec ſecum ſint præfati patres, ſeu quod non ſint contradictione & contrarietate ſui ipſius liberi, oſtendo & quidem euidentiſſimè quantum ad Patrem Vaſquez ſic. Huius dicendi modus circa decretum ex parte Dei requiſitum eſt, quod habeat Deus ad actus noſtros liberos decretum abſolutum quidem, ſed tamen ſolum concomitans; vnde & excludit præfatus pater à diuino decreto omnem præintelligentiam & prioritatem antecedentem futuritionem noſtrorum actuum : ita docet & tenet *tom* 1. *in* 1. *part. diſputat.* 8 9. *cap.* 10 *num.* 93 *&* 94. *fol.* 808 *& in diſputatione* 99. *cap* 6. 7. *&* 8. *& in diſputat* 65. *fol.* 519. *colum* 1. Atqui hoc eſt quod negat idem Pater Vaſquez *in* 1. *part. diſputat.* 65. *cap.* 2. *num* 9. *ad illa verba* (*deinde ſupponimus*) quæ ſunt *in fol.* 518. columna ſecundâ, vbi admittit decretum eſſe cauſam futuritionis

nis rerum, & ſic præintelligi & præſupponi ad res futuras; & hoc idem ſimiliter admittit *in eadem diſputat. cap. 4. num. 22. fol. 522. columna ſecunda*; nec non & *in diſputat. 68. cap. 6. num. 40. & 41*. Ergo ſibi apertè contradixit Pater iſte in ſtabiliendo decreto illo ex parte Dei requiſito, & in impugnando decreto à Thomiſtis communiter admiſſo, abſoluto ſcilicet, præuio & efficaci, ſubindeque & cauſante futuritionem actuum noſtrorum.

Quod autem & ſibi ſimiliter contradicat Pater Suarez in hoc noſtro impugnando decreto, & ſuo ſtabiliendo oſtendo ſic: huius dicendi modus eſt, quod expectet Deus per modum conditionis influxum creatæ voluntatis vt ipſe influat, nec decernat ſe influxurum, niſi creatura ſe determinauerit ad influendum in talem actum: ita docet *in Metaphyſica, diſputat. 22. ſect. 4. num. 14. & lib. 1. de concurſu Dei, cap. 14. num. 5. &c.* Atqui hoc eſt quod iſte pater implicitè negat *lib. 1. de abſolutâ ſcientiâ futurorum contingentium, cap 3. num. 14. & lib. 1. de concurſu Dei, cap. 14. num. 16*. Ergo nec eſt Pater Suarez à contrarietate ſui ipſius liber in præfato ſuo dicendi modo circa decretum ex parte Dei ad actus noſtros requiſitum. *Probatur Minor*, hoc ipſo quod dicit & ſentit Pater Suarez, expectare Deum per modum conditionis influxum creaturæ, vt ipſe influat vel decernat ſe influxurum, hoc ipſo conſequenter dicit & dicturus eſt videre Deum prius actionem ſeu influxum creaturæ vt ab ipſa, quam vt à ſe; nec enim aliter verificabilis eſt talis expectatio, vt patet, & conſideranti magis patebit. Atqui hoc eſt quod expreſſimè negat Pater Suarez locis in minori ſuperioris argumenti citatis, vbi hæc habet: *Vnde non prius etiam ſecundum rationem videt Deus actionem illam vt à creaturâ quam vt à ſe, vel è conuerſo; neque cognoſcit vnum reſpectum in alio,*

alio, ſed videt ſimul ſimplicem illam actionem cum vtroque reſpectu: Ergo negat in his locis implicitè Pater Suarez, quod in aliis in maiori ſuperioris argumenti citatis docuerat pro ſuâ ſtabiliendâ ſententiâ circa decretum ex parte Dei requiſitum: quod ſi pro impugnando decreto noſtro Thomiſtico, præuio ſcilicet, abſoluto, & efficaci vias amplectantur & ſemitas duo hæc Societatis luminaria maiora, in quibus ægrè reperiatur vir cum viro; & quod maius eſt, neque vir ſecum, concludo lector.

Obiectiones, quas hîc de libertate proponere ſolent aduerſarij contra præfatum decretum præuium & efficaciter ac abſolutè prædefiniens, cum æquè militent contra concurſum præuium & præmouentem, de quo infra, eas propterea ex conſulto omitto, vt eas fuſius euoluamus & diſcutiamus in tomo ſequenti, dum de modo componendi præmotionem cum libero arbitrio, de qua peculiaria & ſpecialia, quæ hac de ſe notata & meditata habeo, lectori ſtudioſo promitto.

Quænam fuerit mens D. Thomæ circa agitatam difficultatem.

Reſpondeo Diuum Thomam omnino fauere præfatæ noſtræ concluſioni, quod inprimis probo ego, & quidem irrefragabiliter contra Patrem Suarez, ipſum ex proprio ore iudicans & ex propria doctrina, quam habet & affert contra modum dicendi Patris Vaſquez *Prolegom. 2. de gratia, cap. 8. num. 18.* vbi ſic loquitur & impugnat decretum quod requirit Vaſquez abſolutum & concomitans: *Vel Deus per illud decretum non ſolum vult concurrere, ſed etiam vult vt voluntas hominis velit & cooperetur, vel præciſè vult concurrere nihil de*

de voluntatis concurſu diſponendo , ſed quaſi permittendo : priori modo decretum eſt prædefinitiuum & prædeterminans , & non tantum concomitans , quia & eſt abſolutum de actu ipſo , & de ipſo voluntatis noſtræ conatu ad actum. Hæc ibi Pater Suarez, ex quibus ſic euidentiſſimè probo intentum.

Ex verbis & doctrina Patris Suarez : decretum, quo vult Deus vt voluntas hominis velit & cooperetur , eſt decretum præuium prædefiniens & prædeterminans : ſed admittit Diuus Thomas , decretum quo vult Deus vt voluntas hominis velit & cooperetur : ergo admittit Diuus Thomas ad actus noſtros liberos decretum abſolutum prædefiniens & prædeterminans. *Probatur Minor* , ex verbis & doctrina Patris Suarez : vel vult Deus per decretum ſuum , vt voluntas hominis velit & cooperetur, vel præciſè vult concurrere , nihil de volitione & concurſu voluntatis diſponendo, ſed quaſi permittendo : ſed ex Diuo Thoma non præciſè vult Deus concurrere , nihil de volitione & concurſu voluntatis diſponendo , ſed quaſi permittendo : ergo ex doctrinâ illa Patris Suarez , quæ quidem veriſſima eſt & optima, non poteſt , non admittere ſanctus Thomas decretum , quo velit Deus vt voluntas hominis cooperari velit. *Probatur Minor*, ex Diuo Thoma 3.*contra gentes , cap.* 56. facit Deus omnes voluntates noſtras *per hoc quod ſit nobis cauſa volendi* : ſed ſi præciſè vellet Deus concurrere , nihil de volitione & concurſu voluntatis noſtræ diſponendo , ſed quaſi permittendo , non verificaretur quod *eſſet nobis Deus cauſa volendi* , vt per ſe & ex terminis patet : ergo ex Diuo Thomâ non præciſè vult Deus concurrere , nihil de volitione & cooperatione voluntatis noſtræ diſponendo , ſed quaſi permittendo : ergo ex verbis & doctrinâ relatâ Patris Suarez habet Deus ex Diuo Thomâ decretum, quo non ſolum vult Nota.

concurre

concurrere,ſed quo etiam vult, vt voluntas hominis cooperari velit: ergo cum ſit huiuſmodi decretum ex verbis & doctrinâ Patris Suarez omnino prædefiniens & prædeterminans, negari non poteſt in doctrinâ Suaris & Suariſtarum, quod admiſerit D.Thomas in Deo decretum prædefiniens & prædeterminans.

Secundò, hoc idem colligo ex aliâ doctrina S. Doctoris, & quidem profundiſſimâ, ex quâ non poſſunt nõ ruere machinæ omnes ædificatæ à modernis in his materiis & controuerſiis: hanc autem doctrinam mirabilem habet S.Thomas *in quæſt.diſp.q.3.de verit. art.2.* vbi inter alia hæc habet: *Cuilibet communi accidit ſpeciale contentum ſub eo; vnde ſi intentio agentis eſt aliquid commune tantum, præter intentionem eius eſſet, quod qualitercumque determinaretur per aliquid ſpeciale: ſicut ſi natura intenderet generare ſolum animal, præter intētionem naturæ eſſet quod generatum eſſet homo vel equus; vnde ſi intentio Dei operantis reſpiciat primum ad naturam in communi,tota diſtinctio creaturarum caſualiter Deo accideret: inconueniens autem eſt dicere,quod ſit per accidens & caſuale per comparationem ad cauſam primam,& ſit per ſe per comparationem ad cauſas ſecundas; quia quod eſt per ſe,prius eſt eo quod eſt peraccidens; prius autem eſt comparatio alicuius ad cauſam primam,quam ad cauſas ſecundas,vt patet in lib de cauſis;Vnde impoſſibile eſt quod ſit peraccidens reſpectu cauſæ primæ, & per ſe reſpectu cauſæ ſecundæ; ſicque neceſſe eſt dicere quod tota diſtinctio rerum ſit prædefinita* Deo.Hæc ſanctiſſimus præceptor,ex quibus arguo multipliciter contra modernas iſtas doctrinas Modernorum.

Primò,iuxta Modernorum doctrinam diuina omnipotentia eſt indifferenter applicata per diuinum decretum,& poteſt ex vi decreti quo applicata eſt æquè influere in hunc vel illum actum, & etiam in nullum, ſi voluntas creata

nolit influere ; & hæc eſt creata voluntas,quæ determinat ſuo influxu decretum Dei ad hanc potiùs ſpeciem quam ad aliam:ita Suarez *l. de concurſu Dei, c.*15.*n.*5.*& c.*12.*n.*11.Ergo ex vi decreti & modi præparandi concurſum manet voluntas noſtra indifferens quoad ſpeciem & exercitium, cum iuxta hanc doctrinam non magis inclinet ex vi talis decreti ad amandum, quam ad non amandum,vel odiendum, ſed ſit ad vtrumque paratus concurſus Dei:ergo per accidens eſt huic modo decernendi & prouidendi circa actus noſtros,quod voluntas noſtra amet vel quod odiat:ergo datur aliquid, quod ſe habet per accidens in comparatione ad cauſam primam:ſed hoc expreſſiſſimè negat,& negandum probat D.Thomas verbis ſupra citatis: ergo & negat D.Thomas quod ad modum,quo decernit Deus circa actus noſtros,per accidens ſe habeat,quod voluntas noſtra amet,vel odiat; ergo & negat D.Thomas quod ex vi decreti & modi præparandi per illud & præbendi concurſum,maneat voluntas noſtra indifferens quoad ſpeciem, ſicut & quoad exercitium;ergo & negat D. Thomas modernas illas modernorum doctrinas, putà quod diuina omnipotentia ſit indifferenter applicata per diuinum decretum, & poſſit ex vi decreti quo applicata eſt æquè influere in hunc vel illum actum, vel etiam in nullum ſi voluntas creata influere nolit.

Secundò,iuxta modernorum doctrinam non prius etiam ſecundum rationem actio creaturæ eſt à Deo,quam à creaturâ,neque cognoſci poteſt reſpectus,quem habet ad creaturam,in reſpectu, quem habet ad Deum ; ſed ſimul cum vtroque reſpectu cognoſci debet : Ita Suarez *l.*1. *de abſoluta ſcientia futurorum contingentium, c* 3.*n.*12.ſed hoc expreſſiſſimè negat D. Thomas loco ſuprà relato, vbi habet expreſſis terminis : *Prius autem eſt comparatio alicuius ad cauſam primam,quam ad cauſas ſecundas, vt patet in lib. de cauſis.* Ergo & negat S. Do-

ctor modernas illas modernorum doctrinas, circa decretum ex parte Dei requiſitum ad actus noſtros.

Tertiò, ſub diſtinctione rerum cadit electio vnius præ alio; cadit determinatio ad vnum ſpecie actum, potiùs quam ad alium, &c. ſed concludit D.Thomas diſcurſum ſuum ſuprà citatum his verbis: *Vnde neceſſe eſt dicere quod tota diſtinctio rerum ſit prædefinita à Deo*: ergo & intendit concludere S.Doctor, prædefinitum eſſe à Deo, quod voluntas noſtra vnum præ alio eligat, quod ad vnam ſe determinet partem potiùs quam ad aliam, proindéque & quod habeat Deus prædefinitiua decreta circa actus noſtros, abſoluta, antecedentia, & efficacia; non autem ſolum indifferentia vel concomitantia, vt volunt aduerſarij.

Demùm hoc idem colligo ex his, quæ docet S.Doctor *in* 1.*p.q.* 19.*de voluntate Dei, art.* 8. qui quidem articulus eſt Petra ſcandali contra modernas Modernorum doctrinas, ſeu contra Authores ſcientiæ mediæ, & defenſores decretorum indifferentium, & concurſus ſub indifferentia parati & oblati pro ſeruanda & ſaluanda, vt inquiunt, libertate actuum noſtrorum. In hoc enim articulo ſibi imprimis obiicit D.Thomas contra hanc ſuam rationem & modum conciliandi libertatem noſtram cum diuinâ voluntate argumenta, quæ his temporibus Moderni authores indicant difficiliora, & habent ſibi in quotidianis diſputationibus pluſquam nimis familiaria; & D.Thomas ea hîc ſoluit perſiſtendo ſemper & immutabiliter in eadem ratione, & ex ratione ipſas deducendo ſolutiones; pro quo attendat Lector ſtudioſus ad argumentum ſecundum & tertium, & ad eorum ſolutiones.

Item in eodem articulo concludit in corpore, quod ex ipsâ ſummâ diuinæ voluntatis efficaciâ prouenit, quod aliqua fiant neceſſariò, & aliqua contingenter & liberè, in quantum ſcilicet debens Deus ratione ſummæ & omnipotentiæ

tentis efficaciæ attingere & cauſare tùm ipſum effectum tùm modum quo fieri debet, inde fit, quod velle debeat aliquos nedum produci, ſed etiam contingenter & liberè produci, & his propterea præparauerit contingentes & impedibiles cauſas: aliquos verò produci neceſſariò non liberè, & iſtis præparauerit & præparare debuerit cauſas inimpedibiles & neceſſarias.

Hæc D. Thomas, in quibus cum recurrat ad omnipotentem diuinæ voluntatis efficaciam pro ſaluanda libertate in actibus noſtris à Deo volitis, vtpotè quæ in quantum omnipotens, ab intrinſeco habet (vt nuper dicebamus) producere poſſe in ſuo ordine cauſæ primæ omne, quod cadit ſub ente, & conſequenter actum noſtrum ſub modo & ratione liberi, nemo non videt opponi è diametro ſanctum Doctorem modernis iſtis Modernorum doctrinis, qui potius pro hâc ſaluandâ libertate recurrunt ad decreta diuinæ voluntatis, quantum eſt de ſe inefficacia, & volunt aliquid requiri extrinſecum putà futuritionem actuum noſtrorum præuiſam ſub conditione, ad hoc vt diuina voluntas non imponat illis neceſſitatem. Cæterùm hoc vnum ab aduerſariis ſciri velim, quod ego pro certiſſimo teneo, putà quod non niſi poſt multam orationem & contemplationem altiſſimam hâc in hoc puncto ratione vtitur, & vſus fuit D. Thomas. Qui enim in aliis materiis nunquam ſe lectioni aut ſcriptioni dedit, niſi poſt orationem, certè in hoc grauiſſimo & difficillimo puncto, inter homines tam controuerſo ante, & tam controuertendo poſtea, non potuit S. Doctor non multum orationis & contemplationis præmittere, vt inde altiſſimam huius difficultatis radicem & attingeret & proponeret.

At hæc de Deo increato ente dicta ſufficiant, atque huic noſtræ Metaphyſicæ finem imponant; quæ vtinam & ad vtilitatem ali-

quam proximorum, & in Eccleſiæ (cui omnia humillimè ſubmitto) aliquale obſequium cedant ſeruiántque , & mentem fuerint aſſecuta Doctoris & Præceptoris Angelici D. Thomæ, quam quidem vt aſſequerer non negabo , me cum hoc Angelo ſicut & Iacob per noctem, & noctes ac dies luctatum fuiſſe , quia eius doctrinam & mentem non ſemper penetrant primi contactus nec primi congreſſus ; vtinam ergo apparuerit veritas , & litteræ ſpiritus , qui viuificat obtentus fuerit ; atque in eius cultum cedant , quæ hîc appoſita, cui ſcilicet ſi quid video debeo ; ſi quid vidi debui ; & debebo , ſi quid deinceps pro duobus ſequentibus Tomis videro.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google